

NOTER OG ANMÆRKNINGER

I. Noter og Anmærkninger til 2^{den} Continuation.

Side 1, Poul Egedes portræt er gengivet efter et stik af Johannes Friderich Clemens (1748—1831), tilhørende overlæge Egede, Odense. Det adskiller sig fra det almindeligst kendte dels ved stærkere uddybning af trækkene, dels og navnlig ved at ansigtet vender den modsatte vej.

4. Imprimatur: (lat.) maa trykkes. — *M(arcus) Wöldike* (1699—1750), dr. theol., professor ved Københavns universitet. 1734 medlem af missionskollegiet og direktionen for Vajsenhuset. Var den første, som holdt egentlige kirkehistoriske forelæsninger.

5—6. Gengivelse af det latinske indledningsdigt:

Manden, den højst agtede hr. Poul Hansen Egede, den meget dygtige missionær i Diskobugt i Grønland, som her ved sin faders hjælp bringer sine dagbogsoptagelser for lyset, hilses med følgende hyldesdigt af Ole Lange.

Unge mand med den af fromhed beherskede, ved det yderst mod nord boende folks omvendelse berømte fader, du fortsætter i lige maade din faders værk, til hvilket din faders kærlighed, dyd og troskab gjorde dig til retmæssig arving, ligesom du selv nærer samme haab!

Du vil dygtig fortsætte med hurtig pen de relationer, som din fader paabegyndte; det skal ikke skjules for lærd og læg, paa hvad maade den højeste herre udbreder sit rige til det yderste Thule, hvilke en faders og søns fromme gerninger er, med hensyn til dette maal, lykkelige for folket, Johannes's og Paulus's, hvem guddommelige navne pryder som lærere, som det var at ønske, at Kristi kirke i almindelighed altid maatte have til held og lykke for hedningerne.

Ja, at du maatte fremme det store værk, som bør være vedvarende, mener jeg i overensstemmelse med dig, som gaar frem i lighed med fædrene!

At din fader, som nu har udtjent, engang — det ske sent! — maatte opnaa kamprisen, han som til sit sidste aandedræt lever for Kristus og i haab om, at den flittige, men forsømte ungdom maatte hæves ved kundskab, foredrog for den Kristi hellige lære i den vanskelige grønlandske sprogdialekt, saa flittigt han kunde!

Midt i begivenhederne vil du i løb ile mod det samme maal, der bringer palmekransen, som med bevarig fald blomstre evigt i Kristus! —

Jeg ønsker tillykke med det begyndte forehavende, hvilket Gud, som er vis og mægtig og som vil, tillægge stor fremgang! — —

5, linje 12. Olaus Lange: Ole Pedersen Lange, f. 7 januar 1703 i Frederiksborg, d. 14 okt. 1766 i Sorum, Norge, søn af magister, provst og slotspræst i Frederiksborg, senere stiftsprovst i Kristiania Peder Willum Lange og Karen Olufsdatter Torm. Var som student og kandidat huslærer i Norge. Studerede efter embedseksamen medicin. Blev 30 apr. 1728 missionær i Grønland og gjorde

til 1729 tjeneste i Godthaab, derefter i Nepisene til 1731, da han med de andre Europæere hjemkaldtes. Derefter blev han 19 okt. 1731 sognepræst til Urskog og Blaker i Kristiania stift, entlediget 1750. — Gift med Johanne Post, d. 2. jan. 1767 i Sorum, datter af sognepræst til Sorum og Frogner Jacob P. og Mette Colbjørnsen. — O. L. har foruden digtet til Poul Egede forfattet »Prosopographia Karalitæ«, som tryktes 1744 sammen med 3. Continuation (Niels Egedes). I »Lærde Efterretninger« 1759 (pag. 12) offentliggjorde han et latinsk æresminde over Hans Egede. I hans bo fandtes tre aargange nu forsvundne dagbøger fra Grønland.

- 7, 7. Collegio etc.: Collegium de cursu evangelii promovendo (ordret: kollegiet til fremme af evangeliets løb) o: missionskollegiet, oprettet 1714. Under det sorterede den trankebarske, den finmarkske og den grønlandske mission. Det bestod som regel af cancelliets præsident, Sjællands biskop og 2 à 3 andre medlemmer, der ofte var lægmænd i indflydelsesrige stillinger. Kollegiet ophævedes 1860 og dets eneste da tilbageværende virkefelt, den grønlandske mission, lagdes ind under kultusministeriet. — 23. Angækkut: angåkut, plur. af angåkoq, aandemaner.
- 8, 14. Journal og Relation: Hans Egedes »Omstændelig og udførlig Relation, angaaende den Grønlandske Missions Begyndelse og Fortsættelse« tryktes 1738. Genudgivet i efter eksisterende manuskripter kompletteret stand ved L. Bobé 1925, Meddelelser om Grønland, bd. LIV. — 18. Jakob (Jacob) Severin (undertiden Sewerin), f. 1691 (døbt 30 okt.) i Sæby, d. 23 marts 1753 paa Dronninglund, søn af byfoged Søren Nielsen og Birgitte Olsdatter. Købmand og godsejer, formand for Københavns 32 mænd. Indehaver af det grønlandske monopol 1734—49, medindehaver af Finmarksmonopolet 1729—41; fik 1749 tilladelse til at indrette et sildefiskeri og -salteri i Nordlandene. Anlagde i Grønland kolonierne Christianshaab og Frederikshaab samt logerne Claushavn og Jakobshavn, som fik navn efter ham. Købte 1735 godset Dronninglund i Vendsyssel tilligemed Dronninggaard og Hals ladegaard af geheimeraad Carl Adolph v. Plessen for 60.000 rd. Gift 1° med Maren Nielsdatter (ca. 1650—1731); 2° med Birgitte Sophie Nygaard (ca. 1704—39); 3° 1742 med Maren Dalager, d. 7 marts 1753 paa Dronninglund, datter af strandrider i Gaabense Jens Laursen D. og Anna Goë og søster til de grønlandske købmænd Lars D. (ca. 1718—72) og Christopher Carl D. (1726—99).
- 9, 4. Kongl. Assistance: ifl. den til Severin under 15 marts 1734 for 6 aar udstedte oktroj skulde han i de første 3 aar have 3000 og i de flg. 3 aar 2000 rd. i aarlig subvention mod at underholde missionen. Oktrojen fornyedes paa 4 aar under 4. marts 1740 med en aarlig subvention paa 2000 rd. for »defension« af kolonierne og 3000 rd. for missionens opretholdelse (Medd. LIV, sd. 228 og 282). — 16. Andreas (Anders) Bing, f. 19. marts 1702 i Trondhjem, d. 6. juli 1760 i Frederikshald, søn af hospitalsforstander Jesper Madsen B. og Karen Andersdatter. Student fra Trondhjem 1724, cand. theol. 1729, studerede derefter matematik og fysik med en eventuel lærerpost ved universitetet for øje, men blev muligvis ved bekendtskab med Poul Egede, vundet for Grønland og udnævntes 26. marts 1734 til missionær. Hjemgik efter 5 aars virksomhed og blev 1740 residerende kapellan til Søndre Frederikshald og 1755 sognepræst til Nordre Frederikshald. Gift ca. 1730 med Maria Andersdatter Steenberg, d. 1763, enke efter skibsfører paa Ostindien Anders Welling. — 17. Martin (Morten) Ohnsorg, f. 1707 i Bjeverskov, d. 1774 (begr. 27 apr.) i Magleby, Stevns, søn af degn Morten O. og Maria Jacobsdatter. Student 1729, cand. theol. 1732, missionær i Godthaab 26. marts 1734. Hjemgik 1740 og blev aaret

efter sognepræst paa Fæmø, 1742 i Strøby og Varpelev og 1749 i Magleby og Holtug. Gift 1° 1734 med Margrethe Dorothea Heyde (1711—43); 2° 1743 med Maren Jensdatter (1715—48); 3° 1748 med Maria Plockross (1722—80), datter af sværdfejer og brygger Johannes Christian P. og Annicke Birch. — 18. Worm: Christen Worm (1672—1737), præst ved Nicolai kirke, Kbh., 1699, stiftsprovst ved Frue kirke 1707, professor i theologi 1710, biskop over Sjælland stift 1711, dr. theol. 1736. — ordineret etc.: i manuskriptet i kgl. bibliotek er her tilføjet: Gud styrke og bereede os fremdeles der til for sit hellige Navn. — 22. Skibet: »Ebenetzer«, ført af skipper Jens Hansen Fyneboe. — 23. Patronen for Verket: Jac. Severin. — 35. Hitland: Shetlandsøerne. Manuskriptet har: Engeland. — 36. Staten-Huk: det nuværende Kap Farvel; det dengang saakaldte Kap Farvel var Sermersôq-øen ved Nanortalik. — 39. Galioth: mindre tomatet galeaserigget fartøj. — Disco-Bugt: kaldtes tillige »Hvalfiskebugten« paa grund af den der gennem lange tider af Hollændere og Englændere drevne hvalfangst.

- 10, 2. Huchert: rundgattet, bredbovet fartøj med to smaa master og raasejl paa agterste mast. — 3. Jacob Bentsøn: Jacob Bentzen, skipper i grønl. handels tjeneste til 1758, d. 1759. Ejede hus »ved Nyehafns Canal« ved siden af Severins købmandsgaard. Hans søn af første ægteskab med Kirsten Jensdatter (d. 1736) Bent (Bendt) Jacobsen Lund (ca. 1723—74) var 1741—53 assistent og købmand i Christianshaab, senere konsumptionskriver »uden Amager Port«. — 6. Baals Revier: Godthaabs fjordkompleks; egtl. Balls River, opkaldt efter en londonsk købmand Richard Ball, som var med til at bekoste James Halls ekspedition til Grønland 1612. — Den Søndre Colonie: Godthaab. — 7. Haf-Dyr: afbildet i P. Egedes: Efterretninger om Grønland, uddragne af en Journal holden fra 1721 til 1788, pag. 45. I manuskriptet findes flg. anmærkn. under teksten: mún hafa vered Skeljivngr (isl. skeljungr: sværdfisk). — 22. beleylig Skibs Havn og Bygnings-Plas: undersøgt og beskrevet af assistent Mathias Fersleff og skipper Ebbe Mitzel 1727 (Geogr. Tidsskrift 1920). Pladsen var den saakaldte Bryghusbugt overfor den nuværende koloni. Her laa kolonien til 1760-aarene. — 26. alle 3 Skibe: foruden »Ebenetzer« galioten »Eyland Schelling«, skipper J. Bentzen, og hukkerten »St. Anna«, skipper Christen Hellesen (fra Vendsyssel; førte i mange aar skib for Jac. Severin, ogsaa paa Finmarken og Nordland). — 27. Viire-Bay: (holl.) tang-bugt. Manusk. har: Wirreby. — Og takket Gud etc.: manusk. har: Gud være takket som saa Lykkelig har endet Vores besværlige og farlige Reise. — 29. een halv Miil fra Skibet: rimeligvis øen Jakobsholm udenfor Christianshaabs Laksebugt, en almindelig benyttet sommerteltplads. — 40. det nye oprettede Huus: en skildring af husets udsmykning ved indvielsen findes i Poul Egedes »Efterretninger« sd. 47 f.
- 11, 11. offte forsøgt det: manusk. har: hands Landsmænd hafde forsøgt der med til forn, og da kom der mangfoldige Sælhunde. — 15. foruden Ebbe og Flod etc.: manusk. har: uden Ebbe og flod som vi ikke kand hindre, heller Vor Gud, den troe Regentere som regierer alle Creaturer, Beed ham, saa skaffer hand eder nock føde, og Hvad andet meere ieg kunde tale til ham. — 26. Manusk. har flg. tilføjelse til oktober: Den 27de Besøgte de Mæriske Brødre os, Disputen blev om Rætfærdiggjørelsen, hvis Hovet Sag de Fantaster søger at giøre til intet. Slutningen blev denne, at de ej havde meent anderleedes end Vi og derfor bifaldt Vores Meening. — 29. bleve underviiste: manusk. har flg. tilføjelse: *Christian David* kom og med et Skrift, som Handlede om Rætfærdiggjørelsen, hvilket Hand selv efter Hans Tartariske Griller og Hovet hafde

sammenflicket, ganske stridig imod den Hellige skrift og hans tilstaaelse af 27de October. Man seer her af at dette slags Folk ikke tilstaaer Sandhed uden de ere i Knibe. (*Christian David*, 1691—1751, herrnhutisk missionær, oprindelig tømmer. Medgrundlægger af Ny Herrnhut. Deltog som haandværker i opbygningen af kolonien Christianshaab. Efter en langvarig skriftlig polemik med Hans Egede vendte han 1735 tilbage til Europa, men kom atter til Grønland 1746 og ledede opførelsen af den nye store missionsbygning ved Ny Herrnhut. — De andre »Brødre« var *Mathæus Stach*, 1711—87, og *Friderich Böhnisch*, 1710—63). — 31. vore Naboer: formentlig befolkningen ved Kangeq. — paa Embedets Vegne: manusk. har flg. tilføjelse: Een af Tydskerne (Chr. David) fulde med mig. Der een af de Vilde hafde spurt ham om Hand var Herre eller Tienner og hand dertil hafde svaret, at hand hverken var en Herre eller tienner, kom hand og fortalte mig det, og siger Hvad er hand da? Jeg svarede at Hand var en tømmer Mand og var kommen hid for at lære dem; Hvem skulde give agt paa Ham? svarede den anden.

- 12, 6. Manusk. har: Den 1ste. Kom Tysken atter til os, for at undervises i det Grønlandske Sprog, men det blev til en Disput om børne Daaben, som de holdt U-nødvendig, brugendis samme Objectioner som Anabaptisterne og som de ikke kunde taale nogen Modsigelse, bleve de fortørnede og forlod os. — 8. Manusk. har flg. tilføjelser til januar: Den 26de. Gik min Fader, Hr *Ohnsorg* og Jeg til den som kaldes Nævherrenhut og frembragte ved Anledning forrige Dages Discurs, men *Christen David* og Hans Broder (M. Stach) vilde ikke afstaae deres forrige Meeninger, og sagde det var noget som Vi u-bekiente ikke forstod. Ved Lejlighed fik Jeg og indført *Christen Davids* taabelige Argumenter imod min Fader, det første Hand var kommen her til Landet; Som var dette, at efterdj hand saa ikke nogen omvendt Hverken i blandt de Vilde eller Coloniens folk, saa var Hands Slutning denne, at min Fader var ikke heller omvendt. Dette brugte ieg imod *Christen David* og Hands Brødre, efter som de nesten hafde været her i tvende Aar, og slet intet udrettet, enten hos de døbte, eller u-døbte Heedninger, som de kalder de Christne; Saa Maatte de ikke heller være omvendte; Her blev den Philistæer fældet ved sit eget Sværd: De bleve alle ganske forbittrede, Helst *Christen David*, som ieg bad dog ikke vilde blive vred, thi det anstod ikke saadan en Hellig Mand, Hvis Skoe ikke eengang *Professor Spangenberg* (August Gottlieb S., 1704—92, biskop i brødremenigheden) var værdig at bære, som hand tilskriver ham i sit Brev; De sagde at de ikke kunde omvende nogen, saa som de ikke kunde tale med dem; Jeg svarede at som de beraaber sig paa det u-middelbarlig Kald af Gud, da burde de strax have kundet tale med Heedningerne; Nej sagde de, saa skulde de have tænckt, at de havde lært det i fæderne Landet, saa eftersom de var gandske ophidsede, og begyndte at tale bespottelig om Daaben, ginge vi fra dem. — Den 27de. Skikkede *Christen David* os et Brev, hvor udj hand afbeder sin u-besindighed og forseelse. — 14. den gl. Colonies Ø: Haabets ø, i skærgaarden kort nordfor Godthaabsfjordens munding, hvor den første koloni anlagdes 1721, flyttet til Godthaab 1728. — 22. flatterede: manusk.: schatherede. — 23. Superstitioner: manusk.: og Abe-Spil. — 33. holdte for at være dødelige: manusk.: og efter deres Sigelse skulde det være som Kræft.
- 13, 14. Nepiset Sundet: Nipisat-sundet, mellem Nordlandet og den sydfør liggende nu navnløse store ø, tidligere kaldt Rensøen, paa nordsiden af Godthaabsfjordens munding; fra gammel tid meget kendt og benyttet fangststed. — 22. Koekøerne; grønsl. Kitsigsut (de vestlige), øgruppe i Godthaabsfjordens munding. Her boede ifl. Hans Egede i 1720-aarene over 30 familier. — 25.

- den Norder Colonie: Christianshaab. — 28. var det fornøden etc.: manusk.: forblev ieg, som rimeligt var, paa Got-haab. — 33. Amaralik: Ameralik-fjorden (af grønsl. ameraq, bark), syd for Godthaabslandet.
- 14, 5. en Angekok: manusk.: :/: saaledes kaldes Deres Vise og Lærde mænd :/: — 10. som følger: ang. oplæring til aandemaner jfr. »Knud Rasmussens posthumous notes on the life and doings of the East Greenlanders in olden times«, Medd. om Grønland 109, nr. 1, sd. 104 ff. — 12. en stor Steen: jfr. Medd. om Grønsl. 109, nr. 1, sd. 106. — 17. Solstitium autumnale: (lat.) sommersolhverv. — 36. en hvid Biørn: troldbjørnen, jfr. Medd. om Grønsl. 109, nr. 1, sd. 111, 115. — 37. en Hval-Ros: manusk.: en Hval-Fisk.
- 15, 13. der Nord: ved Christianshaab. — 14. Manusk. har flg. tilføjelse: Den 11te. Besøgte min Fader, Hr *Ohnsorg* og ieg *Christen David* atter, for at tale med Ham om nogle gamle Poster, Hand hafde tilskrifvet os i sit Bref for nogle Dage; Hand var alleene hiemme thi som Eliæ Ravne ey vilde indfinde sig med Brød til dem igien, vare Hands Brødre nu nøde til imod deres forrige stolte og pralende Ord at søge selv deres føde. Efter at vi hafde talt noget med *Christen David* og Contradiceret (o: modsagt) Ham, forlod vi Hand gandske vred efter gammelt Sædvane. (Eliæ Ravne: jfr. 1ste Kongernes bog kap. 17 v. 6). — 15. Kiøbmanden: Jens Hiort Træscho, muligvis fra Lolland, kom til Grønland 1722 som underbetjent, senere assistent og købmand dels i Godthaab, dels i Christianshaab, til 1739; »en duelig Persohn til Søes og ogsaa kyndig i Bartskiers Professionen« (Hans Egede; jfr. *Diplomatarium groenlandicum* ved L. Bobé, Medd. om Grønsl. 55, nr. 3, sd. 120). Ledsagede guvernør Paars paa dennes indlandsisekspedition 1729 og var ligeledes med paa Matthias Jochimsens ekspedition til det sydligste Grønland 1733. Gift 1729 i Godthaab med Elisabeth Pedersdatter, enke efter en af de i vinteren 1728—29 afdøde soldater. Senere skæbne ukendt. — 16. Sønnen: den senere missionær Peder Welling. — I manuskriptet lyder optegnelsen for 26. aug. saaledes: Kom Assistenten *Jens Hiort* fra den Nordre Colonie, og hafde med sig Hr *Bing*, hans Kiæreste og Søn, som af mangel skulde hid, Hvor der var mindre og noksom bekjendtgort til forn ved Skrivelse, saa at Hovet aarsagen ikke Just blev denne, men Heller at der er holt for got, at alle Missionarii burde være paa denne Colonie efter som den Nordere ey behøvede det slags Folk. — 28. Den 24. Manusk. har flg. tilføjelse: *Christen David* som saae sig intet at kunde udrætte her, og at der vilde blive knap Næring, saa som de ikke hafde faaet nogen til førsel, holdte da raadeligt at tage her fra Landet, og lade sine Brødre leve som de kunde, end skjønt ieg nok troer, Hvis de havde kundet gjøre det uden Skamm, at de samtlig hafde reist til fæderne Landet, Hvor de kand faae for intet, og med mindre Møye og u-mage Hvad de skal Have. — 30. Nord efter: helt til det nuværende Sukkertoppen, hvor der allerede dengang boede mange Grønlændere.
- 16, 16. et stort Iis-Bierg: manusk.: i Discobugt. — 35. Anningat: aningâq, det gl.-eskimoiske navn for maanen. Sagnet om aningâq og malina findes første gang i Hans Egedes *Perlustration* kap. XX (Medd. om Grønsl. LIV, sd. 399), men gengives her i noget varieret form.
- 17, 9. Ullomik: ulumik, modalis af ulo, den grønlandske kvindekniv. — 10. neriuk etc.: nutidsgrønsl. neriuk, kisima mamarinerparma. — 19. Metamorphosis: (græsk) forvandling. — 35. Arnoak: ârnuaq, pl. ârnússat, amulet.
- 18, 13. catechisere: samtale om religiøse emner. — 15. Historie: det her meddelte sagn er kendt af alle Eskimostammer; jfr. f. eks. Knud Rasmussen: *Myther og Sagn fra Grønland*, I, sd. 364.

- 19, 1. sudore testicularum: (lat.) med testiklernes sved. — 33. hvor vi vare vendte: manusk. har flg. tilføjelse: thi som Vinden var u-stadig, kunde den ikke være os til nogen Efterretning. — 36. vor kiere Moder: Gjertrud Rasch begravedes 5. oktober 1736 paa Nicolai kirkegaard i København. — 41. Dictionarium Gronlando-Danicum: (lat.) grønlandsk-dansk ordbog. — 42. hvis Gud etc.: manusk. har: om Gud vil forunde mig Kræfter og Livet, og fleere behøvende Materieller der til blive samlede. Ordbogen tryktes 1750.
- 20, 3. nogle faae: manusk.: 3 ad 4. — Her maa dog erindres, at ogsaa nogle døbte var døde under koppepidemien 1733—34. — 13. Catechismus: Hans Egedes: Elementa Fidei Christianæ tryktes først 1742.
21. 10. Invention: af lat. inventio, opfindelse; udtænkning; spekulation. — 25. 15 Miile norden fra: rimeligvis fra Pisugfik-øerne, hvor der til op imod aarhundredets slutning var stor beboelse, og Niaqúngunaq-fjorden, hvor Hans Egede omkr. 1724 tænkte paa at anlægge et etablissement. — 30. 30 Tælder: Manusk. har flg. tilføjelse: Grønlænderne besværede sig meget over de Hellige Tydskere, fordj de havde slaget en af dem med en stor Stock over Nacken, da Ieg svarede Ham at Hand maaskee havde givet dem aarsage der til, svarede Hand, Ieg meente de ikke kunde blive Vrede om mand slog dem, og ieg rørte alleene ved deres Baad. — 35. 40 Tælder: det var ikke alene egnens folk, som stod paa sommerfangst ude ved havkysten, men ogsaa og nok saa meget forbidragende, nemlig folk fra andre egne af landet paa rejse nord- eller sydefter. Datidens Grønlændere var meget vidt omflakkende, jfr. meddelelsen nedenfor under 6 maj. — 42. Seddel til Herrn Hutterne: manusk. fortsætter som følger: som vare ude efter føde, fra en Hollender, der laae 15 Miile fra Colonien, Ieg tog strax med Assisten *Geelmuy* hen til Ham, for at Høre om Hand ingen tidende havde fra Kiøbenhavn eller hafde fornummet noget til Vores Skiber.
- 22, 1. 15 Miile Sønden for Colonien: egnen omkring Fiskenæsfjorden, hvor Hollænderne havde en af deres aarlige markedspladser. — 3. Assistenten: Niels Christian Geelmuyden, halvbroder til Jacob van der Wida G., som befordrede 1. udgave af Hans Egedes Perustration i trykken (1729), f. 1706 i Bergen, d. 15 aug. 1770 i København, bogholder ved det bergenske Grønlandskompagni, assistent og købmand i Godthaab 1732—42, anlægger af kolonien Frederikshaab, hjemgaaet herfra 1744. Tilkaldtes som sagkyndig, da det almindelige oktrojerede handelskompagni 1779 overtog monopolet fra Iac. Severin, 1750 overkøbmand for Grønland og foretog aarlige tilsynsrejser dertil; paa en af disse mistede han ved forlis sit medbragte gods. Kaldes senere tillige »Islandsk Kiøbmand«. Gift 17. marts 1758 med Helene Mørch, d. 13. jan. 1771, datter af kantor ved Holmens kirke Peder M. og Ottilie Johanne Farstorph. — 4. Den 15: optegnelsen her lyder i manusk. som følger: Om Morgenen gandske tilig kom Vii Ham om Borde, men Vii fick ingen anden underrætning hos ham, end at begge de Skibe, som gick her fra forgangen Aar, var /: Gud skee lov :/ Lykkeligen Arriverede til Kiøbenhavn. Manden var en meget artig og Höfflig mand, som mand og kunde forlange bedre af en Søefarende Hollænder. Hand tilbød os sin tjeniste i Hvad hand kunde hielpe os med. Hand Leverede mig 2de Breve til Herren-Hytterne, det ene kunde mand see af Zignetet, var fra Græv *Zincedorph*, det andet havde hand faaet af en Kiøbmand i Amsterdam tilligemed en Liden Fustace med Proviant. Dagen til forne var 2de Grønlændere omkomne i deres Smaabaade et lidet støche fra det Hollandske Skib, efter at de havde været om Borde, for at Handle og ville fare tilbage. Eftermiddagen gav Vii os paa Hiemreisen igien, under Veys taledede ieg om Gud og Hans Skabning, med de Vilde, en fuldte med os et langt Styche for at Vide

- noget meere — —. — 10. Tilladelse: de mähriske brødrers udsendelse meddeltes Hans Egede i skrivelse dat. Frederiksborg d. 4. apr. 1733, jfr. Diplom. groenl. sd. 221. — 31. Pungiok: se nedenfor under 4. dec. 1736. — 35. Fontenay: Benjamin de Fontenay (1695—1749), død som admiral. Beretning om hans togt med fregatten »Blaaheiren« (18 kanoner, 72 mands besætning) se Diplom. groenl. sd. 238 f. I »Efterretninger etc.« sd. 63 fortæller Poul Egede, at da det rygtedes, at et skib, der bestod af bare vaaben, var kommen til landet, strømmede folk til for at se det, og da der var en abekat ombord, spurgte de ham, om dette var »en Blanding af en Kablunak og en af Landets Kreature.«
- 23,** 2. Sand-Bay: bugten sydfor Claushavn indenfor Agpat-øen. — 24. Torn-garsurk-Soak: tórnråssuk, den særlige hjælpeaand, her med affiks-suaq, stor. — 29. deres Hexe-Konst: manusk. har: deres sorte Kunster. — 32. Torngarsurk sonerpok: tórnråssugssûnerpoq, monne han være en stor hjælpeaand? — 38. 2de Hollandske Skibe: manusk.: Holl. Handels Skibe.
- 24,** 4. Waigat: af holl. waijen, blæse; sundet mellem Disko og Nûgssuaq-halvøen. — 16. Rode-Bay: holl. Roobay, grønl. Oqaitsut (skarvene), ca. 15 km nordfor Jakobshavn, nu udsted. Her havde Hollænderne en af deres aarlige markedspladser. — 31. Okartok: oqartôq, den stortungede. — 36. et stort dybt Hull: hulen findes ved Kiagtunguit lige sydfor Rodebay. — 38. Maklykout: holl. makelij oud, magelig alderdom. Stedet er den lille bugt, Kangerdluatsiaq, nordfor isfjorden, hvor nogle aar senere Jakobshavn blev anlagt. Heromkring var allerede før kolonisationstiden en stor befolkning, hvoraf dog størstedelen boede helt nede ved isfjorden ved pladsen Sermermiut. — 43. Tettama: manusk.: Tettarna.
- 25,** 1. Torngak: tórnaq, hjælpeaand. — 3. v.: (lat.) vel; eller. — Spiritus Familiaris: (lat.) privat aand; familieaand. I »Efterretn.« sd. 78 gengiver Poul Egede det ved: Skyts Engel. — 7. Vandenis innuæ: morsomt udtryk o: det grøn. inuk, ejer; iboer; indehaver, med 3. persons suffiks inua, dens ejer, betragtet som et latinsk hunkønsord og sat i pluralis. — 13. Lodder: grøn. angmagssat (Mallotus arcticus). — 16. Fanden: de første missionærer gengav ligefrem ordet djævelen ved: tórnråssuk. — 24. sagde til ham: manusk. har: siger til hannem med truende Miiner. — 30. 3 Miile Norden for Skibet: ved Påkitsoq-fjorden. — 36. den store Vanvittighed: manusk.: om Gud.
- 26,** 8. Dysentericus: (lat.) patient lidende af blodgang. — 43. samme Havn: Rodebay.
- 27,** 21. næsten forraadnet: manusk.: forfalden ned. — 26. bekiendt iblandt dem: syndflodsagn kendes hos alle Eskimostammer. — 28. Skiell: »Efterretn.« sd. 69 siger P. E., at han selv har set store dynger deraf inde i landet. — 30. Tokorsarlutik etc.: toqussardlutik uko pilit, silarssuaq tátulisavât, lad det blive regel, at de dør, de vil ikke kunne rummes i verden. — 39. Sigr.: Seigneur (fr.): Hr.
- 28,** 1. Kiøbmanden: Mathias Andersen Fersleff, f. ca. 1700 i Bergen eller muligvis i Jylland, d. 18 marts 1763 i Helsingør; sømand, skriver i Danske Assignationskontor, 1723 ansat i Grønland, 1724 assistent, 1726 købmand, entl. 1731. Paany ansat 1734 som købmand i Christianshaab, hjemgaaet 1739. Borgmester i Helsingør 1741. Gift 1° 30 sept. 1728 i Bergen med Anne Larsdatter Hiller, d. 25 apr. 1740 i Kbh.; 2° 3 maj 1741 med Anne Kirstine Dalager (1718—90), søster til de grøn. købmænd Lars og Christopher Dalager samt til Jac. Severins 3. hustru. Sønnen Andreas Mathias Fersleff, f. 1728, d. før 1763, var assistent i Christianshaab 1750—52, da han maatte hjemgaa »paa Grund af hans Legemes Svagheds Constitution.« — 19. Amuleta: i »Efterretn.« (sd. 70) for-

- tæller P. E., at de paa dette sted havde mange saadanne »om Halsen af Reve-Kiefter, Ravne Hoveder, Falkeklor etc.« og at det var, da han betydede dem, at der »ingen Kraft eller Lægedom var i saadanne Ting«, at de bortkastede dem. Ved samme lejlighed fortæller han, at Grønlanderne engang, da hans fader havde sagt, at han havde arvet sin kuffert fra sin længst afdøde fader, stjal stumper af den til amuletter i den tanke, at naar den var saa gammel, maatte der være særlig kraft i den. — 37. Hvalfiske Eylændene: holl. Walvis Eylanden (jfr. Lourens Feykes Haans kursforskrifter, ved L. Bobé, Grøn. Selsk. 's aarsskrift 1915, sd. 41—49), omdøbtes ifl. direktionsordre af 9. febr. 1778, da der skulde oprettes hvalfangstanlæg her, til »Kronprindsens Eiland« efter den senere kong Frederik VI; grøn. navn Kitsigsorsuit $\circ$: de mange i vest. Øgruppen ligger omtrent midt i mundingen af Diskobugt. — 40. Skiltes vi fra Skibet: manusk. tilføjer: Den almægtige Gud Leedsage det fremdeeles og Lycksalig giøre dets silde og farlige Hiemreise.
- 29, 13. 1 Miil længere Nord: Kronprinsens Ejlande bestaar af ca. 50 større og mindre øer og holme, som deler sig i en nordlig og en sydlig gruppe. — 16. Pavia: Poul Egede kendes den dog idag hele Grønland over under navnet Pavia. — 25. Hunde-Eilændene: ligeledes døbt af Hollænderne; grøn. navn Kitsigsuarssuit. Øgruppe i Diskobugtmundingen omtr. midt imellem Kronprinsens Ejlande og øen Manitsoq nord for Egedesminde. For at hindre Hollændernes handel med befolkningen paatænkte det allerede 1750 at anlægge en loge her. Planen opgaves imidlertid og først 1787 oprettedes her hvalfangstanlæg. — 26. ikkun 3 Telter: den største del af befolkningen har endnu været ude paa sommerfangst; endnu den dag idag drager befolkningen paa Kronprinsens og Hunde Ejlande langvejs bort paa sommerfangst, i juni ind i Sydostbugten efter anmagssat og derefter helt ned til og i enen omkring Nordre Strømfjord. — 30. curieuse for: nysgerrige efter. — 33. Syd-Ost Bugten: Diskobugtens sydøstlige indskæring mellem Christianshaabs Nuk og Ikamiut; omtr. midt i mundingen ligger den store ø Tugssâq.
- 30, 22. Grønne-Ejlandene: øgruppe i Diskobugtens sydlige del vestfor Christianshaab; Hollændernes »Vlakke groene Eylanden«; grøn. navn Kitsig-súnguit $\circ$: de smaa ude i vest. — 27. paa Handling Nordefter: til egnen omkring Jakobshavns isfjord. — 29. Nouk: Christianshaabs Nuk, et lille næs af fastlandet 7—8 km sydfor kolonien ved den nordre side af Sydostbugtmundingen. Her var boplads til omkr. 1800, da der etableredes aabentvands garnfangst her mellem næsset og den nordfor liggende ø, men dette ophørte under krigen 1807—14, og siden vides stedet ikke at have været beboet. Her findes mange gamle hustomter. — 35. en af deres Lands-Mænd: en angákoq, jfr. »Efterretn.« sd. 72.
- 31, 2. lignede et V: »Efterretn.« sd. 73 har Δ , som naturligvis er det rigtige. — 3. Manuskriptet har flg.: Den 17de. Kom Jagten tilbage igien Norden fra (NB. ellers er bemærkningen d. 24. jo hellerikke forstaaelig. Det er altsaa ligefrem glemt eller overset ved trykningen). — 5. Manusk. har: Den 4de. Kom den (jagten) hiem igien. — 13. Akpet: øen Agpat ($\circ$: lomvjerne) ved sydhjørnet af Sand-Bay sydfor Claushavn. — 15. Dievelen var slagen ihjel: i manusk. staar herudfor i marginen: Diøfullin dáuðr. — 19. trekkede Baandet: manusk. har: trækkede Baanden ($\circ$: bunden af baaden, hvilket forklarer det hele). — 21. dersom den gode Gud etc.: manusk.: dersom Gud hafde ey været os saa særdeeles god, og Lættet den tycke Sneefog, der fra skyedes Vii ved Landet osv. — 31. Kablunæt: qavdlunait, pl. af qavdlunâq, Europæer; hvid mand. — 34. haaber jeg dog at have skildt etc.: manusk. har: haaber

- ieg dog, at den Credit de havde til forn haft for deres Angekut, er temmelig falden. — 40. Bugten: almindeligt navn for Diskobugt. — 41. Om Aftenen etc.: manusk.: om Aftenen efter at ieg havde talt Theologisk med dem.
- 32,** 10. Vi have hørt etc.: manusk.: Hexemesterens Søn berættede at Angekut havde fortalt, at der var saa Varmt i de Christnes Lande osv. — 12. svies den af Solen: manusk. fortsætter: Ieg svarede dette er saa vel Løgn som det forrige. — 22. Arnarsak: se nedenfor 10. marts 1737. — 30. Iise-Fiorden: Jakobshavns isfjord. — 32. Syd-Bay: egtl. hollandsk navn, Zuydbay, paa fjorden Nordre Isortoq, i modsætning til Noord-Bay ϱ : Nivåqbugten, men overførtes tillige paa den største af smaaøerne nordfor Isortoq i Hollændernes »Rif van de Zuydbay«. Her samledes Hollænderskibene foraar og efteraar, f. eks. traf Hans Egede i juni 1726 ikke færre end 12 skibe liggende for anker ved Sydbay og dagen før var endnu flere afsejlet herfra. Øens grønl. navn Ukivik (ϱ : overvintringssted) viser, at stedet har været fast boplads, ligesom hele strøget mellem Isortoq og Nordre Strømfjord fra ældgammel tid har været rigt paa sommerfangstpladser, hvor folk samledes i stort tal baade fra nord og syd. Derfor havde Hollænderne her en af deres faste markedspladser. Formentlig særlig af hensyn hertil oprettedes 1756 paa øen Ukivik »Logen Sydbay«, som dog viste sig handelsmæssig ikke at svare til forventningerne og derfor allerede 1764 flyttedes til Holsteinsborg, hvilket navn iøvrigt efter Niels Egedes forslag allerede 1760 var tillagt logen som opkaldelse efter missionskollegiets præsident, greve Joh. Ludv. Holstein (1694—1763) til Ledreborg. — 33. over Iis-Biergene: ind over indlandsisen.
- 33,** 1. Det er merkeligt etc.: manusk. har: Det er Underlig at baade denne Historie som ligner saa Nær, saa og Syndflodens Vaade er Kundbart i blant Grønlænderne. — 6. strekket sig N. W. hen: maa rimeligvis være Upernaviks distrikt, her menes, hvilket ogsaa stemmer med beskrivelsen, f. eks. »hvide Bjørne«. — 13. tilforhandler sig: det er bekendt, at der baade før og langt ind i kolonisationstiden foregik stor tuskhandel mellem Grønlænderne indbyrdes fra nord til syd og omvendt; saaledes var Perutussut-øerne (nu Taseralik) ved Nordre Strømfjord endnu omkr. 1770 »et Marked i Henseende til de Om-tuskninger, som da skee«, jfr. Thorhallesen: Beskriv. ov. Missionerne i Grønlands søndre District, udg. ved L. Bobé, Grønl. Selsk.'s skrifter I, sd. 97. — 15. en Kablunak: endnu P. Kragh (Dagbøger II sd. 73) hørte 1825 af flere indfødte, at der omtr. midtvejs mellem Prøven og Upernavik oppe i fjældet skal have været »2 forstenede Kablunaker«, som endnu 40 aar tidligere saas siddende i deres gamle nordiske dragt. De skulde nemlig stamme fra engang, da »Skrællingerne« her overfaldt »de gamle Nordmænd« og en mand og hans kone da skulde være flygtet tilfjælds og have skjult sig i en kløft »og i Tiden forstenede«. Siden skulde konen ved et fjældskred være styrtet ned og knust, medens manden endnu skulde være synlig, men paa grund af fjældskredet umulig at komme til, saa det ikke kunde afgøres, hvorvidt det var »et Natur-spil«. Sagnet kendtes endnu for en snes aar siden i Upernaviks distrikt. — 18. en Felde: den bekendte »Bjørnefælde« yderst paa Nügssuaq-halvøen, en 4½ m lang, ligesaa bred og godt 2 m høj bygning med en 1 m lang indgang mod øst, opført af naturligt firkantede, meget omhyggeligt opstablede stenblokke. Ifølge et af Giesecke (Medd. om Grønl. bd. 35, sd. 347) hørt sagn skulde »den nordgrønlandske Hercules Tuningajak« efter et væddemaal have opført den paa en eneste nat. I nutiden siges sagnhelten Kågssagssuk at have opført den til bjørnefælde. Den er dog utvivlsomt af europæisk oprindelse, muligvis opført af et overvintrende hvalfangermandskab, medmindre den virkelig skulde

stamme fra Nordbotiden. — 19. til at fange Bjørne udi: manusk. fort-sætter: Jeg troer nok hvad Hand sagde, helst efter som der var saa mange i Nærværelsen, som hafde seet den, mens man finder dog intet i Historierne, at de gamle Nordske skulle have boet saa langt om til Nord, besynderlig paa den Vestre Siide. — 29. Arnet angiet: arnat ångiat; ångiaq ∅: et Spøgelse, som skal blive til af et i Dølgemaal født og udsat Horebarn, eller af et Misfoster, og som siges at færdes omkring om Natten, idet det bruger en Hunds Hovedskal som Kajak, og hvis Udseende skræmmer Folk tildøde (Kleinschmidts ordbog sd. 33). H. C. Glahn har i Ny Saml. af det kgl. Norske Videnskabs Selskabs Skrifter (bd. I sd. 269—72) offentliggjort »Efterretning om det af Grønlænderne saakaldte Angiak« (jfr. ogsaa Glahns Dagbøger, Det grønl. Selsk.'s Skrifter IV, sd. 99 f.). — 30. bævende: manusk. har: rød. — 37. Tubo: manusk.: Tubus ∅: rør (lat.), her kikkert. I »Efterretn.« sd. 77 meddeler P. E., at denne var 5 alen lang.

- 34.** 2. hvis det vilde troes etc.: manusk. har: Hvor det vilde troes i Vore Lande ∅: thi saa havde de ikke nødvendig for at føre Herfolk (∅: Herrefolk, ifl. Kalkars danske ordbog: fornemme folk) ud, mens ikkun give Skylden paa Maanen, at hand var deres Børnefader og dend som havde Voldttaget dem. — 7. Grønlænder Dreng: den ovenfor sd. 22 nævnte Pungioq ∅: Púngujôq (den som gaar foroverbøjet), f. ca. 1720, oplært hos Hans Egede, efter hvem han nu ved sin daab opkaldtes; angrebes af børnekopperne 1733, men kom sig. Sendtes 1738 til Danmark, blev efter tilbagekomsten en flink og dygtig kateket og virkede som saadan ved Christianshaab og Clauthavn til sin død i 1760-erne. Efter Poul Egedes hjemrejse kaldte Grønlænderne Hans Pungioq for »Pauias Siel« i anledning af, at han gendrev aandemanerne (jfr. »Efterretn.« sd. 217). Hans søn *David Hansen*, f. ca. 1748, gik i faderens fodspor, oplærtes af missionær Egede Saabye i Clauthavn og virkede som kateket til 10. dec. 1785, da han døde af en grasserende epidemi, »Purpur-Feber«. — 21. persvadere: (lat.) overtale. — 22. end af os: manusk.: end af Vores Folk. — 24. op til Iis-Bierget: ind til indlandsisen. Den her omtalte »Fiord« er Tasiussaqa, den indre sydlige arm af Jakobshavns isfjord. Herfra er forbindelse med Christianshaab gennem en lang dal, der munder ud i bunden af Laksebugten.
- 35.** 7. efter 13 Dage: manusk.: efter 12 Dage, hvilket er fejlagtigt; ved Christianshaab kommer solens øverste rand første gang over horisonten efter mørketiden 12. januar. — 12. 68 Grader 14 Min.: beregningen er forkert; kolonien Christianshaab ligger paa 68°49' n. br. — 21. Klokker-Huck: sydvestlige pynt af den store ø Arveprinsens Ejland i Diskobugtens nordøstlige del. Hol-lænderne døbte stedet Klock-Huk (klock-kløft), hvorefter dette navn efterhaanden kom til at gælde hele øen, indtil denne omdøbtes ifl. direktionsordre af 9. febr. 1778 og opkaldtes efter arveprins Frederik. Ved selve stedet var gammel bebyggelse, da købmand C. C. Dalager i Jakobshavn fra 1775 begyndte at drive hvalfangst her hvert foraar. Ved inspektoratets oprettelse 1782 ønskede autoriteterne større forsøg anstillet og aaret efter opførtes de fornødne bygninger dertil. 1784 flyttede Dalager selv hertil og ledede anlæget til sin død 1799. I begyndelsen var etablisementet meget produktivt, men i 1790-aarene indtraadte en misfangstperiode, og efter Dalagers død nedlagdes stedet som selvstændigt etablisement og blev hvalfangerløge under Ritenbenk. Senere var det udsted til ca. 1870, da det helt nedlagdes. En af de gamle bygninger blev staaende som rejsehus til 1911 og staa nu som varehus ved udstedet Qeqertaq. — 30. translaterer Genesisin: oversætte Genesis: (gr.) tilblivelsen ∅: 1. Mosebog. — 32. bequemme Ord og Expressioner: i »Efterretn.«

- (sd. 78) forklarer P. E. dette nærmere: da Nationen hverken har nogen Gudsdyrkelse, Regiering, Videnskaber, Haandverker. — 33. den daglige Overløb: i »Efterretn.« (sd. 78) hedder det: da de troeligen holdte, hvad de lovede ved min Ankomst, nemlig at mit Gulv ei skulde være frie for deres Fødder.
- 36.** 5. Assamblee: forsamling, sammenkomst; hermed menes Grønlandernes trommesangsforestillinger og aandemanerséancer. — 6. Sokolliput: manusk. har: Sokallup; soqulavoq: balliarer, farer til Sang- og Dandse-Lystighed (Fabricius: Ordbog sd. 440). Kleinschmidt sammenligner dette »deels med Grækernes olympiske Lege, deels med Middelalderens Turneerampe« (ordbog sd. 338 f.). Thorhallesen (Beskr. ov. Miss. etc. sd. 97) kalder Grønlandernes sommersammenkomster paa Perutussut-øerne »for et Thing i Henseende til de Stridigheder, som da afgjøres med Tromme og Sang«. Nu er ordet næppe i brug mere undtagen paa Østkysten og ved Thule. — 14. Tessiursak: Tasiussaq, jfr. ovenfor sd. 34 l. 24. — 15. Dievelens Olde-Moder: arnaquagssårssuaq, den grumme kvinde; kaldes ogsaa »Sødyrenes Moder«. — 23. Torngak: tórnaq, hjælpeaand, skytsaand. — 33. stor Afgrund: manusk.: sort Afgrund. — 41. aglerrutut: manusk. har: Aglerouit, saaledes kalde de de Ting som Grønlanderne maae holde sig fra i Sygdom eller Sorg, saasom visse Arbeide eller Mad. (Parentesen her findes ikke i mskr.). agdlerut, af agdlerpoq: afholder sig fra visse ting (af kultiske grunde).
- 37.** 14. hvorom min Fader og tilforne har meldet: i »Det gamle Grønlands Nye Perustration Eller Naturel-Historie« kap. II og XIX, jfr. Medd. om Grøn. LIV sd. 316 og 397. Den her af P. E. meddelte variant er betydelig mere udførlig. — 35. Innuitt: inuit, pl. af inuk, egtl. ejer; iboer; specielt: menneske, Grønlander. — 38. Skrellingerne: det er muligt, at Grønlandernes nationalbetegnelse: kalåleq (pl. kalåtdlit) oprindelig stammer fra og er en forrøjelse af denne benævnelse, idet ordet Skrælling i grøn. udtale vil være s'kalåleq. — I anledning af det her meddelte gør P. E. i »Efterretn.« (sd. 82) flg. bemærkning: At hermed sigtes til Nordmændenes Ødelæggelse i Grønland ved de Indfødte, det viser baade de mange Rudera af Kirker og private Bygninger, og bekræftes ved de Excerpta, som Professor *Mallet* har meddelt os af det vaticanske Archiv (Paul Henri Mallet, f. 1730 i Genf, d. sst. 1807, var professor ved Københavns universitet 1752—60; hans egentlige fag var fransk litteratur, men han arbejdede tillige med dansk historie og oldkyndighed). — 39. Passions-Psalme: salme omhandlende Kristi lidelseshistorie. Den her nævnte salme (af den tyske præst Joh. Heermann, 1585—1647) findes endnu i den grøn. salmebog, dog i revideret gengivelse. Det samme gælder af de andre her nævnte salmer i hvert fald nr. 1 og 3 (af Hans Christensen Sthen, ca. 1540—1610, præst i Malmø), samt 5 (gl. paaske-sang fra 12. aarh., optaget allerede i den første danske reformationssalmebog).
- 38.** 11. Mistanke — — for Hekserie: efter gl.-eskimoisk opfattelse var drab af en heks (ilisitsoq) almindelig samfundspligt. — 13. vores Huusholderske: hvem hun var kan ikke oplyses; der eksisterer kun meget lidt arkivmateriale fra den Severin'ske monopolperiode. — 19. blev Barnet døbt: manusk. har: og kaldt Andreas. — 20. 3de Miile Søndenfor: paa øen Tugssåq i Sydøstbugtens munding; den var dengang beboet, men de allerfleste beboere døde under »Purpur-Feber«-epidemien i 1780-aarene og siden har øen saavidt vides aldrig været fast beboet. — 24. en anden Huus: formentlig paa samme ø; der findes gamle hustomter flere steder. — 27. havde ingen Skygge: ordet tarraq, skygge, havde ifl. Fabricius (ordbog sd. 459) bibetydningen: Siælen eller en Deel deraf. Iøvrigt har ordet ihvertfald lydlighed med tarneq; sjæl;

- muligvis kan ordene ogsaa være indbyrdes beslægtede. — 31. sc.: (lat.) scilicet: nemlig. — 36. 1 Miil hiem efter over Iisen: til Nisa-landet indenfor Nùk, hvorfra der er landfast med kolonistedet.
- 39, 6. Manusk. har: Den 20de. Gick Ieg Huus fra Huus for at tale med dem efter mit Embede, Hvor ieg var inde, vilde de at ieg skulle tage Deres Børn i Faufn, at de kunde Leve, og faae god Lycke. Da ieg hafde underviist dem for denne Tiid, Hvad ieg vilde, tackede mange af dem mig fore. En gammel Kone sagde, denne Tale er alleene mættelig, anden Tale duer ikke. — 7. til den anden Siide: manusk. har: Hentet en Angekok mig fra hiin Siide Iisefiorden, navnlig Maklykout. — Stedet var Sermermiut, hvor der findes over 20 store hustomter. Her er i aarene 1911—16 af magister M. P. Porsild og udgiveren foretaget systematiske gravninger og undersøgelser, som bl. a. viser, at det er en meget gammel bebyggelse. I »Efterretn.« (sd. 93) bemærker Poul Egede: »Her fandt jeg den største Samling af Folk, jeg har seet i Grønland, omtrent 20 temmelig store Huuse, som en Bondebye« — og fortæller, at beboerne »giorde sig til« deraf og spurgte, om han før havde set saa mange mennesker paa ét sted, men da han mærkede, at de dermed vilde hovere over ham og hans ti kolonister, slog han dem koldt vand i blodet ved at fortælle dem, at blot ét af kongens skibe havde flere folk ombord, end her var, hvorefter de straks blev meget ivrige efter at høre mere af den slags og beklagede, at det var vinter, da de ellers kunde have været samlet om ham ved deres udgangsplads paa fjældet. — 30. gav min Forestilling Bifald: manusk. har: mens samtyckere; om hand holder det er u-vist, thi som hand faaer sine Ord saa vel betalte, er det venteligt, at hand øver det tiere.
- 40, 6. Iissen gandske sønderbrudt: d. v. s. at hele fjordisen har været i drift, fordi bræen har kalvet. Dette hænder gerne nogle gange hver vinter. Udgiveren har selv engang ved en saadan lejlighed maattet køre omtrent en mil langs kysten paa fjordens sydside, før det lykkedes at finde et sted ved et lille næs, hvor isflagerne laa saa tæt sammenpresset, at det var muligt at slippe op paa land. — 20. Skiørbug: denne var navnlig i kolonisationens første perioder den værste plage for Europæerne i landet; undertiden bortreves størstedelen af koloniernes besætninger deraf, navnlig i den første tid af deres bestaaen, medens folk endnu ikke var akklimatiserede. Saaledes gik det f. eks. baade i Ūmánaq og Upernavik. — 33. de første Vintre: manusk.: den første Vinter. — 34. der Søer hos eder: manusk. har: der Synder, at der var et Stød, hvor ingen døde var, og meget got at være. — 42. sin Credit: manusk.: sin honeur.
- 41, 6. Aipatiksatit etc.: âpatigssatit tamássa iniminángitdlat, ilârdluta âpaqit o: det du skal have til føde, er her; der er ikke grund til at genere sig, spis sammen med os! Ordene âpaq: føde, og âpavoq: spiser, kendes ikke i Grønland, findes ikke engang i Fabricius' leksikon, men eksisterer ifl. Knud Rasmussen i visse Eskimodialekter i arktisk Amerika. — 12. Kirendum: rimeligvis af holl. keren: vende; jfr. Kalkar: Ordbog til det ældre danske Sprog: kere, vende, sammenblande; Kering, forandring (Ogsaa Dahlerup: Ordbog over det danske Sprog X, sd. 290 f.). Ordet maa altsaa her betyde: fordrejet sprog. — de lærde Malabarar: ordet malabarisk bruges overført om uforstaaelig, besynderlig eller barbarisk lydende tale. — 17 ff. metaphorisk: (gr.) anvendelse i uegentlig betydning; billedlig — Nukakpiak: nukagpiaq, dreng; yngling. — Niviarsiarak: niviarsiaq, pige; endelsen -raq, lille. — Tarup tunga: tarrup tungâ, mørkets retning. — Kaumatib tunga: qaumatip tungâ, lysets retning. — Tarsoak: tâq, mørke; endelsen -ssuaq, stor. — Margersoak: manusk. har rigtigt: mangersoak: mångeq, haardhed. — Akitsoq: af aqipoq,

- er blød; lind. — Ingirksoit: ingik, tinde; spids. — Negovia: nagguvik, oprindelse, afstamning, med personsuffiks: nagguvia, hans afstamning. — Poga: pòq, pose, med personsuffiks: púa. — 30. Decalogum: decalogen, de 10 bud. — 39. Arngarsak: Arnarsâq (o: den herlige kvinde), beholdt efter eget ønske ved daaben sit grønlandske navn, da det var hendes afdøde moders (»Efterretn.« sd. 99). Hun fulgte med Poul Egede til Danmark og var ham til overordentlig stor hjælp ved hans oversættelsesarbejde, ligesom hun efter sin tilbagekomst til Grønland blev en udmærket støtte for missionsarbejdet gennem mange aar; hun døde først omkring 1780 og vedblev med uvigelig troskab at søge til de steder i landet, hvor hun med sin store erfaring kunde være til hjælp og støtte for unge og uprøvede missionærer. Saaledes var hun 1763—64 hos Glahn i Holsteinsborg, derefter en aarrække hos Sverdrup i Jakobshavn under den ved den danske kateket Jacob Poulsen Møllers sværmeri opstaaede vanskelige situation, og senere i 1770-aarene i Claushavn hos Egede Saabye i dennes første tid. — Hun optræder som en af hovedpersonerne i Ingemanns »Kunnuk og Naja el. Grønlænderbørnene« (Kbh. 1842). — 43. Devotion: (lat.) opofrelse; hengivelse.
- 42, 6. publice absolverit: stod offentlig skrifte. Manusk. har: stod den Qvinde aabenbare Skrift for Horerie med en Ægtemand. — 10. stak Sæl-Hunde paa Iisen: den saakaldte Marpok (egtl. máupoq)-fangst, lurefangst, som drives paa nyis og bestaar i, at en del fangere besætter sælernes aandehuller i en større omkreds og jager harpunen i dyrene naar disse kommer op for at aande. — 12. Der jeg svarede ney: i »Efterretn.« (sd. 99) forklarer P. E., at han blot svarede saadan »for at vide, hvad han meente med dette Spørgsmaal«; i virkeligheden havde han sin bøsse med, hvad han ogsaa senere sagde til manden; han plejede altid at medføre den paa sine rejser, især om vinteren, dels for at skyde rypen og harer, som han saa, naar han kom i hus, lod Grønlænderne koge til sig, og paa denne tur tillige, fordi det kunde hælde, at man traf paa bjørne. — 22. toge alle Kierlinger: manusk. har: toge alle kierligen, hvilket formentlig er det rigtige; i »Efterretn.« (sd. 100), hvor denne tur omtales, staar: venligen. —
- 43, 15. det talte om Ødelæggelse: manusk. har: som tilkiendegav ham, at der var Ødelæggelse (Krig) paa færde. — 36. Lærte jeg en deel Ord etc.: manusk. har: lærte Ieg en deel Ord af Angekkut, og Deres Kierendum indførte Ieg udj mit Dictionarium. I »Efterretn.« (sd. 102) skriver P. E.: Det fornoiede denne Høilærde, at jeg vilde lære deres Sprog. — 39. en Angekok: manusk.: noget Trold. —
- 44, 8. Sygdom, som Coloniens Folk laae af: i »Efterretn.« (sd. 102) fortæller P. E. herom: April Maaned havde dette Aar været ret tung og besværlig for mig. Kiøbmanden og vort heele Mandskab havde været farlig syge af Blodgang. Ieg maatte her være deres Doktor. Ieg maatte lade enhver faae det Middel, han selv, og ikke jeg, holdt for det beste, for Ex. een fik Grød af Kalk, en anden Tyttebær, een tredie kogte Tobaks Blade. (Her var ingen Medicus fra Fædrenelandet). Vandgrød var det, jeg fødte dem med og den havde jeg lært at koge. Da de begyndte at komme sig, maatte jeg selv lette dem af, og i Seng, og selv maatte jeg være Kiøbmand og forrette alt. De, som laae af Skiørbug, stinkede som Aadsler, Tænderne faldt dem af Munden. Blodgang er en epidemisk Svaghed i Disko-Bugt, men nesten ubekendt Syd paa Landet, Mange døe deraf og andre maae plages dermed Aar og Dag; ja ofte meget længere. — 15. Spiritus cornu Cervi — (lat.) hjortetakspiritus, et datidsmedikament; egentlig en olie udvundet af knust hjortetak. Af den raa hjortetaksolie

fremstilledes en renere æterisk olie (hjortetaksalt), der benyttedes som krampestillende middel. Den raa olie, »Stinkende Hjortetakspiritus«, brugtes som rotte- og rævegift; stanken holdt disse dyr paa afstand. — 18. veed jeg ikke: manusk. har: lader Ieg Spiritus Kienderen dømme om. — 27. begyndte at blive et Menneske: ordret oversættelse af det grøn. inuleramale: siden jeg begyndte at leve (o: blev født). — 29. Besøgte mig en Grønlander: manusk. har: var en Grønlandsk Astrologus (o: stjernetyder) Hos mig. — 31. Zona Orionis: Orions bælte. — 36. Siektut: siagtut: de spredte. — 38. bleve de ved Got-Haab etc.: manusk. har: bleve efter Lang tumlen paa Søen omsider taget til Himmelen. — Dette sagn lever endnu i Sydgrønland. — 39. Ursa (ursus) major: Store Bjørn. — Tukto: tugto: rensdyr. — 40. Asselluit: asaluit, pl. af asaloq: kajakstol. De kaldes ogsaa asalussat: de som ligner kajakstole, og visse steder tartutütut: de som flokker sig om en nyre og spiser deraf. — 41. Taurus: Tyren. — Kelukturset: qilugtüssat: de som ligner gøende (hunde).

- 45, 1. Iversuk: participium dualis af iverpoq: smædesynger. Denne benævnelse kendes ikke nu mere. — 2. in Tauro: i Tyren. — 3. Nenneroak: naneruaq: lys. Hellerikke denne benævnelse kendes nu. — Canis major: Store Hund. — 4. Nomen proprium: egennavn. — 5. Killaub Kuttuk: qilaup kutsue: himlens brystben. Benævnelsen kendtes endnu for en god menneskealder siden. — 8. Stellæ currentes: løbende stjerner o: stjerneskud paalangs ad himlen. — 9. cadentes: faldende (stjerner) o: meteorer. — 14. Jagt-Holmen: øen Agpat ved Sandbay sydfor Clauthavn. — 17. En Slange og en Luus: sagnet om ormens og lusens kappestrid kendes af alle Eskimostammer, men under den form, at de skulde ro omkap; lusene kom først, fordi ormenes aarer knækede, hvorfor lusene fæstede bo hos menneskene og ormene paa jorden — »og var det en Lykke, disse ikke kom først«. Jfr. Glahns dagbøger, Grøn. Selsk.'s aarskr. IV, sd. 105; Knud Rasmussen: Nye Mennesker, sd. 177; Myther og Sagn fra Grønland III, sd. 70. — Den her meddelte variant er nu ukendt. — 26. Haakierling: manusk.: Haa Kiering (nutidsnorsk: haakiering). — Dette sagn er stadig kendt. — 38. 15 à 16 Miile Sonden fore: omtr. udfør Arfersiorfik-fjorden. — 43. handlet noget etc.: manusk. har: saa og i den Tanke, at gjøre Hollænderne nogen Afbræck i Handelen, naar Jsen brød op.
- 46, 4. ikkun slet Haab for Missionen: denne var jo fra først af sammenknyttet med handelen med de indfødte og skulde tildels bæres af denne; handelens daarlige resultat var sikkert ogsaa den egentlige aarsag til kolonisationens ophævelse efter Fr. IV's død. Jac. Severin fik nok, som allerede omtalt, en aarlig subvention af kongens kasse for at financiere missionen, men han besværede sig ofte over, at denne kostede ham for meget. — Efter »Missionen« har manusk. flg. tilføjelse: Dis foruden hindres Ieg herved ikke udj mit Embede, thi om endskiønt (o: selvom) Kiøbmanden var med, maae dog den eene bie efter den anden har forrettet sit. Allt hvad herom siges, det er alt infra Dignitatem (o: under hans værdighed), men Ieg forsvarede mig med, at i Grønland agtes ingen Dignitet. — 8. ligge paa Iagten: her havde P. E. til alt held selv sommeren forud lavet »en liden Kahytte af et hollandsk Skibs-Vrag«, han var stødt paa paa en af sine rejser, og hvor han »havde Seng, Bord og Bænk, og et Vindve med 2 Ruder« (»Efterretn.« sd. 103). Han fortæller iøvrigt, at han under sin sygdom »havde idelig Besøg«, som fortalte ham adskilligt for at fornøje ham. — 15. en steil Klippe: ved Sermermiut vises endnu en smal kløft eller sprække i fjældet, hvor i gl. dage ilisitsut, hekse, og svagelige gamle, som var deres husfæller til besvær, nedstyrtedes. — 16. eftersom Moderen

etc.: i »Efterretn.« (sd. 107) meddeler P. E., at hovedårsagen til mandens fortvivlede handling var den, at moderen var død efter barnets fødsel. — 21. Lufften fortørnes: luften, sila, opfattes af de hedenske Eskimoer som en personifikation af naturkræfter. — 34. 10 Skibe: Hollændere; i »Efterretn.« (sd. 107) fortæller Poul Egede, at dette »forårsagede stor Glæde hos Grønlænderne, hvilket de viiste med Sang og Dans paa Biergene om Natten« — samt at han deraf tog anledning til at falbyde befolkningen handelsvarer, som der var nok af i jagten, for bedre køb end Hollænderne gav, hvilket havde til følge, at han i løbet af 2 dage og nætter fik indhandlet alt, hvad de havde at sælge, »saa der ei var det ringeste tilbage for de fremmede Handlere«. — 38. paa Ryggen: i amaut o: en paa Ryggen rummelig Qvindepeltz at bære Børn udi (Fabricius: ordbog sd. 29). Denne brugtes dengang overalt i Grønland, nu bruges den kun i den nordlige del af landet og er næsten ukendt i den sydlige. —

- 47, 3. en af Skipperne: manusk. har: Skipper Iacob Bentzon. — 29. en Hex etc.: manusk. har: een Troldkielling hafde dødet ham. — 37. Skyt-Skib: orlogsskib o: fregatten »Blaahejren«. — 42. deres Skib: konebaadene.
- 48, 9. bag ved foreremelte Holm: i sundet mellem Jakobsholmen og fastlandet nordfor Christianshaabs Laksebugt. — 20. Pink: kort bredbuget lastskib med høj agterdel og to master med raasejl. — 28. Woderup: kommandørkaptajn Henrik Iulius Wodroff (1698—1754). — 36. Gabet: indløbet til Christianshaabs havnebugt mellem spækholmen og fastlandsnæsset. Ifl. inventarieliste for Christianshaab af 15. juli 1746 var »ved Indløbet af Coloniens Haun paa en liden Øe, kaldet Spech Holmen, staaende et Spech Huus af Bindings-Verch opsat, med Brede Tag, Døren med Laas og Hengsler«. — Iisen laae endnu: dette hænder stadig af og til paa grund af bugtens indelukkede karakter; udgiveren har engang maattet gaa det sidste stykke ind til kolonien over isen St. Hansaften.
- 49, 18. Niels Rask: Niels Axelsen Rasch, f. ca. 1714 paa gaarden Vebestad i Kvæfjord i Senjen, d. 22. nov. 1757 paa gaarden Vinje i Bø præstegæld i Vesterålen, søn af lensmand Axel Nielsen R. og Berit Lucie Røst. Han var brodersøn af Gjertrud Rasch og saaledes fætter til Poul Egede. Student fra Trondhjem 1734, købmand (underkøbmand el. 2den købmand) i Christianshaab 1737, senere i Godthaab til 1743, foretog 1740 efter aftale med Jac. Severin en rejse til Nordland og bragte med derfra 6 unge mænd, der ansattes som kolonister i Grønland. Blandt disse var den bekendte Anders Olsen (Nordlænder), Fiske-næssets, Sukkertoppens og Julianehaabs grundlægger. R. blev 1745 foged i Lofoten, Vesterålen og Andenes. Gift 1749 med Anna Barbara Thams (1724—1813), hvis søn af andet ægteskab Johan Buschmann (1764—1820) var over-assistent i Diskobugt (Kronpr. Ejland og Godhavn) 1790—93. — 20. et Hunde Hovet: jfr. Hans Egedes Perustration, Medd. om Grønl. LIV, sd. 376. Tanken er benyttet af digteren Klopstock i hans Messiade. — 41. Innerterrisok: inerterissoq: den som forbyder el. rettere advarer; jfr. Perustr., Medd. om Grønl. LIV, sd. 393. Da P. E. spurgte, hvem denne var, mente én, at det var silap inua, luftens herre (»Efterretn.« sd. 110). Fabricius siger (ordbog sd. 120): et Spøgelse i Luftten, til hvilket de døde Grønlændere paa Reisen til Himmelen maae tolde deres Indvolde, har derfor en Krumkniv i Haanden at skjære den op med (efter Angekkokkernes Foregivende).
- 50, 12. allernederste i Iorden etc.: ifl. den gl.-eskimoiske forestilling var Paradis, de lykkelige dødes opholdssted, under jorden. — 17. Fetalie: forvanskning af lat. victualia: levnedsmidler; proviant. — 19. Objection: (lat.) forestilling;

antagelse. — 25. Nepisene: localis af Nipisat (pl. af nipisa, stenbider), ø i Weidefjorden (af tysk weide, græsgang) sydfør Holsteinsborg mellem fjordarmene Amerdloq og Ikertôq. Her anlagdes 1724 en hvalfangerloge, hvis besætning imidlertid aaret efter forlod den paa grund af proviantmangel, hvorefter dens bygninger opbrændtes af holl. hvalfangere. 1728 genoprettedes den efter kgl. ordre som et storstilet handels- og hvalfangstetablisement med stort vaaningshus — »Raadets Huus« — proviantmagasin og fæstningsanlæg. Efter kolonisationens ophævelse 1731 afbrændtes den paany af Hollænderne. Tomterne udgravedes og opmaaltes 1913 af dr. phil. L. Bobé (Grøn. Selsk.'s aarsskr. 1915, sd. 83—93). — 29. buxeret Disco-Eyland etc.: sagnet, som danner en interessant parallel til — og muligvis kan være en efterklang af — Gefionsmythen, gaar ud paa, at Diskoøen er skaaret ud af landet, hvor nu Godthaabs fjordkompleks er (andre siger: ved Arsuk), og bugseret op til sin nuværende plads af en stor angákoq (Gieseckes mineralogische Reisejournal, Medd. om Grøn. XXXV, sd. 74). Det var hensigten, at den skulde have været endnu længere nordefter, men en kvindelig angákoq, som stod ved Klokkerhuk, gav sig, da hun fik øje paa den besynderlige bugsering, til at mane, saa bugserinen sprang. Hullet, hvori den var fastgjort, skal have været at se i nærheden af Godhavn (jfr. nedenfor under 23. aug. 1738).

- 51, 17. den heele Nat: i »Efterretn.« (sd. 112) tilføjer P. E.: med en egensindig Kiøbmand, som ei forstod Søevæsenet (maa have været Niels Rasch og ikke Fersleff, da denne i sin ungdom havde været sømand). — 24. en anden havn: utvivlsomt Laksebugten. — gik hiem etc.: i »Efterretn.« (sd. 112) fortsættes: Om Eftermiddagen var jeg igien saa vel, at jeg kunde gaae paa mine norske Skier til mine forsagte Folk, som nu vare blevne friske, da de saae sig reddede af Havets Farlighed. Saadanne Søefolk var disse, som jeg blev nød til at betiene mig af. — 29. falt et stort Iisbierg ned: o: et af de foran Jakobshavns isfjord paa grund staaende isfjælde har kalvet. Dette sker ikke saa sjeldent, men som regel kan Grønlænderne her af et isfjælds udseende skønne, om der er fare for kalvning, og holder sig i saa fald paa afstand deraf. Af samme grund gaar man med baad altid et godt stykke udenom karrat o: isfjæltsbarrierens yderkant; udgiveren har ved en saadan lejlighed engang en sommernat oplevet, at et stort isfjæld kalvede; styreren drejede øjeblikkelig baaden ind mod barrieren for at undgaa at tage den ved kalvningen opstaaede vældige bølge paa tværs af baaden; saasnart bølgen var passeret, drejede han baaden udad og beordrede roerne til at trække paa aarene alt hvad de kunde; stumperne naaede os og bumsede mod baaden, men havde ikke længere kraft til at kæntre denne. Men havde vi været blot et par baadslængder længere inde, da kalvningen skete, var det næppe gaaet godt. — 39. Hull-Søe: hul sø o: søgang, der ligesom danner tomt rum mellem bølgerne. — 41. mit paa Fiorden: o: i bugten under Maagefjældet mellem Jakobsholmen og Qilángalik-øerne. I »Efterretn.« (sd. 112) fortæller P. E., at grunden til, at de ikke kunde bjerge de to joller, var den, at jagten ikke kunde vende, da den ikke var tilstrækkeligt ballastet, »det Kiøbmanden ikke forstoed«. De maatte derfor, uden at kunne gøre noget for at bjerge dem, se paa, at deres »2 gode Ioller bleve af Søen kastede til Landet og sønderslagne«. —
- 52, 6. fyldt med en Søe efter den anden: i »Efterretn.« (sd. 113) fortæller P. E.: Jeg lukkede længe Aabningen i Baaden med min Ryg, hvor jeg sad og styrede; men da Vandet løb saa stærkt ind omkring mig, at Folkene raabte: vi synker, satte jeg lige paa Land, hvor Søe mindst brød. — 10. nærmiste Grønlænder Huuse: ved det nuværende Claushavn. — 11. bære hans Kone paa Ryggen:

baade Poul og Niels Egede var bekendt blandt Grønlænderne for deres styrke. — 15. trefle: travle $\circ$: skynde sig afsted. — 39. Torngarsuerralarlara: tórnárssueratldarlara: lad mig foreløbig tage tórnárssuk'en af den. Hertil er i »Efterretn.« (sd. 115) tilføjet som forklaring: som kunde døde de Unge, der endnu ikke ere saa stærke som de Gamle. —

- 53, 1. Vestre Siide af Øen: paa Diskos vestkyst findes flere steder husruiner, som ikke vides at have været beboede siden da. — 6. ruinere Colonien: til beretningen her er i »Efterretn.« (sd. 115) tilføjet: dette er I, sagde de, skyldige i, som vil have altsammen allene og hvorfor ere I saa begierlige? spurgte de. Det er lastværdigt, selv at ville have alt, og ei at unde andre noget med, de Vahre vi faae af Eder ere kostbare og slette, og I vil dog, at vi skal handle med Eder selv, og ei med andre, som give gode og smukke Handelsvahre for got Kiøb. At Kongen eiede Landet, og havde Magt til at forbyde Fremmede at handle derpaa, kunde de ikke begribe, eftersom han ei var personlig nærværende. Dette er Kalalernes Land; Eders er paa hiin Siide af det store Hav. — 13. Lev.: Leviticus $\circ$: 3. Mosebog. — Num.: Numeri $\circ$: 4. Mosebog. — 14. accordere med: stemme overens med. — 15. stene Trold-Qvinder: ved tankeløs anvendelse af det gammeltestamentlige ord herom blev missionærerne Bing og Ohnsorg ved Godthaab aarsag til, at en flok hedninger paa øen Ūmánaq ved Sukkertoppen myrdede en mand, de havde mistænkt for hekseri; jfr. 3. Continuation 30. apr. 1740. — 16. rundskiære deres Hovet-Haar: ligetil den nyere tid var dette skik hos de grønlandske mænd — og er det tildels endnu paa Østkysten og ved Thule. Det foregik ofte paa den simple maade, at man satte en skaal ned over hovedet og klippede efter dens rand. — 22. bordered: broderet; her = tatoveret. — 37. Fransk-Brende-Viin: cognac. — 40. Cereser Viin: Sherry; ifl. »Efterretn.« var det en foræring paa fregatten »Blaahejren«. — 43. Skabelsens Bog: 1. Mosebog. Hertil er i »Efterretn.« (sd. 117) føjet: Det var særdeles vanskeligt i saa fattigt et Sprog at naae min Hensigt. Mine Consulenter, Pungiok og Arnarsak, som begge havde gode Hoveder, havde meget at indvende, og troede, at det ikke var gavnligt, at deres vantroende Folk fik at vide f. Ex. at Cain, een af de første af Guds fornuftige Skabninger, strax var saa ond; Iacobs Tredekhed, og Bedragerie mod Fader og Broder, Patriarkernes Polygamie, især Simeons og Levi mageløse Ondskab. Et Udtog af det Betydeligste var nok bedre for dette Folk. —
- 54, 5. Hvidfiske: hvidhvaler (*Delphinopterus leucas*). — self havde gjort en Aabning $\circ$: dyrene har været stængt inde ved havets hastige tilfrysning (grønl. savssat; hvalstænge).
- 55, 9. allene Mennisker: Grønlændernes selvbetegnelse er inuit, pl. af inuk: menneske. — 12. sit Kiøn: sigter til forestillingen om maanen, aningâq, og solen, malina, som broder og søster. — 13. over heele Havet etc. $\circ$: langt ud i Davisstrædet. — 16. Tog Matroserne hver sin Vey etc.: i »Efterretn.« (sd. 121) fortæller P. E., at da han nogen tid efter besøgte dem, fandt han dem »ei allene nøgne af Heede som Indvaanerne, men langt meere smutsige baade paa Kroppen og Klæderne; de kunde spise med dem, det de tilforn ei kunde see uden Ekkelhed; raadent Kiød og ukogte Hvidfiske-Skind eller Svær, som de sagde at befinde sig vel efter og smagte got«. — 20. Enden af Iise-Fiorden $\circ$: helt inde ved indlandsisen. — 21. Island: i fjordarmen Tasiussaq oprettedes 1797 et udsted, som fik dette navn. Her levede i mange aar en dansk kolonist *Jens Hvas* (død 1815) med sin store familie. De sidste beboere af stedet led nød og maatte 1841 flygte til Clauthavn, men omkom alle, 3 mænd og 3 kvinder, undervejs ved at sætte over en sø paa sammenbundne kajaker. — 23. til-

forn et Sund: traditionen om, at Jakobshavns isfjord tidligere skal have været et sund gennem landet til Østkysten, har holdt sig næsten til nutiden. I »Efterretn.« (sd. 122 anm.) føjer P. E. endnu et »bevis« for dets tilstedeværelse til de her nævnte, idet han beretter, at der 1787 i Davisstrædet blev fundet et hvalaadsel med en harpun i, som viste sig at være skudt ved Spitsbergen to dage tidligere (!!). Missionær Kragh (1794—1883) hørte i 1825 fortælle: »at en Islænder *Grimer*, som Grønlønderne for hans Høides Skyld kaldte Grimer-soak, og som endog ældgamle Mennesker for 20 à 30 Aar siden sagdes at have seet og talt med, skal fra Østerbøiden være kommet for mange Aar siden til Tessiursak (Island), en Bugt af Isefjorden ved Claushavns Side, hvor han længe levede iblandt de Indfødte, og omsider der døde.« Det formodede sund er markeret paa kortet i Hans Egedes Perlustr., Medd. om Grøn. LIV, tavle V. — 28. Jorden ryster derved: i »Efterretn.« (sd. 122) tilføjes: og Søen opreiser saadanne Bølger, at Beboerne her maae have deres Huse imod Sædvane høit op paa Biergene. Iøvrigt fortæller P. E. sammesteds, at beboerne herinde af høflighed troede alt, hvad han sagde, dog »Fruentimmerne begiærede Syenaale af mig for deres Godtroenhed«. —

- 56, 40. Bonkebay: bassinet mellem Egedesmindeøen og de mange øer uden om mod vest og nord. Hele øgruppen benævnedes af Hollænderne »Bonke-Eylande« og øen Manitsq kaldtes særskilt for »Bonke-Land«. Hele partiet her beskrives indgaaende af L. Feykes Haan i hans kursforskrifter.
- 57, 15. Hand der oppe: Grønlønderne havde som alle Eskimostammer en vag forestilling om et højeste væsen, som i almindelighed benævnedes pinga: den deroppe. — 24. Tarrak: tørraq, egtl.: skygge; jfr. ovenfor anm. til sd. 38, l. 27. Ang. dette ord siger P. E. i »Efterretn.« (sd. 126, anm.): Forskiel paa Tarrak og Tarnek veed de ikke. Tarnek er maaskee Væsenet meent, og Tarrak Virkningen. — 40. end som tilforne er nævnt: jfr. sd. 27. — 41. kausarlune etc.: qaussardlune únugdlarlune, inuit toqussardlutik: mens det bliver dag og nat, skal menneskene dø.
- 58, 1. Unnuinnartlune etc.: únuínardlune qáusanane, inuit toqutínatik: mens det kun bliver nat uden at det bliver dag skal menneskene ikke dø. — 3. idzige: itzige: nuværende. — 4. Flectionen: ordbøjningen. — 5. Vester-Eylænderne: øgruppe i Davisstrædet paa 68°37' n. Br. udfor øen Sarqardlit. Grøn. navn: Kitdlit, de vestligste. Øerne var beboet fra før kolonisationen og allerede 1750 paatænkte en loge oprettet her. 1794 oprettedes hvalfangstanlæg, det nedlagdes under krigen 1807—14, men genoprettedes 1818 og bestod til 1823. Senere har her bestandig været boplads. — 15. 7 Miile ud ad S. O. Bugten: formentlig ved Nük, Sarqardlitsøens nordøstlige pynt ved munden af Nivåqsundet; senere kaldet Egedesmindes Nük til adskillelse fra Christianshaabs Nük. — 16. Norden fra Landes Ende: formodentlig fra Upernavik-egnen. — 29. Eenhiørninger: narhvaler (Monodon monoceros). — i stor Mængde: her har altsaa ogsaa været hvalstænge. — 33. bad mig kun kiøre dristig efter: i »Efterretn.« (sd. 128) fortæller P. E., at han tilsidst, da isen stadig blev daarligere og hans sidste ledsager sagde, at han vilde vende tilbage, under trussel med at ville skyde ham maatte tvinge ham til at følge sig og vise vej. Da de saa omsider »med megen Livsfare« kom til hus, viste det sig, at der, hvor de havde kørt, »nu var nesten bare Hav«. — en stor Øe: Egedesmindeøen (jfr. »Efterretn.« sd. 129). — 37. hiemte: gemte; her mærkes P. E.'s norske sprogtone. — 39. Dreng-børn blive i Fødselen til Pige-børn: samme forestilling mødte Glahn i Holsteinsborg 1768 (Dagbøger sd. 216, hvor han

- kalder den en i Grønland alm. antaget mening) og endnu for 40—50 aar siden kunde den findes i Nordgrønland paa afsidesliggende pladser.
- 59, 12. Falke-Kløer: alm. benyttet som amulet. — 21. Proviant-Hytter: grøn. iliverqivit el. iluverquit: spæk- og kødgrave.
- 60, 14. Piile: harpun og fuglepil. — 34. arbeidede: paa reparation af koloniens der landsatte jagt.
- 61, 17. i fuld Handling: det var ifl. kgl. ordre forbudt fremmede at handle i 15 miles omkreds fra kolonierne; for Christianshaabs vedkommende ifl. kgl. instruks til Iac. Severin af 21 febr. 1738 nærmere fastsat: fra Sorte Fugle Bay (o: ved Ritenbenk) til Boncke Bay (o: ved Egedesminde) inclusive. Nævnte instruks angaar armering af de i vedkommende aar til Diskobugt udgaaende 3 skibe, som derfor bl. a. forsynedes med kgl. flag og vimpel.
- 62, 7. Fiorden Nouk: egtl. ikke nogen fjord, men den nordlige del af Sydost-bugten (mellem fastlandet og øerne Tugssåq og Akugdliit), af Hollænderne kaldet Wilde Bay (Feykes Haans kursforskrifter) med fjordarmene Kangersuneq og Orpigsøq. — 10. samme Øe: den lille ø foran Nisa-landet omtr. midtvejs mellem Nûk og Kangersuneq's munding; kyststrækningen her har næsten overalt gamle hustomter. — 12. Luftens Herre: silap nålagâ (»efterretn.« sd. 134). — 13. Erloersortok: erdlavørsortok o: indvoldsrøveren, jfr. Perlustr., Medd. om Grøn. LIV, sd. 393. Om denne sagnfigur har Fabricius (ordbog sd. 74) omtrent som her: et fingeret Spøgelse, som siges at flyve i Luften og tage indvoldene af de døde Grønlændere, eller og Huden af de levende, saa at de bliver blanke paa nogle Steder og mørke paa andre. Glahn derimod (Dagbøger sd. 54) beskriver væsenet helt anderledes, nemlig som »et Fruentimmer af den latterligste Skikkelse«, som ved sit udseende og sine gebærder ikke kan andet end opvække latter og som da, »saasart de bare trække paa Smilebaandet«, øjeblikkelig kaster sig over sit offer, »skier Bugen op paa det, trækker Tarmene ud, kommer dem i Truget og sluger dem omsider graadigen ned«. Hendes hus er bygget paa en stejl klippe og hendes husgeraad bestaar blot af en tromme, som hun bruger til akkompagnement til sin lattervækkende dans, et uhyre stort trug »og en forskrækkelig Ullo /: Krumkniv :/«. Hun faar meget ofte besøg af de døde. — Denne relation kommer det rigtige nærmest, jfr. Knud Rasmussen: Myther og Sagn fra Grønland I sd. 87 ff.; III sd. 50 ff. — 17. por por peja: i »Efterretn.« (sd. 134, anm.) bemærker P. E. herom: Dersom Grønlænderne havde nogensinde havt Omgang med Franske, kunde man tænke det skulle betyde: pour paier, og have Hensigt til Afgiften de siges at maae yde i deres Himmelfart; men denne Mening er ei almindelig. — Endnu ved midten af forrige aarhundrede kendtes i Grønland en sangleg, hvis omkvæd var: pôrpôq pâia (fortalt udgiveren af en gammel dame, der som barn havde levet ved Holsteinsborg). — 25. Strunt-Iager: rovmaage; kjove (Lestris parasitica), grøn. isungaq (jfr. Glahns Dagbøger sd. 49). — 31. maatt brugt Danske Ord: dette vedblev tildels helt ned til aarhundredets slutning. — 63, 3. den Frihed: i »Efterretn.« (sd. 135) tilføjes: Men andre laste dog den Velvillighed og holde den usømmelig. — 7. Medicinsk: i »Efterretn.« (sd. 135) oplyser P. E.: Jeg forbandt just samme Tid en Matroses Arm. — 18. Omina: (lat.) pl. af omen: varsel. — 26. Novum Testament(um): Det nye Testamente. I »Efterretn.« (sd. 136) oplyses, at manden vilde sælge bogen til P. E. og forlangte en sribet skjorte og et par blaa bukser for den, da den var stor og »forgyldt paa Snittet«, men dog tilsidst »lod sig nøie med en Tinskee for Bogen«. — 36. vil endelig tage fatt derpaa: »Efterretn.« (sd. 136) har:

deres Hænder føres derhen, og vil endelig tage fat derpaa — hvilket sikkert er den ordrette gengivelse af mandens ord. —

- 64, 20. tørnede Skibet: utvivlsomt paa samme sted hvor damperen »Godthaab« grundstødte 1913 og hvor der findes en meget stor og langt udgaaende grund, som endnu dengang ikke var afmærket i søkortene, men godt nok kendtes af Grønlænderne. Paa samme grund forliste Godhavns dæksfartøj totalt 1782, ligesom skibet »Gjertrud Cathrine«, bestemt til Claushavn og Ūmánaq, 1790 efter at være stødt paa et isfjæld og forladt af besætningen omsider ogsaa strandede her, hvor det blev fundet og udplyndret af en flok »utaknemlige og uskøn-somme Grønlændere«, som derefter begav sig til deres sommerfangstplads, Taseralik ved Nordre Strømfjord, hvor de levede højt paa rovet; ifl. indberetning fra inspektør Lund i Godthaab »skal de en Aften have taget saa lystig til sig af Brændeviinet, at en Kiærling deraf for evig hensov paa Stedet, hvorudover en Grønlænder fra Holsteinsborg, som syntes, at det gik for vidt, slog Spundset af Brændeviins Ankeret og lod det levnedes rende i Stranden.« — 23. Roeret gik fra: i »Efterretn.« (sd. 137) oplyser P. E., at ogsaa »af Straae-Kiølen flød et Stykke op efter et andet ved Siden af Skibet«, men at skipperen desuagtet, da skibet viste sig tæt, »vovede at fortsætte Reisen til Fæderne-landet«. — 30. til Disco: utvivlsomt til det nuværende Godhavn, hvis sikre havn var godt kendt og meget benyttet af Hollænderne (Feykes Haans »Liefde Bay« ∴: kærlighedsbugt). Egnen her var tillige stærkt beboet. I »Efterretn.« (sd. 138) meddeler P. E., at han, da han kom iland, straks blev omringet af over 200 mennesker. — 31. Paa Fiorden: farvandet mellem Kronprinsens Ejland og Godhavnsnæsset. — 37. op til Fjelds: en lang og indgaaende beskrivelse af denne fjeld- og indlandsisvandring, som varede to dage og én nat, findes i »Efterretn.« sd. 139—45. — for at see os om: i »Efterretn.« oplyses, at manden, i hvis hus P. E. overnattede, havde indbudt ham til at følge med paa jagt efter rensdyr, af hvilke der dengang var mange i Diskos indre dalstrøg. — Det bemærkes ligeledes, at købmanden ikke turde blive i land, fordi han havde hørt saa meget »om dette Folks Ondskab«, men straks begav sig ombord igen. —
- 65, 18. Deres gamle Fabel etc.: jfr. sd. 50. Der findes iøvrigt en tradition om Kūnait-fjeldet ved Arsuk, som »synger om« nu at være det højeste fjæld i Sydgrønland, efter at Disko er flyttet. — 27. Seiglede vi igien derfra: i »Efterretn.« (sd. 145) fortæller P. E., at befolkningen, da han kom tilbage fra fjældturen, modtog ham »med megen Glæde«, og at han den fig. dag talte paa aaben mark i taage og blæst til en stor forsamling, »som vare begjærlige efter at høre mig«, og at han omsider, da de skulde rejse, næsten maatte slide sig løs fra dem. Manden, som paa fjældturen havde skriftet for ham, erklærede næste aar at ville flytte over i nærheden af Christianshaab for at modtage undervisning i kristendom. — 30. Pinken: Severins ovenomtalte handelsfartøj, som P. E. var rejst ud med. —
- 66, 9. hans Fader — — en Angekkok: allerede 1722 blev Hans Egede i anl. af et sygt barn anmodet om at optræde som angákoq (Diplom. groenl. sd. 87) og senere ofte anset for en saadan. — 16. havde hørt om den Mægtige: nemlig af missionærerne i Godthaab paa sin rejse nordefter. — 31. Moses ansigt skinnede: jfr. 2 Mosebog kap. 34 v. 29—30. —
- 67, 24. sit sædvanlige Stæd: øen Agpat ved Sandbay, kaldet Jagtholmen. — 25. en Miil der Norden fore ∴: lige ved isfjorden, nu bopladserne Ege og Nordre Huse. — 28. Ingnersoit: ingnerssmit, ildtrolde; underjordiske, jfr. Hans Egedes Relationer (Medd. om Grønland. LIV) sd. 207 og Perustr. sd. 393

- anm.; her siger Hs. Egede: det er dette Meteoron, som vi kalde Dragen (o: i Norge, jfr. Petter Dass' »Sø-Ormen«, Nordlands Trompet, folkeudg. 1907, sd. 49). Fabricius (ordbog sd. 123) siger: en Ild-Drage i Luften. Jfr. Knud Rasmussen: Myther og Sagn fra Grøn. I sd. 3 f. — 34. peubleret: befolket. — Antediluvianer: de fra før syndfloden. —
- 68,** 7. Ravne: Hans Egede kalder disse »Grønlændernes Huusfugle«, fordi de i store mængder holdt til ved husenes affaldsdynger (Perlustr. sd. 336). — 22. Hexe-Spil: aandemanséance. — 27. hvormed de Tordner: det grøn. ord for torden, kagdleg, betyder egtl. noget i retning af: en stærkt slaaende lyd. — 38. lært Mores: af lat. mos: skik o: gode sæder. I »Efterretn.« (sd. 151) er tilføjet: Det er og vist, at disse Hedninger giøre mange af vore Christne til Skamme med deres gode Omgængelse. — 40. Bander og Eeder: det grøn. sprog ejer ikke en eneste saadan. —
- 69,** 6. Storm af S. O.: ved Christianshaab staar sydosten, føhnvinden, særlig stærkt, idet den falder ned over de høje fjælde tæt østfor kolonien. Navnlig medens denne (indtil 1763) laa paa havnens modsatte side lige under fjældene, var den meget udsat for sydostens voldsomhed. — 11. Kiøbmanden: M. Fersleff. I »Efterretn.« (sd. 152) fortæller P. E., at han til at hele dennes saar brugte peruviansk balsam »og fik ham hastig og lykkelig lægt i 4 Uger«. — Lofte-Døren: lugen eller lemmen i gavlen, ad hvilken handelsvarerne hejsedes ind paa loftet. — 16. reputedede: repeterede; gentog. — 18. Brygger-Huset: (nu en firkantet tomt) laa helt nede ved stranden, medens vaaningshuset laa omtrent 50 m fra denne. Proviandbygningen laa umiddelbart foran vaaningshuset og har delvis været beskyttet af dette, hvilket har været grunden til, at al proviant var i behold. — 28. Kiøbmandens Assistens: maa vistnok være underkøbmanden Niels Rasch. — 31. tække Tag: i »Efterretn.« (sd. 152) fortæller P. E., at han hertil benyttede nye handelsbrædder fra det i sommeren 1738 opbragte hollandske skib. Skorstenens reparation voldte størst vanskelighed, da der manglede kalk, men P. E. lavede da en slags klister af rugmelklid og murede den op dermed; det holdt saa godt, at en murersvend, som den flg. sommer kom op med et af skibene, fandt den »stærk og god«. —
- 70,** 41. Iis-Biergene op i Landet: indlandsisen. —
- 71,** 2. rart o: sjeldent. — 18. Der sammesteds: »Efterretn.« sd. 154: i Isfiorden imellem Jacobshavn og Cloushavn. — 19. Fiske-Snøre: i »Efterretn.« (sd. 154) oplyses, at den var »af Barder«, d. v. s. sammenknyttet af hvalbardefibrer; endvidere oplyses, at der var »endeel Fiskere«. De har fisket efter hellefisk. — 38. langt Norden paa: rimeligvis fra Upernaviksegnen. — 40. oprette Steene: varder, formodentlig rejst af holl. hvalfangere, som allerede fra 1635 naaede helt op til Upernavik; eller maaske af ekspeditioner, allerede William Baffin naaede 1616 helt op til 78° n. br. Ogsaa Nordboerne naaede derop og rejste f. eks. den varde paa øen Kingigtorsuaq, hvori den berømte runesten fandtes 1824; der kan ogsaa have været flere, stammende fra dem, paa Egedernes tid. Derimod har Eskimoerne næppe rejst varder, som her af P. E. formodet, ligesom det heller næppe er muligt nogensteds fra Grønland at se land paa den anden side for helt oppe ved Smith Sund. Det maa have været skydannelser eller luftspejling. —
- 72,** 3. innavigable: ubesejlelig. — 28. Den 10de: maa være april; jfr. det flg. — 35. Den 15de: maa være forkert; jfr. den næste dato. — til Iise-Fiorden o: til landet nordfor fjorden, jfr. ovenfor: Maklykout og nedenfor d. 14de. — 39. Mumlede for sig selv o: hekse ved smaamumlen, grl. serravoq (serrat — trylleformular). —
- 73,** 23. begravet o: dynget sten over. — 40. bleven borte: »Efterretn.«, sd. 155

- har: paa Vejen over (isfjorden) til Jacobshavn. — 41. omtrent en Miils Vej derfra o: hun har været fra Ege paa fjordens sydside. — 43. i Maklykout: hertil har altsaa sagnet om maanen og solen været stedfæstet. —
- 74, 7. Fløyte-Skib: tremastet raasejls-fartøj. — 9. 3 Miile Sønden fore: paa øen Tugssåq. — 34. en halv Miil derfra: ligeledes paa øen Tugssåq. —
- 75, 1. taget Pant etc.: i »Efterretn.« (sd. 157) siger P. E., at han og de »skiltes som gode Venner«. Videre fortæller han, at den første tyv senere kom ind til kolonien i den tro, at alt nu var godt, da han havde ladet det stjaalne bringe tilbage, men at købmanden mente, han burde straffes, og begyndte at slaa ham med en tamp. Manden raabte da paa P. E., som kom til og skilte dem, efterat manden havde »faaet et blaåt Øie uforvarende«. Da en fremmed derefter spurgte, hvad der fejlede ham, svarede nogle, der havde overværet afstraffelsen: han havde ædt sit seletøj! Manden hed nemlig Kemek o: qingmeq: hund, saa heri laa »en bitter Allusion til hans Navn« (»Efterretn.« 158, anm.). — 8. saa hidzige: af vrede over det aaret før opbragte hollandske skib. — 23. Dansk Register: i det 1750 udgivne Lexicon Groenlandica-danico-latinum er tilføjet et dansk register med henvisning til siden, hvor det tilsvarende grønl. ord staar. Det samme er tilfældet i Fabricius ordbog (1804). — 30. Zinzendorph: Nicolaus Ludwig, greve af Zinzendorf, f. 26 maj 1700 i Dresden, d. 9 maj 1760 i Herrnhut, søn af kurfyrstelig minister Georg Ludwig v. Z. Kom 1716 til universitetet i Halle for at studere jura og blev her stærkt paavirket af den bekendte pietist Hermann Francke. 1722 blev han ved arv ejer af godset Berthelsdorf i Sachsen og aabnede her et fristed for de forfulgte mähriske brødre, som bosatte sig paa Hutbjærget og dannede en koloni, som fik navnet Herrnhut og hvortil der stadig sluttede sig nye medlemmer. Z. organiserede samfundet, som alm. benævnedes »Brüdergemeine«, og blev 1737 ordineret til biskop. Allerede i 1720-aarene var Z. kommet i forbindelse med forskellige danske og besøgte 1731 København, hvilket havde til følge, at der aabnedes adgang for herrnhutiske missionærer til Vestindien og Grønland. Brev fra Z. til Brødremenigheden se Diplom. grønl. sd. 233 f. — 37. der Kauffmann Jensen: kendes ikke, men er eventuelt identisk med den i 3 Continuation omtalte assistent, som i juni 1742 rømte fra kolonien. — 38. Brüder in Süden: brødremissionærerne ved Ny Herrnhut. —
- 76, 8. Der alte Priester: Andreas Bing. — Süd-Colonie: Godthaab. — 9. ein anderer: Chr. Drachard. — 15. Vale: (lat.) lev vel! — 18. Wenceslaus Neiser: Fridrich Wenzel Neiszer, f. 16 nov. 1716 i Schlein i Mähren, d. 12. okt. 1777 i Barby, søn af Augustin N. Kom 1722 med forældrene til Herrnhut og opdroges der. Paa grund af hans »besonderen fähigkeit und activität« tog Zinzendorf ham i sin tjeneste og i de flg. aar var han dennes ledsager paa forsk. rejser; saaledes var han 1737—38 i England og 1739 i København, hvorfra han sendtes til Grønland paa visitats. Han blev præst i Marienborn og 1764 medlem af direktoriet for brødremenighedens forfatningssynoder, 1769 af »Unitäts-Aeltesten-Conferenz«, 1775 af missionsdeputationen. Kendt som salmedigter, 11 af hans salmer er optaget i den lille »Brüdergesangbuch«; se iøv. Allgemeine Deutsche Biographie XXIII, 413. Hans besøg i Grønland mislykkedes, idet han ikke naaede til Ny Herrnhut; skibet, han var med, blev paa grund af ulovlig handel opbragt ved Maklykout (jfr. nedenfor), og han maatte gaa tilbage med en holl. hvalfanger. Efter tilbagekomsten rejste han til Kbh. og indgav andragende om, at det opbragte skib, som tilhørte Brødremenigheden i Amsterdam og var ladet med proviant og nødvendighedsartikler til de grønl. brødremissionærer, maatte blive frigivet, ligesom han ogsaa indgav et bønsskrift desangaaende til dronningen, hvorved opnaaedes, at ladningen blev tilbagegivet til brødremissionærernes kommissionær i Kbh. Korrespon-

- dancen ang. denne sag jfr. Diplom. groenl. sd. 267—73. — 28. kom om Borde: efter megen besvær først over land til Laksebugten og derfra over mør is til Jakobsholmen (»Efterretn.« sd. 160). — toge — — venligen imod mig: med vajende flag og to mand ved faldrebet, hvilket beroligede Grønlænderne, som sagde: det lader ikke til, at de vil skille ham ved Hænder og Hoved (»Efterretn.« sd. 160). — 33. Jan Job: den holl. skipper, hvis fartøj var blevet opbragt 1738. Skibet var en Bysse (Diplom. groenl. sd. 274) o: bredbovet, rundgattet fartøj med tre master, hvoraf de to agterste kunde lægges ned; holl. Buyse. — 39. Modstand vilde de gjøre: de viste Poul Egede deres armatur — »Kanoner, Svingbasser, Pistoler, Entrebiler« — og forestillede ham, hvor meget bedre det var, hvis der var god forstaaelse mellem dem og kolonisterne, da de saa kunde hjælpe hverandre i nødssituationer (»Efterretn.« 160). —
- 77,** 5. min Broder: de var »sammenbragte børn«. — Lauritz Alsbach, f. 5 okt. 1712 i Larvik, d. 1762 (bgr. 11. nov.) i Stubbekøbing, søn af krigskommissær, proviantforvalter Jacob A. og Mettea Dau, som 1737 blev gift med Hans Egede. A. blev student 1733, cand. theol. 1738, missionær i Christianshaab 1739—43, sognepræst i Vardal i Norge 1744, i Stubbekøbing 1750. Gift 27. nov. 1743 med Kirstine Matthea Rasch Egede, f. 13. aug. 1715 i Kirkevåg i Lofoten, d. 19 apr. 1786 i Kbh. I deres hjem levede Hs. Egede og hustru fra 1747 til deres død. — 6. vore Skibe: disse var »Christianshavns Galei«, skipper N. H. Fyneboe, galioten »Eyland Schelling«, skipper Jac. Bentzen og galioten »Ejland Disco«, skipper Jens Skousen (fra Ebeltoft), og var armeret med 6—8 kanoner hver. — 7. 4 Handlere: det største af de holl. skibe hed »Straat Davids« og førtes af skipper Pieter Molenaer, som et par aar før var blevet advaret af den kgl. fregatkaptajn. Hans skib var armeret med en svingbasse, 2 muskedonnere og 3 musketter samt rigelig ammunition, og han og de 3 andre skippere var blevet enige om at tage kampen op og staa hverandre bi. — 11. gjorde til Priis: den berømte søtræfning ved Maklykout (Jakobshavn) 6 juni 1739. Beretn. herom se P. O. Walløes dagbog (Grøn. Selsk.'s skrifter V) sd. 13—15 samt Diplom. groenl. sd. 265—67. — 14. blev ihjelslagen: jfr. sd. 69. — 21. Gallejen: købmand Fersleffs brev til Jac. Severins skippere Jac. Bentsen, Nic. Füneboe og Jens Baanke (Skousen) om de forholdsregler, der burde tages overfor de 4 paa ulovlig handel trufne fremmede skibe er dateret: Christianshafns Gallaj udenfor Maklykout under Seigl den 6. Juni 1739 (Diplom. groenl. 266). Ved galaj forstodes ellers i alm. et fartøj, der baade førte sejl og kunde ros, men dette har utvivlsomt været udelukkende sejlførende. — 25. en Fiord: formentlig Orpigsôq i Sydostbugtens nordlige del, hvor mange Grønlændere plejede at staa i telt paa rensjagt. — 28. det nye Testamente: første hele udgave tryktes 1766; de 4 evangelier var trykt 1744, genoptrykt tilligemed apostlenes gerninger 1758. — 33. nytteligere: P. E.'s sproglige medhjælpere, Arnarsâq og Hans Púngujôq, bad ham f. eks. udelade fortællingerne om patriarkernes polygami, Loths hustru etc. (»Efterretn.« sd. 162, anm.). — 37. mutileris: (lat.) utilbørlig afkortes; makuleres. —
- 78,** 19. nyeligen var død: ang. tabu og bod ved dødsfald jfr. Knud Rasmussen: Posthumous notes on the life and doings of the East Greenlanders in olden time, Medd. om Grøn. 109 nr. 1, sd. 183—88. — 33. Cargasson: cargaison, af spansk cargo: skibsladning = handelsvarer. —
- 79,** 1. ikkun faae Folk: befolkningen har endnu været paa sommerfangst. — 3. spurte Hans Pungiok: han blev ligeledes udspurgt om »vort Lands Skikkelse, Folkemængden, Husene, Føden, Rigdommen, Kongens Magt — —«. (»Efterretn.« sd. 163). —
- 80,** 5. Halv-Broder: missionær Laur. Alsbach. — 36. Jesse-Bay: Egedesminde

- havnebugt (jfr. Feykes Haans kursforskrifter). — 42. Ajorpok: ajorpoq; betydningen her snarest: en slet karl. — 43. Nye Nouk: østpynten af øen Sargardlit ved Nivâq-sundets udmunding i Diskobugt, senere kaldet Egedesmindes Nûk til forskel fra Christianshaabs boplads af samme navn. —
- 81**, 2. Spedalsk $\circ$: formentlig lidende af udslet eller bylder; saavidt vides har der aldrig været spedalskhed i Grønland. — 5. efterladt paa en $\circ$ e: formodentlig under sommerfangst-togterne, da hun er blevet angrebet af sygdommen. Noget ganske tilsvarende fandt sted endnu saa sent som 1825 (jfr. Kraghs dagbog II sd. 95 ff.). — 7. ihielslagen for Hexerie: 1763 dræbtes under samme paa-skud tre ældre kvinder ved Sermermiut paa isfjordens nordside, i hvilken misgerning endog nogle døbte havde taget del, dog vistnok tvunget dertil af hendingerne. At disse »dræbte onde hekse« var endnu almindeligt i 1770-aarene (jfr. Egede Saabye: Brudstkr. af en Dagbog etc. sd. 104—6). — 14. Købmanden: Conrad Hachild, søn af skovrider under Dronninglund Christen Pedersen H. Afløste 1739 Fersleff som købmand i Christianshaab og hjemgik vistnok 1740. Var derefter i en aarrække Jac. Severins forvalter eller regnskabsfører »paa Dronninglund og Hals Skibs Havn«. 23 apr. 1755 købte han Vestergaard med mølle og gods i Saltum i Vendsyssel for 4200 rd. 1766 afhændede han atter gaarden og døde 1781. Han var gift med Sophie Hedevig Ryberg (Klitgaard: Hvetbo Herred, II, 199). — 28. intercession: (lat.) mellemkomst; mægling. — 34. ikke alletider saa i deres Land etc.: hentydning til at der burde indføres love i det grønl. samfund. I skriv. til missionskollegiet af 20. juli 1767 paapegede *Glahn* den stadig stigende nødvendighed af »en Lov for Grønlænderne, hvortil udfordres den nøyagtigste Kundskab om deres Gemyts Beskaffenhed, deres Skikke, Sædvaner og Vedtægter, hvilke Lovgiverne, som jeg synes, bør lægge, hvor de kan, til Grund.« I 1790-aarene slog bl. a. inspektør *Niels Rosing Bull* i Godthaab ligeledes stærkt til lyd for det samme, og 1797 udsendtes et cirkulære til handelsbetjentene om at udtale sig desangaaende, hvilket havde flere udførlige afhandlinger og forslag til følge. Ikke destomindre skulde der hengaa omtr. 60 aar, før tanken herom ved forstanderskabernes oprettelse til en vis grad realiseredes. — 40. Abominable: (lat.) afskyelige. —
- 82**, 24. min Broder: Niels Egede, som netop da paany var kommet til Grønland som købmand i Godthaab. — andre gode Venner: købmand N. C. Geelmuyden og missionærene Bing og Ohnsorg. — 30. Meteoron ignitum: (lat.) ildkugle. — Strandens Herre: ingnerssuit, jfr. sd. 67. —
- 83**, 24. Angiak: jfr. sd. 33. —
- 84**, 17. objicerte: (lat.) foreholdt; forekastede. — 22. Dronningens Tienere: Ætioperdronningen Kandakes skatmester, som døbtes af apostlen Philip, ap. gern. kap. 8 v. 26 ff. — Eunuchi: (gr.) *εὐνοῦχοι*: gilding; haremsopsynsmand. P. E. har her gjort dette til et egennavn Eunuchius — mon for ikke at vække anstød hos Grønlænderne? eller opfattedes det virkelig i datidens theologi som et egennavn? — udi Vandet $\circ$: ved neddykning. — 28. Anabaptistisk: gendøberisk. — 32. een Snees Miil Sonden fore: omkr. ved Arfersiorfikfjorden, hvor der mange steder findes gamle hustomter. —
- 85**, 27. Fik jeg at vide: af nogle Grønlændere, som besøgte ham (»Efterretn.« sd. 171). — 28. Nerrim Innua: nerrup inua: fødens genius. — 29. Qvinde-Kiole: amaut; bærepels. — 32. efter Reglerne $\circ$: de kultiske regler; tabu. — 36. noget Norden for Staaten-Huch: i det nuværende Julianehaabs syddistrikt. — 37. Erkiglit: erqigdlit (pl. af erqilik): hundemennesker, jfr. Perlustr. 393, anm.; »maa Trolde, som foregives at være under Jorden med Hunde-Gesigt og lee altid« (Fabricius: ordbog sd. 78). De anses for de mest

- farlige af alle de mystiske væsner, som efter Eskimoernes oprindelige opfattelse befolkede indlandet; jfr. Knud Rasmussen's posthumous notes etc., Medd. om Grønland, nr. 1, sd. 81 f. —
- 86, 2. Piemontesers Meening etc.: fortællingen om Piemonteseren og Nordmændene med svinehoveder findes i Holbergs Danmarks og Norges Beskrivelse 1729, sd. 20—21. — 5. Øster-Bygd: Poul Egede vedblev til sin død at mene, at denne laa paa Grønlands østkyst. — 6. Iglokut: igdlukut, pl. af igdluko: egtl. = rest bestaaende af en halvdel. Kaldtes ogsaa igdluinaq o: med kun én side, jfr. Glahn, dagbøger sd. 74: illuinnak; beskrives som „et Menneske, der er kløvet midt op og ned, saa at det haver kun et Øye, en halv Næse, en halv Mund, en halv Hage o: s: v: een Arm og eet Been — — —“. — 11. nesten øddelagde: ifl. »Efterretn.« sd. 173 indvendte P. E. her, at rensdyr dengang maatte have været meget tamme, hvortil der svaredes, at spøgelseset gjorde saa vældig lange hop, at det hurtigt kunde indhente dyrene. — 31. in Agone: i dødskamp. —
- 87, 4. statuere: (lat.) opstille. — 5. Superstitioner: (lat.) superstitio: overtro. — 6. stricte: (lat.) strengt; nøjagtig. — 17. instancer: (lat.) paastande. — 36. Neset: Nisa-landet, nordkysten af Sydostbugten ml. Christianshaabs Nuk og fjorden Kangersuneq. nisa: marsvin (*Phocæna communis*). — 38. relaterte: (lat.) berettede. —
- 88, 10. bortsnapet o: af en bejler ifl. den gl.-eskimoiske skik, at en brud skulde røves og sætte sig kraftigt til modværge. — 17. med Kiøbmandens Samtykke: nl. i egenskab af Jac. Severins befuldmægtige, idet pigens underhold nu skulde bekostes af kolonien. — 19. Baptizandis: daabskandidater. — 23. sublevare: (lat.) understøtte; underholde. — 28. Hvalfisk-Hoved: rimeligvis henlagt som offer. — 37. V. T.: (lat.) vetus testamentum: det gamle testamente. —
- 89, 8. stedse igientager: undervisningen var udelukkende mundtlig, da endnu ingen lærebøger forelaa trykt; den foregik paa den maade, at læreren oplæste eller fremsagde af katekismen eller bibelhistorien stykke for stykke og idelig gentog det samme, indtil tilhørerne selv kunde gengive det. —
- 92, 8. mine Systre: Kirstine Matthea Rasch Egede (1715—86), gift med præsten Laur. Alsbach, jfr. anm. til sd. 77. — Petronelle Egede, f. 8 nov. 1716 i Kirkevåg, Lofoten, d. 5 febr. 1805 i Vørslev. Gift 24 jan. 1741 i Kbh. med Jørgen Nielsen Saabye, præstesøn fra Tirstrup paa Djursland, f. 11. juni 1707, d. 1767; student 1722, cand. theol. 1724, kapellan i Ourdal i Valdres 1730, sognepræst paa Strynø 1739, i Aagerup og Kirkerup ved Roskilde 1758. Deres søn Hans Egede Saabye (1746—1817) var 1770—78 missionær i Claushavn og forfatter af den bekendte »Brudstkr. af en Dagbog, holden i Grønland« (Odense 1816), og deres datter Mette Elisabeth Saabye (1753—1832) var g. m. præsten Christopher Holm (1747—1819), som var missionær i Godthaab 1775—77 og derefter i Holsteinsborg til 1784. — Kirsten og Pernille: jfr. Alsbachs designation bagi 3. Continuation. — 13. Destruere: (lat.) nedbryde. — 14. Angusinak: (*Angusinaoq* o: den som kan fange) jfr. Alsbachs designation. — 18. over 4re til 5 Miile at fare o: han har hørt hjemme ved isfjordens sydside; jfr. nedenfor. — 25. Brøst-Svaghed: forkølelse (*influenza?*). —
- 93, 14. den store Lufft: ordet sila har ifl. Fabricius (ordbog 422) flg. betydninger: 1) Luften. 2) fri Luft. 3) Vejret. 4) Lufthimmelen (saavidt Skyerne række). 5) Verden (Himmel og Jord under eet). 6) Fornuft; Sands. — I betydningen: verden bruges oftest tilhænet -ssuaq: silarssuaq. — 22. didsig og damvende: saalænge der i Diskobugt er aabent vand midvinters, staar der be-

- standig en tæt taage derover. — 27. boe ved Iisefiorden: dette realiseredes delvis 1741, da Jakobshavn og Claushavn anlagdes, idet missionærerne da opholdt sig der længere tid ad gangen, men helt først 1752, da begge steder fik fastboende missionær, Jakobshavn Hans Egedes broder søn Peder Egede (1722—89) og Claushavn Hans Egedes søstersøn Niels Brønlund Bloch (1720—92). — 43. obstinate: (lat.) haardnakkede; paastaaelige. —
- 94, 2. Nepiset: logen Nepisene; jfr. sd. 50. — 9. Angekkorsoak Seglokau: angákorsuaq sagdloqaoq: den store aandemaner er en stor løgnhals. — 19. 1 Miil Synden for os: ved Nùk. — 35. Pernilles Broder, døbt 31 juli 1740 med navnet Jacob; jfr. ogsaa Alsbachs designation. —
- 95, 4. uden Bekostning o: uden at det vilde være nødvendigt at lade dem bo og faa underhold, medens daabsundervisningen stod paa, som nu ved Christianshaab. — 5. paa Colonien o: det ved isfjorden forhaabede etablissement. — 6. Illiseetsok: ilisitsok: »en Troldmand eller en Hex, som forhexer andre« (Fabricius: ordbog sd. 106). — 12. Suspicion: (lat.) mistanke. — 25. accorderere: gaa ind paa; indrømme. — 28. den gl. Barmhiertighed igien: ifl. »Efterretn.« (sd. 182) svarede P. E. hertil, at manden var uskyldig, det var andre mennesker, som havde paadigtet ham dette hekseri, han maatte gærne, hvis han kunde, forhekse P. E., denne var aldeles ikke bange for ham. — 40. ældre Syster: døbt 16 juli 1741 med navnet Anna. En yngre søster af Arnarsåq døbt 11. marts 1742 med navnet Engel. Jfr. Alsbachs designation. —
- 96, 11. allene bleven tilovers o: de andre var alle døde under blodgangsepidemien om vinteren. —
- 97, 1. Kirsten: den nylig døbte pige Kirstine, jfr. sd. 92. Hun blev senere gift med sin meddøbte Petronelles (Pernilles) broder Jacob, jfr. Alsbachs designation. — 13. Act.: acta o: apostlenes gerninger. — 41. endskiønt han havde en Med-Hustrue: spørgsmaalet om hvorvidt polygamister kunde døbes uden at skille sig fra deres medhustruer vedblev længe at staa uafgjort. Nogle missionærer gik ud fra, at det lod sig gøre, saaledes Otto Fabricius, som dog ikke turde gøre det til almindelig regel, medens andre, saaledes N. B. Bloch, var bange for, at det vilde vække forargelse hos nogle af de døbte og faa andre af disse til at følge eksemplet og tage sig medhustruer. Atter andre var i tvivl om, hvordan man skulde faa oplyst, hvilken af hustruerne der var den rette, hvis manden skulde skille sig fra de andre. At spørgsmaalet var brændende, viste sig bl. a. i, at da den danske kateket Jacob Poulsen Möller i Jakobshavn i 1760-aarene startede et separatistisk sværmeri, var det et af hans læres hovedpunkter, at det var tilladt de troende at leve i »simultant polygamie«, hvilket han selv vilde praktisere ved at tage sig en medhustru. — Missionskollegiets holdning overfor spørgsmaalet var præget af usikkerhed. Saaledes nægtede det i 1770-aarene Egede Saabye at døbe en mand, som trods sit inderlige ønske om daab ikke vilde skille sig fra sin medhustru, som var hans børns moder, medens Buch i Julianehaab ganske faa aar efter i flere tilfælde fik en saadan tilladelse, »da dette er bedre end at de forbliver i Hedenskabet«. Men først 1792 gaves der almindelig tilladelse til saadanne daab. — 42. Conrad Hachild: jfr. anm. til sd. 81, l. 14. —
- 98, 19, op til Colonien o: nede fra havneisen, hvor scenen altsaa er foregaaet. — 21. Pauia tokovok: Påvia toquvoq. — 23. Kiøbmændene: Rasch og Hachild. — 29. Tispe: hunhund. — 32. 100 Miile Norden fra: formodentlig Upernaviksegnen. — 36. Sne oven paa: der menes formentlig snehuse som hos forskellige amerikanske Eskimostammer og tildels ved Kap York, især i tidligere tid. — 40. Ev. Marci: Markusevangeliet. — 42. Pontoppidan:

Erik Ludvigsen Pontoppidan (1698—1764), præst paa Als 1723—34, derefter slotspræst paa Frederiksborg og sognepræst i Hillerød, 1735 dansk hofpræst i Kbh., 1738 professor i theologi, 1740 medlem af missionskollegiet og meddirektør for Vajsenhuset, 1747 biskop i Bergen, 1749 dr. theol., 1755 prokansler ved Kbh.'s universitet. Forfatter bl. a. af de berømte topografiske værker »Origines Hafnienses ell. den kongelige Residensstad Kiøbenhavn i dens oprindelige Tilstand« (1760) og »Den Danske Atlas« I—II (1763—64, senere fortsat med 5 bind paa grundlag af hans forarbejder) samt »Annales ecclesie Danicæ« (den danske kirkes historie, 1741—) og »Forsøg til Norges naturlige Historie« (1752—53). 1737 udgav han en katekismusforklaring »Sandhed til Gudfrygtighed«, som aaret efter befaledes indført overalt i Danmark og Norge og vedblev at være i brug i Danmark gennem flere generationer, i Norge endog udtogsvis til henimod vort aarhundrede. Fuldstændig grønl. oversættelse af P.'s katekismusforklaring tryktes først 1777, men benyttedes almindeligt i afskrift langt tidligere. —

- 99, 9—10. Isen — — — gik op og ned ligesom Bølgerne: det er ikke helt usædvanligt, at man paa slæderejser kan komme udfør dette, men da saltvandsisen er meget sejt, gaar det som regel godt. I saadanne tilfælde spreder hundene sig straks instinktmæssig. —
- 100, 1. noget nødvendigt o: de maatte kalfatre jagten (»Efterretn.« sd. 186). — 7. et Pige-Barn: efter den gl.-eskimoiske opfattelse var kun drengebørn værdifulde familieførelser, idet drengen jo var den vordende fanger og forsøger; et pigebarn var en piungitsoq: værdiløs ting. — 13. Sengen: briksen, som allerede dengang ofte var af brædder. — 43. noget Norden for: nuværende Nordre Huse mellem Claushavn og isfjorden. —
- 101, 3. de giækelige Lystigheder: sangkampe, trommedans o.l. — 16. omtalte lille Pige: jfr. sd. 96. —
- 102, 1. længere Nord: Ege umiddelbart ved isfjordens munding. — 6. saa liden Ihukommelse o: til at huske det foredragne lærestof udenad; en almindelig klage i missionens første tider. — 13. Remarqve: bemærkning. — 21. 7 Aar — — — tilforn o: som barn og ung 1721—28. — 23. færdig at blive blind: i »Efterretn.« (sd. 190) fortæller P. E., at han i den anledning havde lavet sig »en Skiærm efter Grønlændernes Maade af Træe udhulet for Øinene og sværtet, Aabningen omtrent 6 à 8 Lin. og saa lang som Øinene ere, en Tomme breed og saa lang, at det kan række over begge Øinene med en Rem fra begge Ender om Hovedet.« —
- 103, 3. over heele Jorden: sikkert en ombrækkerfejl; ordene maa høre til et andet sted, muligvis sd. 102 l. 43 efter: voxer. — 21. Tullimak: (tulimâq: ribben) jfr. nedenfor sd. 107 og 109 samt Alsbachs designation. — 31. Paulus — — sagde: 1. Korinthierbrev kap. 2 v. 9; ordet er et citat fra gl. testamente, Esaias kap. 64 v. 4. —
- 104, 4. ikke have en Vantroer etc.: han blev gift med den sd. 92 omtalte døbte pige Kirsten; jfr. Alsbachs designation. — 6. løffte hans Hoved med Stokken: metoden bestod i, at den syge lagdes paa ryggen, og en snor, fæstnet i en kort stok, bandtes om hovedet, hvorefter aandemaneren ved hjælp af stokken løftede dette i vejret og slap det igen, medens han mumlede trylleformularer over det. Var hovedet da tungt, betød det, at patienten skulde dø; var det derimod let, betød det helbredelse. — 7. min Faders Journal: jfr. Relat. sd. 107; Perlustr. sd. 395. — 13. en Fordring hos for Kiøbmændene: til langt ned i tiden maatte købmændene borge Grønlænderne for de varer, de købte i daarlige fangstperioder, og kunde ofte have udestaaende for store be-

- løb. — 38. paa Hiem-rejsen: købmand Fersleff hjemgik 1739. — 49. præsumeret: (lat.) forestillet sig; antaget. — 41. røge Tobak: Fersleff har alt-saa været kendt som en stærk tobaksryger. —
- 105**, 17. Fabel: denne havde P. E. aldrig hørt før (»Efterretn.« sd. 196). — 18. Træer: »Efterretn.« har: Busker. — 29. Hvette-Steen: vættelys (bolemnit). —
- 106**, 16. Dievelen o: Törnårssuk. — 19. Munden vendte op og ned: sikkert forveksling med Asiaq, vindenes herskerinde; jfr. Knud Rasmussen: Myther og Sagn fra Grønland, I, sd. 5; illustration sd. 104. — 28. som er u-lige etc.: jfr. Perlustr. sd. 392. —
- 107**, 2. alternatim: (lat.) skiftevis. — 10. den lille Dreng: Tullimak, jfr. sd. 103. I »Efterretn.« (sd. 199) siger P. E., at det drejede sig om Angusinak, men dette maa være en fejlhuskning. — 13. forlangede hun Betaling: i »Efterretn.« siger P. E., at det var ham, som tilbød moderen en foræring for at faa lov til at beholde drengen, som han nødig vilde af med, hvortil moderen da svarede, at børn var ikke handelsvarer. — for et par Rixdaler o: handelsvarer for et saadant beløb. — 19. lod hun sig dog overtale: ifl. »Efterretn.« (sd. 200) forsikrede tvertimod moderen, at sønnen nok skulde forkynde, hvad han havde lært, helt »til Landets Ende Statenhuk«, hvilket P. E. med glæde bifaldt: »Drengen var hendes, og hvor kier han end var mig, havde hun dog som Moder mere Ret til ham, thi Faderen var død«. Han blev dog ved Christianshaab, jfr. sd. 109. — 21. den Pige etc.: den røvede brud, som undflyede og blev optaget blandt de til daabsundervisning antagne ved kolonien. — 33. qvæstionerte: (lat.) udspurgte. — 43. besvaret: med »at Matroser pleie gierne st svinge deres Hatte, naar de gjør Ære af nogen, som gik fra Borde, og til Afskeed, naar de skiltes ad« (»Efterretn.« sd. 201). —
- 108**, 2. fra Solen: »At Vinden kom fra Solen, har jeg ikke hørt af nogen anden« (»Efterretn.« sd. 201). — 9. ommelte Catechis.: Pontoppidans katekismusforklaring, jfr. sd. 98 f. Denne afkortede og tillempede oversættelse og de her omtalte morgen- og aftenbønner tilligemed 46 salmer tryktes 1756, men maa ikke have været helt tilfredsstillende, idet de sprogkyndigste missionærer vedblev at »arbejde paa dens Forbedring«, saaledes begge viceprovsterne Sverdrup og Thorhallesen, som begge hver for sig foretog en nyoversættelse; den sidstes blev trykt 1777. — 20. hører Dievelen til: hertil svarede P. E. (ifl. »Efterretn.« sd. 203), at han foragedes mere over de troendes haarde ord end over de vantroes sang: »mon ikke mange af dem, som nu sang, maaskee noget, som ei var anstændigt, kan engang love Gud med de Udvalgtes Sang; sluttelig har der været mange Qvinder og Børn, og mange jeg kiender for gode Mennesker, der ikke engang veed, at de med deres uskyldige Nærværelse har forarget nogen med at høre paa deres Sang«. — 26. Lødderne: anmagssat (*mallotus arcticus*). — 34. en af de Maader: jfr. »Efterretn.« sd. 204 anm. 1: »Det er befunden, at de har havt en Klump frossen Blod i Munden«. — 37. Herr. Wedzel: Henrik Wetzel, f. 1711 (db. 26 juli) i Næstved, d. 31 maj 1760 i Støvring, søn af væver Henrik Henriksen og Else Jensdatter. Student 1733, lærer i Næstved og senere i Jylland, cand. theol. med *laudabilis* 1736, paany lærer i Jylland, missionær i Christianshaab 1740—44, men var i Danmark 1741—42 for at indgaa ægteskab. Sognepræst i Støvring og Mellerup ved Randers 1746. Gift 1° 1740 med Anna Marie Hammeleø (død 1741); 2° 1742 med Gjertrud Maria Koch (d. 1758), 3° 1759 med Sophie Faber (1735—98). —
- 109**, 2. Siælen inqvirerte efter Spek etc.: »Det han var vandt til i Live at giøre, meente de han kunde ei undlade efter Døden« (»Efterretn.« sd. 204, anm. 2). — 4. Fyneboe: Nicolai Füneboe. — 20. I Jesu Navn etc.: »Jesum akka«,

- en af de først oversatte salmer, nr. 80 i nuværende grønl. salmebog; den danske salme er digtet af rektor i Roskilde Johan Frederiksen (1603—41). — 24. Attention: (lat.) opmærksomhed. — 25. Usorak: jfr. Alsbachs designation. — 29. O Jesu for din Piine etc.: oversat af Poul Egede selv; jfr. sd. 38. — 34. Afskeeds Prædiken: »Den 24de tog jeg Afskeed med mine Menigheder, først med Kolonisterne, siden med mine høitelskede Grønlændere, som det kostede mig meest at sige Farvel, da jeg saae dem alle bevægede og med Taarene i Øynene. Endnu er denne Forretning mig den høitideligste i mit Liv, som jeg ikke kan tænke paa uden største Følelse« (»Efterretn.« sd. 206). — 37. Jacob: jfr. Alsbachs designation. —
- 110**, 14. komme til at brænde: den ved Poul Egedes virksomhed begyndte vækelse i Diskobugt fortsattes under hans nærmeste efterfølgere og kulminerede, mens hans fætre Niels Brønlund Bloch 1747—54 og Peder Egede 1749—56 var missionærer her. — 16. christelige Anstalter: sigter bl. a. til, at der ifl. Severins oktroj paa hver koloni skulde ydes lokale og kost til 20—24 børn og unge til undervisning. — 18. Folkerige Stæder etc.: Ege og Nordre Huse (Claushavn) paa sydsiden og Sermermiut (Jakobshavn) paa nordsiden af isfjorden. — 20. Impression: (lat.) indtryk. — 25. i Indien: den trankebarske mission var oprettet 1705 paa Frederik IV's initiativ ved Bartholomæus Ziegenbalg (1663—1719) og Heinrich Plütschau (1677—1747). —
- 111**, 2. følge med mig: ifl. »Efterretn.« sd. 206 var det »efter Hr. Severins skriftlige Forlangende«, at de to Grønlændere fulgte med til Danmark. — 26. 59. Grad: dette er ikke rigtigt; Grønlands sydspids ligger paa 59°45'. — 28. Land van Bus: et land eller en øgruppe, som efter sagnet skal have ligget mellem Færøerne og Grønland; mulig identisk med det paa Zeniernes kort antegnede fantasiland Friesland. Sagnet om dette sunkne land har holdt sig lige til nyeste tid. — 33. Sol-Ulle: Solulv ☉: solens genskin eller billede i en tyk sky; bisol (Vidensk. Selsk.'s danske ordbog VI 648); kaldes ogsaa »Solur« (Ivar Aasens norske ordbog). — 36. Øren-Ringe: en bisol kaldes paa grønl. tugdlerut (seqernup tugdlerutâ), ordret: tindingprydelse; ifl. Fabricius' ordbog sd. 503: Øregehæng; Ørering; Perler som hænges enten i Ørelappen eller bindes i Haaret, som udgaar fra Tindingen. — Ligeledes har Fabricius: tugluserpok, hænger Øreringe paa; bruges og om Solen, naar den sees med Bisole (som Grønlænderne mene at være dens Øreringe). — 38. sin Hætte paa: ordet ilupâriseq betyder baade: kantning om pelshætten og: ring om maanen. —
- 112**, 13. Torden-Veir: i Grønland sjældent, særlig saa langt mod nord som Diskobugt. — 18. Hitland: Shetlandsøerne. — 32. laveret: krydset. — Nettet: Kap Lindesnes. — 36. gandske udslagne: formodentlig af mæslinger eller skaalkopper. — 40. Wandsøe: Vanse paa Listerlandet. — 41. Tyrholm: Michael Tyrholm (1691—1767), magister, sognepræst til Vanse og provst for Lister provsti, konsistorialassessor, »en dygtig Mand, der har gjort sig fortjent ved adskillige interessante Optegnelser om sin samtid« (D. Thrap: Christianssands Stifts Præster; Kristiania 1899). —
- 113**, 13. Fyren: Skagens fyr. — 15. Fyren: fyrmesteren. — 17. Hals: paa Hals ladegaards grund, som hørte under Dronninglund gods, havde Jac. Severin sin oplags-, losse- og ladeplads for trafikken paa Grønland. Stedet kaldtes »Grønlands Lycke«. — 20. Severins gaard: Dronninglund. Her saa Grønlænderne, at store træer voksede paa landet og ikke i havet, som de ellers havde ment paa grund af det drivtømmer, som med strømmen førtes til Grønlands kyster (»Efterretn.« sd. 210). — 25. Dronninglunds Kirke: sognepræst i Dronninglund var Nordmanden Peder Lorentz Frauen (1696—1749), en slægtning

af Poul Egedes første hustru. — 28. Mit Haab og Trøst etc.: nr. 235 i den nuværende grøn. salmebog; som forfatter angives Hans Egede. Salmen findes ikke mere i den danske salmebog. — 32. Slottet: Kronborg. — 36. Mod Aftenen kom vi til Kiøbenhavn: i »Efterretn.« (sd. 211 f.) fortæller P. E., at da vinden var imod, lod han og præsten Ohnsorg sig sætte i land, da sidstnævntes hustru var sygelig og gerne vilde til Københavns snarest. De kom da op til en møller, som var ret uvillig til at lukke op for dem, da de matroser, som ledsagede dem, gik i grønlandske skindklæder. Men da disse igen begav sig ombord, lukkede han dog præsterne ind. Da det var Mortensaften, sad han og familie netop ved bordet og spiste gaasesteg; da han nu af klædedragten kunde se, at Ohnsorg var præst, bød han ham en stol, Poul Egede, som ikke bar noget synligt tegn paa sin stand, satte sig ubuden, men da Ohnsorg sagde, at ogsaa han var præst og fortalte, hvor de kom fra, blev de budt tilbords og et par stegte ænder sat frem for dem. Mølleren blev efterhaanden saa interesseret i, hvad de fortalte, at han endelig vilde ligge sammen med Poul Egede, som maatte underholde ham det meste af natten med fortællinger om Grønland. Og næste morgen gik han selv det meste af en halv mil for at skaffe dem et par vogne, som kunde befordre dem til hovedstaden, og var ikke at bevæge til at tage imod betaling for, hvad de havde nydt. Grønlænderne, som var med, forundrede sig straks meget over møllerens adfærd, og Tullimak sagde siden, at iaftes var de meget forbavsede over, at der kunde være saa stor forskel paa kristne mennesker: Severin saa artig, kærlig og godgørende, og mølleren saa ukærlig og uartig; men da han saa bagefter blev saa venlig og imødekommende, holdt deres forundring op. —

114. 16. Kongelig Majestæt: tillige var dronning Sophie Magdalene og hendes søster, fyrstinden af Østfrisland, tilstede ved modtagelsen. Ved denne var paa et bord opstillet forskellige smukke ting, som det blev betydet de to Grønlændere, at de maatte tage noget af. De var i begyndelsen generte og tog kun af det ubetydeligere, men da kongen opfordrede dem til at tage alt, hvad de vilde, blev de mere frimodige, og da Arnarsâq ikke kunde holde mere i hænderne, puttede hun op i sin hætte, hvilket herskaberne smilede ad og gentog opfordringen til at tage mere; tilsidst havde de baade hænder og hætter fulde (»Efterretn.« sd. 212 f.). — 37. Arnarsak: denne endte sin tale til herskaberne med det danske: farvel, som hun udtalte: parvel, »thi de kan ei nævne F.« (»Efterretn.« 214). —
116. Appendix: skrevet af Hans Egede. — 2. forhen udgivne: Hans Egedes »Omstændelig og udførlig Relation Angaaende Den Grønlandske Missions Begyndelse og Fortsættelse« udkom 1738. — 3. 64 Gr.: Godthaabs nøjagtige beliggenhed er 64°10'8". — 4. 67 Gr.: Nepisene laa paa 66°40'. — 6. Ole Lange: jfr. anm. til sd. 5, l. 12. — 7. Henrich Melzoug: Henrich Balthazar Miltzau, f. 1699 i Frederikshald, d. 11 juni 1766 i Kragerø, søn af handelsmand Henrich M. og Beate Larsdatter. Student fra Randers 1718, cand. theol. 1728, missionær i Godthaab 1728—30, derefter i Nepisene til kolonisationens ophævelse 1731. Residerende kapellan i Kragerø 1732, sognepræst sst. 1738. Gift 1° 1733 med Gjertrud Cathrine Borgen, d. 1741 (begr. 29 apr.); 2° 1747 med Birgithe Tønnesen, d. 25 aug. 1764. Sønnen Iens Iegind Miltzau ansøgte 1769 som cand. theol. om at blive missionær i Grønland, men døde samme aar i Kbh., inden afgørelsen var faldet. — 17. circumferencen: (lat.) omegnen. — 19. Journal: i skiftet efter fhv. sognepræst Ole Lange nævnes 3 aargange grønlandske journaler, som saavidt vides nu er forsvundne. — Ministerial-Bog: formentlig ødelagt ved Vajsenhusets brand 1795 tillige med en mængde andre grønlandske

arkivalier, som opbevaredes der. — 22. paa Nepisene: Gudstjeneste og kirkelige forretninger afholdtes i vaaningshusets store kirkestue. — 23. Innuk: inuk: menneske. — 24. Aksekak: formentlig agssakâq: den rullende. — 25. Landorph: Iørgen Brodersen Landorph (1699—1741), søn af assessor Broder L. til Billesbølle og Anne Kirstine Viborg. Tjente først i søetaten fra 1713, men blev 1721 premierltj. ved det fynske infanteriregiment, 1728 kaptajn og kommandant for den grønlandske fortifikation. Gift med Elisabeth Elene Krag, enke efter Bolle Luxdorph Rose. — Avagmak: avangmaq, maaske: han norden fra. — 28. Herr Egede o: Hans E. —

- 117**, 2. Raadet: ved Nepisene bestod koloniraadet af kapt. Landorph, bogholder Jac. Geelmuyden, proviantforvalter Joh. Sechmann Fleischer og præsterne. — Colonien: kolonimandskabet og soldaterne ved fortet. — Cheferne: Chr. Fred. Mohrsøn (1685—1756), kaptajnløjtnant, chef for »Morianen« (jfr. Meddel. LIV sd. 424) og Andreas Gerner (1698—1749; 1717 sekondløjtnant under Tordenskjold), premierltj., chef for »Caritas« (jfr. Medd. LIV sd. 425). — 3. Amarlume: Amerdlume, localis af Amerdloq, navnet paa nordlige fjordarm af Holsteinsborgs fjordkompleks. — 4. Havn: nuværende Holsteinsborgs havnebugt. — 7. Jørgen Brodersen: død 29 sept. 1732. — 9. Carl: død i Godthaab 4 sept. 1733. — 16. bleven borte til Søes o: omkommet i kajak. — 26. Scoutbynacht: (udt. sjovtbajnakt) af Schout, foged, altsaa egtl. »opsynsmand om natten«, hollandsk benævnelse for kontreadmiral; benyttedes i den danske marine til 1771, da den afløstes af benævnelsen kontreadmiral. — Hiortes: Peter Hiort (1670—1733), søn af landsdommer Jesper Sørensen H. og Anna Bülcke. Gift med Else (Elisabeth) Christensdatter Müller. Deltog bl. a. som chef for orlogsskibet »Jylland« i slaget i Køgebugt 10. okt. 1710. Forfremmet til Schoutbynacht 1714, afsked 1719 med 300 rd. i pension. Ejede fra 1720 en del af Nærumgaard. — 28. Kajut: (vistnok kajût: vandøse), havde tilligemed ovennævnte Aksekak været hos kapt. Landorph paa Nepisene, og begge var fulgt med ham til Danmark 1731. — Biskop Worm: jfr. ovenfor anm. til sd. 9 l. 18. — 29. Steenbuch: Hans Steenbuch (1664—1740), professor i filosofi 1689, i theologi 1709, universitetsrektor 1714—16 og 1733, medlem af missionskollegiet 1714. — 34. Christine Hedevig: døde af kopper 6 juli 1732. — 35. Studiosus: Poul Egede studerede dengang theologi. — 36. Jens Hiort: jfr. ovenfor anm. til sd. 15 l. 15. — 38. Friis: Christen Lodberg Friis (1699—1773), dr. med. 1725, en af tidens kendteste læger. Professor 1749, død som etatsraad. — 39. Catharina Ingeborg Zissenens: oplysninger har ikke kunnet fremskaffes. — 44. deres Høy-ærværdigheder: medlemmerne af missionskollegiet. —

- 118**, 1. taget sig Grønland an: jfr. Ole Langes skrivelse til kongen Diplom. groenl. sd. 198. — 11. Martin Ohnsorg: Poul Egedes medordinand $\frac{2}{4}$ 1734, jfr. ovenfor anm. til sd. 9 l. 17. — 19. Povel: kaldet Poul Grønlander, døbt af Hans Egede 29. apr. 1731, havde da været hos denne i halvandet aar, overlevede kopperne. Han var en ualmindelig forstandig og veloplyst mand, som var de skiftende præster til stor hjælp i missionsarbejdet. Han stod i stadig korrespondance med Poul Egede; et langt, klogt og læseværdigt brev fra 1756 findes i »Efterretn.« sd. 230—36. — Han blev 25. apr. 1765 dræbt ved vaadeskud, mens han laa paa lur i sin kajak efter ederfugle ved det saakaldte »Wildmandsnæs« østfor Godthaab, af »Arbeydskarl« Erik Larsen, der havde slet ry paa sig for usædelighed og brutalitet. Sagen vakte pinlig opsigt, idet der saavel af nævnte aarsag som paa grund af stærk spænding mellem handelen og missionen ved Godthaab ymtedes om, at det ikke var vaadeskud, men til-

- sigtet mord. Det sande forhold lod sig ikke oplyse, men karlen blev hjemsendt; han kom dog senere tilbage til Godthaab, hvor hans forhold paany gav anledning til klage. — Poul Grønlanders ældste søn Jacob, missionsmedhjælper paa udpladser i distriktet, var »vel oplyst, førte et ustraffeligt Liv og Levnet, og en nyttig Lærer for sine Landsmænd«. Et grøn. brev fra ham til Poul Egede ang. faderens død findes i Rigsarkivet. — 25. Kingab: Qingaq (næse), datter af Siokkiak, født 1725, døbt af Hans Egede i febr. 1729 »paa den gl: Colonies Øe«, død i april 1789, »en gudfrygtig og stille Kone, elsket og æret af alle baade Europæere og Grønlandere, hvilket hun fortiente; hun havde i sin Tiid opdragen mange Fader og Moderløse Børn, ellers havt meget at igiennemgaae; var altid fornøyet i sin Gud« (Miss. Andr. Ginge i Godthaabs ældste kirkebog). — 29. Hans: en af de faa indfødte i Godthaabseggen, som undgik børnekopperne; han var derefter paa kolonien i 2 aar »og imidlertid bleven underviist udi Christelig Lære; han døbtes 29. juli 1736, samme dag som Hans Egede holdt sin afskedsprædiken (Medd. LIV sd. 283 og 303). — 33. Annariak: Anariaq (skarnflue). Købmændene ved Godthaab Niels Egede og Niels Chr. Geelmuyden var faddere ved hans daab (Geelmuydens journal). — 37. Drachart: jfr. nedenfor sd. 128. — 41. Tairsak: Taissaq (den nævnte); N. Egede og N. C. Geelmuyden var ligeledes ved hans daab faddere (Geelmuydens journal). — 38. Isak: var endnu i 1770-erne kateket ved missionen i Godthaab.
- 119**, 17. Tugmak: Tungmaq (fodspor), datter af Kaka, født 1725, døbt i febr. 1729 paa Ravnørerne. — 21. Toulou: maaske Tuluk (Engländer). — 28. antagen ved Colonien o: til undervisning og underhold. — 30. Kivgak: Kivfaq (tjener). — 32. Kiviok: kivioq (en der synker?), søn af Agmanak, født 1729, døbt i nov. s. a. paa Ravnørerne (Dipl. groenl. sd. 207). — 36. Epejok: Epajog el. Epajuk, fader til Maria, som 1746 fulgte med præsten Sylow til København, hvor hun var Poul Egede til stor nytte ved hans oversættelsesarbejde, og derefter ledsagede Sylow til Haus ved Bergen, hvor han havde faaet embede, og døde der i foråret 1748. Billede af hende, malet af Matthias Blumenthal 1747, findes paa Nationalmuseet. — Sakke: Saje (vandrerer). —
- 120**, 2. Kablunartaik: qavdlunårtak (de tos — o: forældrenes — hvide mand). — 9. Ketingvoak: qitinguaq (det lille bæltsted). — 16. Usorak, eller Kobbe Manden: ugsóraq (den lille remmesæl). — 18. Anningait: aningâq (navn paa maanen). — Anga: angaq (morbroder). — Ituakek: maaske itsuakeq (den der kigger ind). — 27. Kipisuma: Kipissaq (afstumpet), søn af Ianga; født 1725, døbt i febr. 1729. — Tigsarluk: tigssaluk (vandspring), søn af Iptiuna; født 1729, døbt i okt. 1730. — 28. Neusena: Nivisina (pigebarnet), fra Qârusuk i Godthaabsfjorden, datter af Avak; født 1728, døbt i nov. 1730. — Koak: quaq (frossent kød), søn af enken Suluk; født 1729, døbt i nov. s. a. — 29. Baals Revier: Godthaabsfjorden, jfr. ovenfor anm. til sd. 10, v. 6. — 2de Miile: paa Sermitsiaq (Sadlens ø) og Bjørneøen. — 31. Utak: ūtaq (den brændte). — 34. Nærings-Sorg: næppe i ordets nutidsbetydning, men snarere: stærk optagethed af sit erhverv. — 40. Auiok: søn af Pukko; født 1725; døbt i febr. 1729. — 41. Niakone: niaqoq (hoved), søn af Kesuk (qissuk, brænde, træ); født paa Haabets ø 1727, døbt i febr. 1729. — 42. Angane: fra Bjørneøen, datter af Makpek (magepeq, aabneren); født 1730, døbt i nov. s. a. —
- 121**, 1. længst bortliggende: rimeligvis Qôrnoq paa Bjørneøens nordøstende. — 3. Irsituak: issituq (eneste øje), boede 1730 paa øen Qeqertaq mellem Sadlen og Nordlandet. — 8—9. Utsungisok: utsungitsoq (som ikke er hunkøn), født 1725, og Amuatilik: amuatilik (med bærepose), født 1728, søn og datter

af Irsituak, begge døbte i jan. 1730. — Tukliuna: tugdleq-una (der har vi den næstel), søn af Amalina; født 1730 ved Qârusuk, døbt i nov. s. a. — Kina: kinaq (ansigt), datter af Nessak (nasaq, hætte); født 1727 paa Kookøerne, døbt i febr. 1729. — 16. Tupernane: Tupernat (telt), datter af Sanak (sana, forarbejderen); født 1726, døbt i febr. 1729 paa Ravnøerne, død 10. febr. 1789 i Igaliko. Gift 10. aug. 1752 med købmand Anders Olsen (ca. 1718—86). — 40. en Mand med hans Kone og 2de Børn: den bekendte Qâjarnaq, Herrnhuttermissionens førstegrøde, som døbttes 30. marts 1739 med navnet Samuel og døde 27 febr. 1741 i Ny Herrnhut. Hans familie døbttes samtidig. Hustruen Anna døde 1752; sønnen Matthes fulgte 1747 med missionær M. Stach til Europa, hvor han besøgte Herrnhut, Holland og London og gennemvandrede Tyskland, rejste til New York og besøgte Indianerne i Pensylvanien, vendte tilbage til Grønland 1749 og døde 1752; datteren Avuna døde først 1796.

II. Noter og Anmærkninger til 3^{die} Continuation.

- 123.** Originalen til Niels Egedes portræt tilhører overlage Egede, Odense.
- 126.** Anchersen: Hans (Johannes) Peder Anchersen (1700—65), konrektor ved Metropolitanskolen og universitetets bibliotekar, docent i historie og geografi, 1736 professor; dr. juris, justitsraad.
- 127.** Johan Christoph Groth: Joh. Christopher G., bogtrykker i København i 1730 og 40-aarene; boede paa Ulfeldtsplads (Graabrødretorv); var berygtet for sine daarlige tryk, vrilende fulde af trykfejl (C. Nyrup: Bidr. til den danske boghandels hist., sd. 183 f.).
- 128.** 1. 1738: trykfejl for 1739. — 3. anden gang: første gang rejste Niels Egede, 11 aar gl., til Grønland med forældrene 1721. — 10. Drachard: Christian Lauritzen Drachardt, f. 1711 (døbt 26. juni) i Skelskør, søn af købmand Lauritz D. og Maria Høystруп. Student 1731, cand. theol. 1736, missionær i Godthaab 1739—51. Sluttede sig til Herrnhuterne og forsøgte at drage alle de døbte Grønlændere over til disse, hvilket dog ikke lykkedes, bl. a. fordi ovennævnte kateket Poul Grønlænder modarbejdede det. — Efter tilbagekomsten fra Grønland boede Drachardt en aarrække i Herrnhut og ernærede sig som porcelæns-maler. 1765 foretog han en missionsrejse til Labrador, hvorefter han levede 5 aar i England. 1771 blev han missionær i Labrador, hvor han døde 1778 paa stationen Nain. Gift 6 aug. 1745 i Ny Herrnhut med Rosina Thieme, som døde dér 1 jan. 1751. Senere blev han gift igen med en Englænderinde. — 11. Andreas Bing: Poul Egedes medordinand; jfr. ovenfor anm. til sd. 9, l. 16. — 12. Hals: her havde Jac. Severin sin oplagsplads for besejlingen af Grønland; den kaldtes »Grønlands Lycke«. — 17. Staten-Huck o: Kap Farvel. —
- 129.** 17. sættes Beboere: der menes sikkert islandske bønder, som det flere gange i 18 aarh. var paatænkt at søge overflyttet til Grønland for at »peuplere« landet. — 21. Rødfisk: en dybvandsfisk (Sebastes marinus), grønl. sulugpâvaq. — 28. Jordens Moder: kaldes ogsaa »Sødyrenes Moder«; grønl. arnaquagssârssuaq; jfr. Hans Egedes Perustration sd. 397 f.: Torngarsuks Oldemoder.
- 130.** 14. Søn: missionær Bings stedson, Peder Andersen Welling (1717—61), som var undervist af stedfaderen og blev student kort efter hjemkomsten, var missionær i Christianshaab 1743—48, da han maatte hjemgaa paa grund af sygdom; agtede at rejse ud igen, men maatte af samme aarsag opgive det;

at hans tanker vedblev at beskæftige sig med hans ungdoms land, viste sig bl. a. i, at han undertiden skrev grønlandsk i sin fynske kirkebog. Fra 1751 til sin død var han sognepræst i Skydebjerg og Orte paa Fyn, i hvilket embede han efterfulgtes af en anden Grønlandsmissionær, Gjertrud Raschs broders sønnesøn Nicolai Nielsen Rasch (1725—81), som havde været præst i Frederikshaab 1754—59. — Welling var gift med en københavnsk bryggerdatter Elisabeth Jørgensdatter Lund (1720—85), som delte hans Grønlandsliv. — 18. et Huus — — til Skole-Børnene: Jac. Severin var pligtig til at opretholde en skole for indtil 24 elever ved hver af kolonierne. —

- 132**, 14. Sr. Gelmeyden: Sr. o: sieur (fr.): hr. — Niels Chr. Geelmuyden jfr. ovenfor anm. til sd. 22 l. 3. — 19. Gothaabs-Øe: Godthaabs koloni er beliggende paa fastlandet, saa her menes formentlig Haabets ø o: den første kolonis plads i skærgaarden nordfor Godthaabsfjordens munding. — 33. den svare Blodgang: denne sygdom har altsaa ogsaa optraadt i Sydgrønland, modsat Poul Egedes mening ovenfor sd. 44. — 39. vore Handels-Pladzer: vistnok Pisugfik-øerne og Niaqungunaq-fjorden (Nordre Fiskefjord), hvor Hans Egede 1724 paatænkte anlæg af en handelsstation.
- 133**, 19. Magistrats Person: købmændene i Grønland var lige fra begyndelsen øvrighedspersoner, først i tilfælde af dødsfald blandt Europæerne ved kolonien i egenskab af skifteforvaltere (jfr. instruktion for bogholderen og købmanden Hartvig Jentoft af 30 apr. 1721 § 7, Diplom. groenl. sd. 75) og iøvrigt som ordenshaandhævere navnlig overfor det europæiske mandskab, men ogsaa i nogen grad overfor Grønlænderne, som det fremgaar af den her som tillæg I meddelte instruks for Niels Egede af 25 apr. 1759, §§ 2 og 7. — 35. den gamle Præst: Hans Egede. — 39. Sara: patriarken Abrahams hustru (1. Mosebog 11). — Elisabeth: præsten Sakarias' hustru (Lucas evang. 1), som blev moder til døberen Johannes. —
- 134**, 7. Herr Ohnsorg: præsten Morten Ohnsorg, jfr. ovenfor anm. til sd. 9, l. 17. — 20. mange Hellige Dage: foruden søndagene og nytårsdag tillige Helligtrekongersdag, som endnu dengang var helligdag. — 24. af andre tilforn ere anførte: baade Hans og Poul Egede har flere steder fortalt om Grønlændernes tanker om Gudstjenesterne paa kolonien, jfr. f. eks. Hs. Egedes Relat. sd. 14 (Medd. LIV) og P. Egedes »Efterretn.« sd. 27. —
- 135**, 6. min Grønlandske Baad o: kajak; baade Niels og Poul Egede var dygtige kajakroere, opøvet deri fra deres barndom. — 22. Folket: det europæiske kolonimandskab, af hvilket saagodtsom hver vinter adskillige angrebes af skørbug. —
- 136**, 3. begrave: stensætte; ligene lagdes ovenpaa klippen og dækkedes med op-hobede sten. Disse stensætninger findes som regel et stykke oppe til fjelds ovenfor bopladsen. — 5. Superstitioner — — med deres Døde: dødstabu. — 8. Grønlandske Psalmer: der findes endnu salmer af Niels Egede i den grøn. salmebog. — 11. to af Herrenhutterne: de daværende herrnhutiske missionærer var flg.: *Mathæus Stach* (1711—87), som kom til Grønland 1733 sammen med sin fætter Christian Stach og Chr. David og grundlagde Ny Herrnhut; ordineredes 1741 i Marienborn og fik kgl. anerkendelse som »de grønlandske Brødres ordentlige Lærer«. Hjemgik 1751, men kom atter til Grønland 1758 og hjemgik endelig 1771; foretog 1765—66 en rekognosceringsrejse til det nuværende Julianehaabs distrikt og overvintrede paa øen Akia. Gift 1741 med sin kusine Rosina Stach. — Johann Beck (1706—77), som virkede i Grønland fra 1734 til sin død og efterfulgtes af sine sønner Johann Ludwig og Jacob. Gift 1736 med Mathæus Stachs søster Rosina. — *Friederich Böhnisch*

(1710—63), som ligeledes virkede i Grønland fra 1734 til sin død. Gift 1740 med Mathæus Stachs søster Anna. — 12. lærte dem anderledes: i begyndelsen missionerede Herrnhuterne paa samme maade som Hs. Egede ved undervisning i den kristne lære, men fra ca. 1738 opgav de denne praksis og gik over til ved prædiken at søge at paavirke Grønlandernes følelsesliv. — 30. to Skibe: hollandske hvalfangere. Langt ned i tiden vedblev det at være almindeligt, at hvalfangeskibene sejlede ud allerede i februar for at kunne være paa fangstfeltet tidligst muligt; saaledes saas 30. apr. 1777 »Hollændere og Englændere i Mængde« fra udkigsklippen ved Jakobshavn. Dette var ogsaa aarsagen til, at handelen, da den efter statens overtagelse af Grønlandsmonopolet 1774 foranstaltede hvalfangst i Davisstrædet og Diskobugt, for at komme de fremmede hvalfangere i forkøbet lod de til fangsten bestemte skibe afgaa i sept.—okt. maaned og overvintre i Grønland, hvorfra de da næste sommer efter fangstsæsonens slutning hjemgik med last ogsaa fra kolonierne for paany at udgaa om efteraaret, ligeledes med last til kolonierne. De sædvanlige overvintringssteder var Holsteinsborg, Egedesminde, Kronprinsens Ejland og Godhavn. —

- 137**, 1. Lange Togt Nord efter: til det nuværende Sukkertoppens distrikt. Alerede i Hans Egedes tid foretoges der handelstogter dertil, jfr. f. eks. Relat., Medd. LIV sd. 115 f., 147 f., 162. — 12. mumle: fremsige trylleformularer (grønl. serravoq, hekse ved smaamumlen). — tameisinnareit etc.: tai-máisinarit, asassigut, ugperpugut: bliv saaledes stadig ved, elsk os, vi tror! — 17. Umanak: Ūmánaq-øen ved fjorden Søndre Isortoq. Her var fra før kolonisationens tid en af de største bebyggelser, hvorfra der endnu findes talrige hustomter af ejendommelig rundagtig form med lange indgange. Her havde Hollænderne en af deres faste aarlige handelspladser, ligesom sagnet beretter, at de skal have haft en hvalfangerstation, hvorfor ogsaa guvernør Paars foreslog en loge oprettet her. — 18. Mordere: Peder Olsen Walløe, som 1748 passerede dette sted, omtaler, at beboerne her stadig havde dette rygte paa sig, men fandt dem iøvrigt meget venligsindede (P. O. Walløes dagbog, Grønl. Selsk.'s skrifter V sd. 42). — 32. sagt, at Hexe-Mestere skulle døe: formodentlig har missionærerne ved en eller anden lejlighed citeret 2. Mosebog kap. 22 v. 18: en troldkarl skal du ikke lade leve. — 34. Kiøbmanden: N. C. Geelmuyden. — 36. Præsterne: Andreas Bing og Martin Ohnsorg. —
- 138**, 13. vores Indvolde er bedrøvet: det grøn. udsagnsord erdloqivoq, lider øje, er besværet, betyder ordret: angribes i sine indvolde (erdloq). — 20. Kallalit: kalátdlit, plur. af kalâleq, Grønlandernes nationalbetegnelse (vistnok egentlig udledet af ordet Skræling). — 30. Nese: grøn. udtale af Niels. — 33. kand ikke døe af Skud: aarsagen til dette ry var, at broderen Poul engang i 1724 af vaade var kommet til at skyde ham et hagl i panden; haglet blev siddende til hans død og voldte ham undertiden mindelser, især mod vejrförandring (Poul Egede: Efterretn. sd. 17 f.). — 38. i fuld Gevehr: fuldt bevæbnede. —
- 139**, 5. resolut: resolut; beslutsom. — 38. Bryste-Syge: forkølelse; bronchitis. —
- 140**, 4. Hr. Alsbach: Niels Egedes stedbroder Lauritz Alsbach, missionær i Christianshaab 1739—43, jfr. ovenfor anm. til sd. 77 l. 5. — 7. Jens Skausen: J. Skousen fra Ebeltoft, mangeaarig skipper paa Grønland, jfr ovenfor anm. til sd. 77 l. 6. — Herr Sylo: Arnoldus von Westen Sylow, miss. i Godthaab 1740—42, i Frederikshaab 1742—46. Hans hustru Karen Lund, med hvem han blev gift 29 apr. 1740, levede i Kbh. under hele mandens Grønlandsop-

hold. — 9. ingen Kiøbmand: handelen ved Christianshaab bestyredes altsaa kun midlertidig af Conrad Hachild (jfr. ovenfor anm. til sd. 81 l. 14). — 14. det haarde Veir — — forhindret det: Godthaabs skibshavn ligger 4—5 km fra kolonien og det kunde ofte, naar vejret var haardt eller strømmen imod, være meget vanskeligt at faa ladningen fragtet rundt til kolonistedet, hvor der ikke findes nogen for skibe brugbar havn. — 16. en Familie: den bekendte Qájarnaq, døbt Samuel, og hans husstand, jfr. ovenfor anm. til sd. 121 l. 40. — 22. tog jeg afskeed: Niels Egede gensaa ikke Godthaab før efter 1775, da hans eneste datter Gjertrud Louise var blevet gift med præsten der, Thomas Christensen Wiborg. — 28. 30 Miile fra Gothaab: omtrent ved den tidligere koloni Nepisene i Holsteinsborgs fjordkompleks. — 30. Præster: Niels Egedes broder Poul — som han dog ikke gensaa, da han kom til Christianshaab, hvorfra denne var rejst til Danmark 4 aug. — og hans halv- eller stedbroder, senere svoger Laur. Alsbach. — 33. langt Sønder paa etc.: utvivlsomt i det nuværende Julianehaabs distrikt. Dette er et tydeligt eksempel paa, i hvor høj grad datidens Grønlændere var et omflakkende folk. Disse var altsaa — formentlig sommeren forud — rejst omtrent fra landets sydende helt op i Diskobugt for nu at vende tilbage til deres egentlige hjem. —

- 141**, 1. Sydbay: Hollændernes Zuydbay, nord for Nordre Strømfjord, 1755 oprettet til loge. — 6. kun paa Fangst o: de var paa sommertogt. Endnu i dette aarhundrede har folk fra Diskobugt, særlig fra Kronprindsens og Hunde Ejlande, aarlig draget paa fangst om sommeren helt ned til Taseralik syd for Nordre Strømfjord. — 8. een Pige og Dræng: pigen døbt Elisabeth 11. marts 1742; drengen døbt Nicolai 16 juli 1741. — 18. Hr. Wedzel: Henrik Wetzel, missionær i Christianshaab 1740—44, jfr. ovenfor anm. til sd. 108 l. 37. — 27. 3 Miile Synder efter o: ind i den nordlige gren af Sydostbugten, fjordarmen Orpigsôq, som dengang og langt ned i tiden var et udmærket rensdyr-distrikt. — 28. under Veis: formentlig ved bopladsen Nûk paa hjørnet af Sydostbugten. — 43. graae Gies: blisgæs (anser albifrons). —
- 142**, 1. Batterie: grundvolden af dette ses endnu paa fjeldet paa nordsiden af Bryghusbugten, koloniens daværende plads. — 2. Konge-Flag: tilladelse til at føre splitflag ved kolonierne i Grønland gaves ca. 1735. — 11. gaaet med Spøgelser: formodentlig er her tale om tupilait, ulykkesdyr, som fabrikeredes af knogler, haar o. l., trylledes liv i og udsendtes for at skade, eventuelt dræbe en eller anden. — 16. galt Vand: brændevin kaldes paa grønl. silaerúnartoq, det som berøver én forstanden, eller silaqángitsoq, det der ingen forstand er i. — 28. ihielslaget af et Isbjerg o: ved et isfjelds kalvning; det er sket ikke saa sjældent, naar et af de foran Jakobshavns isfjord paa grund staaende isfjelde ved afsmeltning taber balancen og vender rundt og gaar helt istykker, at der har fundet saadanne ulykker sted som den her omtalte. — 36. Illisetsok: ilisitsoq, heks, troldkvinde. —
- 143**, 1. Assistenten: det vides ikke med sikkerhed, hvem denne har været, muligvis den ovenfor i det sd. 75 flg. meddelte brev nævnte, ellers ukendte »Kauffmann Jensen«. — 23. et lidet Huus etc.: iflg. Jac. Severins forpligtelse til at opretholde skole for indtil 24 elever paa hver koloni. Om det her omtalte hus hedder det i inventarieliste for Christianshaab, optaget 15. juli 1746: Norden for Colonien et paa Grønlands Maade indretted Huus hvor udj saa vel Døbte som u-døbte Grønlændere, og Skoelen, eller de der nyder Kost og Varme fra Colonien logerer. — 24. Catecheter: Hans Púngujôq (jfr. ovenfor anm. til sd. 34 l. 7) og nedennævnte Jens Pedersen. — 29. nogle gamle Bielker: fra de 1739 ophuggede hollandske skibe. — 30. Iens Pedersøn: Jens Pedersen Mørk,

- f. 1721 i Helsinge, bondesøn, opdraget paa Vajsenhuset 1733—39, derefter udsendt til Christianshaab som kateketelev, blev hurtig meget dygtig i sproget og virkede energisk og nidkært som kateket, fra 1752 i Claushavn, til sin død 4 dec. 1780. Fik 1745 tilladelse til »at studere der i Landet« for at blive missionær, men blev, uvist af hvilken grund, ikke ordineret, hvilket dog var hensigten. Gift 1747 med Grønlænderinde Magdalena, født ca. 1731, døbt som halvvoxen, død 18 maj 1796. Deres datter Bolette, født ca. 1761, blev 1785 gift med missionær Caspar Grewe (1755—1816, hvis første hustru Else Christence Werløs, f. 1755, var død i Claushavn 21. sept. 1782), senere sognepræst i Sørbymagle, hvem hun overlevede. — 41. for 2 Aar siden: omtalte fandt sted 28 aug. 1736, altsaa for 4 aar siden, jfr. ovenfor sd. 28. —
- 144**, 3. sætte vort Handels Fartøi paa Land: paa øen Agpat ved Sandbay sydfor Claushavn, den saakaldte »Jagtholm«. — 11. om Apostelen Pauli: rimeligvis Paulus' omvendelseshistorie, Apostl. gern. kap. 9. Heraf kan maaske forklares genitiven Pauli; Niels Egede kunde ikke latin. — 35. tilforn viste etc.: nemlig fra sin broder, som i marts 1737 havde haft en kontrovers med fire aandemanere paa Grønne Ejland, jfr. ovenfor sd. 42 flg. — 38. Pauviæ: Pâvia, grønl. for Poul. — 42. nærmeste Grønlændere: paa bopladsen Nûk. —
- 145**, 1. Pungejak: Púngujôq (jfr. ovenfor anm. til sd. 34 l. 7). — 11. hver sin Bog: den grønl. ABC, udgivet 1739, dengang eneste trykte bog paa grønlandsk — 13. en ung Karl og Pige: formentlig Jacob, døbt 31. juli 1740, og den af Poul Egede 17 jan. 1740 døbte Kirstine (jfr. ovenfor sd. 92). — 30. Bulder og Lyd som Torden: udførligere beretning herom tilskrev kateketen Hans Púngujôq Poul Egede tilligemed meddelelser om en angåkoq's forklaring af fænomenet, nemlig »at Jordens Omdrejning var kommen af Lave« (Efterretn. sd. 217). — 42. 2 Miile Sønden for Colonien: paa øen Tugssâq i munden af Sydostbugten. — 43. Mortens Dag: 11 november, biskop Martin af Tours (ca. 317—400), Frankrigs værnehelgens, jordefærdsdato. —
- 146**, 1. Tellelyst: tællelys; rensdyrtælle er en af Grønlændernes største delikatesser. — 2. en Lærer etc.: 11 nov. var Martin Luthers fødselsdag. Det maa være hertil, N. E. hentyder, skønt hans tilføjelser anvendt paa Luther er en slem kronologisk brøler. — 10. Storm af S. O.: føhnvind. — 17. Kouk: trykfejl for Nouk (Nûk). — 19. 2 andre Huuse: paa Nisa-landet østfor Nûk. — 23. i forrige Tider var langt bedre Fangst end nu: en til dato almindelig paastand i Diskobugt, som derfor neppe har saa meget paa sig. — 36. den forrige Præst: Poul Egede. — 40. Angusinak: døbt af Poul Egede 17. juli 1740, jfr. ovenfor sd. 109. —
- 147**, 9—10. Skudt — — uforvarende af en anden o: af sin broder Poul jfr. ovenfor anm. til sd. 138 l. 33. — 34. hvor Taalmodig de dog var: den bekendte fatalistiske resignation overfor livets tilskikkelser, som naturligvis har været endnu mere fremtrædende dengang. — 37—38. gamle Erter og — — — cassetede Stok-Fisk: gennem hele 18 aarh. sædvanlig uddelingskost i trangtid; muligvis har denne praksis sin oprindelse fra Niels Egede. —
- 148**, 6. faae saadant Huus hos dem: dette gik først i opfyldelse ved den af Grønlænderne selv delvis bekostede Zionskirkes opførelse i Jakobshavn 1779—82. — 38. omtrent en Mil o: over søen nordfor Christianshaabs havnebugt til Laksebugten for at se, om denne var tilstrækkelig islagt; den sædvanlige slædevej til Claushavn og Isfjorden gaar over den. —
- 149**, 4. for 12 Aar siden: vaadeskudet var sket 1724, altsaa for 14 aar siden; jfr. ovenfor anm. til sd. 138 l. 33. — 11. Fisken gik under med ham etc.: samme historie findes i udvidet form nedenfor i N. E.'s Grønlands beskrivelse,

hvor vedkommende siges at være angákoq. — 28. meest Bønder: fra begyndelsen var kolonisterne mest Holmens matroser, som fik orlov fra deres tjeneste for at tjene en tid i Grønland. Men da disse viste sig baade fordrukne og uregerlige, engagerede Jac. Severin i deres sted endel unge bønderkarle fra sit gods Dronninglund; flere af disse viste sig fortrinligt egnede til tjenesten i Grønland, enkelte af dem arbejdede sig frem til overordnede stillinger i landet, saaledes Jens Andersen Geraae (ca. 1720—82), der 1740 kom til Christianshaab som tømmer, 1758 blev assistent ved den nye koloni Nordsoack (Ūmánaq) og 1774 »Oberassistent« (bestyrer) af Ritenbenk, og den kendte pionér Johannes Pedersen Dorf (1719—87), der 1740 kom til Christianshaab som »Arbeydskarl«, senere blev kateket ved missionen i Jakobshavn, 1754—55 deltog i anlæggelsen af Ritenbenk, 1760 blev assistent og 1761 købmand ved Egedesminde. —

- 150,** 7. een u-rimelig Historie: berettes i noget afkortet form af Poul Egede i »Efterretninger« sd. 217 f. — 9. i Jydland: skibene fra Grønland udlossedes ved Jac. Severins oplagsplads »Grønlands Lycke« i Hals ved Limfjorden. — Abespil med Spæk: beslægtet tanke jfr. sd. 109. — 18. paa Loftet: kolonibygningens loft var oplagssted for proviant og handelsvarer, som ligeledes udhandlede derfra. Da krudtbeholdningerne tillige opbevarede der, kunde det undertiden blive farligt; saaledes skete der i vinteren 1794 i Sukkertoppen, da assistent Immanuel Arøe (1758—1834) efter købmandens ordre var gaaet op i butikken paa vaaningshusets loft med fiskeren Jacob Jensen for at lade denne udtage nogle flintesten til sin bøsse, uvist paa hvilken maade en forfærdelig eksplosion, hvorved fiskeren dræbtes næsten paa stedet, assistenten blev stærkt forbrændt og bygningen molesteredes betydeligt. Ikke destomindre vedblev man de fleste steder at have butik paa lofterne til langt ned i tiden; saaledes var endnu for en menneskealder siden f. eks. i Jakobshavn butikken paa det ældste vaaningshuses loft med adgang for kunderne ad en udvendig trappe. Endnu i seneste tid benævntes derfor handelsvarerne som »tingene paa loftet« (qaliata pè), ligesom man stadig kunde høre butikkerne kaldt »loftet«, selvom de forlængst var forlagt andenstedshen. — 24. Forvarsel for Domme-Dag: jfr. ovenfor sd. 70. — 26. bade og læste: jfr. ovenfor sd. 69. —
- 151,** 5. betale det igjen i Foraaret: hermed indlededes den praksis at »tage paa borg«, som siden blev almindelig hele landet over til helt op imod nutiden. Navnlig tidligere kunde det ofte være meget store summer, en købmand saaledes havde udestaaende og som reglen var, at han selv skulde svare til. Da f. eks. købmand Jonas Lillienchiold de Svanenhielm i Christianshaab 1783 tog sin afsked, ansøgte han inspektøren om at maatte blive boende ved stedet for at faa indkrævet sit tilgodehavende hos Grønlænderne, hvilket tog flere aar. — 33. holde styr paa dem: det gik meget vildt til, naar Grønlænderne fangede en hval. Egede Saabye fortæller, at medens mændene under sang bugserede dyret til land, sad kvinderne »som Ravne paa det og aflændsede Maktak«. Naar da hvalen var kommet ind paa grundt vand, begyndte flænsningen, under hvilken Grønlænderne, som N. E. her siger, laa saa tæt paa hinanden, at de ikke sjældent kom til at saare hinanden med deres lange flænsekniive (som simpelthen var kaardeklinger). E. S. beretter om et tilfælde, da en mand blev dræbt ved at en anden, som havde været under vandet nogle øjeblikke, ved opdukningen kom til at gennembore ham (Brudstykker af en Dagbog, sd. 70—72). —
- 152,** 25. skaaret hinanden u-forskammet: jfr. ovenfor. — 35. tage ham en Kone: Niels Egede, som var bekendt for sin store styrke, havde tidligere, mens han som ung levede ved Godthaab, undertiden gjort en af sine unge

- indfødte venner den tjeneste at rejse hen og efter gl.-eskimoisk skik bemægtige sig den unge pige, vedkommende havde udset sig til hustru. I »Efterretn.« sd. 50 fortæller Poul Egede om et af disse tilfælde, at da N. E. mærkede, at bruden ikke godvillig vilde følge med, tog han hende uden videre »som et Lam paa sine Skuldre« for at bære hende ned i baaden. Men ved at træde ned i denne, mistede han balancen, og begge faldt paa hovedet i vandet. Næste dag fulgte pigen dog med under mindre modstand. — En lignende tjeneste som »brudefører« havde Poul Egede gjort den bekendte Pôq, da denne i 1725 kom tilbage fra sit Danmarksophold (Efterretn. 28 f.). —
- 153,** 28. bliv en Tupilek: tupilak (pl. tupilait), ulykkesdyr, sammensat af knogler, haar o. l. og tryllet liv i, til udsendelse mod fjender og uvenner (jfr. Knud Rasmussen: Posthumous notes on the life and doings of the East Greenlanders, Medd. om Grønland. 109 nr. 1, sd. 159—71). — Denne fabel jfr. ogsaa Poul Egedes »Efterretninger« sd. 218. — 33. Catecheten: Jens Pedersen Mørk. — 41. til Maklykout o: den store boplads ved Sermermiut paa isfjordens nordside sydfor nuværende Jakobshavn. —
- 154,** 17. Karneflede: karnifle (populært: kanöfle) af karniffel, en stok, en prygl (Molbechs ordbog, 1. udg., I sd. 553). — 24. adspredede efter deres Næring o: rejst ud paa sommerfangsttogter. Disse gik helt ned til egnen omkring Nordre Strømfjord. — 28. igiennem de høye og fæle Iisbierge: Jakobshavns isfjældsbanke; som regel sejler man udenom, men undertiden dannes der sunde ind mellem isfjældene og man kan da, naar de ikke er for smalle, benytte disse og derved afkorte vejen, ligesom der ikke plejer at gaa svær sø her som ofte udenom. Det er dog ikke ufarligt at benytte disse sunde (jfr. Egede Saabye: Brudstykker af en Dagbog sd. 4—6). — 37. en Hølme: Jagtholmen (Agpat-øen sydfor Claushavn). — 38. Calfatre: holl. kalfatre o: tætnet et skib (eller et plankehus som i Grønland) med hamp og beg (Molbechs ordbog, 1. udg., I sd. 546). —
- 155,** 6. Is-Kanten: den i strandkanten ved højvandsmærket fastsiddende is; særlig paa vest- og nordsiden kan denne undertiden holde sig til ind i juni. — 19. en stor Steen etc.: dette gl.-eskimoiske offersted var beliggende kort sydfor isfjorden i nærheden af den nuværende boplads Ege og »dyrkedes« endnu 1778 paa samme maade som her omtalt (jfr. Egede Saabye's Brudstykker etc. sd. 110). Nu kendes stedet ikke. — 35. 4 Skibe tage o: de holl. skibe, som 6 juni 1739 blev gjort til prise, da de mod forbudet antræffedes handlende i Jakobshavns havnebugt Maklykout (jfr. ovenfor sd. 77). — 36. med et Skib: dette er en fejltagelse — medmindre det er pral fra Grønlændernes side. De danske skibe var ved den paagældende lejlighed tre. —
- 156,** 5. ageret Doctor: vedk. Grønlænder var altsaa aandemaner. — 17. sad han med en gammel Vante etc. o: var ifærd med at fabrikere et ulykkesdyr (tupilak), jfr. ovenfor sd. 153. — 25. Bierg-Trold: tunerssuaq, en art overnaturligt væsen, som mentes at bo i indlandet mellem fjældene; omtales nærmere nedenfor i N. E.'s Grønlandsbeskrivelse (jfr. ogsaa Hans Egedes Perustration, Medd. LIV, sd. 393 anm.). —
- 157,** 2. de Grønlænderere som laae langt borte o: paa fangst i kajak; det her fortalte er vel altsaa foregaaet sydfor Jakobshavns isfjord mellem isfjælds-banken og Claushavn. — 8. 4 Grønlandske Børn etc.: elever til den ved kolonien oprettede kostskole. — 24. bad at jeg ville rette dem: de har altsaa sunget de nylig lærte salmer. — 29. den steigle Klippe: klippepalte lige østfor Sermermiut, hvor gamle udlevede mennesker blev nedstyrtet eller selv styrtede sig ned; jfr. ovenfor sd. 46. —

- 158, 6. langt Sonden fra: antagelig fra Godthaabseggen, jfr. under 23. sept. — 9. de underjordiske: ingnerssuit, ildtrolde (jfr. Hans Egedes Perustration, Medd. LIV, sd. 393 anm.). — 23. sneede det etc.: St. Hansaften 1918 var der ved Egedesminde stærk snestorm, næste morgen laa der omtr. $\frac{1}{2}$ alen sne overalt. — 31. Marloraqau: mardlorâqaoq, gør det i høj grad to gange; ordet er ligefrem gjort til substantiv og betyder i Nordgrønland: en høne. — Kaulerpok: qaulerpoq, det lysner. — 32. Siellysivok: sialugsivoq, det er blevet regnvejr. —
- 159, 3. paa Landet o: op fra landingspladsen til kolonihuset. — 9. meget Enfoldige etc.: ordet qavak, Sydlænding, bruges overført i samme betydning som Molbo; det deraf afledede verbum qavauvoq betyder ligefrem: er dum, bærer sig kejtet ad. — 21. vore Naboere: paa bopladsen Nûk. — 26. reiste de strax bort etc.: Omkr. 1750 hændte det ved Christianshaab, at hedenske slægtninge ligefrem bortførte en af de døbte, en ung pige, mod hendes vilje, idet de slog præsten Niels Brønlund Bloch (1720—92, Hans Egedes søstersøn), som ilede hende til hjælp, til jorden. De flygtede med hende til Sydgrønland, hvor købmanden ved Godthaab Poul Moltzau (1715—54), Blochs halvbroder, som havde faaet brev om sagen, oppassede dem og søgte at faa hende fra dem, men forgæves. Imidlertid lykkedes det pigen selv nogle dage senere, da de holdt rast, at flygte fra dem, hvorefter hun tyede til Godthaab, hvor hun blev optaget i Moltzaus hus. — 34. Rodebay: ca. 15 km nordfor Jakobshavn. Her havde Hollænderne fra tidligere en af deres faste aarlige markedspladser. —
- 160, 6. kaldes Jakobshavn: efter Jac. Severin (efter forslag af præsten Laur. Alsbach). — 8. indtil Iise-Fiorden o: ind til fjordarmen Navdluarsuk, hvorfra indlandsisen ses og bræens kalvning kunde iagttages. — 10. flækkede ud af Landet o: bræen kalvede; dunderet heraf kan høres helt ud til isfjordens munding. — 13. boede et Bierg Trol: stedet kendes ikke nu mere. — 32. Bygningen: Jakobshavn oprettedes — paa Hans Egedes initiativ — ifl. reskript af 1 apr. 1741 som »Sommer Missionsloge«; der opførtes et lille varehus, hvori indrettedes et kammer for missionæren at bo i, naar han om sommeren opholdt sig her for at holde undervisning, og for assistenten fra Christianshaab, naar han var her for at drive handel med befolkningen. 1745 udvidedes stedet til »Vinterloge«, idet der opførtes endnu et par smaa huse til bolig for en fast assistent med mandskab og til vareoplæg. Trods handelens stærke tiltagen vedblev logen en aarrække at blive besejlet af Christianshaabs skib, indtil dette paa grund af produkternes mængde ikke længere lod sig gøre og stedet maatte have eget skib, ofte endog to om aaret. 1751 opførtes et lille »Missionshus« og stedet fik ogsaa fast missionær. Denne første loge var beliggende i den saakaldte »Leverbugt« paa sydsiden af Jakobshavns havnebugt Kangerdluatsiaq. — 34. Skipper Jansen: Hendrich Jansen. — tilbage fra Handlingen: koloniskibene gik regelmæssig hver sommer paa handelstogt langs hele Diskobugts inderkyst, op i Vajgattet og ned langs Diskos østside over Ejlandene til den nordre del af nuværende Egedesmindes distrikt. —
- 161, 8. Mariæ Besøgelens Dag: 2 juli (som det aar ifl. datoen for næste notat maa være faldet paa en søndag), helligdag til minde om jomfru Marias besøg hos Elisabeth (Luc. 139—56); afskaffet som helligdag i Danmark og Norge 1770. — 13. hvis vi havde et Sprog: grønlandsk beskedenhed og selvreduktion. — 21. havde ham fat: skipper Nic. Fyneboe, som havde deltaget i affæren ved Maklykout 6 juni 1739, løb i nov. 1740 paa grund med sit skib ved Hollands kyst, hvorefter et af de skadelidte rederier øvede selvtægt ved at bemægtige sig skibet og føre det til Amsterdam, men beslaglæggelsen kunde ikke

- fastholdes. — 29. 3 Grønlændere: skal være 4, nemlig ægteparret Peter og Anna samt pigen Abigaël og en ung mand Nicolai (jfr. Alsbachs fortegnelse nedenfor). — 39. Nouk-Fiorden: Orpigsôq (den trærige), Sydostbugtens østlige fjordarm. —
- 162**, 2. til de Rommere: der menes Paulus' brev til menigheden i Rom. — 12. Nortlit: nôrdlit, de yderst paa næsset boende; Ny Herrnhut laa paa ydersiden af samme næs, hvor Godthaab ligger. — 14. Catecheten Bertel: Berthel (Bartholomæus) Laersen, f. 1722 i København, søn af en drejersvend; efter faderens død optaget paa Vajsenhuset 1737, udsendt som kateketelev til Godthaab 1740, kateket der til 1757, da han forflyttedes til den to aar tidligere oprettede koloni Sukkertoppen, paa grund af sin store dygtighed 1764 ordineret i Godthaab af missionærene Lars Gregersen (1731—1811) og Chr. Fred. Schnell Bjørn (1740—1817), derefter præst i Sukkertoppen, hvor han døde 10 dec. 1782, efter sigende forhekset af en gammel kvinde Charitas, hvem Grønlænderne derfor mishandlede. Gift 1744 med Grønlænderinde Susanna, f. ca. 1728 (døbt 27 nov. 1740 i Ny Herrnhut), død 25 febr. 1779. B. Laersen blev stamfader til den store Berthelsenske slægt i Sydgrønland. Hans tre sønner blev alle dygtige kateketer, den ene af dem, Frederik Berthelsen (1750—1828) ordineredes til præst 1815 under præstenøden paa grund af krigen med England 1807—14; og begge hans døtre blev gift med danske, Maria Elisabeth (1747—79) med assistent i Sukkertoppen, senere købmand i Godthaab Hans Rasmussen Storm (1734—81), og Kirsten (1756—91) med assistent i Sukkertop., derefter »Oberassistent« i Godthaab og tilsidst assistent i Diskobugt Jens Nicolai Bidstrup (ca. 1750—96). — 23. oprette et lidet Huus: »Et ved Ise-fiorden paa Grønlands Maade indrettet Huus, hvor udj Missionairerne, og Handels Betienterne logerer naar de sammesteds er paa Togt, og befindes i 2de Avdeeling; udj den Øster ende et Kamers og der udj befindes: 2 nagel-faste Senge hvor til 2de Personer, 1 Brix, 1 Lidet fyrrer Bord med Kryds foed, 3 Bænche, 2 Hylder. I den Vestre ende af bemelte Huus forvares det indhandlede Spech og Materialier, Døren har behørig Hengsler og Laas.« (Inventarliste for Christianshaab 15 juli 1746). —
- 163**, 8. kastet bort ald deres Overtroe: formentlig deres amuletter. — 12. min Afkom: der maa menes: forfædre. — 30. endda ingen Skibe kommen: dette aars Godthaabsskib, en hukkert, kom til kolonien 26 juni og afrejste 17 juli. De her nævnte Grønlændere, som hørte hjemme i den sydligste del af landet, havde passeret Godthaab i dagene 19—22 juni og af kbmd. Geelmuydens faaet breve med til Christianshaab (Geelmuydens journal 1740—41). —
- 164**, 12. Jagten sat paa Land ved Colonien: her havde de altsaa nu faaet indrettet en ophalingsbedding og behøvede ikke mere at benytte Jagtholmen dertil. — 18. deres Vinter-Boliger: ved Sermermiut. — 22. rive Lyng: til optændingsbrænde. — 31. Præsterne paa Gothaab: Chr. Drachardt og Arnoldus v. Westen Sylow. —
- 165**, 1. som boer i Stranden etc.: formentlig ingnerssuit (jfr. Hans Egedes Per-lustr., Medd. LIV, 393 anm.). — 9. Missionen blive befordret: det viste sig dog snart, at dette ikke helt blev tilfældet. Handelen tiltog saa stærkt, at assistent og mandskab maatte opholde sig der efterhaanden den største del af aaret, og da der i saa fald ikke var plads til missionær og kateket undtagen i foraarstiden, naar befolkningen var draget ud paa sommerfangsttogter, blev det ikke til ret meget med missioneringen; først da der 1751 blev opført et missionshus, kom der bedre gang i tingene. — 16. løfte Hovedet op og ned: jfr. ovenfor anm. til sd. 104 l. 6. — 36. nærmeste Iise-Fiord o: det

- nyrejste hus ved det senere Clauhavn (her oprettedes 1780 en hvalfangerstation, som fik navnet »Isefiords Anlæg«). — 42. langt Norden fra: formentlig fra nuværende Upernaviks distrikt. —
- 166**, 2. Kablunet: qavdlunait, Europæere. — 18. efter gammel Sædvane: føhnvinden er baade hyppigere og navnlig staar stærkere ved Christianshaab end andre steder i Diskobugt, formentlig paa grund af de høje og stejle fjældpartier lige østfor kolonien, hvorved den optræder som en voldsom faldvind. — 29. Pompeja: dette sagn findes, saavidt vides, kun her, og kan muligvis have været lokalt. — 41. hans Kone: hun var endnu katekumen og blev først døbt 11 marts 1742 med navnet Gjertrud (jfr. nedenfor i Alsbachs fortegnelse). —
- 167**, 7. een liden Pige: formentlig den i Alsbachs fortegnelse nævnte Maren, f. 1 aug. 1740, skønt hun der siges at være døbt 5 nov. —
- 168**, 20. mumlede: fremsagde trylleformularer (serratit). — 23. Hul ind i Bierget: i sydenden af fjældet Qáqarssuaq østfor kolonien. Hulen kaldes nu »Bings Hule« efter Christianshaabs første missionær 1734—35 Andr. Bing, som siges undertiden at have trukket sig tilbage hertil, jfr. Gieseches dagbog, Medd. XXXV, sd. 98: der sogenanntes Studeerkammer, oder Bings Hul, eine Felsengrotte, nach einem Missionär so genannt, welcher im Sommer die meiste Zeit hier wie ein Einsiedler zubrachte.« — 29. en af voris døbte: Petronelle, døbt 17 jan. 1740 af Poul Egede og opkaldt efter hans yngste søster. — 32. hvelve over hendes Hoved: jfr. ovenfor sd. 38. — 33. holde sig fra visse Gierninger: fødselstabu jfr. Knud Rasmussen: Posthumous notes on the life and doings of the East Greenlanders, Medd. 109, I sd. 179—83. — 43. Auna etc.: avna já-já, sædvanligt omkvæd ved strids- og tryllesange. —
- 169**, 3. Pauonga etc.: pavunga já-já, ligeledes sædvanligt omkvæd. — 5. Tava Killilieisaunga: tauva qilaliásaunga, saa skal jeg fare til himmels. — 10. Ajegauvonga: ajugauvunga, jeg har sejret: — 12. ivertinnasuaruk: ivertinasuaruk, skynd dig at fæstne den. — Pya etc.: pivâ, ivertípara, aulanavèrit, han har faaet den, jeg har fæstnet den, bevæg dig ikke mere. — 15. ajso: ajasô, betyder nu: tænk, hvor mærkeligt! og menes at være efterligning af tysk: ach ja so, men er her muligvis et aandemaner-ord, hvis betydning nu er ukendt. —
- 170**, 1. blev til en Pige: jfr. ovenfor anm. til sd. 48 l. 39. — 6. brændte Ild etc.: denne historie anføres af Poul Egede som »et Eventyr fra fordums Dage« (Efterretn. sd. 218 f., hvor han nævner sin broder som kilde). — 9. Bierge-Trold: formentlig tunerssuaq (jfr. Hans Egedes Perlustr., Medd. LIV, sd. 393 anm.). — 12. Piile Kaager paa Rygen: der menes øjensynlig erqigdlit, jfr. ovenfor anm. til sd. 85 l. 37. — 16. et Slags smaae Folk: inuarugdligkat, dværgtrolde. — 29. Niels: født 24 nov., søn af Petronelle og Usorak (jfr. nedenfor i Alsbachs fortegnelse). Navnet er naturligvis opkaldelse efter Niels Egede. — 36. Viin-Flasken — — frøs: jfr. ovenfor sd. 52 f. —
- 171**. Den 26.: bemærkningen her om Grønlanderne staar i mærkbar modstrid med den skildring, N. E. giver af dem ca. 30 aar senere (jfr. hans Grønlandsbeskrivelse nedenfor). — 4. Nesene: lokalis af Nisat, boplads ved Sydostbugten østfor Nûk. — 30. blive en Eremit: blive qivitoq, fjældgænger, den kendte grønl. form for selvmord. Begrebet kaldtes i 18 aarh.: at gaa eremitgang. Disse qivitut udrustedes af overtroen med overnaturlige evner og egenskaber og ansaas for farlige at møde (Fabricius' ordbog sd. 199 har: Kevípok: 1) bliver vred; ærgrer sig over noget; bliver stødt eller fortrydelig. 2) gaar Eremitgang; løber til Fjælds af Fortrydelighed over noget eller Egensindighed). —

- 172, 16. besøgte os langt Nord: Hans Egede var ved Sydbay, det nordligste sted, han overhovedet naaede i Grønland, i juni 1726 (jfr. H. E.'s Relationer, Medd. LIV sd. 186). — 34. blev Døbt: rimeligvis den 22 juli 1726 døbte dreng Peter (Medd. LIV sd. 189), skønt han intetsteds anføres som død. —
- 173, 11. dobbelt saa stor som andre Folk o: tunerssuit, indlandsboere. — 29. bære om Halsen o: som amulet; Niels Egede var overalt kendt for sin ualmindelige styrke. —
- 174, 5. Andreas Bing: missionær i Christianshaab 1734—35; jfr. ovenfor anm. til sd. 9 l. 16. — 7. Søn: den senere missionær i Christianshaab Peder Andersen Welling, som var stedsøn af Bing; jfr. ovenfor anm. til sd. 130 l. 14. — 18. store Bær: paornarsuit, Grønlændernes betegnelse for æbler (indtil nu laaneordet ipilit er blevet almindeligt). —
- 175, 9. over Isen til Naboerne o: over isfjorden til Sermermiuts store boplads kort sydfor Jakobshavn. — 23. et lille Pige-Barn: Eva, født 14 febr. s. a., datter af den af Poul Egede 17 jan. 1740 døbte Kristina eller Kirsten (jfr. ovenfor sd. 92) og hendes mand Jacob. —
- 176, 39. Pompajak: jfr. ovenfor sd. 116: Pompeja. —
- 177, 19. tre Piger og en Dreng: Gjertrud, Hans Púngujôq's kone; Elisabeth, søster til ovennævnte Nicolai (jfr. anm. til sd. 161 l. 29); Engel, søster til den bekendte Arnarsâq. Drengen maa være død eller bortflyttet, da han ikke nævnes i Alsbachs fortegnelse nedenfor; derimod døbtes samme dag tillige et 2 mdr. gl. pigebarn Stine. — 31. falt ned o: gennem tyndis. — 34. 10 Miile Sønden fra o: omkring nuværende Egedesminde. — 43. Prinzen: kronprinsen, den senere Frederik V (f. 1723). —
- 178, 7. Søerøvere: hermed menes utvivlsomt de hollandske handlere. — 14. som har været i Kiøbenhavn: i Christianshaab Hans Púngujôq og Arnarsâq. — 34. hvor nu Huuset staaer o: ved »Leverbugten« i Jakobshavns havnebugts yderste del. Størstedelen af befolkningen boede ved Sermermiut ved isfjorden, ca. 3 km fra logen. — 35. Bierget: huset var beliggende paa en lav afsats helt nede ved vandet under temmelig høje og stejle omgivelser. —
- 179, 3. Aaret tilforn etc.: der maa sigtes til affæren 6 juni 1739, da 4 holl. skibe, som laa paa handel i Maklykout (Jakobshavn) blev taget til prise. — 26. Jacobs-havn: saaledes navngivet ved kgl. ordre af 17 jan. 1742 efter forslag af missionær Alsbach af 25 juli 1741, at den opkaldtes efter Jac. Severin (Diplom. groenl. sd. 296 og 299). — 27. en sterk Bryst Svaghed: formodentlig influenza, tilført med hollandske skibe. —
- 180, 2. Bedsmær o: bismervægt. — 7. de dødes Siæle: nordlyset antoges for at være afdødes sjæle, som spillede bold henover himlen; nordlys hedder paa grøn. arssarneq, boldspil (Fabricius har, ordbog sd. 48: arksarpok, 1) spiller Bold, 2) er Nordlys). — 16. de 5 samme Handlere o: skipperne paa de fire holl. skibe, som blev gjort til prise 1739 ved Maklykout og paa det ene, som opbragtes 1738 i nærheden af Christianshaab (jfr. ovenfor sd. 77 og 61). —
- 181, 6. rømte min Assistent: muligvis den ovenfor sd. 75 omtalte »Kauffmann Jensen«, som ellers ikke kendes. Kunde eventuelt ogsaa være Bent Jacobsen Lund (jfr. ovenfor anm. til sd. 10 l. 3), som blev assistent i Christianshaab 1741; i saa fald kom han igen dertil, idet det var ham, der afløste Niels Egede som købmand 1743. — 9. Straf: der har ikke kunnet være tale om anden »straf« end »publice Absolution« ved en Gudstjeneste. — 10. laae ved Sydbay: S. var Hollændernes sædvanligst benyttede havn og handelsplads med de mange Grønlændere fra syd og nord, som laa deromkring paa sommerfangst. Her traf Hans Egede i juli 1726 en mængde skibe, og kort forinden var ligesaa

- mange gaaet derfra. — 27. Eg: Grønne Ejlande er rige især paa rugende terner. — 34. minagere: har i betydningen: indskrænke; faa mindre. — 39. som jeg nu saae etc.: ved beholdningsoptagelse. — 43. smaae Fisk o: angmagsætter (grønl. angmagssaq; mallotus arcticus), hvoraf der netop i juni øses store mængder i Sydostbugten, hvor der af samme aarsag samles folk fra alle kanter af Diskobugt. —
- 182**, 3. ligeledes det andet Skib: det første maa altsaa være kommet dagen før (jfr. datoerne); der maa have været et notat herom i manuskriptet, men som er udeladt i den trykte relation. — med sin Kone: 2den hustru Gjertrud Maria Koch. — 25. forskaffe sig til Vinteren o: være ude omkring paa togt for at samle vinterforraad. — 31. Grønlændere her: mellem disse to ord maa være udfaldet et par sætninger ved trykningen. Perioden maa have lydt omtr. saaledes: for at underviise de Grønlændere, som endnu opholdt sig der. Der kom nogle Grønlændere her til Colonien osv. —
- 183**, 9. næsten alle bort flyttet: jfr. ovenfor anm. til sd. 182 l. 25. — 18. Kobbe: norsk ord for sælhund. Ordet brugtes i 18 aarh.'s handelssprog i Grønland ligefrem som maal; en kobbe spæk o: saa meget som paa en alm. sæl. — 21. en brat Bakke: dette viser tydeligt, at det her fortalte er foregaaet ved Sermermiut, hvor husene netop for de flestes vedkommende var beliggende lige paa randen af en høj bratning, der gaar stejlt ned til stranden. — 32. Tava teivna: tauva táuna o: saa dette. — 34. Præsten der paa Godthaab: Chr. Drachardt.
- 184**, 6. Angelica: kvaneplanten. — 17. har været Mordere: Diskoboernes ilde ry holdt sig endog længe efter Godhavns anlæggelse. 1775 omtales de i købmand Sandgreens indberetning som meget tyvagtige; omkr. 1780 var Godhavn berygtet som een af de ryggesløseste Pladser i heele Grønland; 1783 holdtes der forhør angaaende »2de intenderede Mord af Grønlænder paa Grønlænder«, og 1785 fik inspektør Johan Fr. Schwabe (1749—1821; Nordgrønlands første inspektør 1782—86) visit af 3 »indfødte Herrere«, som anmodede om tilladelse til at slaa en gammel enke ihjel under paaskud af, at hun var en heks; inspektøren maatte udfolde al sin diplomatiske evne for at afværge mordet. Endnu saa sent som 1828 forfulgte befolkningen ved Godhavn et par aldrende ægtefolk med heksebeskyldninger og trusler paa livet, saa at staklerne skræmtes fra vid og sans og tilsidst flygtede bort. — 27. skal de komme til dem: præsten Chr. Drachardt og kateketen Berthel Laersen var begge stærkt herrnhutisk indstillet og fulgte ogsaa Herrnhuternes princip: at holde Grønlænderne samlede paa selve missionspladsen. —
- 186**, 2. begav mig til mit Logement o: fra Grønlænderbopladsen Sermermiut til handelsstedet Jakobshavn. — 13. Myggenis Mængde: Christianshaab er det sted i hvert fald i Nordgrønland, hvor myggeplagen er værst paa grund af de sumpige omgivelser. —
- 187**, 36. tvende Gange: den ene gang jfr. ovenfor sd. 149; den anden gang kendes ikke, medmindre der sigtes til den ovenfor sd. 141 under 6 sept. 1740 omtalte begivenhed. —
- 188**, 3. Den 26.: i Alsbachs fortegnelse nævnes d. 25de som Hans Púngujôq's og hustru Gjertruds søns fødselsdato. —
- 189**, 9. over Land fra Iise-Fiorden o: fra huset ved Claushavn. — 21. Jagt-Holmen: øen Agpat sydfor Claushavn ved Sandbay; navnet bibeholdt fra den tid, da koloniens jagt om vinteren var landsat her. —
- 190**, 4. en af deris Piger til Ægte etc.: endnu saa sent som 1764 blev det foreslaaet Niels Egede, for at han skulde blive i landet, at tage en grønlandsk pige tilægte, uagtet han da var gift, men hustruen i Danmark (jfr. Glahns Dagbøger,

- Grøn. Selsk.'s skrifter IV, sd. 25). — 35. en Stie som strægte sig lige til Himmelen: denne beretning anfører Poul Egede i »Efterretninger« sd. 220 som meddelt ham af »en af mine grønlandske Correspondentere, som skriver sig *Poul Grønlænder*« : kateketen Poul ved Godthaab (jfr. ovenfor anm. til sd. 118 l. 19). —
- 191**, 16. den Vey som strækker sig op til Iise-Fiorden : den store sø nordfor Christianshaab, hvis elv løber ud i Laksebugten, over hvilken vintervejen med slæde gaar nordefter eller, hvis den ikke er islagt, ad fjældskraaningens langs dens inderste kyst (Stenrousevejen). — 27. Fransk-Brændeviin : cognac. — 32. over til en Øe: Agpat-øen (den dengang saakaldte Jagtholm). —
- 192**, 12. en Mand, som boede under Jorden: der maa sikkert menes Törnårssuk. — 15. begravet de Døde: tabu ved dødsfald jfr. Knud Rasmussen: Posthumous notes on the life and doings of the East Greenlanders, Medd. om Grøn. 109, I, sd. 183—85. — 18. Abertroe: tysk: aberglaupe. — 37. 8 Miile fra S. O. Bugten: formentlig fra Nivåq-sundet, hvor der flere steder findes ældgamle hustomter. — 42. Enhiørninger: narhvaler (monodon monoceros). —
- 193**, 26. Cochlearie: kokleareplanten er et udmærket middel mod skørbug; Hans Egede kalder det ligefrem »Scorbuts-Græs« (Relationer, Medd. om Grøn. LIV sd. 224, jfr. Perlustr. sd. 326). — 31. Kyndelmisse: fordrejelse af lat. missa candelarum, fakkelmesse (fordi den fejredes med fakler, candelæ); Marias renselsesfest, 40 dage efter Jesu fødsel, da hun gik til templet for at bringe offer ifl. loven (Luc. ev. 2₂₂ f.). Kyndelmisse var her i Norden en meget almindelig tidsbestemmelse. — 37. en henge- og blød Tørv : moskær, som findes flere steder paa Disko. —
- 194**, 4. 1739: skal være 1738, jfr. ovenfor sd. 54. — 30. skrev derpaa nogle Figurer: et analogt tilfælde se ovenfor sd. 31. — 38. bestevnte: bestemte. — 41. Øen hvor min Slæde stod: utvivlsomt Spækholmen ved indløbet til Christianshaabs havnebugt, hvor der allerede dengang stod et pak- eller varehus. —
- 195**, 4. giort sig et Hul i Isen : hvalstænge, grøn. savssat. — 14. en Fiord hvor der alletider gaar stærk Strøm: kan kun være Jakobshavns isfjord. — 30. siunge paa vore Grønlændere : holde sangstrid med dem. —
- 196**, 5. gav hende lidt Brændeviin ind: analogt tilfælde se ovenfor sd. 28. — 11. Koldfyrr: koldbrand. — 38. Præparatorier: (lat.) forberedelser. —
- 197**, 3. skielmske : skurkagtige. — 42. dræbe baade sig selv og os: et ganske analogt tilfælde af periodisk sindssyge forefaldt 1805 ved Klokkehuk med en af da afdøde købmand C. C. Dalagers sønner, som endte med at sætte sig selv en riffel for brystet og anmode om at blive skudt ihjel, hvilket han da ogsaa blev af moderen. —
- 198**, 8. Iisen var gandske Svag: Jakobshavns isfjord plejer saa langt hen paa vinteren at være upassabel paa grund af den stærke strøm, der gaar. — 23. begiærede en Bøsse til kiøbs: denne begivenhed anføres af Poul Egede i »Efterretninger« (sd. 219) som et bevis paa, at »Nationen finder sig vel ved disse Gevehr«. — 26. 7 Tønder Spek: senere var den sædvanlige pris for en riffel 10 »Ballier« (: tønder) spæk. — 33. begrave hende levende: dette skete faktisk undertiden med dødssyge gamle mennesker. —
- 199**, 5. for i Vejen: Norvagisme: iforvejen. — 28. 4re Miile derfra: Rodebay ligger kun ca. 15 km nordfor Jakobshavn, men rimeligvis har Niels Egede saa langt hen paa aaret maattet køre over land bagom Bredebugt og over søerne indenom Rodebayslandet, hvorved vejens længde bliver omtrent som her angivet. — 40. svar Piine i mine Øyne : af sneblindhed. —

- 200**, 23. over til den anden Side σ : til Claushavn. — 27. Jacobsholm: øen ved nordsiden af Laksebugtens munding, opkaldt efter Jac. Severin. — 39. klæd derefter σ : iført saakaldte springpelse (grønl. aterdlak), en hel dragt af afhaaret, vandtæt sælskind, tætsluttende ved haandlekene og med hætte til at snøre sammen om ansigtet. Benyttedes specielt ved hvalfangst; nu kendes denne dragt næppe mere nogensteds i Grønland. —
- 201**, 5. Manetsok: øen Manitsoq (σ : den ujævne), Hollændernes Bonke Eyland, beliggende ved sydkanten af Diskobugtens munding kort nordfor Egedesminde. — 23. J-Holm: Jacobsholm, jfr. ovenfor anm. til sd. 200 l. 27. —
- 202**, 6. en urimelig Historie: kendes, saavidt vides, ikke andenstedsfra. — 27. Pauna etc.: pavna já-já-já, alm. benyttet omkvæd ved strids- og tryllesange. —
- 203**, 9. Arnarsak: Arnarsâq, jfr. ovenfor anm. til sd. 41 l. 39. Hun havde opholdt sig ved Godthaab, siden hun 1741 kom tilbage fra sit Danmarksbesøg. —
- 204**, 31. føde Sælhunde: et lignende tilfælde, men med et mandfolk, oplevede Poul Egede 1736, jfr. ovenfor sd. 28. —
- 205**, 11. Hr. Welling: Peder Andersen Welling, missionær ved Christianshaab 1743—48. — 12. en Verslig Person: Bent Jacobsen Lund (ca. 1723—74), søn af skipper Jac. Bentzen og 1. hustru Kirsten Jensdatter (d. 1736), købmand i Christianshaab 1743—53, senere konsumtionsskriver »uden Amager Port«. Kan muligvis være identisk med den i juni 1742 fra Christianshaab borttrømte assistent (jfr. ovenfor sd. 181). — 16. sin Kiæreste: Wellings hustru Elisabeth, f. Lund. — 42. strax kunde tale noget med dem: Welling var 17 aar gl. kommet til Grønland med sin stedfader, missionær Andr. Bing, og havde opholdt sig i Christianshaab et og i Godthaab fire aar. I nov. 1741 skrev Jac. Severin til kongen om »Studiosus Peder Welling, som ieg udj 6 Aar underholdt hos hans Fader, Missionarius Bing i Grønland, for desto bedre at lære Sproget som en ung Dreng, og tillige studere, hand blev af hans Fader dimittered til Academiet fra Grønland og nu her fortsetter sin Studia, for med første, vil Gud, at gaae op til Grønland som Missionarius« — og nævner samtidig, at W. her havde korrigeret skrivefejlene i et grønsl. brev og oversat det (Dipl. grønsl. sd. 298). —
- 206**, 2. Eremit: fjældgænger, grønsl. qivitoq. —
- 207**, 16. Part σ : 1. part: de 10 bud; 2. part: trosbekendelsen; 3. part: bønner (Fadervor); 4. part: daaben; 5. part: nadveren. — 17. Hr. Pontopidans: Erik Pontoppidans »Guds frygt til Salighed«. — 19. Bønner og Sange: trykt i Hans Egede: »Elementa Fidei Christianæ« 1742. — Giertrud: jfr. anm. til sd. 177 l. 19. —
- 208**. Kristina: den efter Poul Egedes ældste søster opkaldte pige; jfr. sd. 92. — Usorak: døbt af Poul Egede ved dennes næstsidsste Gudstjeneste i Christianshaab; jfr. sd. 109. — Petronelle: den efter Poul Egedes yngste søster opkaldte pige; jfr. sd. 92. — Akallæt: Aqalâte σ : den forkælede; endnu benyttet tilnavn. —
- 209**. Nicolai: blev senere en af de ledende i den Jakobshavnske menighed; medunderskriver af Jakobshavnernes ansøgning til missionskollegiet af 20 aug. 1777 om udsendelse af en kirkebygning, til hvilken de selv havde gjort sammenskud. — Elisabeth: blev som enke 1748 gift med den danske assistent Otto Sørensen (Jac. Severins brodersøn), som ca. 1750 forflyttedes til Frederikshaab, hvor han rømte fra hustruen og 3 børn med en hollandsk hvalfanger, levede en tid i Amsterdam og derpaa gik som soldat til Java. E. vendte tilbage til Jakobshavn, hvor hun 1754 fik tilladelse til at indgaa nyt ægteskab tidligst

- 3 aar efter mandens rømning; hun blev 1758 i Claushavn »med een af de beste Fangere forsynet«. Iøvrigt havde hun selv talt om at ville skilles fra manden paa grund af hans letfærdige levned. — Mette: blev ca. 1747 gift med daværende kateket, senere assistent og købmand i Egedesminde Johs. Pedersen Dorf og døde 1782. Deres to sønner Jacob (1756—79) og Carl (1748—1815) blev begge assistenter og datteren Ane (1752—1827) blev 1772 gift med ass. i Egedesminde, senere købmand i Christianshaab Niels Fogh Irgens (1750—87) og 2° 1788 med assistent Johann Friderich Lammerssen (1763—1826), hvis eneste datter Sara Margrethe (1790—1869) 1807 blev gift med missionær, senere sognepræst i Gudum og Fabjerg Bernt Hartz (1781—1822), som 1813—15 var eneste præst i hele Grønland. — Engel: søster til Arnarsâq, sammen med hvem hun 1763—64 boede ved Holsteinsborg og endnu levede ugift i Claushavn i 1770-aarene. — Tullimak: døbt af Poul Egede (jfr. sd. 109) og tillige med Arnarsâq dennes ledsager til Danmark 1740—41. —
- 210.** 12. Angusinak, døbt af Poul Egede, jfr. sd. 109. — Catechumeni: af disses navne kan flg. med sikkerhed etymologiseres: Kordlujak $\circ$: qordlujaq, den let-rindende. Mitek $\circ$: miteq, ederfugl. Kukkek $\circ$: kukik, negl. Iggatak $\circ$: igataq, den tilhørende gryde. Innuko $\circ$: inuko, menneskeresten. Alligiok $\circ$: rimeligvis aligoq, krystal. Manniminna $\circ$: mâniming-â, ægget. Aitseriuk $\circ$: âteriuk, bær det frem. — Ammak $\circ$: angmâq, flintesten. Ekkarina $\circ$: eqarin-â, vær stiv. Kiperok $\circ$: qiperoq, forsiring (i træ el. metal). Tullimak $\circ$: tulimâq, ribben. Killek $\circ$: kilak, udslæt. Erkek $\circ$: eqeq, mundvig. Iserok $\circ$: isaroq, vinge. Al-lursak $\circ$: alûssaq: som ligner en saal. Kauuak $\circ$: qavak, sydlænding. Kejegajuk $\circ$: qiagajuk, den som hyppig græder. Auaruna $\circ$: auvaq-una, rensjægeren. Allarsuk $\circ$: alârssuk, den upaaagtede. Nunok $\circ$: nunoq, den forminskede. Pattursok $\circ$: pâtussoq, med bred aabning. Ikseijak $\circ$: issaiaq, den som har mistet øjet. Niviarsina $\circ$: niviarsiaq, pige. Annekatek $\circ$: anakatak, som har for megen afføring. Ate $\circ$: atêq, navnebroder (el. -søster). Attortok $\circ$: atortoq, som er til nytte. —
- 213.** Povel: kateketen Poul Grønlander, jfr. ovenfor anm. til sd. 181 l. 19. — Kingak: jfr. sst. l. 25. — Tupernane: Tupernat, senere gift med pionéren Anders Olsen. — Erko ma: levede 1755 blandt hedningerne ved Kangâmiut, da Anders Olsen anlagde kolonien Sukkertoppen dér (jfr. Thorhallesens visitatsberetning, Grøn. Selsk.'s Skrifter I sd. 89). — De øvrige her nævnte jfr. Hans Egedes designation over døbte børn i Dipl. groenl., Medd. om Grøn. LV sd. 207 f. —
- 214.** 18. Nouk kangek: bopladsen Kangeq, nu filialhandelsplads (udsted), ved Godthaabsfjordens munding. — Okaitsut: Oqaitsut ($\circ$: skarvene), pladsen kendes ikke nu, men har formodentlig været beliggende ved et af Godthaabsfjordens fuglefjælde. — Karusuk: Qârusuk ($\circ$: hulen), boplads paa Bjørneøens vestende. — Sarmitsiak: Sermitsiaq, Sadlens ø østfor Godthaab. — Af de i II nævnte personer kendes flg.: David: boede i 1760-erne som enke-mand i Jakobshavn og blev i aug. 1766 viet i Holsteinsborg af miss. Glahn til den af ham døbte enke Petronelle, hvorefter de rejste tilbage til Jakobshavn. Da hun blev med barn, lagde manden sig efter en anden kvinde og skilte sig tilsidst fra hustruen, som vendte hjem til Holsteinsborg, hvor hendes barn blev adopteret af et barnløst ægtepar (Glahns Dagbøger, Grøn. Selsk.'s Skrifter IV sd. 165 ff.). — Susanna: senere gift med kateketen Berthel Laersen. —
- Af de eskimoiske navne lader flg. sig med sikkerhed etymologisere: Senniak $\circ$: saniaq, den man har ved siden af sig. Auatak $\circ$: avataq, fangeblære. Tuperngat $\circ$: tupernat, som ligner et telt. Kimiarak $\circ$: qingmiaraq, hundehvalp. Alianak $\circ$: alianaq, den glædelige. Malina $\circ$: malîna, det gl. nomen

proprium for solen. Kuterok ɔ: quteroq, som følger med overland ved siden af baaden. Sukak ɔ: sukaq, støtte; stolpe. Kangerlek ɔ: kangerdleq, den inderste. Auiak ɔ: avigaq, den delte. Pyotak ɔ: pujutaq, taagen. Isek ɔ: isse, øjet. Arngnarsak ɔ: arnarsâq, den prægtige kvinde. Merke ɔ: mèraq, barnet. Ituch ɔ: itoq, husherre. Kujuk ɔ: den temmelige. Kejegajuktok ɔ: qiagajugtoq, den som hyppig græder. Merkok ɔ: merqoq, haar. Usorak ɔ: ugsôraq, remmesælunge. Kanyak ɔ: qaniaq, mund. Okonak ɔ: oqunaq, som ligner skimmel. Kejengvoak ɔ: qiânguaq, den lille grædende. Anningait ɔ: aningâq, maanen. Erkalena ɔ: erqalina, som har familie. Akkerulik ɔ: akerulik, den knastede. Isuak ɔ: isuaq, den uklare. Kiktorak ɔ: kigtorqaq, afrevet stykke. Arngnak ɔ: arnaq, kvinde. Mangilet ɔ: mángilat, haardt. Kusertlune ɔ: kuserdlune, dryppende. Marak ɔ: marraq, lerjord. Esarkela ɔ: isarqila, den flagrende. Binnersoak ɔ: pínerssuaq, den smukke. Makpek ɔ: magpeq, aabneren. Mikertlena ɔ: mikagdlina, som rykker haar af skind med tænderne. Arsoakesik ɔ: årssuakasik, den slemme unge. Amartok ɔ: amârtoq, som bærer barn i bærepels. Anningassina ɔ: aningâq, maanen. Subbo ɔ: súput, blæsebælg. Souke ɔ: súké, som faar en splint i sig. Naukasak ɔ: nåkavsak, den sølle mave. Sulluk ɔ: suluk, vinge. Nepise ɔ: nipisa, stenbider. Takpane ɔ: tagpanga, som er bredere i den ene ende. Tellek ɔ: taleq, arm. Kujak ɔ: lænd. Kerkok ɔ: qerqoq, stenrouse. Sarbe ɔ: sarpik, hvalstjært (el. muligvis serpik, materie i øjenkrogene). Mitpyak ɔ: mipiaq, som staar og venter paa at faa noget. Kingokitsok ɔ: qingakitsok, stumpnæset. Tekkorngartok ɔ: takornartoq, en fremmed. Allengvoak ɔ: alinguaq, lille rem. Kajek ɔ: kajaq, som bliver hjemme. Kongak ɔ: qungaq, hals. Oriunak ɔ: oriorneq, udtygget spæk. Kannaktok ɔ: qanertôq, den stormundede. Kassertlune ɔ: qasserdlune, graa. Una ɔ: den dér. —

- 218.** 11. Tullimak, jfr. Alsbachs fortegnelse ovenfor sd. 209; han har altsaa, hvad Alsbach ikke har vidst, sluttet sig til Brødremenigheden. — 12. Bech: Johann Bech, brødremissionær, jfr. ovenfor anm. til sd. 136 l. 11. — 16. Samuel: forhen Qâjarnaq, død 27 febr. 1741 i Ny Herrnhut, og familie, jfr. ovenfor anm. til sd. 121 l. 40. Han havde endnu en søn, født i januar 1741, som døbttes 25 febr. 1747 og døde nogen tid efter ved Ny Herrnhut. Desuden drog han med sig til brødremissionen sin brodersøn, som døbttes 1745 med navnet Jehu. — Maleri af Qâjarnaq findes i Herrnhut i Tyskland. — 25. Mathias Stach, jfr. ovenfor anm. til sd. 136 l. 11. — 26. sidst oprettede Logie: Frederiks-haab anlagdes 1742 af N. Chr. Geelmuyden. A. v. Westen Sylow var første-missionær der 1742—46. —
- 219.** 1. Saliggjørelsens-Orden: lat. ordo salutis, betegner i den protestantiske troskræftens frelsens meddelelse og den enkeltes tilegnelse deraf. —
- 221.** I den latinske titel er ordet Antitistis trykfejl for antistitis, gen. af antistes, forstander. —

*Gengivelse af det latinske slutningsdigt.*¹ (Grundoversættelsen foretaget af cand. mag. Anton Pedersen).

Beskrivelse af Karaleren,
Grønlands Indbygger,
som Tillæg til den udførlige Beskrivelse

ved

den højærværdige Forstander

Hr. Hans Egede,

lavet og sat sammen
i dette latinske Digt

ved

Ole Lange,

Præst i Urskog i Aggershus
stift i Norge.

Jeg har lyst til i simple vers at beskrive det folk, til hvilket jeg af øvrigheden²) blev udsendt, og som jeg i tre aar af mit liv stræbte at nære paa Herrens ords lykkelige græsgange, idet jeg forkyndte frelsen ved Kristus; det skal være mig en glæde (at tænke paa), at jeg med glødende Iver har tjent Kristus der.

Den tid vil jeg aldrig kunne glemme. Selvom det allerede er mere end tolv aar³), siden mit skib forlod hine egne og kyster, vil kærlighed dertil stedse holde mig fast.

Derfor har jeg lyst til i hast at skildre dette i latinske vers, saa meget mere som det altsammen er blevet skildret i dansk prosa⁴).

Jeg ønsker ikke at fortælle om alt i mine vers. Det trækkes stykkevis ud af mig, der har nok at gøre med det samme arbejde, idet jeg faar flg. paamindelse: hyrden, o Tityrus⁵), som skal nære Kristi faar, bør kun skrive et dæmpet digt!

Anledningen tilskynder mig ikke heller til noget, der er større end et dæmpet digt. Det er intet frugtbart værk, det er en gold ager, jeg pløjer. Det er ikke noget, som har et berømt navn, der nærer den. Det er ikke egne og folk, der er dannet i tusind skønne skikkelser. Det er ikke kongers ansigtstræk, tro udtryk for tanken (skønt jeg mindes enkelte, som var meget ædle) — ikke en høvding, der staar paa sin elfenbensvogn (skønt musen heller ikke karrigt vil tie om den, der sejrer i Kristus); der er ingen udmærkelsestegn, som faar mig til at skrive et stort, klingende helte-digt. Det er et beskeden værk, som ikke kan maale sig med store foretagender!

Men hvad brug er der for store digtere, naar læseren er velvillig? Se, det er et jævnt og ligetil folk! — lad da min muse besyngte det!

Tilfreds med at have, hvad han behøver, fører den brave Grønlander fornøjet alt det med sig, han har: hus og hjem, vaaben og redskaber, den stærke hund og det ypperlige⁶) pilekogger.

Naar han taler, løber ordene som et sløb i et. Sproget er ikke uden ynde, det har ikke mange konsonantlyde, men mange vokallyde. De er ikke istand til at udtale visse haarde lyde, men ellers strømmer talen ud af den fulde hals. — Aandemanerne har — ligesom det indiske Kirendum⁷) — et kunstigt sprog, der er hemmeligt for folket; man kan sige: det skjuler sig i opdigtede og fordrejede billeder.

Sproget er vanskeligt at udtale, som du vil vide, for folk fra vort land.

Mon det er Tartarerne fra højre, Skytherne eller de vilde Trakere⁸⁾, eller mon det er Amerikas berømte folk fra venstre⁹⁾ — det er vel endnu ubestemt, hvilken nation der har grundlagt dette folk?

Hvad man end mener, maa der regnes med begge dele, enten man ser paa det gulbrune abeansigt og de sorte haar eller lysten til at sejle paa havet, eller man betragter deres Skikke.

Det er en art af menneskeslægten, som kan gøre fordring paa det menneskelige navn! O, gid de maatte blive fornuftige mennesker og Guds børn! —

Lad mig i tanken gennemvandre de egne, som det er faldet i dette folks lod at bebo! Deres land er skilt fra vort ved oceanet, det er kun ad denne vej, du kan komme til det! — Det er beliggende mellem Rodophe¹⁰⁾ og Nordpolen og strækker sig i længden tyve grader op fra de treds. Det stræber op mod stjernerne med sine mangfoldige bjergtoppe af forskelligt udseende, og tinderne hæver sig op over skyerne. Tyve mil borte ser sømanden bjerge hæve sig — og han tror, at snart vil stevnen røre kysten!

Deroppe har de ikke megen føde i deres boliger, da græsklædte sletter og løvklædte træer er sjeldenheder. Landet kunde snarere kaldes hvidt end grønt¹¹⁾, hvis det da ikke har været en frugtbarere kyst, vore forfædre fandt, da de kom som udvandrere og gav landet navn, først og fremmest den østlige del¹²⁾, som adskiller sig stærkt fra den vestlige, der nu beboes og som dækkes af uvejsom og kuldegivende is. Denne tillader os kun at bo ved havet og bjergene og krybe om langs kysterne. Den giver os ikke lov at komme længere til fods end med fartøjer.

Saaledes ligger jorden uformelig, vidt og bredt med snevolde indtil syv alens højde, i stærk kulde. Dette er ikke underligt, thi nordenvinden faar den til at stivne af sne og dækker saavel bjergaasene som dalene, og Nordvestvinden nedblæser kulde. Sneen ligger overalt og hverken sol eller regn kan opløse den. Thi endnu før den første sne er smeltet, kommer den næste.

Der danner sig pludselige isformationer i den rivende havstrøm. Sømanden paa det sejlbefarede hav blegner overfor disse hindringer. Billedet af disse sejlene kolosser, der kommer een i møde, skaber en skuffende glæde, snart ser det ud som tinder, der rejser sig op mod himlen, snart straalers ismassen som en safir, snart som en smaragd, fordi isen ofte er ligesom røgfarget. Føj hertil, at havet ryger ansigtet til med kulde, mens man er derude, og den, der sejler derind, ligesom damper af røg! Metal springer let paa grund af kulden, og éns klæder bliver stive, og indførte vine ødelægges i gemmerne. Alle vandhuller bundfryser, og det uredte skæg fryser til strittende istapper. Bølgen bærer snart paa sin ryg jernhaarde isringe; den er kun en kort tid gæstfri mod de bredbovede skibe, men længe overfor slæderne.

Der køres i slæde med stort forspand af hunde i stedet for heste. De er stærke og kraftige, og der skal passes paa, at de ikke som en ravnflokk kaster sig over de under aaben himmel stensatte lig. Men for at de ikke skal omkomme af sult, maa de have kraftig føde.

Undertiden fyldes luften helt med sne, husdyrene omkommer, de faa kørs kroppe indesner helt, og i tætpakkede skarer staar rensdyrene følelseløse som en stor klump, og de naar næsten kun op med takkerne. — Renerne jager de ikke ved at sende hunde ud imellem dem eller ved nogenslags fælder. De jager derimod de rædselsslagne dyr afsted henimod opstablede stenspærringer¹³⁾. Naar dyrene da forgæves støder bringerne mod disse forhindringer, kaster jægerne paa nært hold deres kastespyd mod dem og fælder dem under stærke brøl. Derefter gaar de med stærke triumfraab ned i de udgravede huler, og i skjul under den fugtige jord til-

bringer de ventetiden (til næste flok kommer). Efter at tællen da er samlet fra, bringer de alt det fede kød hjem og sætter over ilden. Kødet koges halvt, det lyser og varmer for dem i hytterne, som er fulde af afgnavede ben, og lamperne er godt fedtet til; disse er skaaret ud af en slags blød marmoragtig stenart¹⁴), af hvilket samme materiale ogsaa de over dem ophængte kogekar er lavet.

Her er det, folket lever om vinteren, og de drikker med glæde det klare vand som var det Falernervin¹⁵). Beruselse slipper de enfoldige hjerter helt for, men der er dem, som undertiden maa søge deres føde af jordbunden for at eksistere.

Men om sommeren fører de teltene med sig over fjordene og sundene og stiller dem op forskellige steder, eftersom erhvervsforholdene byder. Saa genlyder de uvej-somme smaadale af fuglesang, thi solen vil ikke finde sig i nogen nat saa nær Nord-polen! den samler sine straalere og spreder de blege skygger; almægtig befaler den den sendrægtige krebs at gaa tilbage¹⁶), mens den besøger løvens omraade og jom-fruens egn.

Pigerne samles snart i række, snart i kreds, og opfører danse, idet de tramper i jorden, mens de synger deres sange. De smidige unge mænd viser ligeledes deres kunststykker. De stærkeste af mændene prøver kræfter. Ynglingen her og oldingen hist morer sig med at spille bold. Den lange dag sejrer over vinterens stjernelys, der er ingen nat, og hele folket udnytter den korte tid. Men for det glade folk er enhver anstrengelse lige saa meget en leg, ogsaa naar de tumler med havets og lan-dets vilddyr.

Der er en slags stort dyr, vildere end alle de andre, en lodden bjørn, der har samme farve som lyset, der brydes mod den evige sne. Disse fører daglige kampe mod sælerne. Nogle (mennesker) flygter for den, men de tapre kan besejre dem.

Grønlænderne sejler i baade kun lidt bredere end de selv, men tre gange saa lange. I Hullet midt i sidder manden alene, ét med den skindklædte baad, selv klædt i skind. Det, han er ude om, er skind, hvormed bagefter baaden og manden kan klædes (rensdyr- og sælskindsklæder og betræk til briksen i huset).

Vil du vide, hvad form baaden har? Du vilde sige, den lignede nymaanen, eller en væverskytte, som den tovingede aare hastig driver frem.

Ikke alene paa grund af klædedragten, men ogsaa paa grund af stemmen kunde du sammenligne ham med et vilddyr. Men han er ferm til endog i det iskoldeste vand at kaste sit vaaben i sælerne. Snart er det en havmaage, snart en rype, som hoved-kulds maa forlade livet til havs eller paa land; saa er det en pil med hager, som ta'r deres liv!

Men med en lanse, meget større end denne, gennemborer han hvalernes lunger, mens folket uforfærdet omringer de svømmende uhyrer og de sejlene springer løs paa byttet, som de heldigt besejrer. Nu iler konebaaden til, fuld af en modig skare, næppe et fingersbred fjernet fra døden, med aarerne fastbundet blot med en tynd skindsnor.

Kohorten¹⁷), der er klædt passende til arbejdet¹⁸), skærer midt ude paa havet hastig spækket ud af dyret underneden og paa ryggen. Saa holder de efter gammel, nedarvet skik i fællesskab maaltid. Den lov er nemlig én gang for alle slaaet fast, at alt er fælles for dem. Der er ikke svig i dem, de siger ja eller nej. De narrer ikke en kammerat og fælle. Hvis en fremmed giver sit ord, at han vil skynde sig at skaffe fødemidler, og at de skal dele lige, da vil han af sin vært blive anset for en solid og paalidelig gæst.

Dette er arbejde og spøg paa een gang; kvindernes skare er ikke langt borte, de bistaar ikke undtagen ved aarerne. De sidder paa rorbænkene i den ledsagende baad og stryger hen over havfladen. —

Hustruerne og de unge piger er stygt tatoverede, skønt begge parter anser sig for smukke, og ikke mindre uskønt er det med de store perler, som er flettet ind i haaret og iøvrigt anbragt som pryde fra hoved til hæl.

Det er ellers helt anderledes med kvinderne end herhjemme. Hverken væv eller rok eller malkespand bekymrer hun sig om. Derimod syr hun skind sammen og bygger hus til vinteren, idet hun stabler sten og friske græstørv lagvis op og derpaa lægger taget, der rager op over den aflange hytte med flade spær, som havet har drevet med sig og kastet ind paa kysten. Hun sætter ogsaa vindue i af gennemsigtige tarme af vilddyr. For at ikke nordvest- og søndenvind skal gøre fortræd, bygges der en gang imod dem, som ligner en snegl. Inde i huset koger hun villig den mad, de holder af, og som manden bringer hjem.

Hun laver ting, der kan holde kulden borte, benklæder og trøjer af skind, og syr broderede støvler (der er intet, de ynder mere, hvis blot de er fine) og bærer undertiden en skinnende hvid pels, som — da du ikke der vil se guldindvirkede klæder (maaske findes der engang en guldførende flod) — prydes af en bræmme, ikke af purpur, men derimod af hvidt hareskind. Som traad benytter de rensdyrsener, der træder istedetfor silketraad. Og fuglenes hamme skaffer dem en blød hals- og haandkantning. Der er intet paa disse kyster, som de ikke kan tilpasse til deres fornødheder.

Begge køn klæder sig til pynt næsten ens; kun er kvindernes dragt forskellig fra mændenes paa hoved og skuldre.

De ryster mange lus ud af klæderne. Straks naar de er rystet ud, sluger besidderen dem. Det er en slags hævn¹⁹⁾. Men barbaren viser sig i dette ligesom ogsaa deri, at de spiser fuglenes blodige indvolde og at de nylig dræbte rensdyrs skarn er dem en stor delikatesse. Jeg tænker ogsaa, du vilde faa en modbydelig kvalme, hvis du saa, hvor deres huse er fulde af snavs, og naar du fornåm, hvor hæsleg en stank der udbredes derfra. De lever ikke, som det passer fremmede, men som det passer dem selv. De sidder alle nøgne, saasomt der er varmt i hytten. Alligevel er de ikke uden blufærdighed. De dækker, hvad der bør dækkes, og de lever kyskt sammen, næsten altid i ægteskabet, men ogsaa oftest ugifte. Jeg ved, der finder polygami sted, men jeg tror næppe, der findes utugt.

Rosværdigt holdes der ogsaa paa jomfruens blufærdighed. Hun hader bryllupsfaklerne som en forbrydelse, saa hun som regel kun modvillig lader sig slæbe til bryllup. — Der er en raa, barbarisk skik, hvorefter manden overlader sin kvinde til en skælm af en ven, og en saadan mand roses for sin retskaffenhed. Der berettes ligeledes om vederstyggelige vedtægter, som godkendes af spaamændene; det er disses tøjlesløse liderlighed, som har bragt det saa vidt; med dem som fædre er en andens hustru lykkelig ved at blive svanger, og naar hun føder, vil en hæsleg Diana²⁰⁾ bistaa hende og lette hendes smerter.

Det er glædeligt at se, at mødrene værner deres børn til arbejde, fra de er smaa, hvad de faar glæde af i den sene alderdom, nemlig til at bruge kastespyd og aarer og derved opøve de spæde lemmer. Der er ikke nogen saa glad for deres afkom som de haardføre fædre, selv om ogsaa afkommet er talrigt. De har stadig barnet for øje, idet det sidder i en pose paa moderens ryg; der er ingen kærere byrde for en moder. Der er helleringen bedre medgift, en nygift hustru kan bringe sin mand; ufrugtbarhed er den eneste grund til skilsmisse, som anerkendes.

Alligevel lægger de ikke stærk vægt paa at forme disse spæde sind. Da det jo er ganske ukendt for forældrene, hvad der kan forme et menneske i interesser og karakter, saa faar børnene altfor ringe ærbødighed derfor. De fatter kun daarligt forældremyndigheden og har neppe engang evne til at skelne mellem tjenere og herrer, mellem unge og gamle. —

Du vil saa spørge, hvordan de opfatter det fortidige og det fremtidige, hvilken forstaaelse og dyrkelse af Gud de har, og hvem der leder dem.

Ikke et skrevet bogstav har de haft for øje; men der er beretninger om folket, som ikke er nedskrevet. Dette folk er blottet for højere tænkning, men sund fornødt har ikke forladt dem; den udmærker de sig tvertimod ved, og saasart de faar evne til at udtrykke sig, vil de ivrigt dyrke den ærværdige poesi.

Aandemaneren synger triumferende sine sange, enten for at udfægte en strid, eller der er en, med hvem det morer ham at kappes i at udskifte vers. Han glemmer intet, der kan lægges modparten til last, ej heller noget, han selv kan roses for. Han udslynger alenlange svulstige bravader, imens han livligt slaar paa sin tromme, som bestaar af en træring med haandtag og med udspændt skind over. Det er en beskæmmelse at blive besejret. Den besejrede sidder paa jorden, medens sejrherren staaende synger — som en hane overfor den overvundne modstander. Tilhører-kredsen springer omkring og applauderer. Sejrherren faar stor popularitet som belønning. —

Du skal ogsaa lægge mærke til, hvad de kan fatte, naar de vender blikket mod himlen. Der er dem, som hæver ansigtet op imod skyerne, maaske finder de visse varsler i stjernerne. Eller maaske har nogen af deres raa forfædre efter deres eget skøn øvet en mindeværdig bedrift, ganske som fordem Grækenland løgnagtig førte sin stamtavle helt op til himlen og gjorde sine forfædre til forvandlede stjerner. Derfor vilde det være uberettiget at kalde astrologen dum.

Den mand kender ikke den høje himmels allerhelligste, som udfra dette jordeliv regner sig til det høje: Parasia, Phoebe, Phoebus og den tordnende Jupiter²¹).

Han deler ikke aarene i fastlagte timer og dage. Men efter maanens skiften tager han sine maanedsberegninger, og han vil ogsaa deraf vide, hvornaar det davidiske hav²²) trækker sig tilbage (ebbe).

De kan ikke tælle paa anden vis end fem-maaden, nemlig ved hjælp af fingre og tæer²³). Naar de er optalt, kan de ikke komme videre.

Lad saa dette folkeslag være aldrig saa gammelt, det tæller ikke aarene, det lever for dagen idag, for det meste uden bekymring for fremtiden. Derfor skaffer de sig for lidet føde til vinteren, for lidt af hvad der behøves. De holder nemlig indbyrdes muntre gilder; de æder meget; men de kan ogsaa taale megen sult.

Saa nøgterne sjæle, maa du regne med, er ligegyldige for det himmelske, siden nemlig legemets fedme alene er genstand for fladnæsernes omsorg. Deres haab og lyst higer ikke efter andre goder, de ønsker sig kun de jordiske og anser dem for evige og lykkebringende. Den, der tror paa sjælens udødelighed, haaber paa døden, den tankegang, som strækker sig ud over jordefærden, venter da at skulle opnaa de højeste goder; men for dem er livet tranlampen, fed føde, jagten paa sæl og rensdyr.

Med navn tilbeder de, ak, ingen guddom; de morer sig over de højtidelige ceremonier, over festtiderne; dyb overtro, uvidende om den gamle Jehova, repræsenterer blandt dem skyggen af en religion.

De kender kun fabler og kællingesnak²⁴). Lettroenhed og tiltro til taabelige historier løber af med dem. Disse gamle og urigtige historier kan man neppe rive disse letsindige folk løs fra. De tror paa taabelige aandemanere, som dog er snedigere end de andre^{24 a}) og hvis tal er stort iblandt dem; og hellerikke Circe²⁵) mangler. Derfor er det let at indbilde dette »vanvittige« folk hvadsomhelst, det beherskes af lettroende enfoldighed, det er ikke forstandigt. Det er bøjeligt som voks og paa- virkeligt, det bliver let et bytte for adskillige laster, som tilføres udefra (du maa tro, at saafremt landet er modtageligt for slangegift, saa er selve oldtidens Python²⁶) trængt ind der). Idet forstanden er indhyllet i taage, rummes der elementer til enhver forbrydelse; dette er ogsaa den sande oprindelse til fraadserne. Ja, Adams

afkom her er tilbøjeligt til letsindigheder, let at trække i den retning, hvor lasten er; det overvindes af snedigheden. Overfor de føjelige befaler og forbyder den herskesyge aandemane, hvad han vil, ved heksemumlen og mørkesnak! Snart vil han sætte ukendte guddomme i bevægelse, snart furier; han forstaar at bedrage dette folk, men der følger ingen gavn dermed, ingen lykke, ingen legemssundhed. Heksemesteren vil intetsteds kunne yde den hjælp, hans kunst lover; hvis den gives, er det naturen, der fører den med sig. Men han holder fast ved disse kunster, og holder de andre borte fra enten at ønske eller med rette at frygte noget. —

Saaledes lever altsaa mod nord det frie folk »Kalalit« pisket af den voldsomme blæst fra Riphæus²⁷). For levende saavelsom for døde dækkes legemet af stride haar. Naar det er lagt i stengraven, tror de, at det ikke skal leve mere, de er uden haab. Man hører de sørgendes lange veklager, som genlyder fra den dodes hus, en uhyggelig sørgesang. Kvinderne sidder og jamrer med udslaget haar. Ak, af deres stadige jamren genlyder huset, fuldt af sørgende! Alt, hvad der har været den dodes, selv naale, føres bort til gravhøjen, enten for at smerten ikke skal fornyes ved synet deraf, eller, efter hans eget ord, at alle slægtninge skal skifte navn, for hvem dette var fælles. —

Ak, ulykkelige folk! Ikke hviler saa meget mørke over deres land, ikke saa tætte skyer, der gør jorden gold og skader de uvante legemer, som den dybe sløvhed, der skjuler den evige Gud for det selv og berører alle det store gode! Hvis det kendte dette, vilde det blive et vidne om godheden! —

O, lykkelige folk, naar blot det kendte sit vel, og kunde give udtryk for de evige, fælles goder, som naaden har affødt, og for det bedste gode: Kristus! Lad derfor være at beklage dette forholdsvis lykkelige folks forhold! — for hvilket klipperne, havet og alle bugterne er nok til at tilfredsstille, hvad tørst og sult og kulde kræver! Det ejer ikke penge, derfor ønsker det heller ikke penge; der er ingen tørst efter berømmelse; det lever ikke sygt efter ærgerrighed i sin fattigdom. Appetiten er ikke hos det sammenknyttet med forfinelse og ødelagt. Kød alene nærer det og smager det bedre end lukulliske maaltider. Det mangler kun frugt, og det kan godt undvære brød. Det ligger langt borte fra andre, fjernt fra de stridende vaaben. Lykkelige enfold, som ikke kender til at skuffe og at skuffes. Hvis du ser bort fra døden, er der intet beklagelsesværdigt hos folket. —

Har mon bekymring for frelse rørt noget af de stakkels hjerter? Har folket nogensinde haft del i det gode, det ikke kender? Har nogen været tilbøjelig til at gøre bekostning for dette folkesamfunds kristelighed?

Ligesom i de himmelstrøg, der er glødende hede, saaledes har ogsaa her i det yderste Norden Hollænderne drevet handel, de har kun gavnnet lidet, hvis ikke de snarere har skadet.

Med Hollænderen er Franskmanden, Tyskeren og Englænderen sejlet over havet, men ikke af nogen anden grund en for at fange hvaler. Alle har een røst: at tjene penge er det første og sidste! Hvad bekymrer de, der søger vinding, sig om sjæle fremfor om penge? —

Denne Nordens nødtilstand hører op ved kongernes velvilje, som paa et vink fra Gud bistaas af hans naade. De, hvem Kristus og Kristi fred har givet et helligt navn, sørger nu for, at fredens evangelium bliver forkyndt — ligesom i alle lande, saaledes ogsaa i det land, der er underlagt Tronen.

Dette store værk har de tidligere konger gjort forsøg paa at sætte i scene, men omsonst, da det endnu ikke var Guds vilje!

Nu har efterfølgerne paataget sig denne saa store opgave under lykkeligere

auspicier. De har begyndt, og de har gjort det paabegyndte forehavende endnu større — store ting sømmer sig for store mænd! Hvad er større end denne styrelse, der lader de lærdes lamper straale over mørkets egne, idet faklerne tændes ved Guds ords lys, saa det barbariske folk (kolonisterne udvandrer efter egen tilskyndelse) kan lære at kende den treenhed, som er kendt gennem alle tider, og frelsebringeren, formidleren, som baade er Gud og menneske — Jesus, som vandt de syndefulde for sig atter og atter ved sin hellige og barmhjertige Guddomskraft, for at ikke vejen til himlen skal være skjult, nemlig omvendelse og tro, som i lige grad straaler ved bestræbelser og handlinger for det gode!

Skal da det guddommelige bad komme til de skønne græsgange — skal de fødes paany ved det klare vand, ved hvilken daab Gud jo renser den hele verden?

Hvad er større end denne styrelse og denne bestræbelse? Lige saa stort et arbejde det var at søge efter det grønlandske folk, lige saa stor en løn er der i vente for kongerne, som leder det; lige saa stor hæder fremfor de øvrige vil der være for de fyrster, som ikke forøger grænserne for deres eget, men for Kristi rige. Landenes herrer vil kun være ham venligt stemt, som vil give Augustus's²⁸⁾ trone et nyt Colchis²⁹⁾, idet han viser, hvad der ligger klart for vore øjne. Og han, som har flere øjne end nogen Argus³⁰⁾, han, som er lutter øje, han vil drage omsorg for det, og den troende vil faa det at se!

Der blev udsendt Papister af den hellige Olav fra Norge³¹⁾, de formindskede ikke overtroen. Den første og ældste af dem, som lærte Grønlanderne troens rene lære i landets sprog, det var den ærværdige forstander *Hans Egede*.

Denne storsindede mand begav sig derop, som en guddommelig udsending fra det høje til folket. Han har beskrevet sin virksomhed og alt, hvad han oplevede, som var ikke saa lidt, idet han drog omkring tillands og tilvands; han har beskrevet det folks karakter og sæder, som han staar i spidsen for som en højtanset mand. Han gaar helt op i sit arbejde for dem, og han er ældet i kærlighed til at vinde sjælene i de fjerne arktiske egne. Denne kærlighed til og denne omsorg for de dyrebare sjæle optager ham helt. Thi ungdommens iver har ikke forladt hans ældede legeme. Han vil blive elsket af efterkommerne og fortjener at besynges. Det er ham, som har forandret folket som en anden Orpheus³²⁾. Det er ham, som skal besynges af min ubetydelige muse.

Og han har en søn, som himlens naade har gjort lige saa stor i handlekraft som faderen, og som allerede har gjort sig fortjent ved store bedrifter — og gid han længe maa leve sund og frisk tilligemed faderen! —

Hvem du end er, fromme læser, skal du med taknemligt sind mindes disse mænd, hvis dit sind er underlagt Kristus, og hvis du intet før og intet hellere ønsker end at se den tredobbelt velsignede høje drots rige vokse og sjælene vindes ved den sande Gudserkendelse!

Lad blot fjeldene være hvide — dog grønnes engene engang (det navn, den første, som kom dertil, gav det, skal landet da bevare, naar aandemanertroen er død og begravet, og den hvide tro, som grønnes, følger efter den tillige med fromheden). Den skarpe is vil skære planterne over, dog vil de fromme hjerter varmes af den guddommelige flamme, idet retfærdighedens sol spreder mørket ved sin ild.

Det vil være din pligt, saafremt du fuldtud elsker Kristus, at bede om dette for Grønlanderen, fordi han er din næste, og at der raades bod paa hans forhold paa enhver maade (iøvrigt er han ikke ulykkelig, men man maa have barmhjertighed med ham, fordi han ikke har del i disse ting).

Og gid Guds hjælp, ved kongens haand, i forbindelse med præstens trofaste virksomhed maatte virke alt godt til folkets bedste, at kysterne maatte blive belært

og livet overalt tilfredsstillende at leve, saaledes som verdens herre bestemmer. O, gid den sande dyd altid maa blomstre ved egne kræfter! Jeg ønsker for dig, for mig og for os alle, alt hvad dertil er tilstrækkeligt!

Jeg indrømmer oprigtigt, at jeg fra begyndelsen af digtet indtil de steder, hvor jeg taler om menneskene og deres opholdssted, har tilpasset adskilligt fra Virgils *Georgica*³³⁾ 1, 3, 343—45, sst. 351—83, hvor digteren har talt om Afrikanerne og Skytherne, ligesom jeg ogsaa i det øvrige som forbillede her og der har taget stykker af samme digter og ligeledes Horats, Ovid, Juvenal, Persius, Sedulius³⁴⁾ o. s. v. Derfor maa *Amyclaeus canis* ∅: *robustus*, *Cressa pharetra* ∅: *optima* (Kreterne var meget fine bueskytter), *Rhodope*, et bjerg i Thrakien ∅: et meget højt bjerg o. s. v. forstaas som talefigurer, og paa samme maade maa adskillige ting hos Virgil forstaas (thi hverken *Amyclæ*, der engang var en by i Lakonien, eller *Kreta* var beliggende i Afrika).

Anmærkninger til Digtet.

- 1) Digtet er skrevet paa heksameter, seksfodet versemaal.
- 2) Ved »øvrigheden« maa sikkert forstaas missionskollegiet.
- 3) O. Lange rejste tilbage fra Grønland 1731.
- 4) Der sigtes til Hans Egedes relation og perlustration samt sønnernes continuationer.
- 5) *Tityrus* er navn paa en hyrde i Virgils hyrdedigte og bruges derudfra poetisk i betydningen: en hyrde (her: sjælehyrde).
- 6) ypperlige: egtl. kretiske, jfr. Langes anmærkning til digtet.
- 7) *Kirendum*, jfr. ovenfor anm. til sd. 41.
- 8) *Skytherne*: betegnelse for de nomadefolk, som boede nordfor Sortehavet og det kaspiske hav. — *Trakerne*: beboere af landskabet Thrakien nordfor Makedonien.
- 9) *venstre*: vest; *højre*: øst; tænkt som naar man sydfra sejler op imod Grønland.
- 10) *Rodophe*: bjerg i Thrakien; jfr. Langes anm.
- 11) *grønt*: der sigtes naturligvis til navnet Grønland.
- 12) I datiden *mentes* Østerbygden altid at have været beliggende paa landets østkyst.
- 13) Saadanne renspæringer findes flere steder i landet, lange gærder af sten, strækende sig enten over en dalsænkning eller fra kysten op mod fjeldene i baggrunden. De afbrydes gerne et par steder af aabninger; naar dyrene søgte henimod disse, laa jægerne paa lur i nærheden og fældede saa mange, de kunde overkomme. I de endnu eksisterende gærder findes flere steder indbyggede skjul og kødgrave.
- 14) *marmoragtig stenart*: *vegsten*.
- 15) *Falernervin*: distriktet *Falernus* i Kampanien var særdeles berømt for sin gode vin; omtales flere steder af digterne, f. eks. Horats.
- 16) *Krebsen*: stjernebillede paa den nordlige himmel mellem tvillingerne og løven.

- 17) Kohorten: lat. cohors, skare.
- 18) klædt passende til arbejdet: ved hvalfangst benyttedes den saakaldte springpels (grl. aterdlak), en vandtæt helklædning, som kunde snøres til om ansigtet og ved haandleddene.
- 19) hævn: Grønlænderne sagde: de bider, derfor skal de bides.
- 20) Diana: gudinde for jagten, men ofte sammenblandet, som tilfældet maa være her, med Hecate: underjordisk gudinde for hekseri.
- 21) Parasia: samme som Carmenta, sandsigersken; Phoebæ: poetisk navn for Diana; Phoebus: poetisk navn for Apollo; den tordnende: lat. tonans, sædvanligt tilnavn til Romernes højeste guddom Jupiter.
- 22) det davidiske hav: Davisstrædet.
- 23) Grønlændernes gamle talsystem bestod af de 10 fingre og de 10 tæer, disse tilsammen var inuk nåvdlugo: et menneske talt tilende. Skulde større tal nævnes, maatte man benytte flere mennesker, f. eks.: 4 paa tredie menneske = 44. Endnu for en menneskealder siden kunde man høre gamle Grønlændere tælle efter dette system eller opgive deres alder efter det.
- 24) fabler og kællingesnak: reminiscens fra Paulus' 1 brev til Timotheus kap. 4 v. 7: afvis de kællingeagtige fabler.
- 24a) snedigere end de andre: jfr. *Dalagers* Relationer: Endskiønt Angekok ere dumme og falske Propheter, saa maa man dog tilstaae, at de ere de meest forstandige og artigste blant Nationen (Grønl. Selsks.'s Skrifter II, sd. 63).
- 25) Circe: bekendt troldkvinde.
- 26) Python: en slange i Delphi, som dræbtes af Apollo, der herefter fik tilnavnet Pythias: den pythiske.
- 27) Riphæus: egtl. bjergkæde i det nordligste Skythien; deraf overført: det yderste Norden.
- 28) Augustus: her i betydningen: kongen.
- 29) Colchis: landskab i Lilleasien ved Sortehavet.
- 30) Argus: den hundredøjede vogter af den argiviske konge Inachus's datter Io, hvem Jupiter elskede, hvorfor han lod Argus dræbe af Mercurius.
- 31) udsendt Papister etc.: der sigtes til kristningen af Nordboerne i Grønland, som ikke berørte ländets urindbyggere.
- 32) Orpheus: berømt trakisk sanger, søn af musen Calliope og Apollo. Gift med Eurydice.
- 33) Virgil: Publius Virgilius Maro (70—19 f. Kr.), berømt romersk digter. Georgica: digt om landvæsenet.
- 34) Horats: Quintus Horatius Flaccus (65—8 f. Kr.), berømt rom. digter. Ovid: Publius Ovidius Naso (73 f. Kr.—17 e. Kr.), berømt rom. digter. Juvenal: Decimus Iunius Iuvenalis (ca. 60—140), rom. satiredigter. Persius: Flaccus Persius Aulus (34—62) rom. satiredigter. Sedulius: Cæsius Sedulius (død 450) presbyter, digter (lat. jambiske vers); skrev bl. a. Carmen paschale seu de Christi miraculis lib. 5. Hans digte faar den ros, at de er tydelige, letflydende og rummer gode fromme tanker. Nogle af dem udgaves i Halle 1704 af kritikeren Christoph Cellarius (1638—1702).

III. Noter og Anmærkninger til Niels Egedes Grønlandsbeskrivelse.

235, 2. Loggier: en »Loge« var oprindeligt et filialanlæg af en koloni og stod under overopsyn af dennes bestyrer, som havde ansvaret regnskabsmæssigt. Senere blev logerne selvstændige etableringer med egen regnskabsføring. Forskellen var da blot den, at logen havde et mindre distrikt end kolonien og færre kolonister. En koloni bestyredes af en »Kiøbmand«, en loge af en »Oberassistent«. — 4. Friderichs-Haab: anlagt 1742 under Jac. Severin, som hertil og for anlæggelse af »Missions-Logien« Jakobshavn af den kgl. kasse erholdt en subvention paa 200 rd. Koloniens anlæggelse forestodes af N. C. Geelmuyden; den opkaldtes efter kronprinsen, den senere Frederik V. — 62 graders Høyde: nøjagtigt 61°59'6" n. br. og 49°42'5" v. lgd. — 5. 1 Missionaire: Otho Fabricius, f. 6 marts 1744, præstesøn fra Rudkøbing, student 1762, cand. theol. 1768, missionær i Frhb. 1768—73; boede et par aar ude i distriktet ved pladsen Huilårssuk; 1774 sognepræst i Drangedal i Telemarken, 1779 i Hobro, 1781 i Rise paa Ærø, 1783 præst ved Vajsenhuset, 1789 ved Frelserns kirke paa Christianshavn; lektor i grønlandsk, professor og tit. biskop; død 20 maj 1822. Genudgiver af grønl. grammatik (1791 og 1801), leksikon (1804) og Ny Test. (1794 og 1799; de første oplag af dette og grammatiken brændte ved Vajsenhuset 1795); udgiver af den berømte »Fauna groenlandica« (1780) og samlede materiale til en stor og udførlig Grønlandsbeskrivelse, som aldrig blev udgivet (jfr. indledningen). F. var ugift under sit Grønlandsophold. — 1 Catechet: maa være den indfødte medhjælper Josva, thi nogen anden kateket var der ikke ved Frhb. i Fabricius' tid. — 6. 1 Kiøbmand: Peter Rasmus Petersen, f. 17 maj 1725, død 3 juni 1782 i København; assistent i Frhb. 1759, købmand sst. 1761—74. — 1 Assistent: Carl Bruun, f. 23 maj 1730 i Kristiania, dødsaar ukendt. Kom til Frhb. som underbetjent, blev 1765 assistent og afløste 1774 P. R. Petersen som købmand, men hjemkaldtes 1779 paa grund af de over ham indkomne vægtige klager (jfr. Thorhallsens visitatsberetn., Grøn. Selsk.'s skrifter I sd. 8 anm. 2). — gemeene o: haandværkere, matroser og »Arbeydskarle«. — 7. stoppe sine Omkostninger: dette gjaldt dog ikke i koloniens første tid, da den var i høj grad forfulgt af uheld. Saaledes forliste det første aar skibet, som bragte mandskab og endel grønlandske nybyggere dertil fra Godthaab, paa tilbagevejen til Danmark, ligesom det skib, der medførte byggematerialerne, maatte overvintre i Norge. De flg. aar naaede koloniskibet ikke ind til stedet paa grund af storismasser, men maatte gaa til Godthaab i stedet, og materiale, proviant og varer med stor bekostning og under store vanskeligheder nedbringes dertil med smaafartøjer, saa at kolonien ikke engang blev nødtørfigt forsynet; 1744 maatte handelsbetjentene og mandskabet endog forlade stedet paa grund af proviantmangel og kun missionær Sylow med to mand blev tilbage. Først det femte aar lykkedes besejlingen, men glip-

pede paany aaret efter. 1748 ansøgte Jac. Severin om tilladelse til at opgive kolonien, da besejlingen af den var for kostbar og risikabel, men da hans oktroj udløb 1749 og monopolet overgik til det almindelige oktrojerede handelskompagni, fik dettes befuldmægtigede, overkøbmand Niels Chr. Geelmuyden, forhindret nedlæggelsen, og da derefter den bekendte Lars Dalager paany blev koloniens købmand, blomstrede den op under hans energiske og dygtige anførsel. — 11. Løng: lyng benyttedes som optændingsbrænde. — 17. samled paa Et Stæd: dette var dog til en vis grad tilfældet ved Frhb. endnu i slutningen af 1760-aarene, da »en Hob Grønlændere« boede ved selve kolonien og flertallet af missionens døbte paa øen Natdla ikke langt derfra, hvorfor ogsaa Fabricius arbejdede ivrigt for at faa befolkningen endnu mere udflyttet og fordelt omkring i distriktet; det var navnlig for at faa dette gennemført, at han tilsidst selv slog sig ned ved Iluilårssuk mellem Kvanefjord og Sermilikfjord. — 22. tilførn har opholdt mig o: ved Godthaab 1721—36 og 1739—40 samt ved Christianshaab 1740—43. Europæernes giftermaal med indfødte blev først efter denne tid hyppigere. —

- 236.** 1. befried for saadanne Anstalter: dog kun til en vis grad for sammenhobning af befolkningen, jfr. ovenfor; ligesom der paa denne tid var ialtfald to med Grønlænderinder gifte kolonister ved Frederikshaab, nemlig Islændingen Jon Bech, hvis hustrus navn ikke kendes, og bødker Christen Larsen Kleist (død 1787), som allerede 1 febr. 1757 blev gift med »Købmandens Pige« (jfr. Clausen og Rist: Memoirer og Breve XXVIII sd. 48), den som halvvoksen døbte Else Simonsdatter (død 1791), ved hvem han blev stamfader til den kendte blandingslægt Kleist i Sydgrønland. — 3. Driv-iis o: storisen, som kommer drivende med strømmen syd om landet fra østkysten. — 5. fiske næssed: logen Fiskesnæsset, beliggende paa 63°5'2" n. br. og 50°41'4" v. lgd., anlagt som loge 1754 af den bekendte pionér Anders Olsen, som var stedets første »Oberassistent«; han opførte her sit eget hus, som senere overtoges af handelskompagniet. Senere, i 19de aarhundrede, blev den selvstændig koloni til 1872, da den atter blev loge og lagdes under Godthaab. — 9. paa sin norsk o: planke paa planke sammenlasket og korslagt i enderne. — 11. skiøndt Fiskerie: i midten af 19de aarh. tilvirkedes ved Fiskesnæsset 20—30000 stk. kabliau til klipfisk. — 12. Blaae Bær: bær af mosebøllen (*vaccinium uliginosum*). — 15. Catechet: først ind i 19de aarh. fik den danske mission saa mange tilhængere i Fiskesnæsset, at det blev nødvendigt at ansætte en kateket. — 17. begynt at gifte sig: selve den fra 1766 (til 1786 og atter 1790—1800) her ansatte »Oberassistent« Hans Henrik Raun (ca. 1731—1801) var gift med en indfødt, den 1755 ved Godthaab døbte pige Esther Ludvigsdatter (ca. 1740—95). — 18. Herenhutterne: ved munden af Fiskesnæsfjorden anlagde disse 1758 deres anden missionsstation Lichtenfels, som oprindeligt befolkedes med 4 Grønlænderfamilier fra Ny Herrnhut, men snart fik stor tilslutning af omegnens og sydfra tilflyttede Grønlændere. Overassistent Raun og hans familie var ligeledes tilsluttet Herrnhutterne (Raun døde ved Lichtenfels, hvor han som pensionist havde indlogeret sig hos missionærerne), og endnu omkr. 1800 tilhørte hele distriktets befolkning paa faa familier nær brødremenigheden. Dennes princip: at holde menigheden saavidt muligt samlet paa eet sted, havde tilfølgende, at befolkningen efterhaanden forarmedes; endnu 1877 omtaler Rink den som den usleste i Grønland. — 32. anlagt 1721: det var det første anlæg, »Haabets Colonie« paa »Haabets Ø« umiddelbart nordfor Kangeq-øen, som oprettedes det aar; stedet hedder nu Igdluerúnerit (o: hustomterne). Kolonien flyttedes først 1728 ind i fjorden til Nùk (o: næsset) og døbtes da Godthaab.

- 33. 64 Grader: nøjagtigt $64^{\circ}10'8''$ n. br. og $51^{\circ}43'5''$ v. lgd. — Baals Reveir: egtl. Balls River, jfr. ovenfor sd. 10. — 35. Vægstens Biærger: f. eks. ved Íkátut paa Storøen og i fjordarmen Ujaragsuit. I ældre tider forhandlede herfra i stor stil forarbejdet husgeraad, lamper, gryder, kar etc., til alle egne af landet, endog helt op til de nordligst beboede distrikter. — 39. liderlige Folk: der sigtes til de 1728 udsendte soldater og folk fra spindehuset og børnehuset, som skulde »peuplere« landet. — 41. Børne Kopper: disse bragtes til Godthaab i sommeren 1733 ved den fra et Danmarksophold returnerende Grønlander Carl og rasede til henpaa foraaet 1734. —
- 237**, 9. gjør liigeledis: det er i og for sig rigtigt nok, at den danske mission i Godthaab paa grund af Herrnhuternes store succes havde ment sig nødsaget til ogsaa at holde sine døbte samlet ved kolonien, men netop i slutningen af 1760-aarene var missionær Egil Thorhallesen (1734—89) begyndt at oprette »Catechetmissioner« paa forskellige steder ude i distriktet, saaledes paa Pisugfik-øerne mod nord under ledelse af den ualmindelig dygtige danske kateket Jacob Rachlew (1745—84, gift 1774 med Grønlanderinde Mariane (ca. 1753—80)) og paa Qilángait-øerne mod syd under ledelse først af den danske kateket Johannes Andersen Raaberg (1744—84, gift 1772 med Grønlanderinde Maria Sammop (død 1785)) og senere af Thorhallesens brodersøn Þorkell Magnússon (1752—1810) — og senere ved Sárdloq og Qariat i Godthaabsfjorden, hvorved befolkningen paa en gavnlig maade spredtes og de »bæste Nærings Stæder« befolkedes og koloniens produktion tiltog i betydelig grad (jfr. Thorhallesens visitatsberetning, Grønl. Selsk.'s skrifter I sd. 58—65). — 14. Colonien Sukkertoppen: anlagt 1755 af Anders Olsen paa ca. $65^{\circ}45'$ n. br. lige nordfor Evighedsfjorden paa øen Kangâmiut, som derfor efter koloniens flytning 1782 langt ned i tiden kaldtes »Gammel Sukkertoppen«. Navnet stammer fra Holændernes benævnelse paa de omliggende fjælde »Zuykerbrood« (Feykes Haans kursforskrifter, Grønl. Selsk.'s aarsskrift 1915). — 17. lokked til at boe ved Colonien: præsten ved Sukkertoppen Berthel Laersen (1721—82, jfr. ovenfor sd. 162) var stærkt paavirket af Herrnhuterne og fulgte i begyndelsen disses samlingsprincip, men begyndte dog netop i disse aar i lighed med Thorhallesen at oprette kateketmissioner ude i distriktet under ledelse af sine sønner Joseph (1745—1800) og Frederik Berthelsen (1750—1828), hvilken sidste 1815 paa grund af præstenød ordineredes til præst for Sydgrønland med bolig i Godthaab; ordinationen fandt sted i Holsteinsborg og foretoges af præsten i Jakobs-havn, Nordmanden Bernt Hartz (1781—1822), som da var eneste præst i hele Grønland. — 21. gifte sig med Hedningerne: baade købmand og præst ved Sukkertoppen var gift med indfødte, And. Olsen med Tupernat (jfr. Drachardts fortegnelse ovenfor sd. 213: Tupernane) og B. Laersen med Susanna (jfr. ovenfor sd. 215). Men »Hedninger« var disse altsaa ikke ligesaalidt som de øvrige med Europæere gifte Grønlanderinder; der forelaa tvertimod strengt forbud mod giftemaal med udøbte. — 31. nu sidste Gang o: 1759, da N. E. kom til Grønland igen som grundlægger af en ny koloni. — 33. Colonien Holsteinsborg: paa $66^{\circ}55'9''$ n. br. og $53^{\circ}40'3''$ v. lgd., oprindelig anlagt som loge ved Sydbay 1756 og flyttet til sin nuværende plads 1764; opkaldt, paa forslag af N. E., efter missionskollegiets præses, lensgreve Johan Ludvig Holstein til Ledreborg (1694—1763). — 35. opbygd af de Danske o: paa Nepisene (Nipisat-øen mellem fjordarmene Amerdloq og Ikertôq). — 37. de Kongl: Officerer: guvernør, major Claus Paars (1683—1762) og kommandant, kaptajn Jørgen Brodersen Landorph (1699—1741). — 38. Høy

ordre: af 23 apr. 1731, jfr. Dipl. groenl. sd. 197). — 40. 1757: huskefejl for 1756. —

- 238, 1. 1 Logie: missionslogen Amerdloq (Glahn kalder den »Nyebyggen«), anlagt 1759 paa nordsiden af Holsteinsborgs havnebugt under »Præstefjældet«. 1767 flyttedes den ind i bunden af havnebugten til kolonien Holsteinsborg og sammensmeltedes med denne. — af got furre timer: begge husene staar endnu den dag idag, baade det oprindelige kolonivaaningshus, flyttet hertil fra Sydbay 1764, og den overflyttede præstebolig; den sidste benyttes stadig som saadan. — 11. nyde Spæk etc.: her ikke af hensyn til missionen, men til hvalfangsten. — Købmanden ved Holsteinsborg var N. E., dansk gift. Assistenten var Svend Sandgreen, f. 1734 i Sverige, 1759 underbetjent i Holstbg., 1764 udnævnt til assistent »for sin skikkelige Opførsels Skyld«, 1773 anlægger af logen Godhavn paa Disko, »oberassistent« der til 1783, da han udnævntes til købmand, men blev s. a. efter ansøgning bestyrer af hvalfangstanlægget Fortunebay, tog afsked 1788 og hjemgik aaret efter; død 17 febr. 1793 i København. Gift 1765 i Holstbg. med Grønlænderinde Karen, døbt som voksen 13 apr. 1760, død 1783. S. er stamfader til en stor og dygtig blandingsslægt i Nordgrønland. — Der var 1769 to præster i Holsbg., nemlig Henr. Christopher Glahn (1738—1804) der hjemgik om sommeren, og Hans Jørgen Adolphsen Jæger (1741—96), missionær i Holstbg. 1768—78, død som sognepræst i Damsbolte paa Møn. Gift 1768 med Ida Sophie Hersted (1745—1829). — Af »de gemene« kolonister var 4 el. 5 gift med indfødte. — 19. Colonien Egedes Minde: beliggende paa 68°42'4" n. br. og 52°45' v. lgd., anlagt af Niels Egede 1759 5 sømil nordfor »Rommelpottens Fiord« (Nordre Strømfjord) ved bugten Eqalugsuit foran den store »Gieseckes Sø« og flyttet til sit nuværende sted ved »Bonke Bay« 1763 paa grund af at den laa lige i udkanten af sit ca. 30 mil lange distrikt. Kolonien er, paa forslag af N. E., opkaldt efter Hans Egede. — 24. 1 Missionair: Hans Hansen Tulle, f. 29 juli 1743 i Hjørulunde ved Slangerup, præstesøn, student 1761, cand. theol. 1765, blev straks derefter alumnus paa »Det grønlandske Seminarium« og ved Poul Egedes foranstaltning »læsemester« paa »Budolphi Kloster« i St. Pederstræde i Kbh., 1769 Egedesmindes første missionær til 1777, men hjemrejste først aaret efter og boede indtil da i Claushavn hos miss. Egede Saabye. 1772—73 bestyrede han Jakobshavns mission under miss. Sverdrups Danmarksbesøg. 1780 sognepræst i Solbjerg paa Mors, 1785 i Odalen i Akershus stift; død der 30 juni 1810. Gift 15 juli 1773 i Jakobshavn med Bolette Dorothee Scharffenberg (ca. 1748—1815). — Før hans tid berejstes Egedesmindes koloni dels af præsterne ved Jakobshavn og Claushavn og dels én gang hver sommer af præsten fra Holsteinsborg, medens undervisningen af de døbtes børn og eventuelle daabskandidater besørgedes af koloniens købmand, der tidligere i mange aar havde været ansat i missionens tjeneste som kateket, i hvilken egenskab han fremdeles fungerede i de første aar af miss. Tulles virketid, indtil denne fik uddannet en indfødt dertil. — 25. Købmand: Johannes Pedersen Dorf (1719—87) en af Jac. Severins »jydske Bønderkarle«, født paa Dronninglunds gods. Gift 1747 med Grønlænderinde Mette (1727—82; jfr. Alsbachs fortegnelse ovenfor sd. 209). — Assistent: Jens Larsen Smidt, f. ca. 1736 i Sverige, 1759 ass. i Egdsmd., 1773 købmand i Sukkertp., 1783 degraderet til assistent paa grund af gæld, senere ansat forsk. steder i Nordgrønland, sidst i Ūmánaqs distrikt, hvor han døde ved Ūmánaq 3 okt. 1806. Gift 1764 med Grønlænderinde Sara (1742—1816). — Blandt de gifte »af Arbeids folked« var Adam Christian Thorning, f. 1726, præstesøn fra

Gjøl i Limfjorden, skibstørrer, 1754 ansat som saadan i Godthaab, 1759 i Egedsmd., 1773 assistent sst., derefter forsk. steder i Diskobugt, entlediget 1792, død 4 maj 1807 paa Kronprinsens Ejland. Gift 22 aug. 1764 med Grønlanderinde Maria (1742—1824). T. er stamfader til en dygtig blandingsslægt i Diskobugt. — 26. laakke Grønl.: missionær Tulle var tvertimod ivrig for Grønlandernes fordeling til gode fangsteder og foreslog derfor, men forgæves, missionskollegiet at anlægge en filialmission i syddistriktet ved Rifcol. — 31. Christians Haabs Colonie: paa 68°49' n.br. og 51°5' v.lgd., anlagt bl. a. under medvirkning af Poul Egede ved bugten Virebay og opkaldt efter kong Chr. VI. — 32. norden for: Chrb. ligger omtrent retvisende Ø. N. Ø. for Egedesminde. — 36. alle Colonisterne: købmanden: Jonas Lillianschiold de Svanenhielm, f. 1726 paa Svanø hovedgaard i Søndfjord i Bergens stift, skriver paa Stavanger amtmandskontor, 1746 i rentekamret i Kbh., 1748 ansat i grønl. handels tjeneste, 1750 »oberassistent« i Jakobshavn, 1753 købmand i Chrb., entlediget 1783, men blev boende der til 1790, død 27 dec. 1801 i Romø præstegaard som slægtens sidste mand. Dygtig kolonibestyrer og administrator; hjemkaldtes 1774 til raadførelse i anl. af handelens overgang til staten og fik da tilbud om en stilling ved kontoret i Kbh., men foretrak at gaa tilbage til Chrb. Gift 13 aug. 1758 med Grønlanderinde Birgithe, f. 1732 i Frederikshaab, død i maj 1775 af kopper ombord paa skibet i Kattegat under hjemrejse til Grønland, begravet paa Fjære kirkegaard ved Grimstad i Norge. Deres ældste datter Cecilia Christina de Svanenhielm (1759—1804) blev 1779 g.m. købmand i Ūmánaq Nikolai Daniel Muus (1748—1829); deres yngste datter Charlotte Amalie de Svanenhielm (1763—1824) blev 1784 g.m. miss. i Sukkertoppen Niels Hveysell (1752—1829), død som sognepræst paa Romø. — Assistenten: Johan Christopher Hammond, f. 1731 i Beitstaden i Nordtrøndelag, 1752 assistent i Chrb., 1770 købmand i Ūmánaq, død der 14 apr. 1778. Gift s. d. som Svanenhielm med Grønlanderinde Amalia (ca. 1735—75), ved hvem han blev stamfader til en stor blandingsslægt i Ūmánaqs distrikt. — Af mandskabet skal nævnes bødkeren Lars Lyng (ca. 1725—1803), gift 1754 med Grønlanderinde Maren (1737—85), stamforældre til den store sydgrønlandske Lyngeslægt, som tillige cognatisk nedstammer fra Hans Egede, idet bødker Lynges sønnesøn Lars Albrechtsen L., 1806 blev gift med Kirstine Methea Alsbach (1781—1855), dattersøns datter af Hans Egede og Gjertrud Rasch. —

239. 3. 2de Præster: 1739—40: Poul Egede og Laur. Alsbach; 1740—43: L. Alsbach og Henr. Wetzel; 1743—44: H. Wetzel og Ped. Andersen Welling; 1744—46: P. Welling og Segud Hansen Grønbech (f. 1716 (hans moder var datter af Jac. Severins første hustru), student 1735, cand. theol. 1743; hjemgik efter 2 aars forløb, fordi han var »bange for Grønlanderne« og ikke kunde lære sproget; død 29 marts 1761 som sognepræst i Tirstrup paa Djursland. Gift 1744 med Anna Jensdatter Hoff); 1746—48: P. Welling og Niels Brønlund Bloch (1720—92, Hans Egedes søstersøn); 1749—51: N. B. Bloch og Peder Egede (1722—89, Hans Egedes brodersøn). — 2de Catecheter: Jens Pedersen Mørk og Hans Púngujóq. Desuden flere danske kateketelever til oplæring i sproget, ialt 6, af hvilke en døde og en maatte hjemsendes, da han ikke kunde lære sproget, medens de øvrige blev i landet, nemlig flg.: Terkel Jensen, udsendt til Chrb. 1739 sammen med Jens Pedersen Mørk, gjorde katekettjeneste i tre aar og var derefter nogle aar i handelens tjeneste, hjemgik derefter og ernærede sig som blokkedrejer, død ca. 1764; hans enke Kirsten, f. ca. 1703, levede endnu 1773 og nød pension fra missionskollegiet. — Peter Lorentz Hind, f. 1729 i Øksnes i Vesteraalen, søsterdattersøn af Hans Egede, udsendt til

Chrhb. 1745 og gjorde katekettjeneste til 1752, da han blev assistent i Jakobshavn, 1756 »Oberassistent« sst., 1771 i Ritenbenk, assistent i Godthaab 1774, død der 17 sept. 1794. Gift 1757 med Grønlanderinde Lovisa (ca. 1739—96). — Jacob Poulsen Møller, f. 1732, udsendt til Chrhb. 1751, kateket der og senere i Ritenbenk og Jakobshavn, hvor han 1764 startede et farligt sværmeri, hjemsendt 1765, aaret efter kateket i Ūmánaq, afsat 1769 for sværmeriske tendenser, hjemsendt 1775, aaret efter kateket i Holsteinsborg, 1778 i Egedesminde, hjemgik 1781 og udsendtes paanye 1782, men omkom ved skibet »Sukker-toppens« forlis ved Norges kyst. Gift 1756 med Grønlanderinde Rebecca (ca. 1735—71). Datteren Ane Marie (1768—1833) blev gift med ovennævnte bødker Lars Lynges søn Albrecht og er saaledes stammoder til den sydgrønlandske Lyngé-slægt. En anden datter Karen (ca. 1770—98) var gift med købmand Sandgreens søn Asarpane Andreas (1768—1827), harpunér og formand ved Kronprinsens Ejland. — Christian Friederich Andreas Wulff, f. 11 okt. 1736, udsendt til Chrhb. 1751, gjorde katekettjeneste der til 1757, da han blev forflyttet til logen Sydbay som kateket og assistent ved handelen, 1764 købmand i Holsteinsborg, hjemgik 1767, var derefter pakhusskriver ved grøn. handel og døde som grosserer i Kbh. 10 juni 1809. — Alle disse var elever fra Vajsenhuset. — falt dem for besværlig: grunden var ikke denne, men at missionærerne ansaa det for hensigtsmæssigst at bo der, hvor den talrigste befolkning var. — 7. Claus Havn: paa 69°4'30'' n. br., oprindelig anlagt af N. E. selv 1741 (jfr. ovenfor sd. 162); 1752 oprettet som missionsloge, men dog saaledes at koloniassistenten boede der endel, tilsidst den største del af aaret for handelens skyld. 1780 oprettedes her »Isefiords Hvalfanger Anlæg«, som bestod til 1826. I slutningen af 1700- og begyndelsen af 1800-aarene var det flere gange paa tale at nedlægge Christianshaab som koloni og flytte hele handelen hertil; det realiseredes delvis 1826, men kun for et par aar. Oprindelsen til navnet Claushavn er ukendt. — hvor nu Præste Sædet er: siden 1752, da Bloch flyttede dertil. Efter dennes hjemgang 1754 boede missionærerne en aarrække vekselvis her og ved Chrhb. Næste præst ved Claushavn var Jens Rasmussen Stage, f. 22 aug. 1732, præstesøn fra Snodstrup ved Frederikssund, student 1750, cand. theol. 1756, miss. i Claushavn 1758—65, død 18 aug. 1780 som sognepræst i Fjellerup paa Djursland. — Dennes eftermand var Caspar Drejer, f. 1737 i Trondhjem, søstersøn af Christianshaabs første missionær Andr. Bing, hos hvem han boede nogle aar i Frederikshald efter at være blevet student 1756; cand. theol. 1763, miss. i Claushavn 1765—70, død 18 apr. 1788 som sognepræst i Torvastad paa Karmøen ved Haugesund. — 10. udj 5 aar: det var kun 3 (1740—43). — 16. Colonien Jacobs Havn: paa 69°13' n. br. og 51° v. lgd., anlagt ved havnen Makelijk Oud, oprindelig som »Sommer Missions Loge« og aaret efter opkaldt efter Jac. Severin paa forslag af miss. Alsbach, som dog havde foreslaaet navnet Jacobs Haab, hvilket Severin ikke mente, kunde »riime sig saa nær ved Christianshaab«, hvorfor han underdanigst indstillede, at den kaldtes enten Jacobsdal eller Jakobshavn (Dipl. groenl. 296 f.). — 20. de 4re hollandske Skiber: jfr. ovenfor sd. 77). — 22. Een Præst: Jørgen Jørgensen Sverdrup, f. 16 dec. 1732 paa Nord Herø i Helgoland, yngste posthume søn af den kendte norske slægts stamfader, student 1755, cand. theol. med laudabilis 1762, missionær i Jakobshavn 1764—88, 1773 viceprovst for Nordgrønland, 1775 for hele Grønland, dog uden forpligtelse til at visitere i Sydgrønland; fik sammen med menigheden bygget Zionskirken i Jakobshavn. Sognepræst i Avaldsnes paa Karmøen 1789—1806, provst for Karmunds provsti 1792—96; død 22 apr. (1 paaskedag) 1810 i Avaldsnes. Gift 26

okt. 1767 med Grønlænderinde Marianna (ca. 1739—85), enke efter dansk bødker Michel Vilhelm Grætzte. — 2de Catechete: Grønlænderen Nicolai, døbt 16 juli 1741 (jfr. Alsbachs fortegn. ovenfor sd. 209), og Jacob Peter Lange, f. 1749, byfogedsøn fra Christiansund, fjern slegtning af miss. Sverdrup, kom med denne til Jakobshavn 1764 og uddannedes til kateket samtidig med at forberedes til student, hjemgik 1770, udsendtes atter aaret efter som kateket til Ūmánaq, forflyttedes 1774 til Frederikshaab og blev 1775 assistent i Julianehaab, hvor han døde 2 maj 1784, ugift. — 23. 1 Kiøbmand: ovennævnte P. L. Hind. — 1 Assistent: Johannes Andreas Willumsen, var underbetjent i Godthaab allerede omkr. 1760, ass. i Jakobshavn 1766, i Upernavik 1773, købmand sst. 1775, død s. a. — 26. Iislansk: der var dengang adskillige Islændinge ansat i Grønland, især blandt det »gemene« mandskab; der har altsaa ogsaa været en enkelt eller et par ved Jakobshavn. — ikke meeget smugt: naar N. E. ikke omtaler — eller glemmer — de storslaaede omgivelser, den imponerende isfjældsbanke ved fjordmundingen og den vidunderlig skønne udsigt over Diskobugt til Disko mod vest og Arveprinsens Ejland og Nügssuaq-halvøen mod nord, er grunden sikkert den, at kolonien, dengang han kendte den, laa ved en lille snever vig af havnen indestængt mellem fjælde paa alle sider. — 29. store Flyndre ø: hellefisk (Reinhardtius hippoglossoides). — 30. Kolonien Ritten-bench: anlagt 1755 (efter rekognoscering 1754 ved »oberassistent« P. L. Hind og kateket Johs. Pedersen Dorf) ved »Sakkame« (lokalis af sarqaq: solside) paa Nügssuaq-halvøen ud mod Vajgattet; det nuværende udsted Sarqaq (her ses endnu tomterne af de 1782 bortflyttede kolonihuse). Kolonien fik navn efter handelskompagniets præses, lensgreve, statsminister Christian August Berckentin (1694—1758) ved omstilling af bogstaverne i hans efternavn. — 31. 1 Kiøbmand: Christopher Carl Dalager, f. 8 apr. 1726 i Dragsminde ved Rødby, bror af den bekendte Lars Dalager og svoger til Jac. Severin, 1745 assistent i Jakobshavn, 1746 »Oberassistent« sst., 1752 købmand i Frederikshaab, 1755 i Ritenbenk, 1771 i Jakobshavn, død 1 jan. 1799 i Klokkehuk, hvor han 1784 havde anlagt hvalfangeretablisementet »Arveprinsens Eyland«. Gift 24 maj 1759 med Grønlænderinde Juliane Marie (1734—1817). — 32. Assistent: Jørgen Arnkiel, f. 11 dec. 1746 i Saks-købing, ca. 1768 assistent i Ritenbenk, 1771 i Jakobshavn, 1773 i Upernavik, men hjemsendtes s. a. for at hindre ægteskab med en udøbt. 1774 atter ass. i Jakobshavn, 1780 købmand i Ūmánaq, afskediget 1782 paa grund af uordentlig regnskabsførelse og hjemrejst aaret efter. Havde senere ansættelse hos sin svoger, auktionsdirektør Thomas Bjerregaard i Kristiania, derefter tabes hans spor. Gift 1 jan. 1775 med nævnte udøbte Takpana, nu døbt Maren (ca. 1749—ca. 1815); efter mandens hjemrejse levede hun med søn og datter i Ritenbenk og fik fra 1791 20 rd. i aarlig understøttelse af handelsdirektionen som »den af sin Mand ganske forglemte Kone«. — 33. slæt Skibs Havn: havnen ved Sarqaq er egentlig et sund med ret trangt sejløb mellem fastlandet og den foranliggende »Tørreo«; det er i sin tid blevet mig fortalt af meget gamle folk, at skibene maatte »svinebindes«, naar de laa her, for ikke at drive ind paa grundt vandt. — 36. 3 til 4re Miile derfra: ind ad Torssukátaks isfjord til; her findes mange steder ældgamle hustomter. —

240, 1. 3de af hans Folk: koloniens tømmermand og senere skoleholder Peder Pedersen Tambour (kaldet Peder Amager) var gift med Grønlænderinde Antonette. — 3. og meere: der var tillige god rensjagt baade i Nügssuaq-halvøens indre dalstrøg og paa Disko; købmand Dalagers enke fortalte mange aar senere mineralogen Giesecke om store jagtrejser, hun med sin mand i sin tid havde

deltaget i til Diskos indre. — 4. Colonien Norsak o: Ūmánaq, paa 70°40' n. br. og 52° v. lgd., oprindelig anlagt 1758 ved Vajgattets munding paa sydvestspidsen af Nügssuaq-halvøen og kaldet »Colonien Nordsoack«. Herfra flyttedes den 1761—63 ind i Ūmánaqsbugten til sit nuværende sted paa øen Ūmánaq, hvilket navn den efterhaanden fik hævd paa. — Stinken Jacobs Bugt: det hollandske navn paa Ūmánaqs fjordkompleks var »Stickende Jacobs Bay«. — 7. temmelig haard at leve paa: der tænkes her paa koloniens første, da N. E. skrev dette forlængst forladte, plads paa Nügssuaq ude ved havet, hvor der var overordentlig vejrhaardt; dette var en af hovedaarsagerne til koloniens hurtige flytning. — 1 Præst: Jonas Gill, f. 1 apr. 1738 paa gaarden Gild i Oddernes sogn ved Christiansand, af jysk afstamning, kaldes af Poul Egede »en stor og sterk Nordmand«. Student 1758, cand. theol. 1762, Ūmánaqs første missionær 1765—71; paa hjemreisen i oktober maatte skibet gaa ind til Godthaab for overvintring, og her samarbejdede da Gill med Thorhallesen til 1772. Sognepræst i Næs i Hallingdal 1773, i Høland i Smaalenene 1783, entl. 1805, død 23 jan. 1807. — 8. sin Catechet: ovennævnte Jac. Poulsen Møller (jfr. sd. 335). — 1 Kiøbmand: koloniens grundlægger Johan Henrich Bruun, f. juli 1732 i Kristiania, kom som faderløs paa Vajsenhuset i Kbh.; student 1754 fra Bergen; kaldes senere »Lieutenant«, da han 1756 blev assistent i Ritenbenk. Bestyrede Ūmánaq til 1770, exam. jur. 27 sept. 1771 med karakteren »beqvem« og tog praktisk prøve 5 nov. s. a. med karakteren »vel«; 1772 byfoged i Ronne, 1774 pakhuskriver og 1786 pakhusforvalter ved kgl. grønl. handel, entl. 1792, død 9 sept. 1796 i Kbh. Indførte isgarnfangst af sæler i Ūmánaqs distrikt, koloniens senere velstandskilde. — Assistent: Jens Andersen Geraae, f. ca. 1720, en af Jac. Severins »jydske Bønderkarle«, født paa Dronninglunds gods; 1740 tømrer i Chrhb., 1757 i Ritenbenk, 1758 assistent i Ūmánaq, 1774 »Oberassistent« i Ritenbenk, død der 26 aug. 1782. Gift 1° 1754 med Grønlanderinde Tupera (ca. 1734—70) søster til ovennævnte Antonette; 2° 1 marts 1774 i Vartov i Kbh. med Mette Møller. Døtrene af 1 ægteskab Kirsten (1764—91) og Maren (f. 1769) blev gift henholdsvis 1781 og 1796 med Andreas Monefeldt (ca. 1755—1814), assistent i Ritenbenk 1776—81, senere forvalter i Kbh. — 9. untagen Catecheten: assistenten var dog altsaa gift med en indfødt. — 13. skeed for min Tid: dette er dog ikke helt rigtigt, jfr. avisartiklen bagi »Noter og Anm.«, Tillæg II, sidste stk. — 22. En liden Logie etc.: Et saadant sted kendes ikke, men maa, hvis der virkelig har været en saadan loge formentlig have ligget paa den store ø Agpat. Det er dog mere sandsynligt, at N. E., som ikke kendte forholdene her af selvsyn, gør sig skyldig i en forveksling. Da kolonien nemlig flyttedes fra Nügssuaq til Ūmánaq, foregik dette i to tempi; 1761 flyttedes kun spækhuset derind, og assistenten med to mand bosatte sig i et grønl. hus der paa stedet for at undersøge, hvorvidt dette var egnet til koloni; efter to aars forløb flyttedes da de andre bygninger derind. Det er muligvis dette forhold, der ligger til grund for bemærkningen her. — 26. Mængde Driv-Iis: Ūmánaqs havn er ofte blokeret af udskydende ismasser fra bræerne i fjordbundene. — 28. Hauve: jorden dertil var tilført fra gamle hustomter og smaaøer, hvor søfuglene rugede. — 30. norden for o: nordfor Svartenhukhalvøen. — 32. Inhiørninger o: narhvaler. — 38. tager 1 Colonie med: efter konference med købmand C. C. Dalager under dennes permissionsophold i Danmark 1767—68 besluttede handelskompagniet at »consentere i hans Project at opsøge længere om de Nord et beqvemt Sted for der at oprette en nye Colonie«; byggematerialerne hertil fik D. med, da han rejste tilbage, og 30 juni 1769 afgik da assistent Andreas Bruun (1737—88, var først i tjeneste

»ved Farten og Handelen paa Island« og blev derefter ansat i Grønland, hvor han var ass. i Ritenbk. i hvert fald fra 1767, og deltog herfra »under store Strabadser« i rekognosceringsekspeditioner til Upernaviksegnen; bestyrede Upernavik til 1775, foretog 1777—79 sammen med Aron Arctander (1745—1825) en ekspedition til Frederikshaabs og Julianehaabs distrikter for at undersøge Nordboruiner og søge efter steder egnede til jordbrug og kvægavl, død som forvalter ved kanalkompagniet i Kbh.; gift 1° ca. 1767 med Sidse Cathrine Soelberg, som i 4 aar var med ham i Upernavik og døde 1777) med skibet »Lovisenborg«, kapt. Søren Lund, fra Ritenbenk nordefter og ankom 5 juli »under den Anden af de største og Sydligste Øer (o: Qeqertausaq, Sdr. Upernaviks ø) af de saa kaldede Frauen Eilænder, Ungefær 8te Miile Norden for Svartenhuk«; efter anstillede undersøgelser i omegnen fandtes »en beqvem Plads« ved »Ekalume« (Eqaluit paa Ingnerit-halvøens vestside), hvor da »det afbundne Vaanhuus« opførtes. Etablissementet døbtas »Colonie-Rosenkrantz« efter statsminister, gehejmeraad Fred. Chr. R. (1724—1802), men flyttedes allerede efter to aars forløb til Upernavik; den første plads kaldtes i mange aar »Recognosceringshytten« og findes endnu afmærket paa kort fra omkr. 1800. (Bruuns dagbøger i universitetsbiblioteket i Oslo). —

- 241.** 12. Ergenis o: ærgrelser. — fortryder etc.: dette kan næppe være saa slemt ment, siden N. E. dog ikke kunde løsrive sig fra Grønland før 12—13 aar senere, og da kun med vanskelighed, idet han blev et helt aar efter at have søgt sin endelige afsked. — 18. maadelig af Importance: derfor flyttedes kolonien 1781, hvilket ikke billigedes af dens grundlægger Anders Olsen, som kort efter udtalte: »Jeg, som i 17 paa 18 Aar har tient og lidt godt og ondt der paa Grænserne, kan ikke begribe den Fordeel, der er eller kan være ved det nye Anlæg«. — 19. uden Assistent: assistenten i Sukkertp. fra 1764 Ludvig Jensen Aars (1740—72), degnesøn fra Hørdum i Thy, blev hjemkaldt 1770 for at forebygge giftermal med en indfødt; 1771 assistent i Upernavik, hvor han døde. — 24. 1 goed Cathechet er nok: dette vilde dog kun gælde, saalænge N. E. var købmand ved stedet; idet han tillige virkede som missionsmedhjælper. — 29. Rittenbench ikke heller af Synderlige Indtægter: den flyttedes derfor ogsaa 1782 til sin nuværende plads paa en ø ved nordvestsiden af Arveprinsens Ejland. — 35. sørger for Kiøbmands Plads: f. eks. maatte Joh. Christopher Hammond tjene som assistent i samfulde 18 aar, for han opnaaede en købmandspost. — 39. om saadan Forandring skulle skiee: det var paatænkt at ophæve kolonien Ritenbenk helt, naar Upernavik var kommet godt igang, men et par gode aar for handelen og hvalfangsten reddede den; ved handelskompagniets generalforsamling 14 jan. 1771 udtaltes da, at det var bedst »endnu ikke aldeles at ophæve, men for det første samme at lade bestyre ved en Ober Assistent og nogle faae Følck«; i henhold hertil fik oberass. Hind i Jakobshavn under 23 maj 1771 ordre til at »begive sig til Rittenbench, som her efter skal være en Loge«. 11 aar senere flyttedes den altsaa som sagt til en ny plads. —
- 242.** 3. Maaneden o: Maanen. — 11. nogle unge Mennsker: jfr Hans Egedes Relation, Medd. om Grønland. LV sd. 58—60, 71, 105, 122, 165, 173, 199, 257, 268. — 12. varede kun til Een tid: jfr. Hs. Egedes Relat. f. eks. sd. 79 og 85. Derimod gjaldt det ikke f. eks. den under koppepidemien afdøde unge Grønlænder Frederik Christian, som havde været Hans Egede til stor nytte som kateket, jfr. Relat. sd. 269. — 20. den utidige Undseelse etc.: dette har haft almindelig gyldighed næsten helt ned til nutiden. — 21. blandt Fruentimred: her tænkes vel specielt paa den bekendte Arnarsaq, jfr. ovenfor sd.

- 203; men ogsaa den af Poul Egede ofte omtalte dreng Angusinaoq optraadte med stor frimodighed overfor sine landsmænd som kristendomsforkynder, jfr. f. eks. ovenfor sd. 92. — 23. tvivlraadige etc.: dette gjaldt foruden Arnarsåq ialtfald hellerikke de ovenfor sd. 92 omtalte Grønlænderinder Kirsten og Pernille. —
- 243.** 8. utaknemmelig Folk: dette stemmer daarligt overens med N. E.'s udtalelse i avisartiklen (Tillæg II). — 15. til 1745: dette er en vilkaarlig grænse, thi ogsaa tidligere maatte den danske mission samle Grønlænderne ved eller omkring kolonien, ialtfald i den tid de gik til daabsforberedelse; og omvendt var der ogsaa senere missionærer, som saa faren ved dette samlingsprincip og saavidt muligt undgik at holde daabskandidaterne samlet længere end højest nødvendigt og aldrig om sommeren, naar befolkningen skulde ud til fangstpladserne for at samle vinterforraad; der var adskillige af de ældre missionærer, som da fulgte dem under deres omflakning. Men sagen var, at Grønlænderne selv ønskede at bo nær ved kolonien, og desuden havde missionen i adskillige decennier langtfra kateketer nok til at besætte bopladserne med om vinteren. Iøvrigt var visse egne af landet, saaledes begge sider af JakobsHAVNS isfjord, paa grund af de gode erhvervsforhold allerede fra før kolonisationstiden naturlige samlingssteder, hvor der altid boede mange mennesker og hvor derfor missionærerne ganske naturligt stræbte at faa oprettet faste stationer. — 19. repatered for dem: derfor hed det ogsaa: gaa hen at læse for Grønlænderne. — 26. forbinde sig stædse at boe ved Colonien: dette gjaldt dog navnlig Herrnhuterne, der ligefrem satte det som betingelse for at meddele daab; at den danske mission ved Godthaab da ogsaa til en vis grad maatte gøre det, er indlysende; dog blev det, saavidt vides, aldrig sat som betingelse for daab. — 39. trænger til alting og Ey kan sælge det Ringiste: dette stemmer ikke helt med Glahns samtidige skildringer fra Holsteinsborg — saaledes siger han udtrykkelig, at »Missionens Grønlændere udgøre Kiærnen af Hvalfangerne« — og navnlig ikke med forholdene i den Frederikshaabske mission, hvor netop i 1760-aarene missionær Jørgen Meyer Myhlenphort (1729—97) tog sig af sin menigheds erhvervsmæssige og økonomiske forhold i en saadan grad, at missionskollegiet nærede ængstelse for, at det skulde »gaae ud over hans egentlige Embede«; men Myhlenphort kunde i hvert fald henvise til, at »endogsaa mange af de bedste Fangere iblant Hedingene selv have tilstaaet, at de med visse Fangere iblant de Døbte (og her nævnes en hel række navne) i ont Veyr icke kunde holde ud i at fare paa Fangst.« —
- 244.** 19. hvad man kan tenke om de Slags Folk: til hele denne pessimistiske skildring er at bemærke, at netop da den blev skrevet, var den store vækkelse, som skulde faa saa afgørende betydning for udviklingen af Grønlændernes kristendom, i fuld gang baade ved Godthaab, Frederikshaab og Jakobshavn; men ved Holsteinsborg var den ganske vist kun i sin begyndelse. — 24. Jord Huusse o: opført af tørv og sten. — 26. ars: (lat.) bagdel (endnu i min barndom har jeg hørt en skolelærer benævne »ars-pisker«). — 42. corati: kurassig (af courage, mod). —
- 245.** 18. falske og fiine: fiin o: klog og noget trædsk tillige (Molbech: Dansk Ordbog, 1 udg. I sd. 239). — 37. ere de alt kiede af dem: som modstykke hertil fortæller Niels Egedes søstersøn Hans Egede Saabye om en handelsbetjent, som giftede sig med sin tjenerinde, »der dog ikke hørte til Landets Skjönheder, at »de levede et ganske lykkeligt Ægteskab (H. E. Saabye: Brudstykker af en Dagbog, holden i Grønland i Aarene 1770—78, sd. 121). — 42. duer hverken

til Et eller andet: N. E. kom dog selv til at opleve, at to sønner af et blandet ægteskab blev oplært, den ene af missionær Jæger (1741—96), den anden af hans søsterdatters mand, miss. Christopher Holm (1747—1819, gift med Mette Elisabeth Saabye, 1753—1832), og blev særdeles dygtige lærere, som bl. a. baade talte og skrev flydende dansk. Deres søster var i mange aar husholderske for hans søn og efterfølger som købmand Jørgen Fred. Egede og blev saa uundværlig for denne, at han giftede sig med hende, da han skulde forlade Grønland. —

- 246, 25. ingen som gaar omkring og tigger: jfr. Arnarsâq's forundring over de mange betlere i København i avisartiklen, Tillæg II, først stk. — 40. Løstige og muntre Folk etc.: købmand Dalager ved Frederikshaab var afholdt af befolkningen for sit muntre væsens skyld; de kaldte ham »den pudserlige Lars«. — 43. Pick: af fransk piquer; have pique til o: være fornærmet paa. —
- 247, 4. voris geislige strængelig forbudet: dette gjaldt dog langt fra alle missionærerne, saaledes holdt baade Thorhallesen (Det grønl. Selsk.'s skrifter I sd. 97) og navnlig Glahn (Det grønl. Selsk.'s skrifter IV sd. 81—87) paa stridsangene som en udmærket form for rettergang; jfr. ogsaa Hans Egedes Perustration (Medd. LIV sd. 379). — 14. Kaste Piile: hermed menes først og fremmest harpunen (grønl. tûkaq); dog har N. E. ogsaa tænkt paa fuglepilen (nugfit), som han var kendt med især fra sin barndoms- og ungdomstid ved Godthaab og selv havde været en mester i at bruge. — 26. hvor de Slags Folk kan have Klæden og Føden: jfr. Arnarsâq's refleksioner i avisartiklen, Tillæg II, første stk. —
- 248, 9. stoute: her i betydningen: stolte, storagtige (Molbech: Dansk Ordbog, 1 udg., II sd. 427). — 12. Møbler: her i udvidet betydning: al slags husgeraad. Møbler i ordets nutidsbetydning kendtes ikke hos Grønlænderne dengang. — 18. Rare: her i ordets egentlige betydning: sjeldne (lat. rarus). — 20. gaar omkring og tigger: jfr. Tillæg II, første stk. — 26. 30 til 40 allen Lange o: Grønlandshvalen (Balæna mysticetus), grønsl. arfivik. —
- 249, 5. Kapokkak: qeporqaq, pukkelhval (Megaptera boops). — Finde Fisk: finhval (jfr. nedenfor tûnulik). — 8. skiælden bliver Efter satte o: af europæiske hvalfangere, thi Grønlænderne jagede den altid. — 10. Tunnolik: tûnulik, finhval (Balænoptera musculus). — 19. Chacelot: kaskelot, pot-hval, spermacethval (Physeter macrocephalus), grønsl. kigutiligssuaq (o: den store med tænder forsynede). — Kiutilik: kigutilik (o: den med tænder forsynede) er søulven (Anarrhichas lupus). — 38. antepartie o: antipati. — 39. Sigokitsok: siggukitsoq (o: den kort- el. smalsnuded), muligvis blaahvalen (Balænoptera gigas). —
- 250, 4. Arloit: plur. af årdluk, sværdfisk, spækhugger (Orca gladiator). — 23. Tikagulik: tikâgugdlik, sildepisker, vaaghval (Balænoptera rostrata). — 27. Hviidfiske: hvidhval (Delphinapterus leucas), grønsl. qilalugaq el. qaqortaq (o: den hvide af dem). — 30. Inhiørninger: narhval (Monodon monoceros), grønsl. qilalugaq qernertoq el. blot qernertoq (o: den sorte af dem). — 35. Nise: nîsa (kommer af dyrets norske navn: nise), marsvin (Phocæna communis). —
- 251, 33. uksuk: ugsuk, remmesæl (Erignatus barbatus). — 35. Klapmøs: klapmyds, blæresæl (Cystophora cristata), grønsl. natserssuaq. — 37. Svartside: Grønlandssæl, sortside (Phoca groenlandica), grønsl. âtaq. — spraglede: spraglet el. spættet sæl (Phoca vitulina), grønsl. qasigiaq. — Netset: natsit, plur. af natseq, fjordsæl, ringsæl (Phoca foetida). — 38. Netsegli: natsigdlat, plur. af natsigdlak, gammel fjordsæl. — a k l e k t u t: agdlagtût, plur. af agdlagtôq, blaaside (Phoca groenlandica i 2det og 3die aar). —

- 252**, 15. Reiser sig paa Ende imod hinanden: proviantforvalter paa Nepisene, senere sorenskriver for Hardanger, Voss og Lysekloster, etatsraad Johan Sechmann Fleischer (1702—89, fra ham nedstammede Knud Rasmussen i femte led) fortæller, at Ikertôq-fjorden i marts maaned »saae ud som en Skov, formedelst den Mængde af Hvalfiske, hvilke stode lige op i Veiret, to og to sammen mod hinanden, og parredes« (Efterretn. om F.'s ophold i Grønland, Diplom. groenl. sd. 182). —
- 253**, 31. Kiøbmand der paa Stædet: N. E. var som købmand i Christianshaab tillige købmand for Jakobshavn, som han netop »efter højeste Ordre« anlagde 1741 som filialhandelsplads og »Sommer-Missions-Loge«. — fik fat paa en liden Bjørne Unge etc.: blandt Polareskimoerne ved Smith Sund verserer et sagn om »Kvinden som tog Bjørnen til sig« (Knud Rasmussen: Myther og Sagn fra Grønland III sd. 80 f.), som i fyldigere form genfindes hos Østgrønlænderne (Medd. om Grønland bd. 109, nr. 3, sd. 129—32: The woman who had a bear as a fosterson), ligesom et lignende sagn findes hos forskellige Eskimostammer i arktisk Amerika (jfr. f. eks. Knud Rasmussen: Iglulik and Caribou Eskimo Texts, Kbh. 1930, sd. 59: The old woman who had a bear). Om det her af N. Egede berettede er det samme sagn, fortalt ham som virkelighed af Grønlænderne, eller der ligger en virkelig begivenhed til grund, kan ikke afgøres med sikkerhed ud fra beretningen; kun er det iøjnefaldende, at han, som ellers var skeptisk nok overfor Grønlændernes fortællinger, beretter det som virkelighed, ligesom det vel ogsaa kan siges, at han har haft let adgang til at kontrollere sagen, naar han personlig kendte den paagældende mand. Men at der under alle omstændigheder er overdrivelse med i spillet, siger sig selv. —
- 254**, 29. ladet det delekatte Kiøed ligge efter sig i Marken: dette har i visse egne af Sydgrønland været tilfældet til nær op imod nutiden, uagtet der i forstanderskabernes tid ofte udstedtes forbud derimod. — 36. samle sig igien: i 1840-aarene blev der atter hjemsendt renskind i tusindvis netop fra Holsteinsborg, hvorefter dyrene paany aftog stærkt. —
- 255**, 2. uskikked til at have Øfrighed of ver sig: med folk som Egederne i spidsen vilde det dog muligvis være gaaet i kraft af den kærlighed, alle Grønlændere nærede til disse, hvorom der er utallige vidnesbyrd. — 10. en fabel: sagnet om manden, der blev gift med en ræv, er almindelig kendt i Grønland (jfr. Knud Rasmussen: Myther og Sagn III sd. 76 og 201; endvidere Medd. om Grønland bind 109, nr. 3, sd. 120), men dette er sikkert den første gengivelse af det, som foreligger, ligesom det ogsaa er den udførligste og varierer ikke saa lidt fra de andre, navnlig med hensyn til slutningen og den deri indeholdte begrundelse. — 43. en fabel: dette sagn om haren findes, saavidt vides, ikke andensteds. —
- 256**, 9. den Pind: lampepinden (grønland. tarqigssût) benyttes til at rette paa vægen i vegstenslampen, trække den op og skrabe skorpen af den. — 16. deris Hunde: den grønlandske hund (qingmeq) beskrives af Glahn (vgl. Norske Videnskabers Selskabs Skrifter, ny saml., bd. I, sd. 485—96; jfr. Glahns dagbøger, Grønland. Selsk.'s Skrifter IV, sd. 80 f.) og Fabricius (Fauna groenlandica, Grønland. Selsk.'s skrifter VI, sd. 60 f.), som benævner den canis familiaris og beskriver den som »en Hund med opadkrummet Hale, laadden paa Undersiden, med oprette Ører«. — 23. som Heste til at kiøre med: Fabricius's udtryk er tydelig genklang heraf: »tjener Nordgrønlænderne som Hestene os«. — 30. Ørnen: havørnen (*Haliaetus albicilla groenlandicus*), grønland. nagtoralik, beskrives af Fabricius (Fauna groenlandica, Grønland. Selsk.'s skrifter VI, sd. 95—97). — 34. fabel: sagnet om mennesket, som blev til en ørn, findes vistnok ikke andensteds end her og kendes næppe mere. —

- 257**, 4. Falken: jagtfalken (*Falco rusticolus candidans*), grønl. kigssaviarssuk, beskrives af Fabricius (l. c. sd. 97 f.). — 6. Horunger af Ørnen: hellerikke dette sagn kendes andensteds; muligvis kan sagnet om hvalen og ørnen, som giftede sig med to søstre (jfr. f. eks. Knud Rasmussen: *Myther og Sagn I* 363 f.) være i slægt med eller en variant af dette. — 19. Ugler: sneuglen (*Nyctea nyctea*), grønl. ugpiq, beskrives af Fabricius (l. c. sd. 102—04). — 23. en Trætte: dette sagn findes vistnok hellerikke andensteds i denne form. Derimod findes blandt Polareskimoerne og forskellige Eskimostammer i arktisk Amerika et sagn om en ugle, som var altfor graadig og vilde æde to harer paa engang (jfr. f. eks. Knud Rasmussen: *Myther og Sagn III*, sd. 73 f.). — 29. Ravner: den grønl. ravn er en særlig art (*Corvus corax principalis*), grønl. tulugaq (el. tuluvaq), er beskrevet af Glahn (*Anmærkninger over de tre første Bøger af David Crantzes Historie om Grønland*, Kbh. 1771, sd. 92), som omtaler en variant med hvidt hoved (hvoraf maaske det grønl. ordsprog: *tulugkat qaqortigpata*, naar ravnene bliver hvide, parallel til vort: naar der bliver to torsdage i een uge) — og af Fabricius (l. c. 104—06), som i overensstemmelse med Niels Egede kalder den »større og fyldigere end andetsteds«. — 31. en fabel: sagnet om ravnens og ømmerten, som malede hinanden, er almindelig kendt næsten enslydende med gengivelsen her (jfr. f. eks. Knud Rasmussen: *Myther og sagn I*, sd. 146). — Glahn meddeler (*Dagbøger* sd. 89) en stridssang imellem en maage og en ravn. — 42. kak, kak, kak: qâ-qâ-qâq! det grønl. verbum qâr-torpoq betyder: skriger som en ravn. — 43. Ryper: fjeldrypen (*Lapogus mutus*), grønl. aqigsseq, er beskrevet af Fabricius (l. c. 157—60). —
- 258**, 3. at have været Falk tilforn: dette sagn kendes vistnok ikke nu mere og findes, saavidt vides, i denne form kun her. Glahn meddeler (*Dagbøger* sd. 86—87) en stridssang imellem en angeltaske og en rype, hvori forekommer følgende hentydning til sagnet her: »dens Øyenlaage ere /: af Graad :/ røde«. — 15. Kopanuarsuk: qupanavarssuk, hyppigere qupalorârssuk, snespurv (*Emberiza nivalis*), beskrives af Fabricius (l. c. 160—62). — Naglarmiutak: narssarmiutaq, Laplandsværpling (*Calcarius lapponicus*), beskrevet af Fabricius (l. c. 162—63). — nennammak: ifl. Fabricius (l. c. 103) skal ordet betyde: en ung graasiken (*Carduelis linaria rostrata*); ifl. hans ordbog (295) skal det være et nordgrønlandsk dialektord og betyde: sidserønnike. Nu er ordet nânamâq ikke meget kendt. — tokkoveiut: tukagfâjôq, vistnok den samme som sigssariarsuk (sârfârssuk, strandsneppe), idet denne fugls fjer rejser sig og ligesom krøller (tukagpoq), naar nogen nærmer sig dens rede. — 16. orpingmiutet: orpingmiutaq, graasiken (*Carduelis linaria rostrata*), beskrevet af Fabricius (l. c. 103 f.). — 19. graae Gies: skal være blisgaasen (*Anser albifrons*), grønl. nerdlernaq. Graagaasen findes ikke i Grønland. — Rad Gies: sikkert knortegaasen (*Branta bernicla*), som paa datidsnorsk kaldtes »Raadne Gaas«. Beskrives af Fabricius (l. c. 109 f.). — Ænder: hermed menes formentlig krikanden (*Anas crecca*), grønl. qêrdlutôq, som er meget almindelig i Grønland, men ikke omtales af Fabricius. Muligvis tænkes der ogsaa paa den islandske hvinand (*Clangula islandica*), grønl. qêrdlutôrpiarsuk el. niaqortôq, som er almindelig i det midterste Vestgrønland og omtales af Fabricius (l. c. 111 f.). — Fiske Ænder: formentlig strømanden (*Cosmonetta histronica*), grønl. tôrnaviârssuk, beskrevet af Fabricius (l. c. 117 f.). — Duk Ænder: formentlig toppet skallesluger (*Mergus serrator*), grønl. pâq, beskrevet af Fabricius (l. c. 117—19). — 20. Stok Ænder: graaand el. stokand (*Anas boscas conboscas*), grønl. qêrdlutôq, beskrevet af Fabricius (l. c. 117). — store Hømerter: ømmert eller islom (*Colymbus glacialis typicus*), grønl. tûgdlik, be-

skrevet af Glahn (Dagbøger sd. 203 f.) og Fabricius (l. c. 139 f.). — Alker: lomvien (*Uria arra*), grønsl. agpa, beskrevet af Glahn (Dagbøger sd. 54) og Fabricius (l. c. 121—23). — Borefiærer: rimeligvis den saakaldte Fjærepist, stor sortgraa strandpiber (*Ægialitis hiaticula*). — Strand Snipper: sortgraa ryle (*Tringa maritima*), grønsl. sårfårssuk, beskrevet af Fabricius (l. c. 149—51). — 21. Luder: skal vel være lunden, søpapegøjen (*Mergulus alle*), grønsl. qilångaq, beskrevet af Fabricius (l. c. 126—28). — Svart Bager: svartbag (*Larus marinus*), grønsl. naujardluk, beskrevet af Glahn (Dagbøger sd. 177—79) og af Fabricius (l. c. 144 f.). — graae Maager: graamaagen (*Larus glaucus*), grønsl. nauja, beskrevet af Fabricius (l. c. 142 f.). — blaae Maager: formentlig den af Fabricius (l. c. 143 ff.) omtalte *Larus cinerarius*, grønsl. »Kejkingoak« (qìoqínguaq?), som muligvis er identisk med den ret sjældent forekommende sabinemaage (*Larus sabini*). — 22. Seeinger: sikkert gejrfuglen (*Alca impennis*), som bl. a. kaldtes See-Emmer (Fabricius l. c. 123—26). — smaae Maager: der menes næppe dværgmaagen (*Larus minutus*), som er sjelden i Grønland (Oldendow: Fugleliv i Grønland, Grønsl. selsk.'s aarsskrift 1933, sd. 91 f.), men snarere den tretaæde maage, riden (*Larus tridactylus*), grønsl. táteráq, som er beskrevet af Fabricius (l. c. 140—42). — Strunt Jagere: rovmaage (*Lestrís*), grønsl. isúngaq. — Tærner: havternen (*Sterna macrura*), grønsl. imerqutailaq (egentlig: den lyskeløse), beskrevet af Glahn (Dagbøger sd. 45 f.) og Fabricius (l. c. 147 f.). — 23. Lømer: rødstrubet lom (*Colymbus septentrionalis*), grønsl. qarssáq, beskrevet af Fabricius (l. c. 137—39). — Skarver: skarven el. aalekragen (*Phalacrocorax carbo*), grønsl. oqaitsoq (egtl.: den stumme), beskrevet af Fabricius (l. c. 131—33). — Teister: tejsten (*Uria grylle*), grønsl. serfaq, beskrevet af Fabricius (l. c. 135—37). — hvide Teister: muligvis den saakaldte Mandts Tejste (Oldendow, l. c. 109), men snarere den almindelige tejt i vinterdragt (Fabricius, l. c.: Kakortungojuk o: qaortúgajuk, den ofte hvide). — Malemoker: malleluk, stormmaage, havhest (*Larus canus*), grønsl. qaqugdruk el. malemôq, beskrevet af Fabricius (l. c. 129 f.). — 24. Enke Koner: skraape el. skrofe (*puffinus gravis*), grønsl. qaqugdlungnaq (egtl.: den der minder om qaqugdruk, stormmaagen), beskrevet af Fabricius (l. c. 130—31). — Jan fon Jenten: Johan van Gent, hollandsk navn for havsulen (*sula hasana*), som enkelte gange er truffet i Grønland. — 25. Piut: der maa menes den islandske sangsvane (*Cygnus musicus islandicus*), grønsl. qugssuk, som ofte træffes i Grønland og ihvertfald tidligere har ynglet der (Oldendow, l. c. sd. 18 f.). — Niakkortok: niaqortôq (egtl.: den storhovedede), hvinand. — Tellibik: talivfak, en sneppeart (Fabricius, ordbog 475: *Tringa interpres*). — 26. Tuglit: plur. af túgdlik, ømmert (jfr. ovenfor). — Naviak: naujaq, maage; skal maaske være naujavarssuk, ismaage (*Larus eburneus*), omtalt af Glahn (Dagbøger 215) og beskrevet af Fabricius (l. c. 145). — Tojuk: tújuk, præstekrave (*Ægialitis hiaticula*), beskrevet af Fabricius (l. c. 154—56). — Peit: plur. af påq, toppet skallesluger (jfr. ovenfor). — Tornnauarsuk: tórnaviarsuk, strømand (jfr. ovenfor). — 27. Aglit: agdlit, plur. af agdleq, havlit, angeltaske (*Pagonetta glacialis*), beskrevet af Fabricius (l. c. 113—15). — 28. 2de Sorter Ederfugle: Kongeederfuglen (*Somateria spectabilis*), grønsl. qíngalik, og den alm. ederfugl (*Somateria mollissima*), grønsl. miteq. — 34. De faste Iisbierger o: indlandsisen. — 39. Vidier: pilekrat (*Salix glauca*), grønsl. ssit. — 40. saa tykke etc.: det maa erindres, at i de første godt 20 aar efter Julianehaabs oprettelse (1774) udsendtes intet brændsel dertil fra Danmark, men kolonien holdt udelukkende sig selv dermed og foretog derfor efterhaanden længere og længere togter efter »Skovbrænde«, som omkr. 1795 med-

deltet at være »nesten sluppen op«, saa derved er sikkert al større trævegetation i distriktet gaaet i løbet. —

- 259, 2. *angelica*: kvaneplanten (*Archangelica officinalis*), grønl. kuáneq (laaneord). — 3. Rosmarin: (*Ledum*), grønl. qajaussat (plur.; egtl.: de som ligner kakker). — tiimian $\circ$: vild timian, grønl. tupárnaq. — Blaae Bær: bær af mosebøllen (*Vaccinium uliginosum*), grønl. kigutaernat; den ægte blaabærplante er ikke fundet i Grønland. — tytte Bær: (*Vaccinium vitis idææ*), grønl. kingmer-nat. — 4. Eene Bær: (*Juniperus communis*), grønl. paornaqutdluk. — Kræke-bær: bær af revling (*empetrum nigrum*); grønl. paornat. — Biønebær: især i Norge: frugt af korbær (*Rubus cæsius* L.) el. brombær (*Rubus plicatus* Whe.). — Rønbær: rønnebær(?). — Multebær: findes, saavidt vides, nu ikke i Grønland. — 18. Erkiglit: plur. af erqilik; illustration se Medd. om Grønl. 109, nr. 1, sd. 82. — 21. Tunnarsuit: indlandsboere. Hans Egede kalder dem »Biærg-Trolde« (Perlustr. 393); Glahn, der giver den udførligste beskrivelse af dem (Dagbøger 69—71) anser dem for »Levninger af de gamle Norske«; Fabricius (Ordbog 506) siger: et slags store Fjeldmennesker el. Bjergtrolde (som siges at bo høit oppe i Landet og tillægges europæiske Klæder). Ordet tuneq betyder i sig selv: Indianer, saa det sandsynligste er, at her foreligger en mindelse om Indianerstammer, som Grønlændernes forfædre paa vandringen gennem arktisk Amerika er kommet i berøring med og som sagnet da har gjort til fabelagtige indlandsboere. — 22. intage folk til sig etc.: jfr. Glahn (l. c. 70). — 24. Innuaruglidt: plur. af inuarutdligaq, dværgtrolde; menes at opholde sig i indlandet i kløfter og huler og være i besiddelse af utrolig bevægelsesfærdighed; fortællingerne om dem minder om nisserne. — 28. fortalte mig etc.: det her meddelte sagn kendes ikke andensteds fra. — 40. Ingnersoit: ingnersuit, ildtrolde (Perlustr. 393 anm.). —
- 260, 4. et Øye midt i Panden etc.: rimeligvis igdluinaut, halve mennesker (Glahn: Dagbøger sd. 74). — 19. for 20 Aar siden: maa bero paa hukommelsesfejl; paa den tid var N. E. i Aalborg. — 26. siden Grønl: fik Givær: flere datidige embedsmænd i Grønland, saaledes Lars Dalager og Thorhallesen, ansaa skydevaabnens indførelse for meget uheldig, idet de mente, at fangstdyrene dermed baade bortskræmtes og decimeredes i altfor høj grad. Der indkom ligefrem forslag om at standse indførselen af skydevaaben eller i hvert fald forbyde deres anvendelse til rensjagt. — 40. Michelsdagen: Mikkelsdag, 29 sept., katolsk festdag til minde om, at pave Gregor den store mente at have set ærkeenglen Michael stikke sit sværd i balgen som tegn paa, at en da herskende pest var endt. Dagen helligholdtes i den lutherske kirke som »alle engles dag«; afskaffedes som helligdag i Danmark og Norge 1770. — 42. stor Forandring underkast: periodiske klimaforandringer har været kendt i Grønland fra kolonisationens begyndelse. —
- 261, 5. Ildstraaler af Himlen: meteorer. — Dragen: ifl. danske ordbog skal »drage« dialektisk betyde: betegnelse for forskellige himmelfænomener som ildkugler, kometer, meteorer o. l., der ifl. folketroen er flyvende (ild)drager; jfr. f. eks. Holberg: Barselstuen II, 8: en gloende Drage over Roskild. — 7. mange Sygdomme underkast: næppe dog af den her anførte grund, men som følge af den hyppigere kommunikation med Europa (jfr. Grønlændernes nedenanførte mening). — 8. vii Europeer langt friskere etc. $\circ$: paa grund af tilpasning til forholdene. — 12. tilforn meldet etc.: jfr. Hans Egede i perlustrationen (Medd. LIV sd. 400) og Poul Egede ovenfor sd. 37, 44 f. — 13. Historie om Torden: jfr. ovenfor sd. 68. — 28. Maaneden $\circ$: maanen. Sagn om maanen jfr. ovenfor sd. 16 f. Det her meddelte findes vistnok ikke

- andensteds. — 38. stiger Haved: flodbølgen stiger ved Holsteinsborg til over 5 m og er en af de højeste i Grønland. — 41. æder op alle Sælhundene: jfr. Hans Egedes Perustration, Medd. LIV sd. 400. —
- 262**, 5. Kannak: denne aandemaner omtales af Glahn (Dagbøger sd. 117) under navnet Kanek (o: qaneq, mund). — 10. Een liden Dværg: denne har altsaa været aandemanerens tôrnaq, personlige hjælpeaand. — 15. sin Kiøle o: pels (grønl. tingmiaq). — 16. mumle: hekse ved smaamumlen (grønl. serravoq o: egtl.: bruger en serrat, trylleformular, jfr. Glahn, Dagbøger 67 f., 221 f.). — 26. Strædet: Davisstrædet. — 37. lære Guds Ord: ifl. Glahn (l. c.) havde han allerede nogle aar før opkaldt sin yngste lille datter Abigael efter en afdød slægtning, som var kristen. — 40. belaid o: beladet, d. s. s. bebyrdet, overvældet (Molbechs ordbog, 1 udg. sd. 72). — 41. F: Haab: kolonien Frederikshaab. — ligesom Angekkokken hafde sagt: dette er kun et enkelt af mange velbevidnede eksempler fra datiden paa, at aandemaneres forudsigelser (gætninger) undertiden kunde vise sig at slaa til; jfr. ogsaa ovenfor sd. 202 f. —
- 263**, 12 ff. Sagnet om hvalen, som giftede sig med en pige, kendes ogsaa andensteds (jfr. f. eks. Knud Rasmussen: Myther og Sagn II 16—19), men foreligger her i stærkt varieret form. — 27. en urimelig fabel etc.: fortalt N. E. ved Christianshaab 28 dec. 1740; jfr. ovenfor sd. 149. —
- 264**, 15. Mosp o: mops. — 29. uskillig: uskiellig o: umaadelig, ubegrænset (Molbechs ordbog, 1 udg., sd. 609). — 38. dens fisk: her i betydningen: dens kød. — 43. bider store Støkker deraf: jfr. Hans Egede Saabye (Brudstykker af en Dagbog, holden i Grønland 1770—78, sd. 70): »Hayerne gjorde sig og tilgode paa deres Maade, og afbede store Stykker Maktak (o: måtak, overhud af hvaler) med deres skarpe Tænder. Kun naar de kom Grønlænderne for nær, støtte de dem tilside«. —
- 265**, 3. en fabel: sagnet om kællingen, der blev til en haj, kendes næppe nu mere i Grønland, derimod vistnok hos enkelte Eskimostammer i arktisk Amerika. — 15. meget begiærlig i Danmark: der indhandlede og hjemsendtes aarlig rensdyrskind i hundrede-, til tider i tusindvis især fra Holsteinsborg. — 23. faarige gang iej var her i Landet: 1759—64, først i gl. Egedesminde og senere i Holsteinsborg, begge steder gode rensdistrikter. —
- 266**, 6. Sætter o: faar unger. — 11. en fabel: hellerikke dette andet sagn om harerne (jfr. sd. 256) er kendt andenstedsfra. — 19. denne Historie: sagnet om de seks søskende, som blev til sangfugle, findes saavidt vides ikke ellers meddelt nogensteds, men sagnet kendes endnu i en noget anden form, hvor der kun er tale om to søstre. — 21. forandre sig o: gifte sig (endnu i min ungdom har jeg hørt dette udtryk benyttet). —
- 267**, 1. det varme Bad: øen Ũnartoq i fjorden af samme navn umiddelbart sydfor Agdluitsoqfjorden i Julianehaabs distrikt, hvor der findes en berømt varm kilde, allerede omtalt af Hans Egede (Perustr. sd. 329, anm.). — 2. Land og folk der Synder paa: Julianehaabs distrikt var dengang endnu ret ukendt, kun berejst enkelte gange, saaledes af Hans Egede paa hans store rekognosceringsrejse 1723, af Mathias Jochimsson 1734 og af Peder Olsen Walløe, som havde overvintret der 1752—53; sidst havde endelig Herrnhutermissionæren Mathäus Stach foretaget rekognosceringsrejse dertil og overvintret paa øen Akia i Julianehaabsfjorden 1765—66. — 3. velvogsne frem for disse: allerede Hans Egede lagde mærke til en forskel mellem de almindelige Grønlændere og sydboerne (jfr. Relationerne, Medd. om Grønl. LIV sd. 96). — 13. Klæke Bær: krækebær (*Empetrum nigrum*). — Biønd Bær: bjørnebær, jfr. ovenfor anm. til sd. 259. — 15. Reensdyr: nutildags findes rensdyr ikke længere

sydpaa end Frederikshaabs distrikt. — 18. Helle-fisk: betyder her helleflynder, grønsl. natárnaq. — store Torsk: kabliau, grønsl. sárugdlik. — 19. store Flyndre: sandsynligvis hellefisk (Reinhardtius hippoglossoides), grønsl. qaleralik. — 28. Sætte Coloni der: dette havde allerede været foreslaaet af Hans Egede og senere 1747 af Mathias Fersleff; kolonien Julianehaab anlagdes 1774 ved den kendte pioner Anders Olsen. — 39. strækker sig næsten udj Een østen: dette forklarer og berettiger navnet »Eystri Bygd« (Østerbygden) om Nordbo-bebyggelsen i det nuværende Julianehaabs distrikt. —

- 268, 2. Et sydende Vand o: de varme kilder paa øen Ûnartoq (jfr. Grønland i tohundredaaret efter Hans Egedes landing II, sd. 403 f.); det ene af de tre bassiner er kunstigt opstemmet ved en tørvevold. — 3. kaage Kiød i: dette kunde tyde paa, at vandet i kilderne tidligere har været varmere end nu, da temperaturen i dem ikke overstiger 37° C. — 4. Et stort grunmuured Huus: der findes nu kun svage spor tilbage, som viser, at her i Nordbotiden har staaet boder af samme grundform som tingboderne ved Garðar (Igaliko), men det øverste af de tre bassiner er delvis fyldt med store sten, som maaske kan være rester af det her omtalte hus. — 6. deris forfædre kom norden fra America: vistnok eneste sted, hvor en saadan udtalelse foreligger fra Grønlændere selv, hvilket ogsaa gælder hele den følgende fremstilling af forholdet mellem Eskimoerne og »de gamle Norske«, hvilket herefter altsaa skal have været gennemgaaende fredeligt; af Østerbygdens tiltetgørelse, som altsaa udelukkende skal skyldes udenlandske »sørøvere«; — og navnlig den sensationelle, aldrig tidligere fundne oplysning, at de efterlevende kvinder og børn blev indoptaget i den eskimoiske befolkning. — 10. mange Sorter givær: her i ordets egentlige betydning: vaaben. — 31. er af de Engelske Capere: atter en sensationel oplysning, hvis rigtighed vel nok kan være tvivlsom, men det har altsaa faktisk været en tradition blandt Grønlænderne i begyndelsen af 18 aarhundrede, ligesom Niels Egede selv tydeligvis er tilbøjelig til at acceptere denne forklaring. — 36. paa de Americanske Stæder: Hudson Bay-kompagniet oprettedes 1670. Labrador derimod blev først koloniseret 1771 ved anlæggelsen af missionsstationen Nain. — 38. spand o: saalangt fingrene kan række. — 2 spand lange: der menes vel inuarugdligkat, jfr. sd. 259. — 39. 1 Øye midt udj Panden: jfr. sd. 260. —
- 269, 1 Bjerne-feiller: der sigtes formentlig til den kendte »bjørnefælde« ved Nügssuaq. 4. begynder at Raadne: saakaldte »raadne (o: hensmuldrende) Fjæld« findes forskellige steder i Grønland. — 8. Læseren: O. Fabricius, efter hvis opfordring skildringen utvivlsomt er skrevet. — 12. 1770: sammenlignet med titelbladets aarstal skal dette vel forstaas saaledes, at beskrivelsen er paabegyndt ved nytjaar 1769 og skrevet færdig i løbet af aaret — hvis ikke et af aarstallene er fejlskrift.

Noter til kortet:

Fortun bay: (holl. Fortuyn Bay) lykkebugt; nu kaldet Fortunebay.

Liefde bay: (holl.) kærlighedsbugt, nu Godhavns havn.

Disco Reede: nu Skandsen.

Swarte Vogel Bay: (holl.) saa kaldet paa grund af det der liggende store Ritenbenks fuglefjæld; nu Langebugt.

Fugle øen: Qilángalik (qilángaq: søpapegøje).

Wildebay: (holl.) saa kaldet paa grund af bebyggelsen.

Spiring bay: (holl.) forarsbugt; formodentlig kaldet saaledes, fordi Grønlænderne plejede at ligge der paa forarsfangst, hvad de tildels gør endnu.

Ikamiut: nu udstedet Ikamiut under Christianshaab.

Ekkotit: eqût (navnet paa en tangplante: eqût).

Sillimiut: silamiut (maaske: de som bor i det fri).

Pullet: Putdlat (rævefælden).

Rotgans Ejland: (holl.), nu blot kaldet Rotten.

De øvrige navne jfr. teksten.

TILLÆG I.

Instruction

Hvorefter Kiøbmanden *Mr Niels Egede*, ved den nye anleggende Collonie Mannuck¹⁾, sig haver at rette og forholde. —

Da Hands Kongel: Maytt: allernaadigst haver overdraget den Grønlandske Handel og Beseigling samt Missionens Underholdning, til det Octroyerede Almindelige Handels-Compagnie²⁾, og Vi som dets Præses og Directeurer nu haver beskikket eder som Kiøbmand ved den nye anleggende Collonie Mannuck, saa haver J udi alle maader at opføre eder, som det en habil, flittig og troe Betient vel egner og anstaaer, altiid og i alle Tilfælde, at søge Compagniets beste og meeste fordeel, uden at hensee til nogen Egenløstighed, i hvad Fliid og Møye J end til Compagniets Tieniste maatte fornødige, at anvende.

Til den ende maa J ey befatte eder med nogen slags egen Handel, være sig enten med Grønlænderne, Compagniets egne folck, eller fremmede³⁾, ikke heller i slig fald connivere⁴⁾ med nogen, i hvem det end være kunde, lidet eller meget, men tvertimod søge af ald Formue, at befordre Compagniets Gavn og beste alleene og dets ved Octroy Allernaadigst forundte Privilegier, at see u-forkrænket i alle maader; Thi haver J ey alleene med ald Troeskab og u-trættet fliid og Nidkiærhed, at paa agte, den ved Collonien og dessens District⁵⁾ forrefaldende Handel, paa den der i Landet brugelige Maade, saavel de herfra afsendte, som de der i Landet faldende Vare angaaende, og samme Handel saavidt mueligt er, til Compagniets beste extendere⁶⁾, men end og flittig at eftersee, og nøye observere alle andre Ting, ved og omkring Stædet, om een eller anden nye Foranstaltning maatte være fornøden at i Værk sætte, som enten strax, eller i fremtiden kunde blive Compagniet til nogen enten maadelig, eller important Nytte, da J og saadant, saasnart skee kand, ved Skrivelse udførlig haver at tilkiænde give os, uden i nogenting at forbeholde eder det som Directionen bør og for denne kand være fornøden at Viide. —

Og da Collonien Mannuck, som i denne Sommer næst Guds Bistand anlegges, og i fuld Stand sættes, hvortil J selv Contribuerer alt hvad mueligt er, saaledes med alle de af samme dependerende Ting, bliver eder hermed anbetroed; saa forbindes J udi særdeelehed, tillige Strickt og nøye at efterleve følgende Poster. —

1.

Da ingen Ting bør nøyere iagttages, end en sand og reen Guds Dyrkelse, idet ingen Velsignelse fra den allerhøyeste kand ventes, hvor ingen ret alvorlig Tilbedelse skeer, saa paa legger det eder idelig og alvorlig at see derhen, at den sædvan-

lige og u-forbigiængelig fornødne Guds-Frygt og Tieniste⁷⁾ vorder øvet af og i blant Colloniens Mandskab, ligesom J og saaledes selv opfører Eder, at de andre eders Underhavende i eders Person, kand have et godt Exempel at efterfølge, til den ende stræber J udi alle muelige Maader didhen, at indtet u-ordentlig begaaes, som enten kand foraarsage nogen Guds fortørnelse, eller være Grønlænderne til Anstød og forargelse, og da i blant andet Ueenighed er det Middel hvorved mange gode Ting omstødes, saa maae saa vidt som mueligt er, stedse forrebygges, at ikke Had eller Avind faaer noget det mindste Stød, enten i mellem Officererne selv, eller den Gemeene Mand indbyrdes, hvilket og om Missionairene, naar nogen der vorder beskikket⁸⁾, og alle Missionen vedkommende, er at forstaae, siden med dennem ey mindre en god harmonie og forstaaelse maa ved lige holdes, at ikke i dessen Mangel nogen skiellig Klage skulde høres, til den ende J og har ald modstridende Forhold og u-Christelig skik des bedre at forrebygge, Stricte maa holde over, og ey mindre selv efterleve følgende Puncter. —

(1.) At høre Missionairens Forslag, om hvis Mangel og feil der kunde indfalde og bør rettes; samt efter befindende Omstændigheder hielpe til sammes Forandring at i Værk stille. —

(2.) At see derhen, det ald u-sømmelig og mistænkelig Omgang med Quinde Kiønnet, saavel af Matrosserne som andre ved Collonien værende forekommes, og strængelig forbydes. —

(3.) At de i sin tiid hiemgaaende, saavel Matroser som andre, tilholdes at med bringe skriftlig Skudsmaal, saavel fra Missionairen, naar nogen er, saa og fra Kiøbmanden, om deres Opførsel i Landet, i den tiid de sig der haver opholdt. —

(4.) At ingen af Collonisterne indlader sig i Ægteskab med Grønlandske Quinder, med mindre de ere i Stand til at ernære en Familie, og forud forbinder sig til at forblive bestandig i Landet; Jtem at det skeer med Forældrenes Minde, om de er saa nær tilstæde at deres Samtycke kand have, men i anden fald ikke uden med Kiøbmandens eller Missionairens godtbefindende, efter de derom apart forfattede Ægteskabs puncter⁶⁾; dog skal Vores Ordre og Tilladelse først indhændtes. —

(5.) Saa maa og have indseende med, at de i Grønlandsk Ægteskab værende og herefter kommende Matroser eller andre, som staaer i Compagniets Tieniste, ved Afregning stedse beholder noget tilgode¹⁰⁾, paa deres nydende Gage, paa det, at naar de ved Døden maatte afgaae, deres efterladende Encker og Børn, af Mangel paa nødtørftig Underholdning, ikke skal komme Compagniet til byrde. —

(6.) At de Grønlandske Quinder i sær de døbte og Catechuminæ, mueligst forskaanes for at gaee paa lange Reiser med Vankundige og ryggesløse Matroser, for ey ved deres idelig Omgang at exponeres Fristelser. —

2.

Skulde nogen af Colloniens Mandskab, imod forhaabning, viise sig halstarrige, u-lydige, eller Modtvillige til Compagniets Arbeide, Dovne og efterladen udi hvad de bliver befalede, liderlige udi Drick eller Guds fortørnelse, ublue i Ord og Omgang med de andre paa Collonien værende Folck, slemme og haarde imod de Arme Hedninger, som de til deels skal omgaaes med, eller og i andre maader fører et u-ordentlig og u-sømmeligt Levnet, da bør saadanne alvorlig, dog beskedentlig, og med ald Sagtmodighed, een og anden Gang formaner til Bedring, men naar dette ey kand hielpe, da at straffes paa Kroppen med Hug, eller og at Mulcteres, til de fattiges Nytte, alt efter Forseelsens Medfør, og Omstændighederne; skulle og en eller anden fremtuure i et saadant u-Gudeligt og en Christen u-anstændigt Levnet, og sig ey efter foregaaende gode Formaninger, eller straffe Bøder,

ville forbedre, da skal J have Frihed, saadanne Halstarrige og onde Minnisker at hiemsende og som for ommeldt, med beviislig og omstændlig-fornøden Underretning, om deres slette Forhold, paa det de her efter Sagens Omstændighed kand vorde anseet og straffede, andre der i Landet ligesindede til Exempel og advarsel. —

Skulle og en eller anden dubieus Casus ved Collonien forrefalde, som udkræver største Forsigtighed at skionne udi; da haver J at anmode Missionairen /: naar nogen der maatte være beskikket :/ om at træde i Conference med eder, saa og til eder tage Assistenten, Bødkeren og Tømmermanden¹¹⁾, og med største Forsigtighed overveje og overlegge paa beste Maade, hvad i saa Fald efter de fleestes Stemmer kand eragtes raadelig at resolve til, og bør naar saadant indfalder, derover en skriftlig Forretning med alles underskrift og Forseigling forfattes, og med første Skibs Leilighed til Directionen hiemsendes. —

3.

Og da J nu denne Collonie imodtager, med alt hvad deraf dependerer, af rørende og u-rørende Effecter, saa maa J eragte eder forbunden, at aflegge til Os, god Reede og rigtig Regnskab, for samme, lige som J og ej maa lade mangle, saaledes at anføre og underrette, den eder nu til Hielp givne, eller herefter givende Assistent¹²⁾, at hand hand gøres habil og skikket til Handelen der i Landet, at kunde forestaae, forinden J selv eder samme maatte fra sige. —

Missionen forsynes i sin Tiid, naar den did komer, med de fornødne Proviand-Sorter og Specerier¹³⁾, efter Spiise Taxten, og lige som der i Landet hidtil brugelig har været, item med frie Fordringskab i deres Embedes-forretninger, som fornemmelig maa skee, naar Fartøyerne udgaar paa Handelstogter¹⁴⁾, men ellers ikkun sielden, og ingen tiid naar Compagniets vigtige affairs ey kand tillade det. —

4.

For alle de eder tilsendende Requisita, af hvad Navn det kand være, haver J at hiemsende eders Quitering, og nøye observere, at Provianden bliver henlagt og forvaret paa de beste og tørreste Stæder paa Collonien, at samme saavel som alle andre Vare, kand viides frie for Bederv og i god Sikkerhed, derefter udveyer og udmaaler¹⁵⁾ J til enhver efter den Spiise-Taxt, som eder er levered, og hvorefter Colloniens Mandskab, saavel for Missionens vedkommende, skal forpfluges og forsiunes, rigtig og ordentlig, og haver J som en god Huuszholdere, blant andet, fornøden Indseende med den som er sadt til Kock, saavel som i almindelighed med alle andre, at intet spildes, eller af u-agtsomhed forødes, ikke heller at nogen i andre maader, hvad enhvers Gierning kand vedkomme, af nogen forsømmes; hvad eder formedelst den i smaa Vægt og Maal udleverende Proviand bliver at gotgiøre, naar med Vægten, imod Forhaabning, ey skulde kunde udkomes, det tilstaaes, Nemlig paa 14 L $\bar{n}$ Kiød, Flesk eller Smør, 6. 7 à 8 $\mathcal{R}$, og paa 100 $\mathcal{R}$ Brød eller Fisk, 2. 3 à 4 $\mathcal{R}$. Saa gotgiøres og til Tractement medens Skibet paa Havnen er beliggende, og Skipperen med Styrmanden spiiser i Land, noget efter Billighed, ey paatvivlende, at menage, som i alle andre, saa og i disse Tilfælde til Compagniets beste mueligst observeres, ligeleedes tillades, naar færsk kand faaes, at kiøbe til Folkenes Forfriskning, i særdeleshed for at conservere dem saa meget mueligt fra Sygdom, da at anskaffe det, men dog saaledes, at det ikke beløber over 10 à 12 Rdrl. Værdie af Kram-Vare aarlig, hvorimod noget paa den daglig forordnede Kost¹⁶⁾ maa spares, som da udi Proviand Regnskabet observeris. —

De indhandlende Landets Producter afsendes, og hid transporteres aarlig med Compagniets Skib, og haver J paa det skyndigste at expedere samme, saa og at tilholde Skipperen uden mindste u-fornøden Ophold at fortsætte sin Hiemreise, medbringende rigtig fortegnelser paa alle der indtagende Vare, samt tilbagebringende Mandskab og Eqvipage, naar nogen, hvis Tiid er forløben, forlanger at repatriere, og ikke /: i fald de ere duelige :/ kand formaaes til at tiene længere, hvortil J dog seer at formaae dem, end skulde det og skee med nogen maadelig Forbedring i deres tillagde Løn, om de ellers som meldt er, findes duelige og deres tieniste der i Landet er fornøden; Thi det er bekiendt, hvor vanskeligt det falder at faae gode Folck herfra til Landet¹⁷⁾, og naar i saa maade, nogen tilstaaes Forbedring i Lønnen, haver J at tilkiende give Os det, som og udi den til Os indsendende Mandtals Rulle behørig at annotere, fra hvad Tiid et saadant Tillæg dem er accorderet, hvilken Mandtals Rulle over samtlige Colonisterne /: hvori rigtig anføres hvorlænge enhver har tient, og hvad Gage de nyde :/ Aarlig med Skibet, dog uden dets mindste Ophold, maae hiemsendes; efter Skibets expedition, som ellers stedse, naar Tiiden det tillader, maa alleting der udi Landet sættes i mueligste god Skick og orden, baade i henseende til Oeconomien, og hvad Reparation paa Huusene med viidere, kand findes fornøden at forretage, som og at være omhyggelig for at indsamle saa megen Tørv eller anden Brendsel til Vinteren, som skee kand, og fornødentlig udfordres, naar da saadant med andet meere nødig eragtende, er skeet, begyndes strax Handels-Togterne¹⁸⁾, hvor udi med Underhavende, i særdeleshed af eder selv, maae viises ald Fliid og Aarvaagenhed, uden at hensees til enten Veyens længde, eller den Haardhed og Besværighed, som deslige Reiser medfører, sættende eder alleene Compagniets Gavn og Handelens beste drivt for Øyne; og continuerer J saaledes med Handelstogterne, saalenge Far-Vandet er navigable, og noget hos Grønlanderne er at bekomme; derefter seer J paa Land opsatt, og vel forstøttet, samt paa beste maader ved gammelt Sælhund Skind, eller Telt forsynet de Fartøyer som om Vinteren ikke bruges, indtil For-Aaret igien ankommer, da J saa tilig som mueligt og Veyerligt det tillader, igien begiver eder paa Handels Reiserne, og fortsætter samme saalenge skee kand, og noget er at bekomme; imidlertid ind samlingen saaleedes skeer, haver J nøye at observere, at det reeneste, beste og friskeste Speck bliver fyldet paa Fustagier for sig selv, og det gamle, eller slettere, naar noget der af faais, for sig, under aparte Merke; ligesaa seer J derhen, at der ikke indkøbes noget slet forbrønt Speck, eller slette Ræve-Skind¹⁹⁾ medviidere, uden nøye derhos at betragte dets rette Verdi, imod de bedre Sorter. —

Paa saadanne Eders Reiser haver J at holde rigtig og ordentlig Journal, fra hvad Tiid Reiserne fra Collonien antrædes, og til Hiemkomsten skeer, samt hvorlangt J har været, med andet meere, som kand være passeret; udi samme indføres, og ved Dag og Datum, alt hvad ellers daglig paa Collonien forrefalder, som kand være af nogen Betydenhed.

Naar Colloniets Mandskab ligger hiemme Vinteren over, og haver indtet at bestille, uden at brygge og bage med andet smaat Huus-Arbeide, maa dem paalægges baade for fornøden Brendselanskaffelse, som og for egen Motions Skyld, Daglig pro persona at anskaffe 1. 2 à 3. Byrder Lyng, alt efter Dagens Længde modereret; saa maa ey heller forsømmes, at samle Drive Træ om Sommeren, naar Tiiden det tillader; der kunde og nogle i blant udgaae paa Skytterie med Vilkaar, at hvad der erhvervis, kommer Collonien tilgode, da ved dessen Fortæring, anden Proviant spares, som i Regnskaberne til Directionens Efterretning, efter det forhen er meldt, bliver at observere. —

6.

Skulde nogen Excesser af Grønlænderne begaaes, enten ved Tyverie eller deslige syndige og forbudne Ting, da maa J med ald Agtsom- og Lemfeldighed søge at formane og straffe dem derfor, og ellers med mueligste Belevenhed og Føyelighed baade selv og ved eders Underhavende, omgaaes dem, saa og nøye paasee, at dem ingen U-ret, eller Overlast i nogen maade af Collonisterne skeer, hvorover stricte maa holdes. —

Saa bliver J og paa det stærkeste forbunden til at have yderste Opsyn med alle og enhver Jndlandske, eller Fremmede, hvem det end og maatte være, at ingen slags Handel, Compagniet til Skade og Nachdeel drives, og i Fald nogle dermed skulde antreffes, bliver Varene dem fra tagne, og de des uden at straffes, enten med Penge Mulct, eller Slag paa Kroppen, alt efter Omstændighedernes Medfør, ligesom J og i Henseende til de Fremmede, holder eder den Kongelige Allernaadigste udgivne Placat af 22. April A^o 1758²⁰), hvorom J vidtløftigere af Os aparti skal blive instrueret, saavidt til eder staaer, allerunderdanigst Efterrettelig. —

7.

Skulde nogen af Colloniens Folck ved Døden afgaae, da Observeres, at deres Efterladenskab rigtig bliver registreret og vurderet, og enten ved første retournerende Skib hiemsendt, om det bestaaer udi noget betydeligt, som ikke der for sit billige Værd maatte findes Liebhabere til, eller og samme ved Auction der paa Stedet at bortsælge, alt efter god Skønsomhed og forrefindende Omstændigheder; Men paa hvad Maade det end skeer, saa bør derfor gøres nøyagtig Reede og Rigtighed til Compagniets og Arvingernes fornødentl: Efterretning, og derover en formelig Forretning hidsendes. —

8.

Maa J og nøye i agttage Aarligen med det retournerende Skib, at hiemsende, og til Directionen aflægge fuldstændige og rigtige Regnskaber, sluttet til hvert Aars Ultimo Junij, over alle forrefaldende Jndtægter og Udgifter, af hvad Navn det være kand, saa at deraf tydelig kand sees, hvad Proviant paa Collonien saa vel af dets egne Folck, som af Missionen i sin Tiid, efter Spiise-Taxten, tillige med de Missionairen tillagde Specerier &C^{tra}, er consumeret, hvad Materialier til Colloniens fornøden vedlige Holdelse er bleven forbrugt, hvor meget til Grønlænderne og andre, af Krammen og Handels Varene er solgt, hvad der i mod igien er indhandlet, ligeleedes, hvad af Colloniens Folck der i Landet, saavelsom af Missionen, foruden den dennem tillagde Kost etc. paa Regning er oppebaaren og igien i deres Løn kommer til Afkortning, og endelig rigtig Fortegnelse over Huuse, med deres Jnventarium, item over Beholdningen af alle Colloniens Vare og Effecter, som ved Skibenes Afgang befindes. —

End viidere observeres at en ordentlig Requisition bliver forfattet og aarlig med Skibet hiemsendt, paa alle de Vare, Proviant og Materialier, som for det næst efterfølgende Aar til Collonien findes fornøden, at maa oversendes, hvormed nøye i agttages, at indtet bliver forglemt af det nødvendige, ey heller meere requireret af hvad det end og være maatte, end til 2de Aars Provision²¹) i det høyeste fornøden gøres, og om nogle Sorter skulde requireres, som Maal eller anden Dannelse behøver at viides paa, da maa J nøye observere, at melde og til Kiende give det; Ligeleedes hvad Bygnings Materialier angaaer, da og at tilføye, hvortil de egentlig skal forbruges. —

Naar altsaa Collonien med 2. Aars Proviant bliver forsynet, da bør, som ellers altiid, paa agtis, at den nye Proviant bliver henlagt i god Behold, indtil

den i Forraad værende gamle først er bleven opspist²²⁾. Om alt forommelte, og hvis ellers maatte passere, som den forhen omtalte Journal der Aarlig hidsendes, ey giver Underretning om, maa J give Directionen fuld Efterretning, saa vel nu, som i den efterfølgende Tiid med alle forrefaldende Leiligheder. —

9.

Der som nogle af Collonisterne, eller Missions Betientere i Fremtiiden forlanger visze fornødne Vare, som ikke ved Handelen ere at faae; saa ville Vi ikke undslaae os fra at tiene dem, med at see samme her indkiøbt, og dennem tilsendt, alleene med de Vilkaar, at de betimeligen reqvirerer det dem i saa maade fornødigende af Colloniens Kiøbmand, som beholder deres Reqquisitioner hos sig, og der imod anfører det forlangte, med Vedtegnelse, for hvem det er, paa sin, des uden Aarlig indsendende General-Reqquisition, for saaledes at kunde have alting samlet paa et Stød, da Vi hver Gang ved Afsendingen vil sætte saa taalelige Priiser derpaa, at vedkommende derved kand være fornøiede. —

10.

Naar J saaledes u-paaklagelig i Compagniets Tieniste eder opfører, som en habil, Reedelig og troe Betient egner og vel anstaaer, skal J derfor indtil videre Aarlig nyde 150 rdl^r i Løn²³⁾, og siden efter Meriter nogen Forbedring, hvilken Løn tager sin Begyndelse fra den Tiid J herfra Reeden af gaaer, og continuerer, indtil Skibet hvormed J i sin Tiid hid retournerer, kaster Ancker her paa Reeden, og des uden skal J til Befordring have Deel i det Løffte²⁴⁾ Hands Kongel. Mayst. udi Octroyen Allernaadigst giver, hvorudi Directionen vil komme eder til Hielp med deres allerunderdanigst Ansøgning og Forrestilling. —

Kiøbenhavn den 25 April A^o 1759.

Oluf Black²⁵⁾, J. F. Wewer.

Joost van Hemert. S. V. H. Gram.

L. S.

Anmærkninger.

Ved sammenligning vil det ses, at denne instruks paa en maade danner grundlaget for den almindelige instruks af 19 april 1782 (Diplom. groenl. 364—90), som var gældende til helt op imod nutiden, idet dennes indhold i det store og hele er en videre udformning af, hvad allerede her er sagt. —

- 1) Noget sted af navnet Mannuck kendes ikke i Grønland. Muligvis kan der være tænkt paa Maneq (Manermiut), i hvis nærhed Egedesmindes koloni, da den flyttedes, blev placeret. —
- 2) Det alm. octrojerede handelskompagni stiftedes 1747 og overtog fra 1750 Grønlandsmonopolet fra Jac. Severin, jfr. L. Bobé: Den grønland. handels og kolonisation historie, Medd. bd. 55, nr. 2. —
- 3) fremmede σ : de hollandske hvalfangere, som tillige drev handel med de indfødte, hvorsomhelst de kunde komme til det. —
- 4) connivere: (lat.) se gennem fingre med (egtl.: lukker øjnene til). —
- 5) En kolonis distrikt regnedes 15 mil til hver side. —
- 6) extendere: (lat.) udbrede, udstrække. —
- 7) Der holdtes ved kolonierne ikke blot dansk Gudstjeneste om søndagen, men ogsaa hverdagsandagt for kolonisterne. —
- 8) Der var ikke missionsstation ved den af N. Egede anlagte koloni. Egedesminde fik først missionær 1769. —

- 9) Efter handelskompagniets tiltrædelse af monolet maatte enhver af de underordnede kolonister for at opnaa ægteskabstilladelse underskrive en kontrakt, som bl. a. forpligtede dem til altid at forblive i landet og at opdrage deres eventuelle børn til gode Grønlændere. —
- 10) beholder noget tilgode: dette var meget vanskeligt at praktisere, da de »gemenes« pengegage var yderst ringe og kun i sjældnere tilfælde overskred 36 rd. aarlig; det blev derfor senere ordnet saaledes, at ogsaa de underordnede gifte skulde gøre indskud i den alm. enkekasse. —
- 11) De her nævnte funktionærer er de samme, som fra kolonisationens begyndelse tilligemed Hans Egede udgjorde »koloniraadet«. —
- 12) Assistent: Jens Larsen Smidt (1736—1806); jfr. ovenfor anm. til sd. 238 l. 25. —
- 13) Proviant-Sorter og Specerier: 1 portion »officersdeputat« for et aar bestod af 107 $\bar{u}$ smør, 90 $\bar{u}$ røget flæsk, 107 $\bar{u}$ saltet lamme- el. 140 $\bar{u}$ saltet oksekød, 365 $\bar{u}$ skonroggen el. 470 $\bar{u}$ »blødt brød«, bagt i landet, 8½ skp. byggryn, 4 skpr. ærter, 78 $\bar{u}$ tørfisk, 2 td. 11 ottingkar malt og 6½ $\bar{u}$ humle. Var »officeren« gift, fik han ½ portion mere. Af »specerier« (o: urtekramvarer, vin etc.) fik en »officer« for 50 rd. aarlig. »Gemen mands« kostdeputat var ⅓ mindre end »officersdeputatet« og dertil hørte ingen »specerier«, men var manden gift, kunde han faa ½ portion deputat for 14 rd. aarlig. —
- 14) Missionærernes omrejser med togtebaadene var ofte til liden nytte, idet de jo maatte rette sig efter handelstiden de forskellige steder, og købmanden eller assistenten, som ledede togtet, var som regel utilbøjelig til at vente paa, at missionæren skulde tage sig tid til sine forretninger. Som regel varede det derfor heller ikke længe, før en missionær selv skaffede sig fartøj, som regel konebaad. Og med hensyn til vinterrejser i Nordgrønland havde handelen sletingen forpligtelser overfor missionærerne. Da Egedesmindes første miss. Hans Tulle skrev desangaaende til missionskollegiet, fik han til svar, at »vil han have voiture for vinteren, faar han skaffe sig den selv«. —
- 15) Kostrationerne udvejedes som regel for 14 dage ad gangen. —
- 16) Den daglig forordnede Kost: den »Spiisetaxt, hvorefter de udi det kgl. octroyerede almindelige Handels Compagnies Tieneste staaende Mandskaber ved Collonierne i Grønland forfleges« lød saaledes:
Søndag:	Morgen:	Brændevin;	Middag:	Flæsk og Erter;	Aften:	Erter.
Mandag:	—	Grød	—	Grød	—	Grød.
Tirsdag:	—	Grød	—	Erter	—	Erter.
Onsdag:	—	Grød	—	Grød, Fisk	—	Grød.
Torsdag:	—	Grød	—	Kiød, Erter	—	Erter.
Fredag:	—	Grød	—	Grød	—	Grød.
Lørdag:	—	Grød	—	Grød	—	Grød.
- 17) Vanskeligt — — at faae gode Folck herfra til Landet: derfor prøvede Jac. Severin baade med jyske bønderkarle fra sit gods Dronninglund og senere med »Nordlandskarle«. Blandt begge slags var der flere, som viste sig fortrinligt egnet til landet og opnaaede ledende stillinger. —
- 18) »Høsttogterne« kunde strække sig helt hen i november og december og var ofte farlige; der skete flere gange forlis, hvorved mennesker omkom. »Føraars- togterne« begyndte i Sydgrønland ofte allerede i febr.—marts, i Nordgrønland som oftest først hen i maj; disse var for det meste ufarlige, men kunde, naar der var is, trække længe ud. —
- 19) slette Ræve-Skind o: skind fra fældetiden. —
- 20) Placat af 22/4 1758: jfr. Diplom. groenl. sd. 327 f. —

- 21) 2de Aars Provision: af hensyn til eventuel skibsideblivelse skulde kolonierne altid være forsynet for 2 aar. —
- 22) Denne bestemmelse medførte ofte, at dele af provianten, navnlig smør og kød, var mindre gode, naar de udleveredes til forbrugerne i Grønland. Klager over dette forekom meget ofte. —
- 23) Den sædvanlige begyndelsesgage for købmand var dengang 100 rd., for »ober-assistenten« 60 rd. og for assistenter 50 rd. For en købmand var topgagen 200 rd., men dette naaedes langt fra af alle. Det er saaledes en meget pæn begyndelsesløn, N. E. fik, men herved er naturligvis taget hensyn til hans tidligere tjeneste i landet, uagten denne faldt før kompagniets tid. Foruden gagen havde handelsbetjentene visse procenter. —
- 24) Kgl. løfte om befordring efter endt tjeneste i Grønland jfr. Jac. Severings oktrojkontrakt af 15/3 1734, § 4 (Diplom. groenl. 228).
- 25) Oplysninger om de her nævnte direktionsmedlemmer: *Oluf Blach* (1694—1767), af aarhusiansk storhandelslæggt; tog 1727 borgerskab i Kbh.; 1729—40 var han ligesom Jac. Severin medindehaver af det finmarkske monopol; 1763 direktør for handelskompagniet; død som etatsraad. — *Johann Friederich Wever* (1699—1759), af tysk herkomst, oprettede ca. 1740 firmaet Wever og Fabritius i Kbh., veksel- og kommissionsforretning; var participant i asiatick kompagni fra 1740, blev 1746 meddirektør for det kgl. vestind.-guineiske komp., fra 1747 i det alm. handelskomp. og 1755 i det afrikanske komp. Død som etatsraad, overformynder og meddirektør for opfostringshuset. — *Joost van Hemert* (1696—1775), af nederlandsk slægt, men født i Kbh., tog 1727 grossererborgerskab, drev veksel- og kommissionshandel og grundlagde det store handelshus J. v. H. og sønner. Dir. i asiatick komp. 1743—52, i det vest.-guineiske komp. 1747—54 og i det alm. handelskomp. 1757—69. Død som etatsraad. —

TILLÆG II.

Af »Adressekontorets Efterretninger« 1765, nr. 85.

Anmærkninger.

Efterretninger om Grønlandernes eenfoldige og naturlig uskyldige Tænkemaade, for hvilke vi og vore Læsere har Velbyrdige H^r Capitain *Egede* at takke, der er en Søn af Sal. H^r Superintendent *Hans Egede* og som i 26 Aar har opholdt sig i Grønland, hvor han har optegnet disse Anmærkninger foruden andre.

Da en Kone ved Navn *Arnarsak*, som havde været i Kiøbenhavn 1740, hvor hun havde seet mange Ting, som hun forundrede sig over, og især over de store og prægtige Bygninger, hvilke hun meente, ikke vare byggede ved Menniskens Hænder, hørte, at det var mit Alvor, jeg vilde hiem til Kiøbenhavn, sagde hun: bliv hos os, thi her har du al den Frihed, du kand forlange, i Kiøbenhavn har jeg været et Aar, men jeg forlanger aldrig at komme der tiere; thi baade Hunger og Sygdom hang mig over, intet kunde jeg fortiene, ikke heller maatte jeg gaae, hvor jeg vilde, for at fange og skyde noget, førend der kom en rød Mand med et Par Knævels-Barder og Kaarde samt Bøsse i Haanden og jagede mig bort; jeg saae saa mange af disse røde Folk, som idelig satte Skræk i mig, og hvad skal jeg troe, de kunde leve af? Jeg saae dem alletider gaae i prægtige Klæder, med fulde Gevær,

spadserende op og ned ad Gaderne heele Dagen, uden at bestille noget til at klæde og føde sig af; Saa jeg troer virkelig, at de maae være Hexemestere, der kand leve af Intet; og som du nu ogsaa er bleven Capitain, troer jeg dog ikke, du kand ernære dig paa samme Maade. Jeg saae des foruden mange Betlere, ja dem, som gik med deres Børn omkring og græd for Klæde og Føde; Jeg saae heele Gaderne vrimle baade af rige og fattige Folk, uden at arbeyde eller skyde og fange noget, og dog var der Føde nok at see, som andre Folk gik med; men ingen kunde faae noget af dem, uden de havde noget unyttig Tøy, som de kaldte Penge, og hvor skulle vi tage dem fra? Jeg kunde ingen finde, og andre ikke heller, hverken i Marken eller paa Gaderne; Derfor kand du blive her i Landet og nære dig, og ikke reyse hiem til din egen Ulykke etc.

Anno 1764 den 4 August var jeg færdig at forlade Grønland, og ventede nu ikkun paa god Vind, Grønlænderne kom samme Tid, at tage Afskeed med mig, som den de kiendte best og havde været hos dem i Landet udi 26 samfulde Aar*). Deres fleste Formaninger til mig vare om Krigs-Standen; da de forud vidste, at jeg var benaadet med Capitains Character af Infanteriet, forbøde de mig meget, at jeg ikke maatte blive i den Stand; de foregav, siden jeg tilforn havde fortalt dem om Krig og Feyde, at det var de unyttigste Folk, der lod sig hyre, klæde og føde, for at slaae andre Folk ihjel, og at plyndre sine Næster; thi saadanne Folk hos dem, sagde de, kalder de for Mordere og Tyve; Andre derimod taledede lidt mildere om den Stand, sigende: at det var godt nok at være færdige at tage imod Fienderne naar de kom, dog ikke at slaae dem ihjel, men bare prygle dem bort, saa kunde de imedens der var Fred, fare ud og skyde Hvalfiske og Sælhunde, samt andre Dyr paa Landet, ligesom du har gjort hos os; og hvad vil du nu hiem til dit Land efter? da der er intet at fortjene der for en Krigsmand, og allerhelst nu, siden der er Fred. De andre Grønlændere som har været i Kiøbenhavn, har fortalt os, at der var intet at fortjene; og om nogen vilde enten skyde eller fiske, eller giøre andet Arbeyde, saa kom Morderne /: saa kalder de Soldaterne :/ og jagede dem derfra, saa de maatte blive i Kiøbstæderne, og see paa Stads og Pragt, hvilket ingen kand leve af; Men jeg maatte svare dem, at det forholdt sig langt anderledes, end de meente; thi jeg skulde nu ey til Kiøbenhavn for at leve af at slaae Folk ihjel og plyndre dem, men vor allernaadigste Konge havde lovet mig et roeligt Leve-Brød, fordi jeg havde været saa længe der i Landet, og underviist dem om Gud, og lært dem det, som kunde være dem og deres Land til Nytte, hvilket de ogsaa takkede for.

Den 5 August, da Vinden var contrair, kom en af mine Arbeydskarle**), som i nogen Tid havde været forlovet med en ung Grønlandsk Pige, og bad, at jeg den Dag vilde holde hans Bryllup førend jeg reyste bort; Dette gjorde jeg ogsaa; men da Præsten***) skulde til at vie dem, bleve der mange indkaldede, for at see paa Ceremonierne. Da den unge Brud saae det, vilde hun løbe bort, og sagde, at dersom de tillod nogen at komme ind og see paa dem, vilde hun aldrig gifte sig; thi hos dem er det en stor Tort, om nogen Pige godvillig siger en Mandsperson ja, og er venlig imod ham udi andres Paasyn; thi saadanne blive holdte for Skiøger hos dem. Jeg maatte da føye Bruden og jage dem ud, saa nær som nogle Koner, der endelig vilde see derpaa. Da nu Vielsen havde Ende, satte Bruden sig ned at græde, og beklagede sig, at hun vist nok blev bagtalt af de andre, og hvorfor hendes Mand ikke blev tilladt at tage hende med Magt som brugeligt var, saa havde hun nu ingen Tort skeet. En anden Pige, som ogsaa stod hos, sagde: jeg vidste nok, at man skulde overgaae Skam og Tort, og derfor sagde jeg min Kiereste op i Tide; thi før skal jeg

*) N. E. havde ikke været 26, men 24 aar i Grønland, nemlig 1721—36, 1739—43 og 1759—64; her regner han aabenbart aarene 1736—39 med som permissionsaar.

**) Vistnok den norskfødte Jon Gundersøn, gift med Grønlænderinde Giertrud.

***) H. C. Glahn.

aldrig gifte mig, naar det skal saaledes forblive, at vi skal staae offentlig og lade os bekiikke af alle, og høre Tale om Barsler, og at optugte Børn, og at vi skulle være glade. Fy for Skam, skulde vi tee os lystige, for det, vi fik en Mand; ney, vi maae heller skamme os og græde. Da nu dette havde Ende, lod jeg dække et stort Bord, hvor Brud og Brudgom sad øverst, og Resten af saa mange som kunde rummes; men Bruden sad stedse nedslagen i en heel Time, og indtil jeg opmuntrede dem med lidt Viin og Øll, samt ved Skaalerne lod give nogle Kanonskud. Mandfolket syntes meget herligt herom, og ønskede sig samme Skiæbne, naar de engang vilde gifte sig; men Pigerne syntes slet ikke derom, foregivende, at det var imod al Ærbarhed. Da nu Aftenen kom, gik vi alle glade hiem, efter at jeg havde formanet dem til det Gode; men Bruden bad sig Lov, at blive for sig selv i nogle Dage. Dette var nu ikke min Sag; men det skulde hun tale med hendes Mand om, sagde jeg til hende. Hvordan det blev siden, veed jeg ikke, thi jeg gik til Seyls om Morgenen og befaled dem Gud i Vold.

Anm. Da Niels Egede 1764 rejste hjem, gjorde Grønlænderne alt, hvad de kunde, for at holde ham tilbage. Saaledes stillede en udøbt kone ham det spørgsmaal: »om det ey var en Mand tilladt, som paa nogen Tiid var reyst fra sin Kone, at gifte sig igien paa det Sted, hvor han kom hen og derpaa atter naar han fik Lyst at reyse hiem til sit Fædrene-Land, at forlade den nye?« Paa spørgsmaal erklærede hun, at aarsagen til hendes forespørgsel var, at Grønlænderne »nødig vilde miste Capitainen« og derfor forsøge at »stifte et Partie« mellem ham og en pige ved kolonien paa det vilkaar, »at Contracten kunde stiles paa visse Aar«. De haabede da, at det skulde blive »ligesaa vanskeligt for ham at forlade sin nye Kone, som at blive borte fra sin gamle«, saa de kunde beholde ham hos sig hele hans liv. (Glahns dagbøger, Grønl. Selsk.'s Skrifter IV, sd. 25).

TILLÆG III.

Fra Niels Egedes sidste levetid.

I en pakke »Grønlandske Breve 1775—82«, som beror blandt den grønlandske handels arkivsager paa Rigsarkivet, findes ialt kun to skrivelser fra Niels Egede, begge fra 1781. Den første af disse viser, at han endnu ikke paa det tidspunkt havde i sinde at forlade Grønland, og af den anden fremgaar det, at han trods sin fremrykkede alder og dermed følgende svageligheder rimeligvis aldrig vilde være hjemgaaet, hvis ikke hans hustrus helbredstilstand havde nødvendiggjort det.

Da dette rimeligvis er det sidste skriftlige, der foreligger fra Niels Egedes haand, skal begge brevene meddeles her.

1.

Pro Memoria!

Mit Ønske er, at dette maatte finde mine Høye Patroner¹⁾ ved Lived og ved goed Helbred, hvilke(t) inderlig skal fornøye mig.

Jeg har for nærværende kun lidt at skrive, thj mine Kræfter tager daglig av, dog har ieg, efter ordre, giort hvad ieg kunde²⁾ med mit fattige Raad.

Hafde Vinteren været taa(le)lig, havde vi næst Guds Hielp giort goed fangst. Hvilke(t) Commandeur *Grott*³⁾ ved Løkkelig hiem komst best kand fortælle.

Det er nu ganske vist, at saa lunge ieg har været her i Landet, ikke har Erfaret saadan haard og ustadig Vinter som i aar, og det har ogsaa Grønlænderne sagt, hvor ofver de har lidt temelig nød under tiden.

Hvad Grønl: giold⁴⁾ angaaer, da har de vel Laaved at betale naaget lidt hvert aar, men i aar kand de ikke; løfterne ere gode nok, men de holder kun lidt derav, saa lunge de kand faae andet av den som er Kiøbmand, de trænger alletider, og det er de Selv skyldig udj, saasom de ere i almindelig(hed) kun Slætte Huusholdere.

Hvad de 2de aars Antægnelser⁵⁾ angaaer at besvare, da følger de nu med same Leilighed til naadigst Eftersyn.

Hvad Kiøbmand *Sandholt*⁶⁾ angaaer, som hafde ordre for at tage moed Materialr: av mig, men som hand ikke strax havde Leilighed at see dem Efter, og give mig Qvitering der faare, og tængete at det var tids nok til for aaret, men imidlertid brugte hd: dem til adskillige Ting, siden hand Efter Høye ordre skulle være Kiøbmand, og da hand nu havde taget Sagerne for sig og skulle qvitere mig der faare, kom min Søn *Jørgen F: Egede*⁷⁾ hid, og Efter Høye ordre skulle være Kiøbmand her ved H: borg, og Kiøbmand *S Sandholt*, at forføye sig til Colonien Sør *Friderichs Haab*, for der at være Kiøbmand.

Nu kand de Høye Herrer Selv naadigst indsee, at det var umuelig i saadan Hast at Clarere alting, thj hand hafde nok med at giøre Leverenze til sin Suggestor, og at Expedere Skiibene med, men motte tage den store Fisker-Baad⁸⁾ Søer Efter, for at bierge sin Kone og sit lidet Barn og sine Boeskab og skynde sig avstæd, for at aname Colonien der Søer. Og da ieg nu skulle til at see Efter mine Sager som var Leveret til Kiøbmand *Sandholt*, men ieg kunde ingen Reede finde der i, men folked her fortalte mig, at *Terkil Nielsen*⁹⁾ som var formand paa den store fisker-Baad, hafde stendig taget til den, baade Et og andet, mig uafvidende.

Nu har ieg vel skreved Kiøbmand *Sandholt* til, at hand ville underrette mig om, hvad de tid Efter andet har taget til Baaden; men nu bliver vel undskyldingen denne, at siden den store Baad blev tilsat¹⁰⁾ med Mand og alting paa sin Søer Reise til *Julianis haab*, Kand hand ingen nøye Rægning give mig der faare, her er for lang Vey i mellem og skielden falder nu nogen som farer her i mellem¹¹⁾, saa ieg ingen Svar derpaa eller Bud kand faae til ham, altsaa har ieg giort deri hvad ieg har kunde(t). —

Min Søn behøver en goed Assistent. Hvad Viddere angaaer, forteller nok Commandeur *Grott*, (han har) laaved omstendeligen at fortelle alting, ieg er, for nærværende, ikke istand til at skrive udførlig, men vil have mig recommanderet hos de Høye og naadige Herrer, og forbliver stedse de naadige

Herrers

underdanige

troe Tienere

Colonien H: borg i Grønland

dj: 10de April 1781¹²⁾ :/:

N: Egede.

Pro Memoria!

Ieg har underdanigst d: 10de Apriil, skreved med Commandeur *Grott* som gik her fra nord paa Hvalfangsten¹³⁾, de Høye Herrer til, og nu med denne Commandeur *Boe Boesen*¹⁴⁾, som her kom ind til os d: 10de May same Aar, tager ieg mig paa nye den friehed at igientage det saame.

Siden her nu inted er for mig meere at bestille, og Svagheden daglig tager til, vil ieg underdanigst bede, at de Høye og naadige Herrer vil tillade mig at Reisse hiem, og at ieg naadigst maatte nyde den same Pention¹⁵⁾, 200, og i stæden for Huus, Kost og Jldbrand som ieg nyder her ved Colonien H:borg, ønsked at nye penger i den stæd, hvilke(t) ieg underdanigst bør takke for som en Belønning for min Lange tjeniste i det Haarde Land, hvor Alder og Svaghed nu først for alvor ytrer sig, nødis ieg der for underdanigst at forlange min dimission herfra Landet, og hvis ieg med mine Raad og andet mere kand være Grønland tienlig, skal det ikke fattis mig paa Vilien.

Den Giæld som Grønland blev skyldig for aar 1779, da her ingen fangst blev, formedelst den sterke Jislæg overalt, haaber ieg at faae det meste Iindcasered inden ieg forlader Landet. —

Den 10de May, kom uforvarende Commandeur *Boe Boesen* norden fra Gudhavn, og hafde der lagt Vinterleye¹⁶⁾, og som Commandeur *Grott* ikke Enda var kõmen norden fra sin Hvalfangst, har *Boe Boesen* begynt at Ladde, og intager det som er her indhandlet ved Colonien H: Borg.

Ieg hafde Enda ikke iaar forlangt at kõne hiem, hvis voris Omstendigheder hafde tilladt det, thj min Kone er mest at beklage som har Een ulægelig Skade i Ryggen, hvilke(t) de hiemkõmende best kand sige, Gud ved om vii til den tid kand Leeve, skie Guds Villie der udj. —

Ieg takker den Høye Direction for den Naade, at de tillod min anden Søn *Hans Egede*¹⁷⁾, som er En sterk arbeysd Karl, at kõne til Suk: Toppen, hand har ingen Begreb til at lære noget, hvor faare ieg har antaget ham paa Directionens Vegne til at være Arbeids Karl, thj ieg syntis at det var ubilligt hand skulle trække Kost og Løn for inted, det var ioe et ærligt arbeysde. Men som her nu fattis folk her ved Colonien, var vi nøed til at beholde ham, hvilke(t) ieg formoder ikke bliver unaadig op taged. —

Siden ieg nu ingen fordeel kand have til at recommendere nogen /: uden mig selv :/ vil ieg igientage det som ieg, for 3de aar siden, skrev de Høye Herrer til om, at de folk som vare æddruelige, skikkelig(e) og arbeyssõme, maatte tilladis at gifte sig¹⁸⁾ her i Landet, thj saa hafde Directionen stendig skikkelige folk, thj skal de kaldis hiem, og uduelige igien i deris Stæd, er Landet til Skade, og Directionen til bekostning, nu har nok de Høye Herrer, siden den tid, ærfared, at de som ere gifte med skikkelige og Eftertænksomme folk, har nu saadan nøtte av deris Børn, at de baade er Landet tienlig(e)¹⁹⁾, til hand verker, Hvalfangsten, Sælhunde fangst etc.; kand taale meere ondt end nogen dansk Mand, gjør alt deris Arbeysde med Løst, de koster ioe ikke Directionen noget, og naar man ved Colonierne behøver hielp, ere de strax til tjeniste²⁰⁾.

Ieg ved vel, at det er dem som er der imod, men de har uden tvil deris Intresse der under; nu ere ogsaa Grønlanderinderne bedre oplyste, saa de ikke giver noget Dansk fruentimer Efter, havde *Hamon*²¹⁾, *Hind*²²⁾ og andre som Directionen har taget stor Skade ved, ville(t) have lystred deris grønlandske Koner ad, hafde det været bedre for dem, saa mig synis at det ikke burde nægtis; tag nu ikke min Dristighed ilde op, thj ieg har slæt ingen nøtte der av. —

Siden ieg nu maae forlade Grønland, om det bliver tillat, haaber ieg at de naadige Herrer tilsender min Søn *I: F: Egede*, Een goed Assistent, som er vandt til ondt, saadan En som mons^r *Bistrup*²³⁾, der er Assistent ved Sukkertoppen, eller som mons^r *Lunde*²⁴⁾, der er Hvalfanger Assistent, dem kiender ieg for dygtige, thj de ere baade ædruelige og hurtige, thj min Søn har taget sig Vand over Hode²⁵⁾, tag nu ikke unaadig op min skrivemaade thj ieg er skrøbelig baade paa Synen og Hukommelsen. —

Videre har ieg ikke denne gang at ærindre som ieg synis æfter mit Enfoldige Begreb; om det kand være tienlig, det Raader nu de Høye Herrer Selv faare Hvad De finder Raadeligst kand være, og som Svagheden minder mig maae ieg holde op og derfaare vil have mig recommanderet, hos de Høye og naadige Herrer, og med største Submission henlever til min Døed

De Høye og naadige

Herrers

underdanige

Tienere

Colonien H: borg i Grønland

dj: 18 Iuny 1781 :/:²⁶⁾

N: Egede.

Af købmand *Jørg. Fred. Egedes* skrivelse til Direktionen, dat. Holsteinsborg d. 11 juni 1782.

»Efter 15^{en} Aars værende her ved Colonien, gaar nu mine gamle Forældre og Eeneste Søster²⁷⁾ hiem med Skiibet *Friderichshaab*, Herren være Deres Led-sagere og føre Dem Løkkelig og vel Hiem, saa de, fornemlig min gamle og svage Fader kunde hiemme nyde Roe paa Sin gamle Alder, for det meeget Onde Han i dette haarde Land haver udstaaed — — —.«

Anmærkninger.

- 1) Med »Patroner« menes handelsdirektionen. Dennes daværende medlemmer jfr. L. Bobé: Den grøn. handels og kolonisations historie indtil 1870, Medd. om Grøn. bd. 55, nr. 2, sd. 108—10. —
- 2) giort hvad ieg kunde o: som inspektør for hvalfangsten ved Holsteinsborg, jfr. indledningen sd. VIII. —
- 3) *Grott*: Peter Iansen Grooth, hvalfangerkommandør, fører af skibet »Baron Krag Juel Wind«. —
- 4) Grønlgield o: de hvalfangende Grønlænderes vareoptagelse paa borg, som N. Egede altsaa har staaet til ansvar for i egenskab af hvalfangstinspektør, men som iøvrigt var lovhjemlet ifl. bestemmelserne. —
- 5) Antægnelser o: til hvalfangstregnskabet. —
- 6) *Sandholt*: Abraham Martinus Sandholt, født 1740 i Børglum som søn af studiosus og degn Thomas Ebbeson S. og Mette Maria Hviid. Uddannet som snedker og kom som saadan til Godthaab ca. 1770. Var assistent sst. i hvert fald fra 1773, i Holsteinsborg 1776; købmand i Frederikshaab 1779, i Holsteinsborg 1786, men hjemgik 1787 som følge af konflikter med inspektør Bendt Olrik; boede 1790 som pensionist i garver Hofmanns enkes gaard ved Nørrevold;

- død ca. 1808. Hans broder Ebbe S. (død 1805) var fuldmægtig i det militære varedepot. A. M. Sandholts hustru hed Ane Maria, f. ca. 1736, død 4 febr. 1809 i Kbh. — Deres nedenfor nævnte »lidet Barn« var født i Holsteinsborg 30 sept. og døbt 7 okt. 1777 med navnet Mette Maria. —
- ⁷⁾ *Iørgen Frederik Egede* (1748—1807), N. E.'s ældste søn, jfr. indledningen sd. IX. —
- ⁸⁾ den store Fisker-Baad: anskaffet og benyttet til fiskeri af helleflynder og kabliau paa Holsteinsborgs fiskebanke. —
- ⁹⁾ *Terkil Nielsen*: baadsmand, ansat i Holsteinsborg 1776. —
- ¹⁰⁾ tilsat: fartøjet forliste under nedbringelse af handelsvarer til Julianehaab, oplagt ved Frederikshaab, i sommeren 1779. —
- ¹¹⁾ sjelden nogen som farer her imellem: dette viser, i hvor høj grad Grønlandernes vidtstrakte omflakken, som endnu fandt sted over midten af aarhundredet, nu var aftaget og afløst af fastere beboelse. —
- ¹²⁾ Paa skrivelsen er tilføjet flg. notat: Indkom med Comd^r Grooth, Skiibet Baron Krag Juel Wind d: 25de Juny 1781. —
- ¹³⁾ gik her fra nord paa Hvalfangsten: skibet var ankommet til Holsteinsborg i oktober el. november 1780 og havde overvintret der til foraaet 1781, da det gik paa fangst op gennem Davisstrædet til Diskobugt for at komme de engelske hvalfangere i forkøbet. —
- ¹⁴⁾ *Boe Boesen*: Boy Bohn, hvalfangerkommandør, fører af snauskibet »Disco«. —
- ¹⁵⁾ samme Pension σ : som hans dahavende gage, han havde altsaa faaet 50 rd. paalæg siden sin genantagelse 1759, jfr. tillæg I, § 10. —
- ¹⁶⁾ lagt Vinterleye: De om efteraaet opkomne hvalfangerskibe overvintrede sædvanligvis ved Holsteinsborg, Godhavn og Jakobshavn, gik paa fangst tidligst muligt om foraaet og hjemgik derefter med last fra kolonierne for paany at udgaa i august—september. —
- ¹⁷⁾ *Hans Egede* (1747—1805) ældste barn af N. Egede; jfr. indledningen sd. IX. —
- ¹⁸⁾ maatte tillades at gifte sig: det er interessant at se, hvilken forandring der var foregaaet med N. Egedes syn paa blandede ægteskaber siden 1770, da han skrev sin Grønlandsbeskrivelse; hovedaarsagen er naturligvis den, at børnene af disse ægteskaber nu var voksne, og havde vist sig gennemgaaende at være godt opdragte og velegnede baade til landets, missionens og handelens tjeneste. —
- ¹⁹⁾ Landet tienlige: paa forslag bl. a. af nedennævnte købmand Hammond udgik der 1777 direktionsordre til kolonibestyrerne om at paase, at drengebørn af blandede ægteskaber opdrages til nytte for tjenesten i landet, saaledes købmands- og assistentssønner til handelen, haandværkersønner til faderens profession og arbejdsfolks sønner til togtning, hvalfangst etc. Ifald dette iagttoges og det viste sig, at børnene tegnede godt, kunde der ventes understøttelse fra direktionen til deres opdragelse. — I løbet af de sidste decennier af 18 aarh. ansattes adskillige blandinger i forskellige stillinger i landet, bl. a. mange som kateketer i missionens tjeneste, hvilket i øvrigt allerede var sket tidligere. — Andre oplærtes af indfødte slægtninge i »det nationale erhverv« og blev dygtige fangere. — Pigebørn af blandede ægteskaber var det som regel vanskeligere at faa ambligeret, naar de ikke blev gift med danske eller indfødte tjenestemænd, hvad dog en meget stor del af dem efterhaanden blev. De ublandede Eskimo-fangere vilde nemlig ikke gerne ægte saadanne, da de ansaas for at være forfinede og fordringsfulde, og selv brød de sig hellerikke om at blive gift med fangere, da de ikke var vant til det primitive fangerliv (jfr. iøvnr. min afhandling om inspektør N. R. Bulls Sydgrønlandsbeskrivelse 1802 i Grønland).

Selsk.'s aarsskrift 1918, sd. 24—25). — Det blev derfor allerede i 1780-aarene paalagt kolonilederne at se hen til, at pibebørn af blandede ægteskaber opdrages »paa grønlandsk«, og det stilledes endog i udsigt, at saadanne ved giftermaal med fangere eventuelt for handelens regning skulde kunne udstyres med medgift, bestaaende af konebaad, telt o. l. —

- ²⁰⁾ ere de strax til tjeneste o: de kunde engageres paa stedet, saa at man ikke behøvede at vente, indtil nyt mandskab udsendtes fra Danmark. —
- ²¹⁾ *Hamon*: Johan Christopher Hammond (1731—78), jfr. ovenfor anm. til sd. 238. Han stammede fra en fra Suffolk i England til Trondhjem indvandret slægt. Hans børn betegnedes 1799 som »duelige Grønlandere og blandt de bedste Fangere ved Omenak«. —
- ²²⁾ *Hind*: Peter Lorentz Hind (1729—94), jfr. ovenfor anm. til sd. 239. Hans fader, cand. theol. Jens H., var Hans Egedes fætter, og hans moder, Geschen Kirstine Søeblad, var datter af Hans Egedes søster Kirstine. —
- ²³⁾ *Bistrup*: Jens Nicolai Bidstrup (ca. 1750—96), jfr. ovenfor anm. til sd. 162. —
- ²⁴⁾ *Lunde*: Niels Larsen Lunde, født 1750, vistnok i Jylland; 1758 hvalfanger-assistent i Qerrortussoq ved Holsteinsborg, 1787 købmand i Sukkertoppen, hjemgaaet 1788, men atter udgaaet 1789 som hvalfangerass. ved Igdlutsiaq under Ritenbenk., 1790 købmand i Ritenbenk, 1799 i Jakobshavn, hjemgaaet 1801; var senere bud ved fattigvæsenet i Kbh., død der 19 jan. 1810. Gift 1789 med Frederica Dorthea Swenstrup (ca. 1768—1807). Deres søn, den kendte industridrivende og socialpolitiker Peter Frederik L. (1803—93), jfr. Dansk Biogr. Leks. XIV sd. 574. —
- ²⁵⁾ taget sig Vand over Hode o: har altfor meget at tage vare paa, —
- ²⁶⁾ Paa skrivelsen er tilføjet flg. notat: Indkom med Comdr Boy Bohn, Skiibet Disco, d. 20de July 1781. —
- ²⁷⁾ Eeneste Søster: Gjertrud Lovise Egede (1757—94), gift med missionær Wiborg i Godthaab; jfr. indledningen sd. IX. — Hun kom ikke mere til Grønland, idet hendes mand døde i Godthaab 26 febr. 1783. — Grunden til, at hun fulgte til Danmark med forældrene, har formodentlig været disses svagelighed. —

REGISTRE

A. Sagregister.

- Aalekragen se Skarven.
Aandemanere 325 f. — se Angekkut.
Aandemaneroplæring 14.
Aandemanerséance 12 36 68 262.
Aandemanersprog 41 43 71 321.
Afsked med Grønlønderne, Alsbachs 205.
— — Hans Egedes 13. — — Niels Egedes 140 205 f. — — Poul Egedes 103.
Afskedsprædiken, Poul Egedes, V 109 301. — — Missionær Wetzels 161.
Afskedstagen, Grønløndernes med Niels Egede 182.
Afstraffelse 133 134 136 137 154.
Altergang, Grønløndernes første 87. — Grønløndernes tanker om 158.
Amuletter 17 35 59 79 84 106 112 163 173. — bortkastning af, V 28 29 30 36 163.
Anabaptister 276.
Angekkut (aandemanere) 7 27 28 30 35 38 42 f. 47 49 50 52 56 58 59 60 62 64 65 67 77 81 82 87 90 104 106 108 127 129 132 138 140 144 146 147 153 154 156 158 166 167 168 171 173 175 176 177 184 185 187 188 190 198 201 204 244 246 262 263 266.
Angekok, Poul Egede antages for 66.
Angelica, indsamling af 197.
Angeltaske se Havlit.
Angiaq, et spøgelse 33 58 83 108.
Annales ecclesiae Danicæ, Pontoppidans 299.
Arbejdsfolk, indfødte 164.
Arkiv, grønl. handels IX.
Armerede skibe, danske 295. — —, hollandske 295.
Aske, som middel til at drage sæler til 11.
Astronomi, Grønløndernes 44 f.
Astronomisk kikkert 33.
Audiens 114.
Bagtaleleslyst, Grønløndernes 245.
Bardehvaler 248 f.
Barnedaab, begæring om 79.
Barnemord, en faders 46.
Batterianlæggelse 142.
Begravelse, Europæeres 22 49 78. — af halvdødt barn 96.
Begærlighed efter at høre om Gud 94. — efter undervisning 38 119 131 132 145 152 171.
Beretning, Poul Egedes, for kongen 114.
Beruselse, en Grønlønder 167 f.
Beskærmelsessang, en aandemaners 154.
Besøg af Grønløndere 11 13 15 21 31 32 34 38 44 45 46 53 58 59 66 84 88 90 91 94 95 103 105 107 129 140 149 155 165 174 194 195 201 205. — hos mølleren ved Helsingør 302. — Poul Egedes, i Godthaab IV. 10.
Beskrivelse af kolonier og loger 235—41.
Bisole 111.
Bjerghule 168.
Bjergtrolde 156 160 170 177.
Bjørne 59 253.
Bjørnebær 344 f.
Bjørnefangst 196.
Bjørnefælde (paa Nûgssuaq) 33 269 281 346.
Bjørnen som fostersøn 253 f.
Blaabær 236.
Blaahvalen 249.
Blaaræven 255.
Blandede ægteskaber 348 355 358 360. — — Tanker om 245.
Blandingsbørn, deres kvalifikationer 358 360.
Blisgaasen 342.
Blodgang 70 86 93 132 f. 165 179 199 200 306.
Blodgangsepidemi 44 46 72 86.
Blodskams-polygami 103.
Boplads, folkerige 110.
Brandstiftelse, Holløndernes 237.
Brev, tysk, til P. Egede 75 f.
Breve, fra Godthaab 82.
Bruderov 88 133 152 181.
Bryllupsgilde 356.
Bryllupsskikke, grønlandske 145 355 f.

- Brystsvagthed 179.
 Brækalyvning 160.
 Brændetogt 131.
 Brændsel, indenlandsk 343.
 Brødbagning 145 166 167 170. — Grøn-
 lændernes tanker om 145 166.
 Brødre, de herrnhutiske 121.
 Bygning af skole 130 143.
 Bær-arter 259 267.
 Børsamling 161.
 Bønholdelse, Grønlanderes 99 146 155
 169.
 Børnekopper 236.
 Børneopdragelse, mangelfuld 67.
 Børne-Pokker 117.
 Collegium de cursu evangelii promo-
 vendo se Missionskollegiet.
 Daab 34 38 92 107 109 116 117 119
 121 140 161 167 170 175 177 188.
 — herrnhutisk 140.
 Daaben, Arnasaq's tanker om 84.
 Daabskandidater 88.
 Daabsundervisning, anmodning om V.
 Dagbøger, Glahns VIII f.
 Danmarksbesøg, Grønlanderes III 111 f.
 Danmarksrejser, Grønlanderes 62 117.
 Dans, Grønlandernes 101 108 323.
 Datoviser, grønlandsk 162.
 Defensionskibe, hollandske 24.
 Den Danske Atlas, Pontoppidans 299.
 Den store Tosse (Hollænderne) 63.
 Designation, over døbte og katekumener
 207—19. — over døbte og katekume-
 ner i Godthaabs distrikt 214—18. —
 over døbte og katekumener ved Godt-
 haab 213. — over døbte ved Ny
 Herrnhut 218.
 Dialekter, i grøn. sprog 71.
 Dictionarium se Ordbog.
 Diskos flytning 65.
 Diskussion, theologisk 77.
 Dommedagsvarsel 150.
 Drab 65. — af ægtemand 81 101.
 Drengene bliver til piger i fødslen 58.
 Drivis 82.
 Drivismasser 240.
 Drægtighedstid, hvalernes 252. — sæ-
 lernes 252.
 Drømme, tro paa 101.
 Dværgtrolde 344.
 Dysenteri (se iøvrigt blodgang) 26 44.
 Dødes opholdssted 53. — opstandelse,
 Grønlandernes mening om 53.
 Dødsfald, bl. Europæerne 71 72 73.
 Død, Gjertrud Rasch's IV, 19.
 Dødsklage, Grønlandernes 82 133 163
 244 326.
 Dødstabu 136 192.
 Ederfugle 258.
 Efterretninger om Grønland, Poul Ege-
 des VI.
 Ekspedition, M. Jochimssøns 277. — til
 Grønlands østkyst 1786—87 VI.
 Enebær 344.
 Enhjørningen se narhvalen.
 Enighed, Grønlandernes 68.
 Erdlavørsortog, grøn. sagnfigur 62.
 Erqigdlit, grøn. sagnfigurer 85 259.
 Fabel om en, der for ned under jorden
 150. — om falkens afstamning fra
 ørnen 257. — om, hvorfor hajerne
 lugter af urin 265. — om, hvorfor
 harerne skriger som et barn 266. —
 om, hvorfor hvalerne kan holde sig
 saa længe under vandet 263. — om
 manden, der gik tilbunds med en
 hval 149. — om raven og ømmerten,
 som malede hinanden 257. — om
 rypen med de røde øjne 258. — om
 uglen og haren angaaende hvem af
 dem, der var smukkeste 257. — om
 det brutale menneske, som blev for-
 vandlet til en ørn 256 f.
 Falken 257.
 Fandens Oldemoder, sagnfigur 133.
 Fangstens aftagen 146.
 Fantasi, eskimoisk 105.
 Fantasilande 301.
 Færlig rejse 51 52 131 132 156 f. 160 f.
 167.
 Fauna Groenlandica, af O. Fabricius X.
 Finhvalen 249.
 Finmarksmissionen 274.
 Fiskearter 267.
 Fiskeri 129.
 Fiskesnøre, lang 71.
 Fjeldgænger 171, 206.
 Fjeldrypen 342.
 Folkerig beboelse 39.
 Forbud, en Grønlanders, mod at lade
 en aandemaner hente i sygdomstil-
 fælde 92. — mod fremmed handel 61
 93.
 Forflyttelse, Niels Egedes 140.
 Forfrysning 148 153 181 191 193 194
 196 198.
 Forhekselse 153 156.
 Forlis 31 45 51 74 335.
 Forraadshuse 59.
 Forskel, mellem troldmænd og aande-
 manere 95.
 Forslag, Grønlandernes, om mission
 ved Isfjorden 93 95.
 Forsteninger, af mennesker 33.
 Forsvar, Grønlandernes, af P. Egede 80.
 Fortale 7 f. 127.
 Fortegnelse over døbte 118 ff.
 Forundring, Grønlandernes, over Dan-
 mark 113.
 Forvænnelse med dansk kost, Grønlan-
 dernes 238.
 Fremmede handlere 61 326. — Forbud
 imod 23.
 Frieri, grøn. 71.

- Frigivelsesandragende vedrørende prise-
 gods 294.
 Frygt, Grønlandernes, for fremmede
 handlere 83.
 Fuglearter 256 ff.
 Fyr, Skagens 113.
 Fødselstabu 168 188 192.
 Føhnstorm 69 146 166 168.

 Gageforhold 354.
 Gejrfuglen 343.
 Georgica, lat. digt 232.
 Giftermaal, Grønlandernes, med Nord-
 bokvinder 268. — med indfødte 235
 238.
 Giftermaalsplan, ang. Niels Egede 356.
 Giftermaalsstilbud, til Niels Egede 139
 144 190.
 Graaanden 342.
 Graamaagen 343.
 Graasiskenen 342.
 Gravspøgeri 172.
 Grundstødning med skib eller baad 64
 135 292 312.
 Grædescener ved dødsfald 60 73.
 Grønland et usundt land 20.
 Grønlandsbeskrivelse, David Cranz's X.
 — Niels Egedes 233. — Otto Fa-
 bricius's X. — ukendt X.
 Grønlandshvalen 248.
 Grønlandske Relationer (Dalagers) XI.
 Grønlandsrejse, Niels Egedes 128.
 Gudstjeneste, dansk 110. — i Norge 112 f.
 Gudstjenestetider 352.

 Haardførhed, Grønlandernes 247.
 Hajer 249 f. 264.
 Hajernes oprindelse, mythe 45.
 Halvmennesker 344.
 Handel, Grønlandernes indbyrdes 267.
 — Hollændernes 47, 53.
 Handelskompagniet, det alm. octroye-
 rede 347 352.
 Handelspladser, Hollændernes 307.
 Handelsrejser, Grønlandernes 158 159.
 — koloniskibenes 22 49 160 182 201.
 Handelstilstrømning 197 198.
 Handelstogter 15 30 46 47 50 51 63 71
 81 105 106 131 134 135 137 f. 141
 142 143 144 154 157 165 167 171
 176 178 179 f. 184 186 200 204 350.
 Handelsvirksomhed, stor 164.
 Handlere, hollandske 155 159 179 180
 184 f. 186 201.
 Harpuner, to-hakkede VIII.
 Havari 128.
 Havdyr, stort 10.
 Havets dyb, aandemaners rejse til 102.
 Havhest se Stormmaage.
 Havliten 343.
 Havsulen 343.
 Havternen 343.
 Havørnen 341.
 Hekse 106 142 172 195 197 204.
 Heksedrab 38 69 81 137 152.
 Hekseri 59 65 99 165 168 191 196.
 Hekseribeskyldning 47 49 77 187.
 Helligdage, mange 134 155.
 Helvedes nærhed, Grønlandernes angst
 for 182.
 Herrnhuterne i Grønland 21 f. 121 136
 140 162 163 164 185 236 f.
 Himlen, Grønlandernes forestilling om
 39.
 Himmelfart, aandemaners 23 29 70
 140 169.
 Hjemkaldelse af Europæerne i Grøn-
 land VII.
 Hjemrejse, Poul Egedes 109 ff.
 Hjelpeaand se Torngak.
 Hjælp i trangstid 147 f. 151.
 Hjælpsomhed indbyrdes, Grønlandernes
 247.
 Hollandske skibe 10 22 23 73 75.
 Hudson Bay-kompagniet 346.
 Hukommelse, mangel paa 102.
 Hundebid 98 102.
 Hundehoved i barnegrave 49.
 Hundemennesker, grl. sagnfigurer 63.
 Hungersnød 58 70 73 147 151 190 191
 192.
 Husreparation i Jakobshavn 182. —
 midtvinters 69.
 Hustruers indbyrdes forhold 100.
 Hustruforskydelse 73 81.
 Hustrumishandling 56 100 105 143.
 Hustrurømning 92 97 99.
 Hvalaadsel, fund af 29 30.
 Hvalarter 248 ff. 340.
 Hvalen, som tog en pige til ægte, fabel
 263.
 Hvalernes parring 252.
 Hvalfanger, hollandsk 201.
 Hvalfangerflaade, hollandsk 80.
 Hvalfangerskibe 136.
 Hvalfangst 92.
 Hvalfangstanlæg, forslag om VIII.
 Hvalfangst, dansk 307 360.
 Hvalfisk-Røvere (Hollænderne) 61.
 Hvalflænsning 200 f.
 Hvaljagt, Grønlandernes 149 151 152
 174 191 200 310 323.
 Hvalrossen 251 264.
 Hvalstænge 54 58 195.
 Hvidbjørnen 253.
 Hvidhvalen 54 250.
 Hvidræven 255.
 Hvinand, den islandske 342.
 Hængehovederi 186 203.
 Hængemose 193.

 Igdlukut, grønl. sagnfigurer 86.
 Ihjelfrysning 59.
 Ihjelsultede hunde 59.
 Ilddrager (meteoror) 261.
 Ildtrolde (se iøvrigt Ingnerssui) 344.
 Ilisitsoq 172.
 Imprimatursignatur 4 126.

- Indbrud 189.
 Indflytning i vinterhuse 131 164.
 Indianere 344.
 Indlandsboere 173 268 344.
 Indlandsisekspedition, Paars's 277.
 Indlandsisen 64. — som en hvælving
 over landet 55.
 Indsamling af vinterforraad 182.
 Indvoldsrøveren (Erdlavørsortoq) 291.
 Inerterissoq, grøn. sagnfigur 49.
 Ingnerssuiit, grøn. sagnfigurer 67 259 f.
 Inuarugdliit, sagnvæsener 259.
 Inventarieliste 351.
 Isbjerge 9 47 128.
 Isbjørne 323.
 Isbjørneunger 253.
 Isbrud 38 40 45 57 175 193.
 Isfjelde, farlige 199.
 Isfjeldskalvning 156.
 Islom se Ømmert.
 Islæg, stort 55 58.
 Ismaagen 343.
- Jagtfalken 342.
 Jagtture 135 141 142 144 161 173 174
 182 194 197.
 Jalousi ang. medhustruer 100 105.
 Jordens moder, sagnfigur 129.
 Jordskælv 261.
 Journal, Ole Langes 117.
 Justits overfor Grønlanderne 351.
- Kajakbeskrivelse 323.
 Kajakfærdighed, Grønlandernes 247.
 Kajakkæntring 60
 Kajakulykke 153.
 Kakkellovnsvarme i juni 181.
 Kalvning af isfjeld 180.
 Kaskelothvalen 249.
 Kateketer i almindelighed 110. — ind-
 fødte 77 118 122 136 144 f. 150.
 Kateketoplæring 242.
 Katekisation, se kristendomsundervis-
 ning.
 Katekismusforklaring, Pontoppidans 299
 300.
 Katekismus, grøn. 20 85 99.
 Kirendum se aandemanersprog.
 Kirkebyggeri 318 335.
 Klapmydsen 251.
 Klima, Grønlands 111.
 Klimaforandring 260.
 Knortegaasen 342.
 Kokkearbejde, mislykket 162 163.
 Kokleare 193.
 Koldbrand 149 196.
 Koldsindighed, Grønlandernes 242.
 Kolonianlæggelse IV VII VIII 9 10 312.
 Kolonibesættningens størrelse 241.
 Kolonier, amerikanske 268.
 Kolonijustits 348.
 Kolonimandskabets beskæftigelse 350.
 Koloniraad 349.
- Konebaade, besøg af 139 156 157 158
 159 163 183 184 203.
 Konebytning 324.
 Konen, der blev til en hare, fabel 256.
 Kongeederfuglen 343.
 Kongeflaget 142.
 Kongens neger 114.
 Kommiss. til Grønlands vidensk. under-
 søgelse X.
 Kommunisme, Grønlandernes 246 323.
 Komplot, mistanke om 42.
 Kopper se Børne-Pokker.
 Kostdeputat 353.
 Kostindskrækning 181.
 Kostreglement 353.
 Krig mel. Europæere og Eskimoer 37.
 Krikanden 342.
 Kristendomsundervisning IV 11 21 24
 31 44 84 87 88 93 101 131 134 137
 139 141 143 147 149 153 157 165
 170 172 179 182 185 188 193 194
 197 199 200 243.
 Kredithandel 194.
 Krudtekspllosion 310.
 Krækkebær 236 344.
 Krøbling 188.
 Kvanepplanten 344.
 Kvaner (angelica) 65.
 Kvinden, som forvandlede til spæk,
 fabel 183.
 Kvinderegimente 92.
 Kvindernes undertrykkelse 83.
 Kulde, stærk 145.
 Kødforgiftning 237.
 Kønsforandring ved fødselen 169 f.
- Laaneord i grøn. sprog 62.
 Laks 267.
 Lakseelvé 129.
 Landdyr 253.
 Landsætning af fartøj til vinterleje 144
 164 186.
 Laplandsværtingen 342.
 Legemsøvelser 323.
 Leksikon 71 75.
 Lignelser om Gud, en Grønlanders 21.
 Lom, rødstrubet 343.
 Lomvien 343.
 Love for Grønlanderne 296.
 Lurefangst 42.
 Lyngindsamling 164.
 Lægevirksomhed, aandemanernes fore-
 givne 23 30 38 57 67 70 72 86 92
 104 156 165 168 180 190 193 202.
 — Niels Egedes 166 171 175 190. —
 Poul Egedes 26 30 54 56 57 99.
- Maage, den tretaæde 343.
 Maaling af isfjeld 71.
 Maaneformørkelse og Grønlandernes tan-
 ker derom 60. — som varsel om ver-
 dens undergang 70 91.
 Maanen, Grønlandernes tanker om 261.
 — har boet i Maklykout 73 f.

- Maanens galante eventyr 74. — gæstebud 61.
 Maanen som aarsag til sødyrenes aftagen 261. — som uvejrsfremkalder 28.
 Madens herre, grønsl. sagnfigur 85.
 Manden, der giftede sig med en ræv, fabel 255. — som red paa en hval, fabel 263.
 Mandskabsrulle 350.
 Manuskript om Grønland VI.
 Marsvin 250 267.
 Matroser, europæiske 31 47 49 62 71 72 73.
 Medhustruer 56 97.
 Menneskehalvdele, se Igdlukut.
 Menneskenes død, aarsagen til 57.
 Meteor og Grønlandernes tanker derom 82 145.
 Mord paa hollandske handlere 184 186 f. 193 196.
 Mosebøllebær 344.
 Minder om Hans Egede 172.
 Mineraler 259.
 Ministerialbog, grønsl. 116. — Hans Egedes 302.
 Missionens fortsættelse 7 8 9. — fremtid, Poul Egedes tanker om 110. — tilstand 118.
 Missionering, en Grønlanders 84.
 Missioneringsrejser 11 12 13 18 20 27 30 31 39 42 45 54 55 58 67 71 72 78 ff. 87 96 99 101 104 106 131 133 134 136 141 143 144 145 147 152 153 155 162 167 179 184 186 191 198 243.
 Missionskollegiet 7 108 110 243 274.
 Missionspraksis, Herrnhuternes 307.
 Missionsvirksomhed, Niels Egedes 127.
 Missionærer, katolske 7.
 Muldebær 344.
 Myggeplage 316.
 Mythe: om Diskos flytning 50. — om døden 27. — om en stor mand, som levede meget længe 105. — om Europæernes oprindelse 37. — om himlens omdrejning 43. — om kvinderne, som var forvandlede til gæs 18 f. — om solen og maanen 16 f. 57. — om syndfloden 27. — om sødyrenes moder 36 f.
 Mytteri af Grønlanderne 138.
 Mähriske brødre 275.
 Mørketid 35.
 Narhvalen 250.
 Nedstyrting med slæde 193.
 Nedstyrtningssted 157.
 Nise se marsvin.
 Nordboerne i Grønland, traditioner om XI 71 268 f.
 Nordboernes undergang 268.
 Nordbokolonierne ødelæggelse 37 268.
 Nordboruiner 267.
 Nordlyset = de dødes sjæle som spiller bold 35.
 Nordlysets tiltagen 261.
 Norgesbesøg 112 f.
 Nyanlæggelser i Grønland 63 160 162.
 Offersted, eskimoisk 155 311.
 Offentlig skrifte 42.
 Oktroj, Jac. Severins 9.
 Omflakning, Grønlandernes 268.
 Omrejser, missionærernes 353.
 Omvendelse, Grønlandernes, haab om 89.
 Opbringelse af skibe 239.
 Opbrændelse af europæisk etablissement 94.
 Ophævelse af kolonisationen VII.
 Oplysning, Grønlandernes 8 9.
 Oplægning af indhandlede produkter. 199.
 Ordbog, den grønlandske V 19 43.
 Ordination IV 9. — uden theologisk eksamen IV.
 Origines Hafnienses, Pontoppidans 299.
 Orlogsskib, udsendt til Diskobugt for at hævde kolonigrænserne 22 47 ff. 53 93.
 Ormen og Lusen, mythe 45.
 Overnatning i det fri 20.
 Oversættelsesarbejde V 35 37 53 62 66 77 89 90 98 f. 108 111 136.
 Oversættelser 299 300. — bibelske 203.
 Oversættelse, tanker om 77.
 Pakhus 154 164
 Pension, Niels Egedes 358.
 Planeterne 261.
 Piemonteserens mening om Nordmænd 86.
 Plyndring, Grønlandernes, af strandet skib 80 292.
 Polarræven 255.
 Polygami blandt Grønlanderne 139 143 150 196.
 Produkthjemsending 350.
 Produktkonservering 350.
 Proviantmangel 22.
 Proviantuddeling 351 f.
 Prædiken, dansk, ved kolonierne 130 134. — Grønlandernes tanker om 161.
 Præsteindsættelse ved Christianshaab 109. — ved Godthaab 129.
 Præstekraven (fugl) 343.
 Præsteordination 313 332.
 Præstekifte ved Christianshaab 108 205. — ved Godthaab 128 140.
 Pukkelhvalen 249.
 Ragnaroksmythe, gammel-eskimoisk 57.
 Ravn, den grønlandske 257 342.

- Redningsdaad 104.
 Regnskabstermin 351.
 Reisejournal, C. T. Egedes VI.
 Rejsefarlighed 19.
 Rejse til Christianshaab, Niels Egedes 140 f. — til Diskobugt, Poul Egedes 22. — til Godthaab, Poul Egedes 10. — til Grønland, Poul Egedes 9.
 Rekognosceringsrejse for at finde eventuelle bosættelsespladser for Europæere 129.
 Relation, Hans Egedes, om den grønlandske mission 8 104 116.
 Religion, Grønlandernes 242 325.
 Rendrift, Finlappernes 254 265.
 Renkalve, tæmmede 265.
 Rensdyr 254 265.
 Rensdyrenes aftagen 260 265.
 Rensjagt, Grønlandernes 186 197. — Niels Egedes 135 141 183 197.
 Renspærringer 322 328.
 Remmesælen 251.
 Revling 344.
 Romerbrevet 162.
 Rosmarin 344.
 Roymaagen 343.
 Ruinundersøgelser 338.
 Runesten, fund af 293.
 Ryle, sortgraa 343.
 Rypen 257.
 Rømning, en aandemaners 199. — en aandemanerfamilies, paa grund af trusel paa livet 156. — en assistents 181. — en døbt Grønlanders 117.
 Røveri, Hollændernes 53.
 Sabinemaagen 343.
 Salmeoversættelse, Niels Egedes 136 306. — Poul Egedes 37 f. 283.
 Salmesamling, grønsl. V.
 Salmesang, grønlandsk 95.
 Salutering i anledning af aarsskifte 171.
 Samdrægtighed mellem Grønlanderne indbyrdes 68 246.
 Sammenhobning af befolkningen 235 237.
 Sandstensbrud, kgl. Frederiks IX.
 Sang, Grønlandernes 323.
 Sangfuglearter 258.
 Sangkamp mellem hedninger indbyrdes 36 58 70 101 103 108. — mellem hedninger og kristne 195 197. — mellem kristne indbyrdes 247 325.
 Sangsvane, den islandske 343.
 See-Emmer se Gejrfuglen.
 Seminarium, det grønlandske V. — i Grønland 122.
 Sindssygdom, periodisk 197 f. 317.
 Sjæleberøvelse, aandemanernes 167.
 Sjælens udseende 68.
 Sjælen, Grønlandernes tanker om 104.
 Sjæl hos dyrene 57.
 Skallesluger, toppet 342.
 Skarven 343.
 Skibe, engelske 117. — holl. 60 61.
 Skibsafgang 11 18 27 49 62 64 78 110 130 161 183.
 Skibsankomst 13 15 22 47 62 108 129 140 159 160 182 184 200 205 262.
 Skibsforlis 292.
 Skibsopbringelse 61 63 77 78 83. — Grønlandernes tanker om 83.
 Skibsreparation 154 199.
 Skibssejlad, Grønlandernes tanker om 160.
 Skibsudeblivelse 163 181.
 Skibsvrag 48.
 Skifteoptagelse 351.
 Skikkelige folk, findes kun i Grønland 68.
 Skikke ved fødsel, Grønlandernes 38. — ved sol- og maaneformørkelser, Grønlandernes 70 93.
 Skilsmissebegæring 98.
 Skilsmisse, mellem hedninger 75.
 Skiløbning 199.
 Skole ved kolonierne 122.
 Skovvækst 258 267.
 Skraaen 343.
 Skydevaabens uheldighed 344.
 Skørbug blandt Europæerne 40 44 135 174.
 Skørbugsmiddel 317.
 Slædehunden 256.
 Slædekørsel 45 49 54 55 58 72 99 103 150 174 177 190 191 193 195 197 199 256 322.
 Sneblindhed 199 317.
 Snebriller, grønlandske 299.
 Snefald i juni 181 f. — om sommeren 108. — stærkt 145. — tidligt 131.
 Sneharen 255 266.
 Snehuse 98.
 Snespurven 342.
 Snestorm 153.
 Sneuglen 257 342.
 Solens genkomst 35.
 Solførømkelse, og Grønlandernes tanker derom 55 60 82.
 Sommerfangsttogter, Grønlandernes 141.
 Sommersnevej 79 158.
 Sorg, Grønlandernes, ved Poul Egedes bortrejse 111. — over pigebarnsfødsel 100.
 Spaadom om islægs udeblivelse 87. — om P. Egedes død 80. — om skibsankomst 106 202 f. 262.
 Spedalskhed 81.
 Spiritus cornu Cervi 285.
 Spot over en præst 174.
 Spraglet sæl 251.
 Springpelse 329.
 Sprogundervisning 89.
 Spækhuggeren, se Sværdfisken.
 Spækindhåndling, stor 201.
 Spørgsmaal, om ikke Niels Egedes forfædre har været aandemanere 163.

- Streng kulde 51 f. 53 170. — kulde i juni 181 f. — kulde i maj 60. — vinter i Diskobugt 194. — vinter i Holsteinsborg 357.
- Stjernerne, Grønlanderes tanker om 104.
- Stjernernes oprindelse 37.
- Stokanden 342.
- Storhandel 239.
- Storisen 236 267.
- Storm 128.
- Stormmaagen 343.
- Stormskade 69.
- Strandpiberen 343.
- Strandsneppen 342.
- Stridssange 154 340.
- Struntjægeren 343.
- Struntjæger som amulet 62.
- Strømanden 342.
- Strømskaaret is 56.
- Svartbagen 343.
- Svartsiden 251.
- Svindingsprocenter 349.
- Svinehold ved Godthaab 158.
- Svingbasser VIII
- Sværdfisken 250 252.
- Syndflodsmythe 58 63 67 88 102.
- Sygd, epidemisk 119. — Niels Egedes 188.
- Sygdomme blandt Grønlanderne 261.
- Sælarterne 251 265 340.
- Sodyrenes moder, grønl. sagnfigur 63.
- Søfuglearter 258.
- Søkamp ved Maklykout 77 78.
- Søkort, fejl i 267.
- Sømennesket, fabel om 202.
- Søndagsarbejde 99 f.
- Søpapegøjen 343.
- Sørgeritus 15.
- Sørøvere 268.
- Søskendene, der blev til sangfugle, fabel 266.
- Søsætning af fartøj 179.
- Taalmodighed, Grønlandernes 147.
- Tabu af hensyn til solen 27.
- Tabumanden, fabel om 192.
- Tabu ved hvalfangst 93 263. — ved død 62 78.
- Talsystem, Grønlandernes 325 329.
- Tandhvaler 249 f.
- Tatovering, særlig i ansigtet 53 324.
- Tejsten 343.
- Telte, grønlandske 10 65 84 106 141 155 158 161 183 201 244.
- Ternen (fugl) 111.
- Tilladelse, kgl., til Herrnbuternes nedsettelse i Grønland 22.
- Tilstanden efter døden, Grønlandernes tanker om 86 87.
- Timian, vild 344.
- Titelblad, faksimile 3 125.
- Togtejournaler 350.
- Togtetider 350 353.
- Torden, hvordan den er blevet til, mythe om 68 261. — nu hyppigere i Grønland end tidligere 261.
- Törnårssuk, Europæerne anset for 79. — forskellige meninger om 106.
- Torngak (tørnaq), hjælpeaand 25 26 32 35 36 40 50 70 106.
- Traktement af Grønlandere 145 f. — i skibstid 349.
- Trankebarmissionen 274.
- Trolldbjørnen, sagnfigur 277.
- Trommesang, for at haane den, der vil høre om Gud 154. — for at overdøve missionærernes tale 136. — ved aandemanerséance 168 f. 262. — ved helbredelsesforsøg 202.
- Trudslar, Hollændernes, mod kolonien Christianshaab 73 75 155.
- Trylleformularer 74 137.
- Tunerssult, sagnvæener 177 259.
- Tungnemhed hos daabsunderviste 88 f.
- tupilait, hjemmelavede ulykkesdyr 142 153 156 308 311.
- Tyndis, kørsel paa 58 99.
- Tyttebær 236 344.
- Tyveri, af Grønlander fra Grønlander 73. — fra fremmede skibe 41 63. — fra kolonien 74 f. 104.
- Udflytning, p. gr. af kulde 55.
- Udnævnelse, Poul Egedes 9.
- Ufølsomhed overfor dyr, Grønlandernes 245. — overfor sindssyge 245.
- Ulykkestilfælde, hændt Niels Egede 135 141 155 194. — paa isen 192. — under fangst 198. — ved kalvning af isfjeld 16 51 142 156 196. — ved kæntring i kajak 15 27 67 91 117 210. — ved nedstyrtning fra et loft (købmanden i Christianshaab) 69. — ved nedstyrtning i elv 65. — ved skibslosning 160.
- Underjordiske se Erqigdlit.
- Underjordiske rejser, aandemanernes 40 64.
- Understøttelse af missionen 88.
- Undervisning, begæring om 32. — begærlighed efter 101 102.
- Undervisningsmaade til daab 89.
- Undseelse, hos Grønlanderne 87.
- Upernavik-egnen, Grønlandernes beretning om 33.
- Ustadigt vejrlig 58.
- Utaknemlighed hos Grønlanderne 245.
- Uvejr 112.
- Vaadeskud 147 149 187 303 f.
- Vaaghvalen 250.
- Vanskabninger 59 62 75 130.
- Varder 71.
- Varerekvisition 351.
- Varm kilde 267.
- Vegstensbjerge 236.
- Vejrmildning 69.

Verdens undergang, Grønlandernes frygt for 69 70 91 94 106. — — varsler om 176.
 Vielse, grønlandsk 145.
 Vinterhuse 29.
 Voldshandlinger, fremmede handleres 159.
 Vækkelsesbevægelse V.
 Vættelys 105.
 Zeniernes kort 301.

Ægindsamling 181.
 Ægteskab el. cølibat, en Grønlanders tanker om 103 f.
 Ægteskabskontrakt 353.
 Øjensvaghed, paa grund af sne og is 46.
 — Poul Egedes 89 102.
 Økonomi, Grønlandernes 244 ff.
 Ølbrygning 142.
 Ømmerten 342.
 Ørnen 256.
 Øvelsessted for aandemanere 168.

B. Stedregister.

Aagerup (Sjælland) 297.
 Aalborg VIII 113 344.
 Afrika 232 328.
 Agdluitsoq-fjorden (Julianehaabs distr.) 345.
 Agershus (Akershus), Oslo 221.
 Agpat-øen (»lagtholmen«) 31 279 f. 286 292 309 311 316 317. — Ūmánaq's distrikt 337.
 Akershus stift 321 333.
 Akpet se Agpat-øen.
 Akugdilit (Christianshaabs distr.) 291.
 Als 299.
 Amager Port 318.
 Amarialik se Ameralik-fjorden.
 Amarlume (Amerdloq) 117.
 Ameralik-fjorden (Godthaabs distr.) 13 277.
 Amerdloq, missionsloge 333. — se Amarlume.
 Amerdloq-fjorden (Holsteinsborgs distr.) VIII 288 303 332.
 Amerika 55 268 346.
 Amsterdam 22 278 294 312 318.
 Amyclæ, lakonisk by 232 328.
 Andenes, Nordland 287
 Arfersiorfik-fjorden (Egedesmindes distr.) 286 296.
 Arsuk (Frederikshaabs distr.) 292.
 Arveprinsens Ejland (Diskobugt) 282 336 338.
 Avaldsnes, Norge 335.
 Baals Revier (Godthaabsfjorden) 10 21 120 f. 236 275 304 332.
 Barby (Tyskland) 294.
 Beitstaden (Norge) 334.
 Bergen III VII 278 f. 299 304 334 337.
 Berthelsdorf, gods i Sachsen 294.
 Bjeverskov (Sjælland) 274.
 Bjerneøen (Godthaabs distr.) 304 319.
 Blaker (Norge) 274.
 Boncke Bay se Bonkebay.
 Bonkebay (Egedesmindes distr.) 56 290 291 333.
 Bonke-Eylande (Egedesmindes distr.) 66 290 318.
 Bonke-Land (Egedesmindes distr.) 290.

Bornholm IX.
 Bredebugt (Jakobshavns distr.) 317.
 Bryghusbugten (Christianshaab) 275.
 Bugten, se Diskobugt.
 Bø (præstegæld, Nordnorge) 287.
 Børglum (Vendsyssel) 359.
 Christiansand 301 337.
 Christianshaab IV VII VIII 8 22 27 110 140 141 165 167 179 182 201 207 209 238 f. 274 276 277 279 280 282 287 291 293 295 296 300 305 308 309 310 312 313 315 316 318 319 331 334 335 341 345 347.
 Christianshavn 330.
 Christiansund VII 336.
 Claushavn VII 239 274 279 280 282 285 286 288 289 292 297 298 299 301 309 311 314 316 318 319 333 335.
 Colchis (Lilleasien) 231 327 329.
 Colonien Nordsoack 337. — Norsak 337.
 Colonie Rosenkrantz 338.
 Damsholte (Møen) 333.
 Danmark 98 128 206 261 265 f. 282 285 299 301 312 316 319 330 337 344 361.
 Davisstrædet 289 290 307 329 345 360.
 Delphi (Grækenland) 329.
 Disko 10 12 24 41 50 53 63 64 65 79 80 98 104 109 184 186 193 196 197 279 288 289 292 312 317 333 336.
 Diskobugt IV VIII 8 9 15 22 25 28 50 117 273 275 277 281 282 285 287 291 296 301 308 309 312 314 316 318 334 336 360.
 Disco Reede 346.
 Djursland 297 334 335.
 Dragsminde 336.
 Drangedal (Norge) X 330.
 Dresden 294.
 Dronninggaard (Vendsyssel) 274.
 Dronninglund (Vendsyssel) 274 296 301 310 333 337 353.
 Ebeltoft 295 307.
 Egedesminde VIII 238 280 291 295

307 312 315 318 319 333 334 335
352 353.
Egedesmindeøen 290.
Ekkotit (Eqútít) (Egedesmindes distr.)
347.
England 294 305 313 361.
Egalgssuit (Egedesmindes distr.) VIII
333.
Egaluit (Upernaviks distr.) 338.
Ege (ved Claushavn) 292 294 299 301
311.
Evighedsfjorden 332.

Fabjerg (Jylland) 319.
Falernum, Italien 328.
Finmarken 275.
Fiskenæsfjorden 278 331.
Fiskenæsset 236 287 331.
Fjellerup (Djursland) 335.
Fjorden Nouk se Nouk-fjorden.
Fjære (Norge) 334.
Fortunebay (Disko) 333 346.
Frankrig 309.
Frauen Eilænder 338.
Frederiksborg 273 279 299. — slot III.
Frederikshaab 213 218 235 236 262
274 278 306 307 318 320 330 331
334 336 338 339 345 357 359 360.
Frederikshaabs distrikt 346.
Frederikshald 274 302 335.
Frederikssund 335.
Friesland (fantasiland) 301.
Frogner (Norge) 274.
Frue kirke IV.
Fugle Øen (Diskobugt) 346.
Fyn 306.
Fæmø 275.
Færøerne 112.

Gaabense (Falster) 274.
Gamle Egedesminde VIII 345.
Garðar (Julianehaabsfjorden) 346.
Gieseckes Sø (Egedesmindes distr.) 333.
Gild (Norge) 337.
Gjøl (Limfjorden) 334.
Godhavn 287 292 307 316 333 346 358
360.
Godthaab IV VII 11 27 34 50 62 71
82 86 116 117 118 121 128 129 132
140 158 161 162 163 164 183 186
189 203 207 209 210 213 236 238
274 276 277 286 287 289 292 294
296 297 302 304 305 306 308 310
312 313 316 317 318 330 331 332
334 335 336 337 339 359 361.
Godthaabsfjorden 276 304 306 319 332.
Godthaabslandet 277.
Graabrødretorv 117 305.
Grimstad (Norge) 334.
Grønne Eylande (Diskobugt) 30 31 42
50 60 61 64 66 71 75 143 155 176
181 189 280 309 316 334.
Gudum (Jylland) 319.

Haabets koloni 120 331.
Haabets ø 11 304 331.
Halle 329.
Hallingdal (Norge) 337.
Hals (Jylland) 113 128 296 301 305
310. — Ladegaard 274.
Hardanger (Norge) 341.
Haugesund 335.
Haus (Norge) 304.
Helgeland (Norge) 335.
Helsingø (Sjælland) 309.
Helsingør 9 279.
Herrn Haagen (Tyskland) 76.
Herrnhut (Tyskland) 294 305 320.
Hillerød 299.
Hitland (Shetlandsøerne) 9 112 275 301.
Hjørhunde (Sjælland) 333.
Hobro 330.
Holland 305 312.
Holtug (Stevns) 275.
Holmens kirke IX.
Holsteinsborg V VIII IX 233 237 238
240 241 269 281 285 288 290 291
292 297 303 307 319 332 333 335
339 341 345 357 358 359 360 361.
Hudson Bay 346.
Hunde Eilænder (Diskobugt) 29 40 45
50 58 59 73 74 80 197 280 308.
Hutbjærget, Sachsen 294.
Hvalfiske Eylandene 28 55 58 59 64
65 75 76 78 80 176 200 280. Se Kron-
prinsens Ejlande.
Hvalfiskebugten se Diskobugt.
Hvetbo herred 296.
Høland (Norge) 337.
Hørdum (Thy) 338.

Igaliko (Julianehaabs distr.) 305 346.
Igdlotsiaq 361.
Igdluerúnerit, Hans Egedes første bo-
plads 331. — (»tomterne«), navnet paa
det sted, hvor Egedesmindes koloni
først laa: Gamle Egedesminde. Nu
skal her være Færingerhavn; jfr. sd.
333.
Ikamiut (Christianshaabs distr.) 280
347.
Íkátut, Godthaabsfjord 332.
Ikertóq-fjorden (Holsteinsborgs distr.)
288 332 341.
Iluilárssuk (Frederikshaabs distr.) 330
331.
Indien 7 110 301.
Ingnerit-halvøen (Upernaviks distr.) 338.
Isefjords Anlæg (Claushavn) 314 335.
Isfjord, Jakobshavns VII 31 36 38 39
46 47 49 52 54 55 56 57 58 59 66
67 70 71 72 81 86 87 91 92 94 99 110
141 142 144 145 149 150 151 152
153 154 157 160 164 165 169 171
172 174 176 177 186 187 189 190
191 192 193 194 195 196 197 199
205 239.

- Island 257 338. — grøn. boplads (Christianshaabs distr.) 55 289 290.
- Jagtholmen (Christianshaabs distr.) 60
61 160 167 189 286 292 309 311 316
317. Se Agpat-øen.
- Jakobshavn 160 179 180 182 184 186
189 190 199 239 240 253 274 279
282 285 293 294 298 301 307 309
310 311 312 315 317 330 332 334
335 338 339 341 360 361. Se Makly-
kout.
- Jakobshavns Isfjord 280 282 288 290
293 296 298 299 308 311 313 316
317 339. — isfjældsbanke 311.
- Jakobsholm (Christianshaabs distr.) 47
61 76 103 200 201 275 287 288 295
318.
- Java 318.
- Jesse-Bay (Egedesminde) 80 295.
- Julianehaab 287 296 298 306 308 336
338 343 346 357 360.
- Julianehaabs distrikt 345 f.
- Julianehaabsfjorden 345.
- Jylland 113 128 150 259 279 300 310
361.
- Kampanien (Italien) 328.
- Kangâmiut (Gl. Sukkertoppen) 319 332.
- Kangek se Kangeq.
- Kangeq (Godthaabs distr.) 276 319.
- Kangerdluatsiaq (Jakobshavns havne-
bugt) 279 312.
- Kangersuneq, fjord (Christianshaabs
distr.) 291 297.
- Kangeq-øen (Godthaabs distr.) 331.
- Kap Farvel 275 305. — Lindesnes 301.
— York 298.
- Karmsund (Norge) 335.
- Karmøen (Norge) 335.
- Kârusuk (Qârusuk, Godthaabs distr.)
214.
- Kaspiske hav 328.
- Kattegat 9 334.
- Kiagtûnguit (Jakobshavns distr.) 279.
- Kingigtorsuaq (Upernaviks distr.) 293.
- Kirkerup (Sjælland) 297.
- Kirkevåg (Lofoten) III 295 297.
- Kitdlit (Vester Ejland) 290.
- Kitsigorssuit (Kronprinsens Ejland) 280.
- Kitsigsuarssuit (Hunde Ejland) 280.
- Kitsigsûnguit (Grønne Ejland) 280.
- Kitsigsut se Koekøerne.
- Klokkerhuk (Diskobugt) 35 48 51 65
87 282 288 317 336.
- Koekøerne (Kitsigsut, Godthaabs distr.)
13 21 276 305.
- Kragerø (Norge) 302.
- Kreta 232 328.
- Kristiania 273 274 301 330 336 337,
Kronborg 302.
- Kronprinsens Ejland 280 287 292 307
308 334 335. Se Hvalfiske Eylandene.
- Kûnait-fjeldet (ved Ivigtût) 292.
- Kvanefjord (Frederikshaabs distr.) 331.
- Kvæfjord (Norge) 287.
- København III IV V 8 9 76 113 117
127 161 177 178 197 203 204 205
219 240 248 278 283 294 299 302
304 305 313 315 330 333 340 352
354.
- Labrador 305 346
- Lakonien 232 328.
- Laksebugten (Christianshaabs distr.) 275
282 287 288 309 317 318.
- Land van Bus (fantasiland) 111 301.
- Langebugt (Ritenbenks distr.) 346. Se
Swarte Vogel Bay.
- Larvik (Norge) 295.
- Ledreborg (Sjælland) 281 332.
- Lichtenfels 331.
- Liefde Bay (Godhavns havnebugt) 292
346.
- Lilleasien 329.
- Limfjorden 310 334.
- Lindesnes (Norge) 9. Se Nesset.
- Listerlandet, Norge 301.
- Lofoten 287 295 297.
- London 305.
- Lysekloster (Norge) 341.
- Maagefjældet (Diskobugt) 288.
- Magleby (Stevns) 274 f.
- Maklykout 24 25 27 31 46 47 48 51
56 61 63 69 72 73 77 82 106 153
154 156 160 161 162 164 167 178
179 199 239 279 284 293 294 295
311 312 315 335. Se Jakobshavn.
- Malmø 283.
- Maneq (Egedesmindes distr.) 352.
- Manermiut (Egedesmindes distr.) 352.
- Manitsoq (Egedesmindes distr.) 201 280
290 318.
- Mannuck 347 352.
- Marienborn (Tyskland) 76 294 306.
- Mellerup (ved Randers) 300.
- Mors 333.
- Mähren 294.
- Møn 333.
- Nain (Labrador) 305 346.
- Nanortalik 275.
- Natdla-øen (Frederikshaabs distr.) 331.
- Navdluarssuk (Jakobshavns distr.) 312.
- Nepisene (Holsteinsborgs distr.) 50 94
116 213 274 288 298 302 303 332
341.
- Nesene (Nisat, Christianshaabs distr.)
188.
- Nesset (Lindesnes) 112.
- New York 305.
- Niaqûngunaq-fjorden 278 306.
- Nipisat se Nepisene.
- Nipisatsundet (Godthaabs distr.) 13 21
276.

- Nisa-landet (Christianshaabs distr.) 284
 291 297 309.
 Nisat (Christianshaabs distr.) 87 88
 171 172 175 314.
 Nivâq-bugten (Egedesmindes distr.) 281.
 Nivâq-sundet (Diskobugt) 290 296 317.
 Noord-Bay 281.
 Nordgrønland 335 353.
 Nord Herø (Norge) 335.
 Nordland (Norge) 275 287.
 Nordlandet, Godthaab 276 304.
 Nordtrøndelag (Norge) 334.
 Nordre Fiskefjord 306. — Huse 292 299
 301. — Isortoq VIII 281. — Strøm-
 fjord VIII 280 281 292 308 311 333.
 Norsak (Nügssuaq) 240.
 Nordsoack, kolonien 310.
 Norge VII 113 231 254 259 265 273
 293 295 299 312 321 330 334 335
 344.
 Nouk-fjorden (Christianshaabs distr.) 61
 62 82 99.
 Nouk kangek (Kangeq, Godthaabs distr.)
 214.
 Nouk (Nük ved Christianshaab) 30 31
 32 35 36 40 42 43 52 59 60 71 87
 99 105 145 146 148 149 151 152 168
 169.
 Nügssuaq 337 346.
 Nügssuaq-halvøen 279 281 336.
 Nük, Christianshaabs 280 284 290 297
 308 309 312 314. — Egedesmindes
 290 296. — (Godthaab) 331.
 Nük-fjorden 161 173 313. Se Nouk-
 Fjorden.
 Nye Nouk (Egedesmindes distr.) 80.
 Ny Herrnhut 80 276 294 305 306 313
 320 331.
 Nærumgaard (Sjælland) 303.
 Næs (Norge) 337.
 Næstved 300.
 Nørrevold 359.

 Odalen (Norge) 333.
 Oddernes (Norge) 337.
 Okaitsut se Oqaitsut.
 Oqaitsut (Godthaabs distr.) 214 319. —
 (Rodebay) 279.
 Orpigsôq-fjord (Christianshaabs distr.)
 291 295 308 313.
 Orte (Fyn) 306.
 Oslo 338.
 Ourdal (Norge) 297.

 Påkitsoq-fjorden (Diskobugt) 279.
 Pensylvanien 305.
 Perutussut-øerne (Holsteinsborgs distr.)
 281 283.
 Pisugfik-øerne (Godthaabs distr.) 278
 306 332.
 Præstefjældet, Holsteinsborg 333.
 Prøven 281.
 Pullat (Egedesmindes distr.) 347.
 Putdlat se Pullat.

 Qáqarssuaq, Christianshaab 314.
 Qariat (Godthaabs distr.) 332.
 Qârusuk (Godthaabs distr.) 304 305.
 Qeqertag, (Godthaabs distr.) 282 304.
 Qeqertaussaq (Upernaviks distr.) 338.
 Qilângait-øerne (Godthaabs distr.) 332.
 Qilângalik se Qilângalik-øerne.
 Qilângalik-øerne (Christianshaabs distr.)
 288 346.
 Qôrnoq 304.

 Randers 300 302.
 Ravnøerne (Godthaabs distr.) 304 305.
 Rensøen (Godthaabs distr.) 276.
 Rhodophe se Rodophe.
 Rifcol (Egedesminde distr.) 334.
 Riphæus (bjergkæde i Skytien) 230 326
 329.
 Rise (Ærø) 330.
 Ritenbenk 239 240 241 291 310 335
 336 337 338 346.
 Rodebay (Diskobugt) 24 27 159 199
 279 312 317.
 Rodebayslandet 317.
 Rodophe (bjerg i Trakien) 224 232 322
 328.
 Rom 313.
 Rommelpottens Fjord (Nordre Strøm-
 fjord) 333.
 Romø 334.
 Roskilde 297 301 344.
 Rotgans Ejland (Diskobugt) 347.
 Rudsøbing 330.
 Rødby 336.
 Rønne 337.

 Sachsen 294.
 Sadlen, fjæld ved Godthaab 304.
 Sadlens ø (Godthaabsfjorden) se Sar-
 mitsiak 304 319.
 Saksøbing 336.
 Saltum (Vendsyssel) 296.
 Sandbay (Christianshaabs distr.) 23 27
 49 52 280 286 292 309 316.
 Sârdloq (Godthaabs distr.) 332.
 Sarmitsiak 214. Se Sadlens ø.
 Sarqaq (Ritenbenks distr.) 336.
 Sarqardlit-øen (Egedesmindes distr.) 290
 296.
 Schlein (Mähren) 294.
 Senjen (Norge) 287.
 Sermermiut, boplads (Jakobshavns di-
 str.) 279 284 286 296 301 311 313
 315 316.
 Sermersôq (Julianehaabs distr.) 275.
 Sermilikfjord 331.
 Sermitsiak (Godthaabs distr.) 304 319.
 Se Sadlens ø.
 Shetlandsøerne 275 301.
 Sillimiut (Silamiut, Egedesmindes distr.)
 347.
 Skagen 113 301.
 Skandsen (Disko) 346.

- Skelskør 305.
 Skydebjerg (Fyn) 306.
 Skythien 329.
 Slangerup 333.
 Smaalenene (Norge) 337.
 Smith Sund 293 341.
 Snodstrup (Sjælland) 335.
 Solbjerg (Mors) 333.
 Sorte Fugle Bay (Ritenbenks distr.) 291.
 Sortehavet 328 f.
 Spiring Bay 347.
 Spitsbergen 267.
 Statenhuk 9 50 64 66 68 85 107 111
 128 275 296 300 305.
 Stavanger 334.
 Stickende Jacobs Bay (Ūmánaqsbugten)
 337.
 Stinken Jacobs Bugt 240. Se Stickende
 Jacobs Bay.
 Storøen, Godthaabsfjord 332.
 Strynø 297.
 Strøby (Stevns) 275.
 Stubbekøbing 295.
 Støvring (ved Randers) 300.
 Sukkertoppen IX 237 241 277 287 289
 307 310 313 319 332 333 334 338
 358 361.
 Suffolk (England) 361.
 Svano (Norge) 334.
 Svartenhuk-halvøen 337 f.
 Swarte Vogel Bay (Ritenbenks distr.)
 346.
 Sverige 254 265 333.
 Sydbay VIII 32 181 281 308 315 332
 333 335.
 Sydgrønland 335.
 Sydostbugten 29 40 62 75 173 175 192
 193 194 197 280 283 290 295 297
 308 309 313 314 316 317.
 Sæby 274.
 Søndfjord (Norge) 334.
 Søndre Isortoq (Sukkertoppens distr.)
 307. — Upernivik 338.
 Sørbymagle (Sjælland) 309.
 Sørum (Norge) 273 f.
 Taseralik (Holsteinsborgs distr.) 281
 292.
 Tasiussaq (Christianshaabs distr.) 282
 283 289 290 338.
 Telemarken (Norge) 330.
 Tessiursak 36 38. Se Tasiussaq.
 Thule 289.
 Thy 338.
 Tirstrup (Djursland) 297 334.
 Torssukátaks isfjord (Ritenbenks distr.)
 336.
 Torvastad (Norge) 335.
 Trakien 232 328.
 Tyskland 305 320.
 Tugssåq (Christianshaabs distr.) 280
 283 291 294 309.
 Ujaragssuit (Godthaabs distr.) 332.
 Ukivik VIII.
 Ulfeldtsplads se Graabrødretorv.
 Umanak IX 284 292 310 333 334 335
 336 337 361.
 Umanaksbugten 337.
 Ūmánaq-øen (Sukkertoppens distr.) 137
 289 307.
 Ūmánatsiaq (Umanaks distr.) 333.
 Ūnartog 345 f.
 Upernavik 281 284 290 293 298 314
 336 338.
 Urskog (Norge) 221 274 321.
 Vågan, Lofoten III VII.
 Vajgattet 53 239 279 312 336 337.
 Valdres (Norge) 297.
 Vanse (Norge) 301.
 Vardal (Norge) 295.
 Varpelev (Stevns) 275.
 Vartov (København) V 337.
 Vebestad, gaard (Nordnorge) 287.
 Vendsyssel 273 275 296.
 Vesterålen (Norge) 287 334.
 Vester Ejland (Egedesminde distr.)
 58 290.
 Vestergaard (Vendsyssel) 296.
 Vestindien 294.
 Vinje, gaard (Nordnorge) 287.
 Viire Bay (Christianshaabs havnebugt)
 10 275 334.
 Voss (Norge) 341.
 Værsløv (Sjælland) 297.
 Wandsøe 112. Se Vanse.
 Weidefjorden (Holsteinsborgs distr.) 237
 288.
 Wilde Bay (Christianshaabs distr.) 291
 346.
 Wildmandsnæs, Godthaab 303.
 Ægypten 32.
 Ærø 330.
 Øksnes (Norge) 334.
 Østerbygd 86 290 297 328 346.
 Østkysten 290.

C. Navneregister.

- Aars, Ludvig Jensen, assistent i Grøn-
 land 338.
 Aasen, Ivar, norsk sprogmand 301.
 Abigaël, Grønlænderbarn 345. — Grøn-
 lænderinde 208 313.
 Abraham, Grønlænder 218. — patri-
 arken 88 306.
 Adam, bibelsk person 97 229 325. —
 Grønlænder 214 218.
 Akallæt, Grønlænder 208 210 318.

- Aksekak, Grønlander 116 303.
 Alsbach, Jacob, proviantforvalter 295.
 — Kirstine Methea, g. m. L. A. Lynge 334. — Lauritz Jacobsen, missionær 77 87—89 96 98 142 145—49 152—54 161 f. 164 167 169 170 175 179 f. 182—84 186 188 193 195 197 204 f. 207 295 297—99 307 f. 313—16 320 333 f. 336.
 Amalia, Grønlanderinde, g. m. J. C. Hammond 334.
 Amuatilik, Grønlanderinde 121.
 Anchersen, Hans Peder, professor 222 305.
 Andersdatter, Karen, g. m. J. M. Bing 274.
 Andreas, dansk barn 283.
 Ane Maria, g. m. A. M. Sandholt 360.
 Anga, Grønlander 120.
 Angane, Grønlander 120.
 Angusinak (Angusinaoq), Grønlanderdreng, lærer for sine landsmænd 92 96 97 98 100 101 102 103 107 108 109 146 210 297 300 309 319 339.
 Anna, Grønlanderinde 298 313. — herrnhutisk Grønlanderinde, g. m. Samuel (Qåjarnaq) 218 305.
 Annæ, Grønlanderinde, g. m. Peter 208 210.
 Annariak, Grønlander 118.
 Anningiat, Grønlanderinde 120.
 Antonette, Grønlanderinde, g. m. P. P. Tambour 336 f.
 Apollo, græsk guddom 329.
 Archtander, Aron, ekspeditionsrejsende 338.
 Argus 327 329.
 Arnarsaq, Grønlanderinde 5 32 34 41 44 77 79 84 85 87 89 92 95 109 111 112 113 114 203 209 281 285 289 295 298 302 315 318 319 338—40 354.
 Arnkiel, Jørgen, købmand 336.
 Arøe, Immanuel, assistent 310.
 Asiaq, grøn. sagnfigur 300.
 Augustus, kejser 327, 329.
 Auiok, Grønlander 120.
 Avagmak, Grønlanderdreng 116 303.
 Avuna, Grønlanderinde 305.
 Baanke, Jens, skipper 295. Se Skousen.
 Baffin, William, polarrejsende 293.
 Balle, Frederik, provst X.
 Ball, Richard, engelsk købmand 275.
 Bech, Jón, kolonist 331.
 Beck, Jacob, brødremissionær 306. — Johann, brødremissionær 218 306 320. — Johann Ludwig, brødremissionær 306.
 Bentzen, Jacob, skipper 10 13 275 287 295 318.
 Berckentin, Chr. August, lensgreve, statsminister 336.
 Bertel se Laersen.
 Berthelsen, Frederik, indfødt præst 313 332. — Joseph, indfødt kateket 332.
 Bidstrup, Jens Nicolai, overassistent 313 359 361.
 Bing, Andreas Jespersen, missionær 9 10 15 128—30 174 274 277 289 294 296 305 307 315 318 335. — Jesper Madsen, hospitalsforstander 274.
 Birch, Anniche, g. m. J. P. Plockross 275.
 Birgithe, Grønlanderinde, g. m. J. L. de Svanenhielm 334.
 Bjerregaard, Thomas, auktionsdirektør 336.
 Bjørn, Chr. Fred. Schnell, missionær 313.
 Blach, Oluf, direktør 352 354.
 Bloch, Niels Brønlund, missionær VI 298 301 312 334 335.
 Blumenthal, Matthias, portrætmaler 304.
 Bobé, Louis, dr. phil., historiker 274 277 280 281 288 352 359.
 Boesen 358 360. Se Bohn.
 Bohn, Boy, hvalfangerkommandør 360 361.
 Borgen, Gjertrud Cathrine, g. m. H. B. Miltzau 302.
 Brun, Elisabeth Eleonore, g. m. N. R. Egede IX. — Jørgen Frederik, søkaptajn IX.
 Bruun, Andreas, købmand 337. — Carl, købmand 330. — Johan Henrich, købmand 337.
 Brodersen, Jørgen, se under Jørgen.
 Buch, Hans, missionær 298.
 Bull, Niels Rosing, inspektør 296 360.
 Buschmann, Johan, overassistent 287.
 Bülcke, Anna, g. m. J. S. Hiort 303.
 Böhnisch, Friederich, brødremissionær 276 306.
 Cain, bibelsk person 289.
 Calliope, muse 329.
 Carl, Grønlander 116 f. 303 332. Se Avagmak.
 Carmenta, sandsigerske 329.
 Catharina, herrnhutisk Grønlanderinde 218.
 Cellarius, Christoph, kritiker 329.
 Charitas, Grønlanderinde 313.
 Christian VI, konge VII 118 334.
 Christian, Grønlander 116. Se Innuk.
 Christine Hedeveg, Grønlanderinde 117 303. Se Kajut.
 Circe, græsk sagnfigur 229 325 329.
 Clausen, Julius, forfatter 331.
 Clemens, Johannes Friderich, kobberstikker 273.
 Colbjørnsen, Mette, g. m. J. Post 274.
 Cranz, David, herrnhutisk historieskriver X 342.
 Dahlerup, Verner, nordisk filolog, professor 284.

- Dalager, Anne Kirstine, g. m. M. A. Fersleff 279. — Christopher Carl, købmand 240 274 279 282 317 336 337. — Jens Laursen, strandridder 274. — Lars, købmand, forfatter XI 274, 279 329 331 336 340 344. — Maren, g. m. J. Severin 274.
- Dass, Petter, nordlandsk præst og berømt digter 293.
- Dau, Mettea, g. m. 1) J. Alsbach, 2) C. E. Thrane, 3) Hans Egede 295.
- David, Christian, herrnhutisk missionsgrundlægger 275 f. 277 306. — Grønlænder 214 218 319.
- Diana, romersk Gudinde 227.
- Dorf, Ane, g. m. 1) N. F. Irgens, 2) I. F. Lammerssen 319. — Carl, assistent 319. — Jacob, assistent 319. — Johs. Pedersen, kateket og købmand 310 319 333 336.
- Drachardt, Lauritz, købmand 305. — Christian Lauritzen, missionær 118 121 128 129 130 131 135 136 163 185 203 204 213 218 294 304 305 313 316 332.
- Drejer, Caspar, missionær 335.
- Egede, Chr. Thestrup, søofficer VI. — Gjertrud Kirstine, g. m. H. C. Glahn VI. — Gjertrud Lovise, g. m. T. C. Wiborg IX 308 361. — Hans, Grønlands apostel III V VII 5 8 11 118 119 121 213 219 221 231 274 276 277 279 281 282 287 290 292 293 295 298 302 303 304 306 307 311 313 315 319 321 328 333 334 338 340 344 345 346 354 361. — Hans, underassistent IX 358 360. — Jørgen Frederik, købmand, inspektør IX 340 357 359 360. — Kirstine, g. m. L. J. Alsbach 295 297. — Niels Rasch, købmand VII 123 126 233 274 281 289 296 304 305 306 308 309 310 314 315 317 333 339 341 342 347 352 354 356 357 358 360. — Niels Rasch, portræt 123. — Peder, missionær VI 298 301 334. — Petronelle, g. m. J. N. Saabye 297. — Poul Hansen, missionær, tit. biskop IX 1 117 209 218 273 274 279 280 282 284 285 287 289 295 297 301 302 303 304 305 306 307 309 310 311 314 315 317 318 319 333 334 337 338. — Poul Hansen, portræt 1. — Poul Nicolaj, assistent IX.
- Elias, profeten 277.
- Elisabeth, bibelsk person 133 306 312. Grønlænderinde, g. m. O. Sørensen 209 308 315 318.
- Elizabeth, herrnhutisk Grønlænderinde 218.
- Engel, Grønlænderinde 209 298 315 319. Epejok, Grønlænder 119 f.
- Esaias, profeten 299.
- Eunuchus 84.
- Eurydice, g. m. Orpheus 329.
- Eva, bibelsk person 73. — Grønlænderinde 214 218. — grønlandsk barn 210 315.
- Faber, Sophie, g. m. H. Wetzel 300.
- Fabricius, Otho, missionær, tit. biskop X f. 283 284 287 291 293 294 296 297 298 301 314 315 330 341 342 343 346.
- Falsen, Benedicte Christiane, g. m. M. H. Frauen VI.
- Farstorph, Ottilie Johanne, g. m. Peder Mørch 278.
- Fersleff, Mathias Andersen, købmand, borgmester 61 104 108 275 279 288 293 295 296 300 346.
- Feykes Haan, Lourens, kartograf 280 290 291 292 296 332.
- Fleischer, Johan Sechmann, proviantforvalter, sorenskriver 303, 341.
- Fogh, Karen, g. m. C. F. Thestrup VI. de Fontenay, Benjamin, admiral 22 279.
- Francke, August Hermann, pietismens fører 294.
- Frauen, Elisabeth Maria, g. m. Poul Egede VI. — Marcus Haggæus, toldinsp. VI. — Peder Lorentz, præst 301.
- Frederik, arveprins VIII.
- Frederik IV, konge 116 286 301.
- Frederik V, konge 315 330.
- Frederik VI, konge 280.
- Frederik Christian, Grønlænder 338.
- Frederiksen, Johan, rektor 301.
- Friis, Christen Lodberg, læge, dr. med. 117 303.
- Fyneboe, Niels (Nicolai) Hansen, skipper 109 161 205 275 295 300 312.
- Geelmuyden, Jacob van der Wida, købmand 278, 303. — Niels Christian, overkøbmand for Grønland VII 278 296 304 306 307 313 320 330 331.
- Gerner, Andreas, løjtnant 303.
- Geraae, Jens Andersen, overassistent 310 337. — Kirsten, g. m. A. Monefeldt 337. — Maren, g. m. A. Monefeldt 337.
- Giertrud, Grønlænderinde, g. m. Hans Púngujòq 207.
- Giesecke, Carl Ludwig, mineralog, professor 281 288 314 336.
- Gill, Jonas, missionær 337.
- Ginge, Andreas, missionær 304.
- Gjertrud, Grønlænderinde 314 315 316.
- Glahn, Henr. Christopher, missionær, forfatter VI VIII f. 282 285 286 290 291 296 297 316 319 333 339 340 341 343 344 345 355 356.
- Goë, Anna, g. m. J. L. Dalager 274.
- Gram, S. V. H., direktør 352.
- Greve, Caspar, missionær 309.
- Grejersen, Lars, missionær 313.

- Gregor den store, pave 344.
 Grimer, Islænding 290.
 Groth, Johan Christopher, bogtrykker 127 221 305.
 Grooth, Peter Jansen, hvalfangerkommandør 357—60.
 Grætzte, Michel Vilhelm, bødker 336.
 Grønbech, Segud Hansen, missionær 334.
 Gundersøn, Jon, kolonist 355.
- Hachild, Christen Pedersen, skovrider 296. — Conrad, købmand, godsejer 97 296 298 308.
 Hall, James, ekspeditionsrejsende 275.
 Hammeløe, Anna Marie, g. m. H. Wetzel 300.
 Hammond, Johan Christopher, købmand 334 338 358 360 361.
 Hans, døbt Grønlænder (Pungiok), kateket i Christianshaab 34 44 62 77 79 80 82 87. — Grønlænder i Godthaab 118 213 304.
 Hansen, David, grønlandsk kateket 282.
 Hartz, Bernt, missionær 319 332.
 Heermann, Johan, præst, salmedigter 283.
 Hellesen, Christen, skipper 275.
 van Hemert, Joost, direktør 352 354.
 Henriksen, Henrik, væver 300.
 Herrested, Ida Sophie, g. m. H. J. A. Jæger 333.
 Heyde, Margrethe Dorothea, g. m. M. Ohnsorg jun. 275.
 Hiller, Anne Larsdatter, g. m. M. A. Fersleff 279.
 Hind, Jens, theologisk kandidat 361. — Peter Lorentz, overassistent 334 336 338 359 361.
 Hiort, Jens, assistent 117 303. Se Træschow. — Jesper Sørensen, landsdommer 303. — Peter, schoutbynacht 117 303.
 Hoff, Anna Jensdatter, g. m. S. H. Grønbech 334.
 Hofmann, garver 359.
 Holberg, Ludvig, digter 86 297 344.
 Holm, Christopher, missionær 297 340.
 Holstein, Johan Ludvig, lensgreve, præsident for missionskollegiet 281 332.
 Horats, lat. digter 232 328 f.
 Hvas, Jens, kolonist 289.
 Hveysell, Niels, missionær 334.
 Hviid, Mette Maria, g. m. T. E. Sandholt 359.
 Høystrup, Maria, g. m. L. Drachardt 305.
- Ingemann, Bernhard Severin, digter 285.
 Inachus, argivisk konge 329.
 Innuk, Grønlænder 116 303.
 Innutak, Grønlænder 210.
 Io, argivisk kongedatter 329.
 Irgens, Niels Fogh, købmand 319.
- Irsituak, Grønlænder 121.
 Isach, Grønlænder 214 218.
 Ituakek, Grønlænder 120.
- Jacob, bibelsk person 289. — grønlandsk kateket i Godthaab 304. — Grønlænder ved Christianshaabs mission 109 208 210 298 301 309 315. — Grønlænder ved Godthaabsmission 214 218.
 Jacobsdatter, Maria, g. m. M. Ohnsorg sen. 274.
 Jansen, Hendrich, skipper 160 161 312.
 Jantzen, Lovise, g. m. I. F. Brun IX.
 Jachimssøn, Matthias, ekspeditionsrejsende 277.
 Jehova 229 335.
 Jehu, Grønlænder 320.
 Jensdatter, Else, g. m. H. Henriksen 300. — Kirsten, g. m. J. Bentzen 275 318. — Maren, g. m. M. Ohnsorg jun. 275.
 Jensen, Jacob, fisker 310. — købmand 75 76 294 308 315. — Terkel, dansk kateket 334.
 Jentoft, Hartvig, Grønlands første købmand 306.
 Job, Jan, hollandsk hvalfangerkommandør 76 295.
 Jochimssøn, Mathias 345.
 Johannes, apostlen 273. — døberen 306.
 Josva, grønlandsk kateket 330.
 Juditha, herrhutisk Grønlænderinde 218.
 Juliane Marie, Grønlænderinde, g. m. C. C. Dalager 336.
 Jupiter, romersk guddom 325 329.
 Juvenal, lat. digter 232 328 f.
 Jæger, Hans Jørgen Adolphsen, missionær 333 340.
 Jørgen Brodersen, Grønlænder 116 f. 303. Se Aksekak.
- Kablunartaik, Grønlænder 120.
 Kågssagssuk, sagnhelt 281.
 Kajut, Grønlænderinde 117, 303.
 Kalkar, Otto, sprogmand 282 284.
 Kandake, dronning af Ætiopien 296.
 Kanek se Kannak.
 Kannak, Grønlænder 262 341.
 Karen, Grønlænderinde, g. m. S. Sandgreen 333.
 Kaujak, Grønlænder 210.
 Kemek, Grønlænder 294.
 Ketingvoak, Grønlænder 120.
 Kina, Grønlænder 121.
 Kingak, Grønlænderinde, g. m. Poul Grønlænder 118 213 304.
 Kipisuma, Grønlænder 120.
 Kirsten, g. m. T. Jensen 334. — Grønlænderinde 92 97 297 298 299 309 315 339.
 Kiviok, Grønlænder i Godthaabs Om-

- egn 120. — Grønlander ved Godthaabs mission 119.
- Kivgæk, Grønlanderinde 119.
- Kleist, Christen Larsen, bødker 331.
- Kleinschmidt, Samuel, sprogforsker 282.
- Klitgaard, postmester, personalhistoriker 296.
- Klopstock, Friedrich Gottlieb, digter 287.
- Kobbe Manden 120. Se Usorak.
- Koak, Grønlander 120.
- Koch, Gjertrud Maria, g. m. H. Wetzel 300 316.
- Krag, Elisabeth Elene, g. m. 1) B. L. Rose; 2) J. B. Landorph 303.
- Kragh, Peder, missionær 281 290 296.
- Kristina, Grønlanderinde, g. m. Jacob 208 210.
- Laersen, Berthel, dansk kateket og præst 162 313 316 319 332. — Kirsten, g. m. J. N. Bidstrup 313. — Maria Elisabeth, g. m. H. R. Storm 313.
- Lammersen, Johann Friderich, assistent 319. — Sara Margrethe, g. m. B. Hartz 319.
- Landorph, Broder, assessor 303. — Jørgen Brodersen, kommandant 116 117 303 332.
- Lange, Jacob Peter, assistent 336. — Ole (Olaus) Pedersen, missionær, forfatter 5 116 117 221 273 302 321. — Peder Willum, stiftsprovst 273.
- Lars, Grønlanderbarn 188 210.
- Larsdatter, Beate, g. m. H. Miltzau 302.
- Larsen, Erik, arbejdskarl 303 f.
- Lazarus, bibelsk person 103.
- Lea, Grønlanderinde 214 218.
- Levi, bibelsk person 289.
- Loth, bibelsk person 215.
- Lovisa, Grønlanderinde, g. m. P. L. Hind 335.
- Ludvigsdatter, Esther, Grønlanderinde, g. m. H. H. Raun 331.
- Lund, Andreas Molbech, inspektør 292. — Bent Jacobsen, købmand 275 315 318. — Elisabeth Jørgensdatter, g. m. P. A. Welling 306 318. — Karen, g. m. A. v. W. Sylow 307. — Søren, skipper 338.
- Lunde, Niels Larsen, hvalfangerassistent, købmand 359 361. — Peter Frederik, industridrivende 361.
- Luther, Martin 309.
- Lynge, Albrecht Larsen, indfødt kolonist 335. — Lars Albrechtsen, indfødt kolonist 334. — Lars, bødker 334.
- Løvenørn, Poul, søofficer VI.
- Magdalena, Grønlanderinde, g. m. I. P. Mørk 309.
- Magnússon, Þorkell, kateket 332.
- Mallet, Paul Henri, professor 283.
- Maren, grønlandsk barn 210 314. — Grønlanderinde, g. m. J. Arnkiel 336. — Grønlanderinde, g. m. L. Lynge 334.
- Maria, Grønlanderinde, g. m. A. C. Thorning 334. — Epejoks datter, Grønlanderinde 304. — grønlandsk barn fra Godthaabs omegn 215 218. — grønlandsk barn ved Christianshaab 210. — Sammop, Grønlanderinde, g. m. J. A. Raaberg 332. — Jesu moder 312.
- Mariane, Grønlanderinde, g. m. J. Rachlew 332.
- Marianna, Grønlanderinde, g. m. 1) M. V. Grætzte; 2) J. J. Sverdrup 336.
- Markus, evangelisten 90 98.
- Martha, Grønlanderinde 214 218.
- Martin af Tours, biskop 309.
- Mathias, herrnhutisk Grønlander 218.
- Mathæus, evangelisten 89.
- Matthes, Grønlander 305.
- Mercurius, romersk gud 329.
- Mette, Grønlanderinde, g. m. Johs. Pedersen Dorf 209 319 333.
- Micha, Grønlander 214 218.
- Michael, ærkeenglen 344.
- Miltzau, Henrich, handelsmand 302. — Henrich Balthazar, missionær 116 302. — Jens Jegind, cand. theol. 302.
- Mitzel, Ebbe, skipper 275.
- Mohrsen (Mohrson), Christian Friderich, kaptajnløjtnant i flaadens 117 303.
- Molbech, Chr., sprogmand 311 339.
- Molenaer, Pieter, holl. skipper 295.
- Moltzau, Poul, købmand 312.
- Monefeldt, Andreas, assistent 337.
- Moses, bibelsk person 66 107 292.
- Muus, Nicolai Daniel, købmand 334.
- Myhlenphort, Jørgen Meyer, missionær 339.
- Müller, Else (Elisabeth) Christensdatter, g. m. P. Hiort 117 303.
- Møller, Ane Marie, g. m. A. L. Lynge 335. — Jacob Poulsen, dansk kateket 285 298 337 355. — Karen, g. m. A. A. Sandgreen 335. — Mette, g. m. J. A. Geraae 337.
- Mørch, Helene, g. m. N. C. Geelmuyden 278. — Peder, kantor 278.
- Mørk, Bolette Jensdatter, g. m. C. Grewe 309. — Jens Pedersen, dansk kateket 308 f. 311 334.
- Neiszer, Augustin 294. — Friedrich Wenzel, præst i brødremenigheden, salmedigter 76 294.
- Nese (Niels Egede) 138 159 193 205 307.
- Neusena, Grønlander 120.
- Niakone, Grønlander 120.
- Nicolai, Grønlander 209 308 313 315 318 336.
- Niels, grønlandsk barn 170 210 314.
- Nielsdatter, Maren, g. m. J. Severin 274.

- Nielsen, Søren, byfoged 274. — Terkil, baadsmænd 357 359.
- Noa, herrnhutisk Grønlander 218.
- Nygaard, Birgitte Sophie, g. m. J. Severin 274.
- Nyrup, Camillus, forfatter 305.
- Odin 7.
- Ohnsorg, Martin Mortensen, missionær 9 13 118 121 134 135 136 140 274 276 277 289 296 302 303 307. — Morten, degn 274.
- Olav den hellige 231 327.
- Olrik, Bendt, inspektør 359.
- Olstdatter, Birgitte, g. m. S. Nielsen 274.
- Olsen, Anders, købmand, Grønlands-pionér 287 305 331 332 338 346.
- Orpheus, sanger 232 327 329.
- Ovid, lat. digter 232, 328 f.
- Paars, Claus Enevold, guvernør 277 307 332.
- Parasia, græsk sandsigerske 228 325 329.
- Pauia se Pávia.
- Paulus, apostlen 10 86 144 273 299 309 313 329.
- Pávia (Poul Egede) 29 80 98 280 298 309.
- Peder Amager se Tambour.
- Pedersdatter, Elisabeth, g. m. J. H. Træschow 277.
- Pedersen, Anton, cand. mag. 321. — Jens, dansk kateket 169 174 198. Se Mørk.
- Pernille, Grønlanderinde, g. m. Usorak 92 94 297 298 314 318 339. Se Petronelle.
- Persius, lat. digter 232 328 f.
- Peter, grønlandsk barn 315. — Grønlander 207 210 313.
- Petersen, Peter Rasmus, købmand 330.
- Petronelle, Grønlanderinde, g. m. David 319. — Grønlanderinde, g. m. Usorak 208 210, Se Pernille.
- Pharao, Ægypterkongen 32.
- Philip, apostel 296.
- Phoebe, græsk Gudinde 228 325 329. Se Diana.
- Phoebus, græsk Gud, 228 325 329. Se Apollo.
- v. Plessen, Carl Adolph, gehejmerraad 274.
- Plockross, Maria, g. m. M. Ohnsorg jun. 275. — Johannes Chr., sværdfejer 275.
- Plütschau, Heinrich, missionær 301.
- Podalirius 229.
- Pompeja, sagnfigur 166 176.
- Pontoppidan, Erik Ludvigsen, biskop, forfatter 98 207 208 209 211 219 299 300 318.
- Pôq, Grønlander 311.
- Porsild, Morten Pedersen, magister, leder af Dansk arktisk Station paa Disko 284.
- Post, Jacob, præst 274. — Johanne, g. m. O. P. Lange 274.
- Poul Grønlander, kateket 303 305 317 319.
- Povel, grønlandsk kateket 118 213. Se Poul Grønlander.
- Pungejak se Púngujôq.
- Pungiok se Púngujôq.
- Púngujôq, Hans, grønlandsk kateket 22 145 150 166 180 186 188 207 282 295 308 309 315 316 334.
- Python 229 325 329.
- Qåjarnaq, Grønlander, Herrnhuternes første døpte 305 308 320.
- Raaberg, Johannes Andersen, dansk kateket 332.
- Rachel, Grønlanderinde 214 218.
- Rachlew, Jacob, dansk kateket 332.
- Rasch, Axel Nielsen, lensmand 287. — Gjertrud, g. m. Hans Egede 278 287 306 334. — Nicolai Nielsen, missionær 306. — Niels Axelsen, købmand, foged 287 f. 293 298.
- Rasmussen, Knud, polarforsker, forfatter 277 284 286 291 293 295 297 300 311 317 341 342 345.
- Raun, Hans Henrik, købmand 331.
- Rebecca, Grønlanderinde, g. m. J. P. Møller 335.
- Rebecha, herrnhutisk Grønlanderinde 218.
- Rink, Hinrik Johannes, direktør 331.
- Rist, Peter Frederik, oberst, forfatter 331.
- Rose, Bolle Luxdorph 303.
- Rosenkrantz, Frederik Christian, statsminister 338.
- Rosina, herrnhutisk Grønlanderinde 218.
- Ruth, Grønlanderinde, g. m. Adam 214 218.
- Ryberg, Sophie Hedevig, g. m. C. Hachild 296.
- Røst, Berit Lucie, g. m. A. N. Rasch 287.
- Saabye, Hans Egede, missionær 282 285 296 297 298 310 311 333 339 345. — Jørgen Nielsen, præst 297. — Mette Elisabeth, g. m. C. Holm 297 340.
- Sakke, Grønlander 119.
- Sakarias, bibelsk person 306.
- Salomon, herrnhutisk Grønlander 218.
- Samuel, herrnhutisk Grønlander 218 305 308 320. Se Qåjarnaq.
- Sandgreen, Asarpane Andreas, harpuner 335. — Svend, købmand 316 333.
- Sandholt, Abraham Martinus, købmand 357 359 f. — Ebbe, fuldmægtig 360.

- Mette Maria 360. — Thomas Ebbeson, degn 359.
- Sara, bibelsk person 133 306. — Grønlænderinde, g. m. J. L. Smidt 333. — herrnhutisk Grønlænderinde 218.
- Scharffenberg, Bolette Dorothée, g. m. H. H. Tulle 333.
- Schwabe, Johan Frederik, inspektør, lagmand 316.
- Sedulius, digter 232 328 f.
- Severin, Jacob, købmand, monopolindehaver VII 8 9 13 22 23 27 63 64 77 78 88 178 239 274 f. 278 f. 286 287 291 292 295 296 297 301 305 306 308 310 315 318 330 331 333 334 335 336 337 352 353 354.
- Simeon, bibelsk person 289.
- Simon herrnhutisk Grønlænder 218.
- Simonsdatter, Else, Grønlænderinde, g. m. C. L. Kleist 331.
- Siokkiak, Grønlænder 304.
- Skousen, Jens, skipper 140 295 307. Se Baanke.
- Smidt, Jens Larsen, købmand 333, 353.
- Soelberg, Sidse Cathrine, g. m. A. Bruun 338.
- Sophie Magdalene, dronning 302.
- Spangenberg, August Gottlieb, professor, biskop 276.
- Stage, Jens Rasmussen, missionær 335.
- Stach, Anna, g. m. F. Böhnisch 307. — Christian, brødremissionær 306. — Mathäus, herrnhutisk missionsgrundlægger og forstander 218 276 305 306 f. 320. — Rosina, g. m. J. Beck 306. — Rosina, g. m. M. Stach 306.
- Stenberg, Maria Andersdatter, g. m. 1) A. Welling, 2) A. Bing 274.
- Steenbuch, Hans, professor 117 303.
- Sthen, Hans Christensen, præst, salmedigter 283.
- Stine, grønlandsk barn 210.
- Storm, Hans Rasmussen, købmand 313.
- Susanna, grønlandsk barn 215 218. — Grønlænderinde, g. m. B. Laersen 313 319 332.
- de Svanenhielm, Cecilia Christina, g. m. N. D. Muus 334. — Charlotte Amalie, g. m. N. Hveysell 334. — Jonas Lilienschiold, købmand 310 334.
- Sverdrup, Jørgen Jørgensen, missionær og viceprovst VI 285 333 335 336.
- Swenstrup, Frederica Dorthea, g. m. N. L. Lunde 361.
- Sylo se Sylow.
- Sylow, Arnoldus v. Westen, missionær 140 213 304 307 313 320 330.
- Søeblad, Geschen Kirstine 361.
- Sørensen, Otto, assistent 318.
- Tairsak, Grønlænder 118 f.
- Takpana, Grønlænderinde 336.
- Tambour, Peder Pedersen, tømmersmand 336.
- Thalia, muse 223.
- Thams, Anna Barbara, g. m. N. A. Rasch 287.
- Thestrup, Christiane Amalie, g. m. Poul Egede VI. — Christian Frandsen, professor VI. — Maria Christine, g. m. Poul Egede VI.
- Thieme, Rosina, g. m. C. L. Drachardt 305.
- Thomas a Kempis, kristelig forfatter VI.
- Thomas, apostlen 88.
- Thorhallsen, Egil, missionær og viceprovst VI 281 282 319 330 332 337 340 344.
- Thorning, Adam Chr., assistent 333 f.
- Thrap, Daniel, norsk kirkehistoriker 301.
- Timotheus, bibelsk person 329.
- Tityros, græsk hyrde 223 321 328.
- Tigsarluk, Grønlænder 120.
- Tordenskjold, Peter, søhelt 303.
- Torm, Karen Olufsdatter, g. m. P. W. Lange 273.
- Törnårssuk se Torngarsuk.
- Torngarsuk (Törnårssuk) 23 24 25 30 32 35 52 55 65 79 94 95 106 107 113 133 156 168 199 305 317.
- Toulo, Grønlænderinde 119.
- Træschow, Jens Hiort, købmand 277.
- Tukliuna, Grønlænder 121.
- Tulle, Hans Hansen, missionær 333 f.
- Tullimak, Grønlænderdreng 103 109 111 209 218 299 300 302 319 320.
- Tuningajak, sagnfigur 281.
- Tupera, Grønlænderinde, g. m. J. A. Geraae 337.
- Tupernane se Tupernat.
- Tupernat, Grønlænderinde, g. m. Anders Alsen 121 305 319 332.
- Tugmak, Grønlænderinde 119.
- Tyrholm, Michael, provst, magister 112 f. 301.
- Tønnesen, Birgithe, g. m. H. B. Miltzau 302.
- Usorak, Grønlænder ved Christianshaab, 109 208 210 314 318. — Grønlænder i Godthaabs distrikt 120.
- Utak, Grønlænder 120.
- Utsungisok, Grønlænder 121.
- Viborg, Anne Kirstine, g. m. B. Landorph 303.
- Virgil, lat. digter 232 328 f.
- Walløe, Peder Olsen, assistent, ekspeditionsrejsende 295 307 345.
- Welling, Peder Andersen, missionær 205 277 305 306 315 318 334.
- Werløs, Else Christence, g. m. C. Grewe 309.
- Wetzel, Henrik, missionær 108 109 141 143 144 145 146 147 149 151 152

161 182 183 186 189 191 192 193 198 205 300 308 334.	Wulff, Chr. Friedr. Andr., købmand 335.
Wever, Johan Friederich, direktør 352 354.	Wøldike, Marcus, Professor 77 273.
Wiborg, Thomas Christensen, missionær IX 308 361.	Ziegenbalg, Bartholomæus, missionær 301.
Willumsen, Johannes Andreas, købmand 336.	v. Zinzendorf, Georg Ludwig, minister 294. — Nicolaus Ludwig, greve, me- nighedsforstander 75 278.
Wodroff, Henrik Julius, kommandør- kaptajn 287.	Zissenes, Catharina Ingeborg, jomfru 117 303.
Worm, Christen, biskop IV 9 117 275 303.	

RETTELSER OG TRYKFEJL

S. 60 l. 10 er et stykke udfaldet. Fra l. 8 skal det i sammenhæng lyde saaledes:
Den 15de Det stormende Veir, som i Gaar og Dag har været, gav en Kierling
for, at en Pidske, som den ihiefrosnes Legeme har rørt ved, der det blev tagen
ud igiennem Vinduet, var Aarsag til; Naar nu Lufften saae og hørte Pidsken
smække, blev den vred og stormede.

Den 24de Foer jeg til Iise-Fiorden, hvor jeg talte med den Dødes Kone, der
meente at en *Angekok* var Aarsag til hendes Mands Død etc.

S. 378 l. 34: 1779: skal være 1749.

l. 43: og: skal være ey.

S. 290 l. 24: torraq: skal være tarraq.

S. 294 l. 16: Groenlandica: skal være Groenlandico.

S. 330 l. 9: 200: skal være 2000.

S. 335 l. 45: Helgoland: skal være Helgeland.